بادشاہ درویش گورو گوبند سنگھ

مہاں-کاو

پدم شری اندرجیت سنگھ تُلسی
راج کوی

گورُو گوبند سنگھ فاؤنڈیشن
چنڈی گڑھ

دھنواد

مُکھ چتر :- سردار عطر سنگھ آرمی ایجوکیشنل سٹورز
راجپس روڈ نویں دّلی

مُہر بابا بندہ بہادر :- ماتا جوگندر کور (بندیئی سپڑائے روہتک)

پہلی وار : دسمبر ۱۹۶۶ء

چترکار : جسونت سنگھ

پرکاشک : گورو گوبند سنگھ فاؤنڈیشن، چنڈی گڑھ

پرنٹر : یونین پرنٹنگ پریس دہلی

کتابت : بیٹھک کاتباں کملا مارکیٹ نیو دّلی

چپ نی قلمے میریئے رس دی پوری چپ
ستگور پڑہیں بیٹھ کے کھیڈاں کھیڈ انوپ
کھول نی قلمے میریئے من دی گھنڈی کھول
ڈوہل نی قلمے میریئے دل دی رنگت ڈوہل
پہن نی قلمے میریئے لوڑی کوئی لباس
وسم دوارے چاڑھ لئے اپنے ساس سواس
گا نی قلمے میریئے ان گایا کوئی گیت
چھوہ نی قلمے میریئے ان چھوہیا سنگیت
بول نی قلمے میریئے کی منگنی ایں ہور
وس گیا ہے سینیئے تیرا شہر بھنبور
رام کتھا جگ جگ اٹل بول رہی راماین
لکھ دے گورو گوبند دی توں وی گوبندائن

پراک کتھن

گورد گوبند سنگھ فاؤنڈیشن پرکاشن سب کمیٹی وَلّوں صاحب دسویں پاتشاہ دے تِن سو سالہ جنم اُتسو سمے کجھ نگر تے چنگا ساہت چھاپن دا پربندھ کیتا گیا ہے۔ اُلیکی گئی یوجنا انوسار اسیں چاہندے ہاں کہ نہ کیول گورو صاحب دے جیون دے ہر پکھ نوں اتے اُنہاں دے امُل وچاراں تے مہان کارنامیاں نوں ہی روشن تے اُجاگر کیتا جاوے۔ سگوں اُنہاں بارے ہر ورگ، شرینی تے آیو دی جنتا لئی رچناواں لکھوائیاں تے پیش کیتیاں جان۔ وشیش کر کے نویوک بچیاں واسطے جنہاں نے آون والی قوم دا رُوپ دھارن کرنا ہے۔ اِسے طرح دُور دُور دیشاں، بدیشاں وچ رہن والے دھرم، درشن، ساہت تے سبھیتا دے رسیاں لئی وی وشیش پُستکاں تیار کروائیاں گیاں ہن تاں جو اِس اَدُتی دُوس پر کوئی وی دسم پاتشاہ دی جیونی تے گھال نوں انجان نہ رہ جاوے اتے ہر کوئی اِس امرت رس دا سواد مان سکے۔ گورُو جی دی کیرتی تے قربانی نوں وشو منکھ دے کناں تک پہنچاؤنا اِس سنستھا دا مُکھ اُدیش ہے۔

ساڈے دیش دی وڈیری وَسوں پنڈاں وچ وسدی ہے۔ اُس وچ شردھا سنسکار پریم بھگتی ٹھہریاں ناواں دی عام طور تے زیادہ ہندی ہے۔ پر اُنہاں نوں ٹھیٹھ تے سرل بولی وچ کوتا بڑی کھچ پیدا کر دی ہے۔ اِس آشے نوں مُکھ رکھ کے اُپروکت اُدیش دی پُورتی وجوں "بادشاہ درویش گورُو گوبند سنگھ" نام دا مہاں کاو پاٹھکاں دی بھیٹا کیتا جا رہا ہے۔ اِس دا کرتا پدم شری سردار اندرجیت سنگھ تُلسی پنجابی دا لوک پریہ کوی منیا گیا ہے۔ پنجاب سرکار نے اُس دی ساہت سیوا کر کے اُس نوں "راج کوی" تھاپیا۔ چین نے پاکستان دے حملے ویلے اِس کوی نے اپنی کوِتا راہیں جنگ جُدھ دے میداناں وچ جا کے نوجواناں، سپاہیاں۔ دیش دے راکھیاں، سُوربیراں تے جودھیاں نوں بڑا بھاری اُتشاہ دِتا۔ اُس دے گرجدے بولاں نے موئی مِٹی جگا دِتی۔ ڈولے پھڑکن لگے۔ باہاں اُلرن لگیاں اتے جیکارے گونجن لگے تے دیس وچ سُورکھیا لئی نویں جاگرتی پیدا ہو گئی۔ اِس کوی دی پربھاوشالی کوِتا نوں مُکھ

رکھ کے ہی اساں اِنہاں نوں بینتی کیتی کہ اوہ گورو گوبند سنگھ جی اُتے ہر من پیارا مہان کاو لکھن ۔ تُلسی جی نے ساڈی بینتی پروان کیتی ۔ تے اِہ انوپم رچنا تھوڑے سمے وِچ ہی فاؤنڈیشن نوں تیار کر دِتی ۔

تُلسی جی نے دسیا ہے کہ اُنہاں نے اِہ رچنا کیوں لکھی ۔ اُنہاں نے سنت سپاہی، تے اکال پُرکھ دے نواجے سُت اگے ارداس کیتی، کہ ہے سنگورو ! جویں رام نے اپنے بھگت تلسی (داس) پاسوں "رام چرتر مانس" لکھوایا سی ۔ اِسے طرح اِس "تُلسی" پاسوں، تسیں آپ ہی اپنا چرتر انکت کرواؤ ۔ "تُلسی" دی سچے ہردے نال کیتی ارداس پرتھی نہ گئی ۔ گورو گوبند سنگھ نے اُس تے مہر کیتی تے اُس دی قلم راہیں اِہ رچنا تیار کروائی ۔ دھرم بدھ وِچ جوجھن والے پرم یودھے دی اِہ گاتھا اِس طرح لکھی گئی ہے ۔

اِس مہاکاو دا سوما اتے آدیش "بچتر ناٹک" ہی ہے اُسے دی ڈونگھی واگ بیل اُپر اِس کِرت دی اُساری کیتی گئی ہے ۔ گورو صاحب دے اُدیش نوں ہی مُکھ رکھیا گیا ہے ۔ دُشٹاں تے دُشٹ برتی دا ناس کرنا اُتے سنتاں تے ست کرماں نوں اُبھارنا اِس دا اُدیش ہے ۔

جُرھدی کلا تے اکال پُرکھ دی ٹیک اِس مہاکاو وِچ تانے پیٹے وانگ وہا دے گئے ہن ۔ اِس مہاں کاو نوں پڑھن سُنن والیاں دے دِل وِچ دھرم واسطے تے دھرم دی رکھیا واسطے اِک نواں اُتساہ پیدا کر دے ہن ۔ ظُلم جبر نے باہرے آ کر من وِرُدھ کھلون دی شکتی آجاندی ہے ۔ اِک پکا نسچہ بن جاندا ہے ۔ کہ جیرا اگے سر نہیں نواونا ۔ ظُلم دبایاں جُرھاں ٹُٹن واسطے ہر قربانی کرنا دھرم ہے

سارا مہاں کاو دیوی گُناں دا درپن ہے ۔ گورو گوبند سنگھ دا وِیکتِتو سرب سانجھی والتا تے مانو پیار دا پرتیک ہے ۔ اوہ منکھ نوں خالص، کندن بناؤنا چاہندے ہن ۔ اُنہاں دا اکال پُرکھ اِک ہے اُنہاں دا بھائی چارہ اِک ہے ۔ دھرم اِک ہے ۔ دیش (وِشو) اِک ہے ۔ پاتشاہ اِک ہے تے رعیت ساری اِک ہے ۔ اوتھے کوئی ذات پات،

رنگ روپ۔ ایہی غریبی جاں دھرم نسل دا ونکرا نہیں۔ اُنہاں دا دھرم اکال پرکھ دا دھرم ہے تے اُنہاں دے مُنکھ اکال پرکھ دے خالصے ہن گورو صاحب دا جیون تے اُویش غیر سمپر دائی تے نجتو۔دردوھی ہن۔ تُلسی دی رچنا وی اِسے اُدیش دی مانڈی پُورتی ہے۔

ساری رچنا سرل تے ساہتک شبداولی نال ہولی پھُل لگدی ہے مینوں آس ہے کہ پنجاب دا ہر وسنیک اِس نوُں پڑھ کے اُس مرد اگمڑے تے نیلے گھوڑے والے دی یاد نوُں ہر دم تازہ رکھ سکے گا۔ اِس کاد راہیں اوہ اپنے سنسکار نے پُوجنیہ 'مہان جودھے' دے چرناں وِچ اپنی شردھانجلی پیش کر سکے گا۔ اِہ اِس مہان کاو دی کرامات ہووے گی۔

رچناں دی ترتیب کال کرم انوسار دتی ہے۔ بھاگ تے اپ بھاگ ہن' اتہاس دے چانن بھرے مارگ نوُں چھڈیا نہیں گیا۔ اپ شیر شک کاد ٹکاں جاں ٹوکاں نال شنگاردے گئے ہن۔ پنجابی مہاد ریاں تے اکھاناں دی سُچجی ورتوں کیتی گئی ہے۔گوربانی دیاں کئی اِک ٹکاں نوُں جاں اُنہاں دے بھاواں نوں بڑی سُجھتا نال جڑھیا ہے کوی نے 'خالصہ' نے 'سکھی' دی روپ ریکھا بڑی سُندر الیکی ہے۔

"جیسا پرکھ اکال ہے
تیسا تیرا روُپ"

سکھی آدرش' رہت مریادا ' آچرن تے نِت دا جیون بہت اچا تے بکھڑا ہے۔ سکھی نال پیار نے سکھی دی اُچتائی دا اندازہ ہیٹھ لکھی ونگی توں لگایا جا سکدا ہے۔

مَیں مرجاواں جُگ جُگ جیوے شالا میری سکھی
والاں تو باریک ہے جیہڑی کھنڈے نالوں تکھی

"خالصہ" رچن ہار دا آدپرکھ ہے۔ اُسے دا روُپ ہے

رچناکار نے آد پُرکھ دی رچنا جویں رچائی

اِن ہِن ہیں اَج تہاڈی اوہیو شکل بنائی

اتے گورُو نے اوہ آد رُوپ دی دِتا تے نال ہی شیراں ورگا گُردہ نے تِنکرے ورگا پتہ دی ؛- "پریئیں سکھو اج تہانوُں آد رُوپ ہے دِتا

شیراں ورگا گُردہ دِتا تِنکرے ورگا پتہ"

ایہہ اِک پرم سنگھ دا ہی چِتر ہو سکدا ہے۔

"بادشاہ درویش گورو گوبند سنگھ" دے کرتا نے اِہ ناں بھائی صاحب بھائی نندلال جی گویا دے دیوان "گنج نامہ" وچوں چُنیا ہے نے 'بادشاہ'۔ 'درویش'۔ 'گورو'۔ 'گوبند'۔ 'سنگھ' ایہاں پنج حرفاں نوں، پنج بھاگاں وِچ صاحب گورو گوبند سنگھ جی دا جیون درساؤن دی ودیونت جو کوی نوں سُجھی ہے۔ اِہ دی ست گور دی اِک الہی دین ہے۔

پٹیالہ

دسمبر ۱۹۶۶ء

کرپال سنگھ نارنگ

چیئرمین

گورو گوبند سنگھ فاؤنڈیشن

پرکاشن سب کمیٹی

سمجھ تے سُوجھ

بھگتی مارگ وِچ حمد تے نعت اِکو ہی چیز ہن کیوں جو گُورو۔ ستگورو ٹھاکر تے سیوک آتم تے رام، توں ہی تے تیرا تیرا وِچ کوئی فرق نہیں۔

پرماتما دی صفت صلاح دا جذبہ ہی بھگتی کے ڈاڈھی بن بن جاندا ہے۔ گورو دی سوہنی دِب، ہیر مُورت دِل وِچ وسدیاں ہی گورمکھاں دے سومے کلکِنت اندروں پھُٹ پیندے ہن

تیری مدحت کا جذبہ شاعر گر

اِس ہنر میں نہاں ہیں لاکھ ہُنر (دیوانہ)

گورمکھاں دا ہنر جیں نوں آگیا اُس نے مانو ساریاں ہنراں دا احاطہ کر لیا۔ ساریاں ہنراں دِیاں رساں تائیں آپنے اندر جیر لیا۔ گورستگور دی پریماں بھگتی کرم 'اُپاسنا' دھیان' گیان جگ، سنیاس' جوگ، سانکھ سبھ توں بے نیاز کر دیندی ہے۔

بھانویں ہمالے دے قدماں وِچ بیٹھو بھانویں ٹیسی دی گودی وِچ' ہمالے دی عظمت دا پار کہنے پایا تے پاؤنا ہے؟ نہ کوئی ستگور دی اچل مُورت نوں سمجھ سکیا ہے نہ کوئی اُس دے اناد کرم۔ اُس دی دِب کھیڈ اُس دی اننت لیلا دی تھاہ ہی پا سکیا ہے۔

اپنی اپنی بُدھی انوسار گور گوبند دی سوبھا کرنی کتنی کُھں بھن بھن لباس پوائی جاندے نے پر کی کِسے نے گلے گلّے لئی۔ سموہ پنتھ لئی۔ سارے ہندوستانی سماج لئی کُل جگ اچر لئی ساری کائنات لئی۔ جو کجھ اکال پُرکھ دے ایس نواجے ست نے کیتا ہے۔ اُس نوں مِتھ۔ مِن۔ ماپ تول لیا ہے؟ ہر اَدھی صدی، ہر پُوری صدی نویں زبان وِچ نویاں گُناں دی نویں مہاں نویں ڈِٹھ کون نوں گاؤندی ہی رہے گی پر توتییکر۔

اجے تے ٹکیاں ہتھ لکھیاں نے ہی اپنے دسویں پاتشاہ دے سارے بھیت بے نقاب نہیں ہون دِتے۔

پر تاریخ باہرلی واقفیت توں پرے اکّ ہور سچا رسیلا سچ ہے جو سپیار دے سروپ دا انوبھوی گیان ہے جس نوں کوئی وِرلا کوئی پراپت کرکے آپنی TRANSLUCENT خوشبوئی بھری لہری بھاکھا وچ مغل باغ دا انگ پسار کھڑا کے رکھ دیندا ہے۔ تنبداں دے وی شالیمار تے تاج ساجے جا سکدے نے بانی آپ ہی سچ سروپ جاندی ہے۔

منکھ دی سرجن شکتی کی نہیں ڈھاہ اسار سکدی جے اُس دے پچھے من بدھ دی سوجھا تے گورست گور دی نھاپی تے نوازش ہووے۔

(۲)

میری خوش قسمتی ہے کہ میں اپنے ویلے دے دسمیش جہاں وچ سر کڈھویں بجو تے لوں اپنی شکتی موجب داد دے چکیا ہاں۔ کرتار سنگھ کلاسوالیا۔ دھنی رام چاترک۔ جودھ سنگھ گیانی۔ فیروزدین شرف۔ اوتار سنگھ آزاد۔ ہن ایہنوں ڈھلی عمرا وچ اک ہور جواں سال تے۔ جواں بخت۔ کلاکار دے کارنامے دی سراہنا دا موقع ملیا ہے۔ اس وڈبھاگے دی سراہنا سنگتاں تے سرکار دوویں رجویں کر چکیاں ہن تے کر دیاں رہن گیاں انگریز سرکار تے ماتا جی دے لکھے گیت نوں پبلک جلسے وِچ گاؤن دے قصور وچ حراست وِچ لے لیا ۹ سال دی عمرے کاہنے کاچھے وِچ۔ انبالے تے لدھیانے دیاں سنگتاں نے رد پے وارے۔ گورنر گاڈگل نے اپنی سوجھ تے مرضی نال آپ نوں راج کوی تھاپ کے نوی پرت پائی۔ سورگ واسی نہرو جی نے تلسی جی نوں جہاں کوی کہا۔ بھارت سرکار نے ایسے سال آپ نوں پدم شری دا خطاب دتا ہے۔ سپاہیاں توں لے کے کرنیلاں جرنیلاں تیک لے نظماں کی سنیاں سورم گتی دے پیالے غٹ غٹ ایس ساقی پاسوں پیتے۔ اہ تیک بخت نازیا لیا تاں نہیں (کہ پتا جی ایہنوں چھ ست سال دا سی کہ چھڈ گئے تے ماتا جی نے ۲۱ سال تیک ہی انہاں دا ساتھ دتا) پر ہاں دادیلیا ضرور ہے۔

تلسی جی نوں ایناں سنکار کیوں لبیا؟ گنّاں بدلے، مہنگی چیز کمیابی کر کے مہنگی ہندی ہے۔ کیہڑے گُن؟ اوہ سارے جو اک دیس، قوم، سمے دے پرتی بندھ، نمائندے، کوندر وچ ہونے چاہیدے نے جس نے جیون دے ہر مثبت تے منفی، سنجیدہ تے ہساویں چنگے تے ماڑے پاسے اُتے چانن پانا ہندا ہے۔

١۔ سُریلا تے رسیلا گلا، بھرواں تے غالب بول

٢۔ ہر من پیاری بھاکھا تے دل ہیرویں چھند ابندی

٣۔ مضمون نال ٹھاٹھاں ماردا پیار

٤۔ مضمون بھاکھا۔ ڈھنگ دی نویائی

٥۔ لوہڑے دی آمد

٦۔ چوبھ۔ طنز۔ چوٹ۔ ہاس رس دی بھرپورتا

٧۔ اُپماواں النکار تے راگا تمکناں دی سُنجمی ورتوں

شعر جذبات سے لبریز چلے آتے ہیں چشمۂ کوہ سے جوں آبِ لذیذ و شفاف (دیوانہ)

پر شاعری کوئل دی کوک، جھرنے دی شرشر، ہنیری دی شوک شاں تے بجلی دی کڑک نالوں ودھیرے تاثیر رکھن والی تے لکھ سئے گنّاں ودھ ارتھ بھرپور ہندی ہے۔ مہاں کوی دے واک وِچ تعمیری قوت ہندی ہے۔ اُس وِچ بہو رنگاپن۔ بہو آوازاپن ہندا ہے۔ اس وچ ست سطحاں بدلدی کروٹاں تے نرمائی ہوندی ہے۔ اوہ ہر شبد نوں، تک نوں، بند نوں، نظم نوں، جیوندی جاگدی شکتی دیوی بنا دیندا ہے۔

آمد تے آورد، اُماہ تے اُساری، سہج تے ہٹھ جوجھ، دوہاں دوہاں بغیر پورنتا دی اُڈاری کوی پراپت نہیں کر سکدا۔ ادھورے کوی زمین تے پئے گھسٹدے، ٹھوسیاں ماردے تے لنگڑیاں دوڑاں لاندے ہن۔

اندرجیت سنگھ تلسی اپنے کلا کوشل نوں چنگی طرح سُچیت ہے ۔ اُسدی اُگمائی ۔ پکائی ۔ وِگسائی ۔ پر پیتا کئی صورتاں پھڑدی ہے

۱۔ ہر نظم وڈے پیمانے تے وڈے کینوس تے چتری ہر جگ دا منصوبہ بنڑ دا ہے ایویں ریڑیاں نہیں بھوریاں جاندیاں ۔

۲۔ ہر نظم دا خاکہ BLUE PRINT تیار ہو جاندا

۳۔ درجہ بدرجہ ، پوڑی پوڑی وِکاس تے چڑھا کلپ کر لیندے ہن

۴۔ وِشے انگ ، چھند انگ ، طرز انگ وِچ بھیدی نِکاندی ، گرماندی اِک سُرتا قائم رہندی ہے اتے اوہناں وِچ برابر تبدیلی کیتی جاندی ہے تاں جو اِک سارتا کرت نوں ترخیدہ نہ بنا دیئے

۵ ۔ وِچار ، اُدگار دی بھولتا دے سنتے تلسی جی کہیے نہ کہیے RHETORICAL DEVICE کلامی صنعت نوں ورتدے ہن تاں جو ڈھل ڈھل پنیہے رس نوں چھٹ کوتا وِچ ادج وی آوے اک شان ، اِک جلال ، اِک دل ہیچ ، اک رعب ، اِک نخرا ، سرمہ پا تاں سمجھ لیندے ہن ۔ پر مکان دی جاتج کیسے کیسے نوں ہے ۔ پھر تلسی جی دا تاں طلسماتی سُرمہ ہے

تُلسی جی پاس دو گُجھے چمتکاری استر ہو رہن ۔ پہلا سچے دِل نال ، پورے صدق تے یقین نال کسے مضمون تے قلم چلاندے ہن ۔ پوری جان کاری نال سنورتھ نوں منزل نوں پل پل ساہویں رکھدیاں دوجا سستی ، سطحی ، بازاری ، بے رسی ، ڈگ پیڑ نبار کرنوں پورا پرہیز کردے ہن ۔

میرا دعوے ہے کہ کوئی ات چنڑ پار کھ ہی تلسی جی دی مٹھی شبداولی وسما دی اُنوکھے قافیاں بھرتی دے لفظاں دی ان ہوند ۔ پیر پیر تے جدت نے گوربانی تے گور رچناں دیاں ECHOES دی لسعبت کر کے داد دے سکے گا

(۳)

اِک شاعر دی جیہڑی ظاہری تصویر عاماں خاصاں تے بنائی ہوئی ہے اوہ اندرجیت سنگھ تے نہیں

گھنڈی - ایس نے شاعر کہان دی خاطر کھانا پینا نہیں چھڈیا - ایھکہ نوں بھکھ نہیں بنایا۔ رب تے مذہب نے اخلاق نوں تلانجلی نہیں دتی - ایہ کھا خوشامد - آپا وِچ دا زہر نہیں کھاہدا - گورنکھ ہے - گور سکھی جیون جیوندا ہے اپار پربھو دی کرپا نوں پا کر کے مر تے مٹھا بنیا رہندا ہے - جیون وِچ پوترتا - وشواش مساوات ، خودداری نہ ہووے تاں شاعری حرفاں تے اندر جال دی دوکان بن کے رہ جاندی ہے[5]

میخانہ تجھ سے کعبہ اہل نشاط ہے
میخانہ اِک دوکان ہے ساقی جو تُو نہ ہو (دیوانہ)

اِک تُلسی جی نے رامائن لکھی - اِک تلسی گوبند ائن لکھ کے جیون مکتی دا پتھ اپنا رہا ہے - میں اِس ہر پہلو توں پورن جہان کا ودے رچیتے نوں نمارکھ نہیں دیندا - میں تاں اپنے دیس - اپنی بولی اپنے سمے نوں ضرور نمارکھ دیندا ہاں ایس یودھے بھگت - کوی - سیوک - دانی - محنتی - سپنے دیکھو تے اپنا کرتو انقلابی ڈھنگ ناں نباہ دتا ہے - ہن اِس دا پھل کھانا تے پھل دینا پربھو دے ہتھ ، گورو دیو دے ہتھ ہے - پنتھ دے ہتھ ہے - بھارت واسیاں دے ہتھ ہے - مینوں یقین ہے کہ آزاد بھارت آپنیاں تخالص کلاکاراں نال اوہی کجھ کرے گا جس دی رامائن تے کرشنائن تے یودھائن دیاں رچن ہاریاں نال ننکار وچوں کیتا جاندا آ رہا ہے۔

چونویاں اتی سربھاوشالی ٹکریاں ول دھیان دواؤن دی کھیچل چاہندا ہاں -

۱ - النکار (۲) حبّت (نویائی) (۳) رنگن (۴) شبد برہم (۵) راگاتمکتا

۱ - النکار

جنگل کدی نہ ونڈدے پنچھی تے حیوان
ایپر بابیاں ونڈیاں ایسے ہی انسان
پہلوں پائی آدمی اپنے دِل وِچ حد
ونڈیا اپنی آل توں ونڈی اپنی جد
ونڈ لیا پھر اوس نے اپنا ہی پروار
اپنے ویہڑے وِچ ہی کیتی کھڑی دیوار
پھیر دیوراں اٹھ کے گئیاں باہر کھلو
دکھو دکھ مکان تے ونڈ گئے سبھ ہو
پنڈاں نالوں ہو گئے وکھو وکھرے شہر
شہروں اٹھ کے پھیلیا ملکاں وِچ زہر

ملکاں اُٹھ کے ونڈیا سارا ہی سنسار
سارے ہی سنسار نے ونڈیا سر جھنہار (گگن دمامہ باجیا)

۲۔ جدت۔ نویائی

دیش دھرم ہے آکھدا ساڈا اِکو ہی تک
دے کے پریم پٹولڑے وہندا پردے ڈھک
کرناں وانگوں پھیلیاں میاں رشمی جاں
جلوے نکی مچھ دے اکھاں نوں چندھیان
دو ہوٹھاں دے بلدیاں نکھرے ارچ مسکان
جداں کھڑن وہیل تے دھرتی تے اسمان

(بھنگا نی پدھ حصہ دوسرا)

۳۔ رنگن۔

ہندا سچ مچ ہاں توں بڑا پیارا ہاں
بچے دیکھ گوبند نوں چھالاں پئے لگان
کہندے اج ہے آگیا ایسا کوئی کھڈار
نالے ساڈا سنگو دو نالے ساڈا یار

(بال لیلا)

۴۔ نند برہم

ایتھے گئی اوتھے گئی بجلی دے وانگ ہئی
وڈے وڈے تھلاں دے ہوٹھیاں نوں چیر دی
کھڑکاں تے کھنڈیاں پچ گدھا پا کے نچدی
تے ہونیاں دیناں کھیڈے کلکلی کلیر دی
گھپوں گھپوں کر کے ہے گھاں گھپ لاہی جاندی
نہ ہے کتے ٹھکدی نہ چڑھے ایہنوں ہو کتی
ہپھوں ہپھوں کر کے نے ویریاں دے ساہ پھلے
پھلدی ہے جویں کہ لوہاراں والی دھوکنی

کدی کرے جمع کدی ونڈاں تقسیم کرے
کدے تفریق دی او پڑھے تہ مہارتی
اک اک وار نال یاراں یاراں سیر پالی تولی
ضرباں ہیسے دیندی جاندی بڑی ہوں ہارتی
ڈوٹی وا پہاڑا ہیسے پہاڑیاں تے پڑھدی جاندی
پھٹاں دیاں پھٹیاں تے پانی جاندی پورنے
حل کر سکے نہ سوال ایدی نمبری دا
مُلاں دے پڑھے جو ہلاکو مشہور نے
(تیغ دمیش دی)

راگانمکتا

گوبندا گوبندا آیا گوبندا
ایسے بالا نرالے
موہے کچھ نہ سدھ لے
میں ہوں ماتوا نماتوا گوبندا
(گیت بہاری گوبندا)

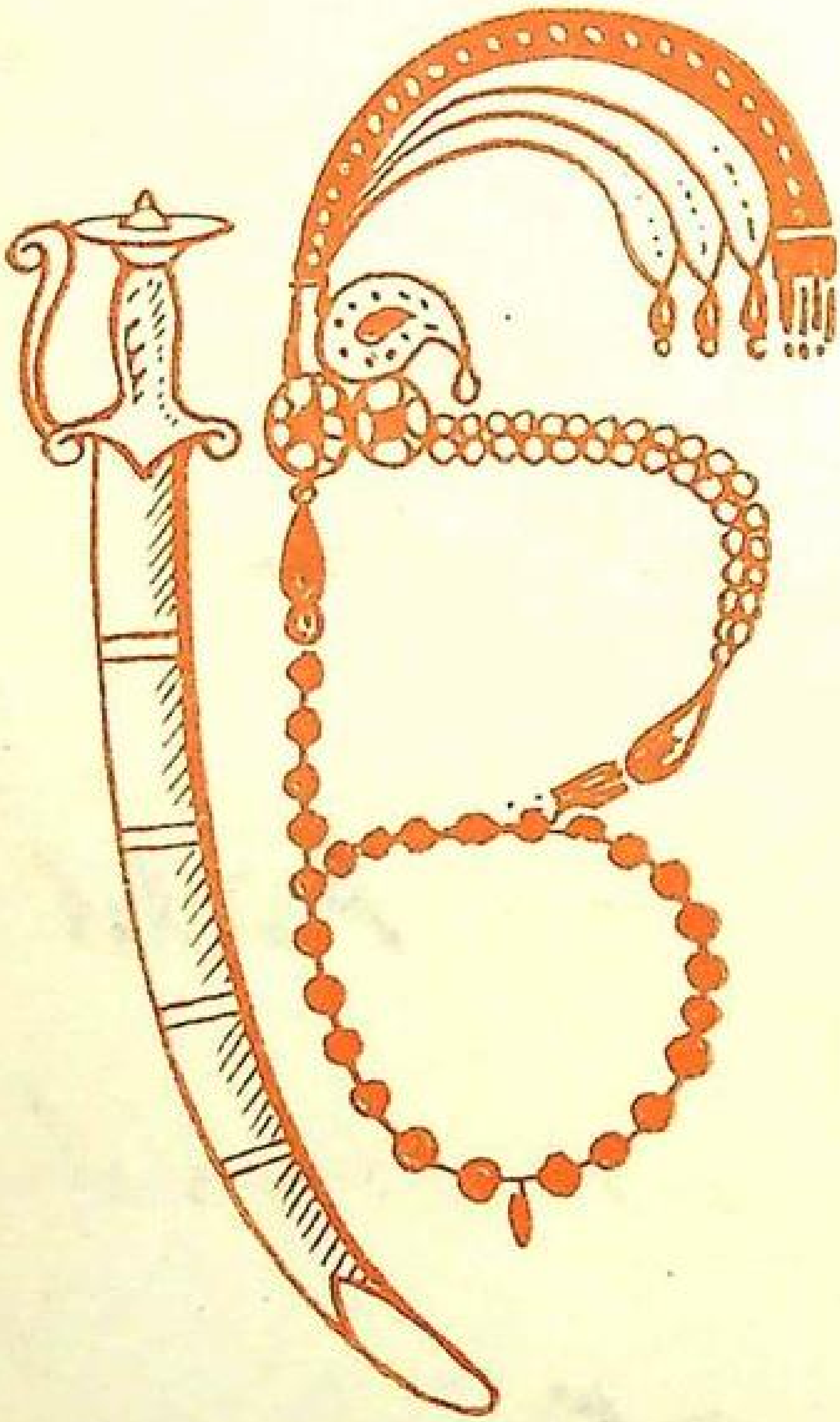
کوئی چلیاں نی تنیاں ہواواں کہ جنگلاں دے رکھ بولدے
ماواں پپلاں توں ٹھنڈیاں نے چھاواں کہ جنگلاں دے رکھ بولدے
(گیت ماما سندری تے صاحبزادیاں دی ممتا)

آؤ سوگ منائیے نی بھگوڑے آئے۔ بھگوڑے آئے
سندھور مٹائیے نی بھگوڑے آئے بھگوڑے آئے
(گیت۔ مائی بھاگو)

موہن سنگھ اوبرائے
دیوانہ

۵۶۲ سیکٹر ۱۶ ڈی
چنڈی گڑھ ۱۷

اِک اونکار دا اِہ رُوپ لیکھک نُوں سُفنے وِچ آیا ہے
اتے کلاکار نے ایس نُوں ساکار کر دِتا ہے۔

ہیم کُنٹ پربت ہے جہاں

وس نی قلمے میریئے، پچھلے جُگ دی بات
کُجھ مِلی اس جگ نوں اِک الہی دات
سُنیاایں کُل ہمالیہ اُس دِن اُٹھیا نچ
جس دِن ہیٹھاں لتھیا آد جُگادی سچ
سُنیاایں سپت سرِنگ تے ہویا جد پرکاش
دھرتی تائیں ٹیکیا مَتھا خود آکاش
ہمگریاں تے تُھٹھیا کوئی نرالا نُور
سارا پربت ہو گیا جلوۂ کوہ طُور
نیلی بھاء سی ماردی برفاں دی لِشکار
قُدرت راس رچاوندی بن کے کرشن مُرار
ہیم کُنٹ دی برف چوں جوت ہوئی پرچنڈ
کیتی جس دی آرتی سارے ہی برہمنڈ
بیٹھا مہاں تپسوی ہو کے اَچھو اَچھید
برتی پُرکھ اکال دے چرناں وِچ ابھید
مہاں نُور دے نُور دا نُوری اِک آکار
سُکھم سُمبھو رُوپ ہے نِج دَنت دیدار

جس دی لگن اڈگ ہے جس دا صبر اڈول
جس دا ہر اک حوصلہ پربت جیہا اتول
اج دوے توں ہو گیا اکو روپ ہروپ
چانن دا ہڑ آ گیا بھر گئے انھلے کوپ
کل دل وہندی روشنی دوڑی دھرتی دل
چم رہی آکاش نوں اس دی ہر اک چھل
گنگا وچ دی جا رلی بن کے گنگ ترنگ
جمنا نال وی ٹر پئی کر کر کے ست سنگ
سرسوتی دی جوتکا جا پہنچی پریاگ
مانوتا دی مانگ دا گوندی پھرے سہاگ
کر کر تیرتھ یاترا ناویں گورو حضور
رہندے اٹھے پہر سی بانی ونج مخمور
تیغ بہادر صاحب نوں ہویا اک الہام
پینا پؤ شہادتی اک دن عرشی جام
دھرم دھرندر ہر گھڑی ایہو سوچ مڈاؤن
گردُ دھرم دی رکھیا ساڈے پچھوں کون
کس نے زندہ رکھنی دیش دھرم دی شان
مردہ قوم نج پاونی کس نے مڑ کے جان
ستگور کر دے بینتی سن میرے سرجن ہار
بخشو دسویں جوت نوں کھولو دسم دوار

عرض سُنی داتار نے مُنھٹے پُرکھ اکال
جہاں تیج نے تیج نوں لایا چھاتی نال
بولے سرجن ہار سی اُٹھ میرے لال اُٹّل
مُشکل پرچہ وقت دا توُہیوں کرنا حل
ہیں اپنا سُت اُج توں تینوں دیاں نواج
اُٹھ میرے پُتر لاڈلے رکھ دھرم دی لاج
پنتھ میرا اِک ساج دے خالص تے بلبیر
توڑیں میری جگہ تے اصلی توں تصویر
اگوں سرجن ہار نوں کہیا الہی نور
چرناں چوں داتار جی ہینوں کرو نہ دُور
تُچھ جہا میں بھگت ہاں اُچے تماناں بال
شاید سکّاں توڑ نہ موہ ممتا دے جال
بولے تد داتار سی سُن میرے سُت گوبند
سب کُچھ ہتھیں دار کے بنتا توں بخشند
اُٹھ میرے بیر بہادرا میری فتح گجھا
جھنڈا اِک اونکار دا دُنیا وِچ جھُلا
ہتھ جوڑ گوبند نے اِنج چلائی بات
"میرا مجھ میں کچھ نہیں سب کچھ تیری دات"
منّو میری بینتی عرض کراں سر نیائے
"پنتھ چلے تب جگت میں جب تم ہوؤ سہائے"

دے کے کنڈ تے تھاپڑا ہتھیں پرکھ اکال
دھرتی اُتے ٹوریا اپنا گوبند لال
دَس نی قلمے میریئے اوس سمے دا حال
جِس دم آئے جگ تے دُنیا دے پرتپال
اوس وقت دے دس وے سارے اَتیا چار
دَیا دھرم تے ہو رہے کِداں دے سن وار
اِہ وی قلمے دس دے سچّے سرجنہار
کِداں لایا آپنا پنتھ کھنڈ وِچ دربار
کِداں کیتی دھرت نے اَپنی کُوک پُکار
کِداں سُن کے بینتی بوہڑے بوہڑن ہار
کِداں بدلی اوس نے ظلماں والی رُت
پنتھ کھنڈ وچوں ٹوریا کِداں اپنا پُت
سُن وے کویا تُلسیا ! کر دی قلم بکھان
اوس وقت دے حال نوں ایداں کراں بیان :-

دھرتی کرے پکار ۔ بوہڑو ہے کرتار !

(آگمن)

جد بھارت دے وچ وُدھ گئے سن بھتاں بھتاں اُنیا چار
جد منڈی لگی لہو دی سن لوتھاں دے بیوپار
جد دیش مساناں ہارسی تے قوماں سن مُردار
جد آپو دھاپی پئے گئی جد ودھ گئی ہتیّر مار
جد بھوت چڑیلاں ڈین دا سی گھر گھر بھرم وچار
جد جادو ٹونے ورت دے سن مورکھ موڑھ گنوار
جد دھرتی دی ہک آپھری تے جینا سی دُشوار
جد راجہ پرجا کوڑ سی جد کوڑا سی سنسار
جد کوڑے منڈپ ماڑیاں جد کوڑے بین ہار
جد کوڑا رپا سوئینا جد کوڑا پینّن ہار
جد کایا کپڑ کوڑ سی جد کوڑا روپ اپار
جد چیلے ساز وجاوندے تے نچن گورو نچار
جد بھکڑ سادھو سنت وی سن دیندے پھیئے ہیرگار
جد کامے دے ہڈ توڑ کے تے چربی لئی ہینگھار
جد ہتیں وُڈھ کے قافلے بیچ اُکھٹے خود سردار
جد سنہاں لائیاں آپ ہی گھر گھر وچ پہرے دار

جُد منگدے سی مُنہ پاڑ کے خود وُڈھی عہدے دار
جُد کھیت نوں کھا کے واڑ نے سن مارے بھُس ڈِکار
جُد حُسن بازاریں چڑھ گیا سُنڑ پیسے دی چھنکار
جد دُھو کے لیئے گیئے ڈولیوں خود دُلہن نایئں کہار
جُد پِٹی مار دو سٹھڑاں ۔ سب ست سنو نیتی نار
جُد پُن دا بیڑا ڈُبیا جد پاپ دا بیڑا پار
جُد چانن دا ڈِھڈ پاڑ کے نُونہہ پُونجھے سن اندھیار
جُد سڑکے کولے ہو گیئے گُل دھولر محل مینار
جُد سنجاں بن کے ہونیاں ڈف گیاں شہر بازار
جُد زِندہ گڈ مُنکھ نوں کر دیندے سن سنگسار
جُد زہر مِلا کے ویچدے سن شربت وِچ عطار
جُد گُل گُل اُتے چلدی پئی مارے گل تلوار
جُد جِلھا کرے نوابیاں تے جھُرن پیئے ہُشیار
جُد شمع شمع دا بن گیا اک ٹِڈا دعوے دار
جُد کُل نرلوکی ہو گئی تپ دِق دے نال بیمار
جُد مسٹن لگی کھنگ کے لہو نِبھے ہوٹے کھنگار
جُد پِنیاں پنجر ٹک کے سن ہو گیئے چھوڈیاں ہار
جُد گیاں وُرت پلتناں تن پیلیے وانگ وِسار
جُد قدرت دا مُنہ چونڈھ کے ٹُٹ کھڑیا کِسے نِکھار
جد بانگاں ہویاں بوریاں سب مُلّاں سن لاچار

جد وَج وَج بولی ہوگئی کُل ٹلیاں دی ٹنکار
نہ دھرتی چیکاں ماریاں تے کیتی ہا ہا کار
نہ ست اسمانیں چیر کے جا کُوکی اِنج ٹیکار
نہ ہی رچناں مٹی ہوگئی مُڑ بوہڑیں بوہڑن ہار
جھٹ مُکھڑی برتی اوس دی جو سب دا سرجنہار
اُس آسے پاسے ویکھیا سی حاضر کُل دربار
اوتھے حاضر بشن مہیش سی نالے وشنو کرشن مُرار
اوتھے بیٹھے برہما بُدھ سی مہاویر رام اوتار
اوتھے بم بم بھولے ناتھ سی جدے گل سریاں دے ہار
جدے جُوڑے وچوں وگدی پئی گنگا دی اِک دھار
اوتھے جوگی اتنے جوگیشری سن بیٹھے مُتی ہزار
اوتھے تا کے بیٹھے دُھوتیاں کئی سر وِچ بھسم کھلار
اوتھے سدّھ چوراسی بیٹھ کے پئے کردے سُن تکرار
اوتھے اندر لئی اپسرا آ لگیاں گون ملہار
کِتے وشوامتر مینکا کِتے نچدے پھرن نچار
کِتے نارد بیٹھا جھوم کے ٹُنکائی جاوے تار
اوتھے حضرت عیسےٰ ویکھیا جیہڑا ہس ہس چڑھیا دار
اوتھے حضرت موسےٰ ویکھیا کوہ طُور دا دعوے دار
اوتھے ولی محمدؐ صاحب سی جیدی کعبے ول نوہار
اوتھے بیٹھا حضرت نوح سی لئے بیڑی تے پتوار

اوتھے بیٹھے نانک پاتشاہ پئے جیدے ست کرتار
اوتھے باقی ستے شہنشاہ سن بیٹھے پھونکڑ مار
اوتھے ہور وی دُوجے اولیا سن بیٹھے بے شمار
تد سوچ سوچ کے رب نے اک کیتی ایہو وچار
ہُن سمے سمے ہاں بھیجدا وچ دُنیا دے اوتار
اج کِنوں بھیجاں اوپروں ہُن کلجگ دے وچکار
جو تیغ بہادر صاحب دا اک ہووے رُوپ اپار
جو جتے نوکھنڈ میدنی ست نام دا ڈنکا مار
جیدے چرن دباون دیوتے تے گاون منگلا چار
جو کُل میری مخلوق دا بن جاوے پہرے دار
چوں وِرناں تے چوں دھرم دی جو بنھے اک قطار
جو کاٹ ناپا کھنڈ دا دیئے کالا گھنڈ اُتار
جو سوما ہووے اُنکھ دا جو سچا سُچا پیار
جو چڑھدیوں لہندے تیکراں دے پریم دی چوگ کھلار
جو ہوکا دیوے حق دا جو آکھے ست کرتار
ہر اک دی بابت سوچیا تد واتے وار و وار
پھر دُوجی واری تکیا رب بھریا کُل دربار
تد ٹک گئی نظر داتار دی اِنج بولے سرجن ہار
ہُن لبھ لیا دُنیا والیو تر لوکی دا شنگار
جیدا مستک نورو نور ہے جاہی میرے جی نوہار

ایس اپنا آپ ہاں بھیجدا گور گوبند جامہ دھار
اِہ دسواں نانک تھاپیا ایں دُنیا دے وچکار
اوئے دھن دھن آکھو پرانیوں تے جاؤ صدبلہار
دھن سولاں سوچھیاٹھ ہے دھن بانی دسمبردار
دھن تیغ بہادر صاحب نے جنوں پندنا بارم بار
دھن ماتا گجری ہوگئی دھن اُس دی کُکھ اُپار
دھن دھرتی پٹنہ صاحب دی ہے دھن دھن پرانت بہار
پھر پرگٹ ہویا جگ تے اِک ایسا سچ سچیار
جس کر جگ وچ ڈٹا دنا ہے کلجگ دا آکار
جدے آوندیاں چانن ہوگیا سب مِٹیا اندھ غبار
اُج چارے کُونٹاں ڈِگیاں وچ سجدے نے ستکار
اوہنوں گوبند گوبند آکھدے ہُن دُنیا دے ترنار
جس دھرتی تے اسمان دے ہُن کھولے دسم دوار
ہو ساودھان وڈبھاگیو پئی آوندی جے سرکار
سب پلکاں نین وِچھا دیو گور گوبند رہے پدھار
ہے دھن دھن پوہ سُدی ستی دھن وار ہویا روی وار
دھن پیدی دائی ہوگئی جس چھوہیا اِک اونکار
کہو گج کے گورمکھ پیاریو دھن دھن دھن ہے کرتار
دھن دھن دھن ہے کرتار
دھن دھن دھن ہے کرتار

گوبند

گورو گوبند سنگھ

پیدی دائی خبر سنائی

(گیت)

لال جمیانی سیتو لال جمیا
گجری دی کُکھ چوں گوپال جمیا

پیدا ہویا جگ اُتے رب دا کوئی نُور نی
جاپدا اے مینُوں اوہ تاں ظاہرا ظہُور نی
رُوپ جھلّیا نہ جاوے
تیج اکھ چندھیاوے
ایہا رب دا دُلارا باکمال جمّیا
لال جمّیا نی سیّو لال جمّیا
روندا آیا جگ نی اِہ دُھروں آیا ہسّدا
اِہ تاں ساڈے روم روم وِچ جاپے وسّدا
جدوں آیا بلکاری
رویا اِک وی نہ واری
اِہ تاں بُھکھیاں تے پاوندا نی دُھماں جمیا
لال جمّیا نی سیّو لال جمّیا
پھکّا پھکّا پئی جاندا چنّ دا ہے چانݨاں
سمیاں دے بادشاہ نوں سبّے ہی پچھانݨاں
مند مند مسکاوے
اِک اُنگلی اُٹھاوے
اِہ تاں ساریاں دا سانجھا ساجھیوال جمّیا
لال جمّیا نی سیّو لال جمّیا

جاپدا اے ایداں اہدے قدماں نہیں رُکنا
مُکنا اَٹک اہدے حوصلے نہیں مُکنا
سُتی قوم نوں جگاونا
ایسے دیش نوں بچاونا
اِہ تاں یودھیاں چوں یودھا بے مثال جمیا
لال جمیا نی سیتو لال جمیا!
گُجری دی کُکھ چوں گوپال جمیا

بھیکھن کھڑا دوار

پٹنے چوں گلی گلیاں چوں شہر شہر
شہراں وچوں دُور دُور نیڑاں جاں پجیاں
رّب دا بھکھاری جہا بھیکھ شاہ فقیر اک
گورو دے دوارے لے کے آیا سی دو کجیاں
اک کجی ہندواں دی دوجی اسلام دی ہے
دل وچ آیا ایہو دھارنا اوہ دھاردا
ویکھیئے اہ پت سانجھیوالتا دے راکھیاں دا
کہڑی کجی اُتے ہتھ اپنا ہے ماردا
دوہاں اُتے ہتھ جد رکھیا گوبند رائے
سجدے وچ ڈگ کے فقیر ایداں بولیا
اللہ دا ہی روپ ہیں توں مولا داہی روپ ہیں
تینوں اج ربا میں کروڑاں وچوں ٹولیا
جھٹ پٹ اُٹھ کے فقیر نٹھا واہو داہی
بلھو بلھ کنوں کن خبراں سنا گیا
دکھڑے مٹاون والا مکھڑے ہساون والا
اکھاں جگاون والا آ گیا بھئی آ گیا

پَوکیاں تے جھنڈیاں نوں کھڑگاں تے کھنڈیاں نوں
نیزیاں تے بھالیاں نوں ایہو ہی سنبھالے گا
کیڑیاں کراڑاں تائیں تھاپ دیو بادشاہیاں
بادشاہاں نال گھاہی اَپنے بہٹالے گا
تاریاں دی لوئے لوئے چانٹاں دے خون ہوئے
جانیٔ دے قاتلاں نوں بچن چن مارے گا
ڈنگیاں تے ڈھٹھیاں نوں ماڑیاں تے مٹھیاں نوں
کر کے اِکٹھا اک اِک نوں پیار دے گا
ہتھو ہتھ آپنے نبیڑے گا اوہ فیصلے تے
ہیرو پھیر فاصلے تے فاصلہ نبیڑے گا
دُوجیاں دے پلیاں تے چھٹا وی نہ پین دیوُ
لہوُ وِچ چولا بھانویں آپنا لبیڑے گا
بینکڑے سُمیر تے کُبیر ڈول جاݨ بھانویں
اہدا پیر اپنے نشانے نوں نہ ڈولے گا
دُنیا نوں پچھے لا کے سمیاں توں اگے جا کے
اِک نویں جگ دا وِشال پٹ کھولے گا
نویں نویں راہ کڈھو نویں نویں گل کرو
توڑ موڑ چھڈو سب رسماں پُرانیاں
پچھے پچھے اُنوں میٹ جائے گا کدورتاں تے
ذرّے ذرّے اُتے لِکھ جائے گا کہانیاں

بول ہمالے پُتری !

(گیت)

ہرے گنگا ہرے ہر ہر ہرے ٹھنڈیا پانیاں
کھیڈ کے کنڈھے تیرے گوبند مَوجاں مانیاں
آ سُنا ئینوں کہانی او ہمالے
پُتری
کس طرح تیرے کنارے فوج اوہدی
اُتری
کس طرح مُنڈیاں دیاں بنھ بنھ کے پھریا ڈھانیاں
ہرے گنگا ہرے ہر ہر ہرے ٹھنڈیا پانیاں

سُٹ کے سونے دیاں کڑیاں نوں لوہا پیاریا
بودھیاں دا ویس بھنے بچپنے وچ دھاریا
بخشتاں گوبند دیاں سانجھیاں نہیں جانیاں
ہرے گنگا ہرے ہر ہر ہرے ٹھنڈیا پانیاں

مار کے کداں گلیلے ٹکیاں نوں توڑیا ؟
کس طرح سنسار دے ٹُٹے دلاں نوں جوڑیا
کس طرح سُلجھا گیا سی اُلجھیاں اوہ تانیاں
ہرے گنگا ہرے ہر ہر ہرے ٹھنڈیا پانیاں

توتلی بولی وچ کرداں بولدی سی توتلا
بُھل جاندی کوکنا اُس دے سی اگے کوکلا
کِس طرح نانک دیاں پڑھدا سی پنجے بانیاں
ہرے نہائیاں ہرے دھویاں ہرے ٹھنڈیا پانیاں
بخششاں گوبند دیاں سائیاں ہنیں جانیاں

گنگا کرے بیان

(بہاری گوبندا)

گوبندا گوبندا آیا ______ گوبندا
لے کے تیروا کمان وا ______ گوبندا
وا کی چال وا چھبیلی
وا کی اکھیاں کٹیلی
وا کی یہی پہچان وا ______ گوبندا
ایسی بتیاں بنائے
ایسا کھیلوا رچائے
سارا پٹنہ حیران وا ______ گوبندا
دوڑ فوجوا بنائی
لڑے نقلی لڑائی
جیت لیتا ہے میدان وا ______ گوبندا

کہے گیتوا سُناؤ
مورا ہیا ہُلساؤ
روز بکتے دیوان وا ـــــــ گوبندا
کبھی مار پیٹ جائے
کبھی گروا لگائے
ایسو من کا مہان وا ـــــــ گوبندا
جب بنیا فریبی
کم تولت جلیبی
لوٹ لیتا ہے دوکان وا ـــــــ گوبندا
پڑا کال چور دوری
بانٹے گیہوآں کی بوری
کھٹے کر کے کسان وا ـــــــ گوبندا
گنگا گھاٹ پہ جو جائے
گنگا دوڑی دوڑی آئے
بولے میں ہوں قربان وا ـــــــ گوبندا
رام کہے شِو دت
اللہ کہے صوفی مت
لوک کہیں بھگوان وا ـــــــ گوبندا
ایسے بالا فرمائے
موہے کہو نہ خدائے
میں ہوں مان وا انسان وا گوبندا

کہے گجری ماتا ری
میں تو جاؤں بلہاری
میری کوکھ کی ہے شان دا ——— گوبندا
گوبندا گوبندا
آیا گوبندا

ستگور جی دی کھیڈ دا انت نہ پاراوار

(بال لیلا)

بالا پریتم کھیڈدا کھیڈاں کئی ہزار
اُس دی اِک اِک کھیڈ دا انّت نہ پارا وار
لنگھیا کوئی نواب جاں لگے کہن غلام
مُنڈیو کھیڈن والیو جُھک جُھک کرو سلام
اگوں گوبند بولیا مُنڈیاں دا سردار
ساڈا سر ہے جُھکدا ستگور دے دربار
پھیر جُھکا کے ڈنڈیاں کھولی اِنج زبان
پیدا کیتے ربّ نے اِکو جئے اِنسان
مُسلمان سی آکھدے اللہ دا ہے نُور
ہندو کہے سن آکھدے ساڈا ہری حضور

پنڈت شودت آکھدا کر کر کے پرنام
جاں اہ میرا کرشن ہے جاں ہے میرا رام
یاد کراں جد رام نوں لاواں جدوں دھیان
آ بہندا میرے کول ہے پھڑ کے تیر کمان
یاد کراں جد کرشن نوں اہیو پچھے وات
بولے پیریں آن کے کہے "پنڈت جی جھات"
اہ وی توڑے مٹکیاں اُنج گلیلے مار
جداں ہمے سن توڑدے مٹکی کرشن مرار
جہڑے روپ چ ویکھنا اوہیو ویکھو روپ
بکھیا ٹھیک گیانیاں بچہ رب سروپ

اک فتح چند نام دا راجہ ہیٹی ذات
اُس نوں ہوئی نصیب نہ پُتر والی دات
کسے چیز دی تھوڑ نہ ملکھ جگیراں باغ
عمرا گھٹدی جا رہی بجھدے جاݨ چراغ
کھائی جاندا دکھ سی راجے نوں دن رات
رانی اپھل دکھ ہے اک نہ لگا پات
شودت کولوں پچھدا کد بوہڑو بھگوان
ساڈی جھولی پاونا کد اُس پُتر دان

شُنو وت کہندا راجیا دِل نہ رَتا ڈُلا
ایسے پٹنے شہر وِچ رّب گیا ای آ
جا کے گھر وِچ بیٹھ جا لا کے سہج دھیان
رانی جی نوں آکھنا اُوَ سے ہوئے گا بھان
راجہ رانی بہہ گئے دونویں کر اِشنان
رانی کہندی ہے پربھو دیوو پُت نِشان
"دھین دُودھے تے باہری کِتے نہ آوے کام
جل بن ساکھ کُملا وتی اُپجے ناہیں دام"
آجا بالا پریتم ہیں من چاؤ گھنٹاں
"ہر درشن کو من لوچدا نانک پیاس مَنٹاں"
آ کے گودی بہہ گیا نِرا پُرا اِک نُور
رانی کہندی مالکا سُکھ ہوئی بھرپُور
گھُٹ گھُٹ پاوے جُپھیاں لاوے سینے نال
چُم چُم نُوری مُکھڑا کِیتا لال و لال
بالا پریتم بولدا بس کر بس کر مال
رانی اگوں آکھدی نہ دے پُتر نال
"اکھیں ویکھ نہ رَجیاں" او میرے گھنشام
"کِرت کرم کے وِچھڑے کر کِرپا میلو رام"
راجہ لے کے آ گیا اندروں دودھ جلیب
پریتم کہندے ہو گیا ساڈے نال فریب

کِتھے نے اوہ پُوریاں تہیاں سی جو آپ
چیز مُکاؤنی پُت نوں رانی ماں ہے پاپ
گھُنگنیاں دے مارنے پھکّے اساں ضرُور
رکھو دودھ مُلائیاں ساڈے کولوں دُور
راجہ کہندا رانیئے ہُن نہ منگیں پُت
اس دے کولوں ہور نہ سوہنی کوئی رُت
اُہیو ساڈے باغ دا کھڑیا پھُل گلاب
ہویا اَج نصیب ہے پُتر لاجواب
راجے دے پھر باغ نوں گوبند لائے بھاگ
اُجڑے ہوئے باغ دا ستگور بنے سُہاگ
"وُنڑ تن پربھ ننگ مُولیا سر تھ پُرکھ آپار
ہر ملنے نوں من لوچدا کرم ملاون ہار"
ہُن نہ آل اولاد دی راجہ آکھے بھُکھ
سبھے اچھاں پُنیاں سفلی ہوئی کُکھ

پیر پیر تے ستگورو تارے کئی غریب
جس جس درشن پالیا ہویا خوش نصیب
چشمہ ہے ایہہ فیض دا کہے نواب کریم
شہنشاہاں دا شہنشاہ کہے نواب رحیم

دین دُکھی دا بن گیا بالا جی غمخوار
سارا پٹنہ شہر ہی جاندا سی بلہار
نقلی کرے لڑائیاں بالاں دی لے فوج
گنگا لہراں وانگراں اُٹھے من دی موج
کیتا نہیں حضور نے سونے نال پیار
سونے کڑا سی سُٹیا گنگا دے وِچکار
کتھے سُٹیا پچھدی آ کے گجری ماں
دوجے نوں وی سُٹ کے کہن لگے اُس تھاں
تیغ بہادر صاحب سن اُس ویلے آسام
جھٹ پٹ اوہناں بھیجیا پٹنے اِہ پیغام
لے کے گوبند لال نوں پہنچو پوری انند
سامراج دے ظلم دے کھٹے کریئے دند
پٹنے گھل سنیہڑا عالی گورو جناب
سدھے ٹُرے آسام توں پہنچے سن پنجاب
خبراں سُنیاں شہر نے ہو گئے لوک اُداس
دوڑے دوڑے پہنچدے ماتا گجری پاس
کہندے پٹنے شہر دی نکلن لگی جند
ٹُر جاؤ ایتھوں زندگی ٹُریا جے گوبند
"جے سو چندا اُگوے سورج چڑھے ہزار
ایتے چانن ہُندیاں گور بن گھور اندھار

کہندا بشودت رام نے پھیر لیپ بن باس
کلُ اجودھیا رو رہی ٹُٹ گئی دھرواس
ستگور دین تسلیّاں ہونا نہیں نراس
جدتک دُنیا قائم ہے رہوں تہاڈے پاس
جدتک جگ تے اُمتیاں بچیاں دا سنسار
ہر بچّے چوں ویکھنا میرے نقش نوہار
کر کر کٹھے پوجن اپنے بال گوپال
آون والے وقت دی کرنی جنہاں سنبھال
چُم چُم رکھنے مُکھڑے کرتاں والے ہتھ
چُم چُم رکھنے پیر اوہ جنہاں بناونے پتھ
اِک دِن ایسا آئے گا دُنیا وِچ ضرور
آن ملے گا آپ ہی موسے نوں کوہ طور
نہ کوئی ہندو رہے گا نہ کوئی مسلمان
اِس دُنیا تے رہے گا خالص اِک انسان
دھرم ہووُ مانکھتا آدم ہوسی نام
اوہیو اللہ واہیگورو اوہیو کرشن تے رام
نہ کوئی چھوٹا رہے گا نہ اُچا ابھیمان
اِکو نیگت بیٹھیاں مِلنا پہنن کھان
گھڑتی اہناں بچیاں ایسی ہے تقدیر
راجے نال برابری اُٹھ کے کرو فقیر

پٹنے توں روانگی:-

سمت ستراں سو تے چڑھے اٹھائی سال
ٹریا پٹنہ چھڈ کے گجری دا جد لال
دے کے پریم نشانیاں ٹر پئے بخشن ہار
لوک پنگھوڑہ اوس دا چُمن وار و وار
دائی ڈوری بنھ کے رہی پنگھوڑا پُوجھ
کہندی مینوں دِسدے ستگور لیٹے وِچ
رہا پنگھوڑا ہلدا رُکی ذرا نہ ڈور
پہنچ گئے پریاگ سی پٹنے دے چِت چور
کردے تیرتھ یاترا گاؤن الہی راگ
پھیر بنارس شہر دے آن جگائے بھاگ
پنڈتاں نچھے پُرش سی آکے لے حساب
دِتے نانک دیو دی بانی نال جواب
بندرا بن اجودھیا متھرا گئے گوپال
سجّدے رہے دیوان سی ڈھولک چھینے نال
پنج مہینے یاترا کردے رہے وسور
آکے پھر پنجاب وِچ جا ٹھہرے لکھنور
چڑھیا ہے سی بھادروں خوب ہوئی برسات
ندیاں نالے چڑھ گئے رُڑھ رُڑھ جان دیہات

پُری انندوں کھلیا ناٹویں گور سندیش
ٹِکے رہو نکھنور وچ جد تک مُشکل پیش
سُنیا جد پیغام اہ سارے گور پروار
سوچن لگے بیٹھ کے کد ہُندے دیدار
جد توں آئے جگ تے دُنیا دے بخشند
درشن پتا حضور دے کِیتے نہ گوبند
دِل نُوں تانگھاں لگیاں نین ہوئے بیتاب
ایپر من دی تڑپ نُوں دیندے انج جواب
بعد ہنیری رات دے ہُندی سدا سویر
اُس دے نے گھر وِچ دیر ہے ہُندا نہیں اندھیر
ٹِلنے وانگوں اِس جگہ اُٹھی من دی موج
نقلی کرن لڑائیاں پھیر بنا کے فوج
کدھرے نال گوالیاں موڑ لیا دن ڈھور
گنّوآں پھرن چرانوندے کدھرے نند کِشور
ہل چلاوندے ویکھ کے لگے کہن کسان
کھیتی دھنے جٹ دی پھر کیتی بھگوان
پنڈوں باہر سی وسدی کھٹی بد نصیب
جس وِچ رہندے پنڈ دے کمّی اتے غریب
اُس بستی وِچ پہنچ کے ستگور تکدے حال
لالاں مُنہ چوں ڈگدیاں ننگے پھردے بال

نواں میسحا جگ دا کٹن لگا روگ
بال کے مُنہ وِچ اُنگلاں ہٹ ہٹ ویکھن لوگ
گنڈ کِسے دی پُونجھدا کِسے دی پُونجھے لال
چُپ چُپک لائے بُوٹے گُٹ کلیجے نال
کِسے نُوں دے دسے تھاپیاں چُمن پیئے پرتپال
کِسے نُوں ٹِکا کھول کے دے آئے کرپال
کہندے وقت ہے آ رہیا تھوڑی کرو اُڈیک
بنّدیاں نُوں جو ونڈدی میٹ دیاں گے ریک
تد تک چکر بہن کے کرو سیپیو سیپ
جُھل کنول دے دانگراں رہنا پر ترلیپ
پنڈت نائے مولوی لگے سب گھبراؤن
ذات پات دے بھید نُوں لگا کون مٹاؤن
دُور دُور توں آ رہی سنگت درشن پاؤن
آیا ایتھے کون ہے ساڈے بھاگ جگاؤن
کولوں کدھرے لنگھیا عالم عارف دین
درشن کر گوبند دے من لئی اُس ایں
سجدے دے وِچ ڈگیا چیلے سن ناراض
کافر اگے پیر جی کاہنوں پڑھو نماز
پیر کہا تسیں چیلیو کُفر رہے ہو تول
نینوں تے اِنج لگدا اللہ آیا کول

ننگ خیالو چیلیو لکھیا وِچ قرآن
بندہ آپے ربّ ہے بندہ آپ جہان
اِس بندے وِچ ربّ ہے جانوں چتر سُجان
توڑو بھانڈا بھرم دا لئے آؤ ایمان
سُنیا جد لکھنور وِچ ٹکیا ہے رگھبیر
پھیر دوبارہ آ گیا بھیکھن شاہ فقیر
درشن پا کے اوس نے کیتے ست سلام
صُوفی جی تے پی لئے معرفتاں دے جام
دِن تے دِن رہے بیتدے اہناں کھیڈاں نال
دیندے ششتر وِدیا بابا جی کرپال
کسے نہ ڈٹھا اج تک ایسا گھوڑ سوار
بالی عُمرا وِچ جو کرتب کرے ہزار
گھوڑے نُوں نچواوندے دو لتّاں دے بھار
سُوراں والی جھلّ چوں آون کھیڈ شکار
اک دِن اک دیوان وِچ بیٹھا سی سرمور
سرپٹ آیا دوڑدا گھوڑا اک لکھنور
نہ گل رستہ سنگلی نہ ہی کوئی لگام
سارے پنڈ دا اوس نے کیتا چین حرام
گلیاں دے وِچ بھڑکدا پھردا سی مُنہ زور
بال ایانے بالکے ڈر ڈر پاوندے شور

سبھے ڈکیں اندریں بُوہے کر کے بند
مالک گھوڑے اوس دا صُوبہ سی سرہند
گھوڑے نوں جے آگئی کدھرے اک جھریٹ
روڑو صُوبہ پنڈ نوں گلیاں وچ گھسیٹ
گھوڑا پھردا بھُونیا چپا کر سن حیران
خطرے دے وچ نوکری دُوجی خطرے جان
مُنہ چوں جھگ وگاؤندے لگے کرن پُکار
آیا ہے اصطبل چوں نٹھ کے اِہ مُردار
گُڈبند اگوں جس گھڑی گھوڑے بھری پلانگ
گردن نوں ہتھ پائیے سنگور مار چھلانگ
نٹھدا گھوڑا بدکیا ہویا کون سوار
سنگور تھلے ڈیگیا دھوُوں جھمبھ مار
گھوڑا رگڑے اڈیاں چیسا کر اُٹھے چیک
ویکھیں کتے بہادرا بچے نہ پنڈے لیک
لکھ تہاڈا شکریہ نِکی جتی جناب
اُپر سانوں دسدی اِکو گل خراب
مالک گھوڑے ایس دا صُوبہ ہے سرہند
گھوڑے نوں اج دیکھدا جویں ہلالی چند
اجتک ایہدی پیٹھ تے بیٹھا نہیں کوئی ہور
صُوبے ہیٹھاں نچدا پیلاں پاپا مور

بُھتن دِتا اِک نہ پنچھی اوس اُڈار
اُپر ہوئے آپ ہو گردن تے اسوار
خبر ہوئے نہ اوس نوں منگو اپنی خیر
صوبے دا مشہور ہے قبراں تھیکہ ڈیر
سُن کے گوبند دسیا ستگور دا فرمان
"بھجے کاہوں کو دیت نہہ نہہ بھجے مانت آن"
رچیا پُرکھ اکال نے اشو میدھ دا یگ
پورے اُتراں گے اسیں ویکھ لوے گا جگ
بے شک کہنا چاکرو او صوبے سرہند
گھوڑا تیرا پھڑ لیا بچّے جئے گوبند
تیغ بہادر صاحب دا اکو اِک ہی پُت
جس نے تیری صوبیا مان لئی او رُت
بند ہوئی برسات جاں رستے ہوئے ٹھیک
جا پہنچے لکھنور نوں کیرت پور نزدیک
اگوں آئی لین سی ساری پُری انند
سورج مل پروار نوں ملے نورانی چند

انند پور صاحب پہنچنا :-

پہنچے جدوں انند پور شہر گیا ہرشا
والو منڈل مہکیا پَون گئی نشیا

ہندو کہندے آگئی ساڈی بر اُمید
مُسلمان سی آکھدے اج اساڈی عید
راہ وِچ وِچھدے جا رہے رستے تے بازار
ذرّہ ذرّہ اُٹھ کے کردا پیا دیدار
رنگا رنگ سجاوٹاں پریاں نُوں شرمون
گلیاں دے مکھ کان دی اُچی ہو گئی دھون
چرناں ہیٹھاں آ رہے تنکے کرن بیان
"سچے مارگ چلدیاں اُستت کرے جہان"
چھجے چھت بنیریاں کُل جُھکاندے سیس
دیون بِردھ حویلیاں گوبند نُوں آسیس
کوٹھے منڈپ ماڑیاں ویکھن اُڈیاں چُک
جھُوم جھُوم کے گاوندے مِٹھی والی تُک
"ہم گھر ساجن آئے" جی اُچی شبد الاؤنڑ
"ساچے میل مِلائے" جی دُکھ بُرُوٹے گاؤنڑ
کوتک ایسا ورتیا نگری وِچ اُدبھت
چھے چھے رُتاں آگئیاں مانن اِکو رُت
چال شاہانہ چلدا چھے سالاں دا بال
لگے بوہ بد رنگلا گجری ماں دا لال
رُت آئی دیدار دی اکھاں درشن پاؤنڑ
دُوروں لوکیں آ رہے اٹھ سٹھ تیرتھ نہاونڑ

کرماں والے آ گئے کٹ پہاڑی میل
ڈالاں ہریاں ہو گیاں موسم ہوئے تبدیل
کُوکن لگیاں کوئلاں اَمبیں پئے گئے بُور
ماگھ مہینے آ گیا نِگھا جیہا سرُور
کَوڑی ویل گلو دی بیٹھی مِشری گھول
کانواں موہنوں نکلے ہنساں ورگے بول
اُڈ اُڈ پنچھی دَسدے ٹولیاں نویں کلول
بوٹاں نے وِچ آہلنے کھنبھ لئے سَن تول
چڑیاں چُوہکن لگیاں نال بڑے یکلنجھ
جی کردا اے توڑیئے بازاں دے اج کھنبھ
رگ رگ دے وِچ دَوڑیا جذبہ بے حساب
جیبھ جیبھ سی آکھدی آیا انقلاب
تھاں تھاں بھیڑاں لگیاں ہوئے خُوب اکٹھ
اَج ہوئی اس شہر دی لوکیں کہندے چٹھ
ویلا سی رہ راس دا کردے جاندے پاٹھ
نِکے جیئے اس بال دے بڑے رُوحانی ٹھاٹھ
جگ مگ جگن دیوالیاں درشن دِتے رام
چل چل آتشبازیاں لین گوراں دا نام
بچے سُن دے آ رہے ماواں توں ہروار
سنگور جی دی کھیڈ دا انت نہ پاراوار

ایہہ بچے ہر گھڑی ایہیو کرن خیال
ستگور کیوں نہیں کھیڈدے کدی اوہناں دے نال
ایداں آپنے آپ نوں آپے پھر سمجھان
ناناں گورو بزرگ ہے بچے اسیں انجان
ہُندا سچ مُچ ہان نوں بڑا پیارا ہان
بچے ویکھ گوبند نوں چھالاں پئے لگان
کہندے اج ہے آ گیا ایسا کوئی کھڈار
نالے ساڈا ستگورو نالے ساڈا یار
جو وی صورت ویکھدا ہُندا جائے نہال
ہر اک جوہری آکھدا بڑا قیمتی لال
ہُندا اپنی رُوح تے بندے دا کلبوت
گھوڑا اُپر گھوڑیاں نت پتا تے پُوت
کوئی کہے کہ ایس دی ماتا جئی جھلکار
کوئی کہے کہ ایس دی باپو جئی نوہار
بھولے سکھ نہ جانڑ دے تارن خاطر ہند
پُتر پُرکھ اکال دا آیا ہے گوبند
تیغ بہادر صاحب ناں ہین روحانی باپ
جنھاں نوں داتار نے اینتھے گھلیا آپ
ایہناں ذمے فرض ہے لایا ست کرتار
بخشا دیو گوبند نوں گلزار گلزار

سیس کٹا سربنس دے بن جاوے سرتاج
دُنیا کہے گوبند نوں گورو غریب نواج
جیوں جیوں نیڑے آ رہیا ستگور دا دربار
تیوں تیوں چرن گوبند دے ہندے جان اُڈار
گوبند چاو ہندے اُڈ کے پہنچیاں ستگور پاس
روم روم نوں درس دی لگی بھکھ پیاس
درشن پتا حضور دے کرنے پہلی وار
دل دے وچ اُتار دے لوڑی نقش نگار
اک دم چانن ہو گیا پھیل گئی کنسو
چھڈ سنگھاسن اپنا ستگور گئے کھلو
ویکھن لگے رب دا کوئی الہی نور
ترُٹھ پئے اگوں بین نوں ناویں گورو حضور
دھرم دُھربندر ٹھٹھیا، چھیڑیا راگ ہنڈول
کھوہا آیا چل کے آپ پیاسے کول
گوبند نین ہلا لیئے جوڑے سُرت خیال
رمزاں نال وٹاندرے کیتنے رمزاں نال
بھتا پھر گوبند جاں جھلّ نہ سکے تاب
چرناں دے وچ ڈگدے بن کے پھل گلاب
چُک کلیجے لائیا ناویں گورنے لال
گودی وچ بٹھا لیا بڑے ملہاراں نال

گھُٹ گھُٹ پایاں جپھیاں جس ویلے گوبند
کہندے نال مذاق دے نانوں گور بخشند
اسیں بڑے کمزور ہاں تسیں بڑے بلبیر
کھروا کرو پیار نہ ساڈا، بردھ سریر
اُٹھو میرے لال جی اُٹھ میرے ماہتاب
لکھیا اک شلوک ہیں اُس دا دیو جواب
" بل چھٹکیو بندھن پرے کچھو نہ ہوت اُپائے
کہہ نانک اب اوٹ ہر گج جیوں ہوہ سہائے "
سُن کے پتا حضور دا پہلا ہی فرمان
اگوں ایداں بولدی تُتلی جیہی زبان
" بل ہوآ بندھن چھٹے سب کچھ ہوت اُپائے
نانک سب کچھ تمرے ہاتھ ہیں تم ہی ہوت سہائے "
گدگد ہوئے پاتشاہ چُم چُم کہندے مُکھ
ساڈے دہیڑے لگیا جاننڑ دا کوئی دُکھ
لاکے پتا حضور دی مستک اُتے خاک
گوبند ایداں بولدے ہری مُکھ چوں واک
جیسا ستگور سُنی دا تیسو ہی ہیں ڈیٹھ
وچھڑیاں میلے پربھو ہر درگہہ کا بسیٹھ
ہرناموں منتر دڑا ئیندا کٹے ہوں میں روگ
نانک ستگور تناں ملایا جن دھرے پیا سنجوگ

رویا آکشمیر

اک دن پُری انند دے اندر نانویں گورو براج رہے
نوں بندھیاں دے نال سی دیناں دُکھیاں تائیں نواج رہے
نوں سالاں دے گوبند رائے گلّ گلّ تے مُسکا رہے سن
اپنی رائے ستگور جی دی رائے وِچ ملا رہے سن
اینے نوں کشمیری پنڈتاں دی اک ٹولی آوندی ہے
تیغ بہادر جی دے اگے حال دوہائی پاوندی ہے
ہندو تُو دے راکھے ستگور اورنگ زیب ستاوندا ہے
من من جنجُو لاہ کے ساڈے روٹی نوں ہتھ لاوندا ہے
مندر ساڈے ڈھا ڈھا اُس نے کئی مسیتاں پائیاں نے
کنج کنواری کنیا چکی نالے سنج ویاہیاں نے
ڈولی بیٹھی دُلہن دی اوہ عزت ایداں لُٹدے نے
جداں ماس دے ٹکڑے اُتے گرجھاں تے کاں ٹُٹدے نے
جیہڑا نہ اسلام قبولے اُس دی کھل لہا دیندے
گنواں دے اوہ ٹکڑے کر کے کھلاں وِچ مڑھا دیندے
ہندو ہو کے نوکریاں وِچ رہنا حکم عدولی ہے
گن گن جنجُو تلکاں تائیں ہندی ڈنڈ وصولی ہے

ساڈی سرلا شیلا کملا بیگم آرا بن گئی ہے
ہُنڑ تے خونی لہر ہی ساڈے لئی کنارا بن گئی ہے
ہُن تے ہندو تُو دا عرشوں ٹُٹنڑ والا تارا ہے
شاہاں دے شاہ تیغ بہادر تیرا اِک سہارا ہے
سُن کے ستگور دے مُکھ اُتے نُور جیہا اِک آیا سی
جانے کیہڑے لور دے اندر ستگور نے فرمایا سی
حد حد دی کوئی ظالم رب توں ڈردا ہے نہ سنگدا ہے
تد تد ہی بلوان سماں اِک سیس بلی وِچ منگدا ہے
اَج ہے نُوں مہاں بلی جو اپنا سیس چڑھائے گا
اوہیو اہناں دُکھیاں دا اج رُڑھدا دھرم بچائے گا
چُپ چاپ جئی چھا گئی سارے سہم گئے نر ناری سن
ایہہ اکھاں میٹ کے سوچی جاندے پر اُپکاری سن
اَپنے پِتر نُوں گوبند رائے چرن پکڑ کے کہندے ہَن
اِنج ہیراں توں جے کر قرضے سیس وار کے لہندے ہَن
کیہڑا سیس تہاڈے نالوں دُنیا دے وِچ اُچا ہے
کیہڑا پُرش تہاڈے نالوں دُنیا دے وِچ سُچا ہے
اَج قربانی دا ایہہ قرضہ اپنے سِروں اُتار دیو
وار دیو اہ سیس پِتا جی دُکھیاں خاطر وار دیو
میری فکر نہ کرنا کوئی ایسی بنت بناواں گا
جو قرضہ چھڈ جاؤ گے اوہ ہتھو ہتھ چُکاواں گا

ایہنوں سونہہ راہناں نیکیاں نیکیاں تیراں تے تلواراں دی
نیکیاں نیکیاں لوکاں چوں ہی قوم بنوں سرداراں دی
جیہڑے بوٹے لا چلے او حشراں تیکر ہولن کے
ناڑ ناڑ وِچ روم روم وِچ خون نویں ہُن کھولن گے
سوا لکھ نہیں اِک لڑا کے چڑیوں باز تڑاواں گا
گیدڑاں نوں ہیں شیر بنا کے ویری نال لڑاواں گا
گد گد ہو کے ناویں ستگور پُتر دے ول تکدے ہن
پُتر دے ول تکدے ہن کدی اُتر دے ول تکدے ہن
پھیر اچانک گوبند جی نوں گھُٹ کلیجے لاوندے ہن
تکی جیئ اوہدی کلغی چُم کے ستگور اِنج فرماندے ہن
میرے دِل دے ٹکڑے چنّاں مَیں تینوں ازمایا سی
توہیوں حل ہے کیتا جو مَیں مشکل پرچہ پایا سی
تیرے اُتر چوں مَیں پُتر کی دساں کی ڈٹھا ہے
دیکھن نوں اوہ کوڑا لگدا پھل اُس دا پر مٹھا ہے
گُڑھتی چوں ہی تیرے جذبے فوراً پھُرنا سکھیا ہے
تیری قسمت دے وِچ گوبند ٹور کے ٹُرنا لکھیا ہے
اَج توں ایہنوں ٹور رہیا ہیں کل پُتراں نوں ٹوریں گا
ممتا والی چھلّی اُتوں اِک اِک دانہ بھوریں گا
اَج توں تیرے ہتھ دھرم دی لمی واگ پھڑاوندا ہاں
جنجو تلک بچاون خاطر دِلی سیس کٹاوندا ہاں

چوک چاندنی وچ ہنیر

مُڑ مُڑ وے سمیا بِنتیاں تینوں شاعر رہیا بُلا
کلُ حال چاندنی چوک دا مینوں آ کے ذرا سُنا
جد پنڈتاں دی سُن بینتی سُن مظلوماں دی آہ
اوہ آکھے لگ کے پُت دے نٹھ اُٹھیا واہو داہ
اوہدہ تیج نہ جائے جھلیا اکھ جاندی سی چُندھیا
اوہدے چرن پرتھوی چُمدی اوہنوں کردی چَور ہوا
اوہدی چوکی بھردے دیوتے اوہدے گاون شبد سلوک
اوہدا پانی بھردی موت سی اوہنوں کال نہ سکے روک
اوہدے نیناں دے وِچ بجلیاں اوہدے قدماں وِچ بھُچال
اوہدی جھولی دے وِچ بخششاں اوہ داتا دین دیال
اُس دِلی دے وِچ پہنچ کے رُکنج دِتا سیس کٹا
مَن سمیاں منتاں میریاں دس چھیتی دیر نہ لا
رتھ روک سمے نے آپنا پھر گھوڑے لئے تھپکا
دے بُرکا منٹ سکنٹ دا اِنج دِتی گل چلا

نہ گل جو گل ہے بیتیا نہ آون والی گل
کوئی تکنے ایسے ہڑسیتے جو جیاں شہادت ول
اِک آٹو وانگ اُبالیا وِچ دیگاں دے بھلا
اِک سُرخ رُو سی ہوگیا سر آرے تولیا بھروا
رب رُوپ نوں پھڑ کے مورکھاں کر دتا پنجرے بند
اوہناں جاتی جان نوں جانیا اِک جنجو ور گی تند
پھر آخر دے وِچ ظالماں کی کیتا نہ تُوں پچھ
اُس دِن سی عالمگیر دی گِٹھ نیویں ہو گئی مچھ
اوہ جمنا جس دے تٹ تے رنگ کھیلے نند گوپال
گور کھیلی ہولی خون دی متی داس دیالے نال
رت ڈُلدی دیکھ شہید دی اوہنے پکی اِک شدین
اِک ناچی جاپے موت دی اوہ مغل حکومت ڈین
اوہنے تن تے پایاں آندراں اوہدے گل سراں دے ہار
اوہدے مُنہ تے چھائی مُردنی اوہدے دند بڑے خونخوار
مجھ نال گندا کے میڈھیاں اوہ گئی چاندنی چوک
اوہ کچیاں لوتھاں چب دی اوہنوں رت پین دا شوق
اوہنے آکے رب سروپ دا جد کیتا سیس جُدا
پیں سماں سمے دا جمیا تد اُٹھیا ساں ڈڈیا
اِک اُٹھی ہنیری قہر دی گئی چار چپھیرے چھا
اِک لال قلعے دے پاسیوں سِکھ آیا گدڑ ڈرا

پہلوں رکھی آدر نال سی گور ناتویں دی اُس دیہہ
پھر گنتوں پھڑکے ڈین نوں اوہدے ہروچ پائی کھیہہ
پھر گڈے نال سی بنھ کے اُس دی لگے لا
ہتھ جوڑ کے ہونی کُوکدی میری سکھا بخشیں خطا
سُن سکھی شاہ بُل اپنے لیئے جوش دے اندر ٹُک
قول مُک جانا مُک جانیئے پر اساں نہ سکنا مُک
ہیں عجب دیوالی بالنی اج اپنی لگی ساڑ
وچ دیہہ دی وٹی پاوندیاں میرے دل تے ڈھین پہاڑ
اہ دیہہ ہے اوس شہید دی جیدی لتھ نہ سکے آب
جنے گھوڑی کس شہادتی اج دھریا پیر رکاب
اج وچ ہواواں گونجدا ہے اکو ہی اعلان
"تیغ بہادر سی کریا کری نہ کن ہوں آن"
"تیغ بہادر کے چلت بھیو جگت کو سوک
ہے ہے ہے سب جگ بھیو جے جے جے سُر لوک"
میں پھیر سمے نوں آکھیا میرا اجے نہ بھریا جام
جو ناتواں سنگور دے گیا مینوں دس جا اوہ پیغام
گل کھول سمے نے دسیا کنج ہوئے گور قربان
کنج مغل حکومت سامنے اوہناں کیتا سی فرمان

دھرم دھر ہندر لویب

میرا تیغ بہادر نام ہے سُن مغل حکومت بھائیے
ساڈے سِر وِچ ٹھاکر وسدا تیرے سِر وِچ ٹھرک لگا دیئے
اُس سِر نوں چاہویں کٹنا جیدے کٹیاں قائم سرداری اے
اوہنوں چاہویں سُولی چاہڑنا جنوں چڑھدی نام خماری اے
توں لکھ سلاہیا آپنے اِس بھانڈے نوں گھمیار سیئے
پر وِچ چوراستے ٹُٹیا تیرے ہتھوں ڈگ ہتھیار سیئے
اساں بھری سبھا وِچ آن کے اج اُچی للکار ماری اے
گورو ارجن پچھوں ظالموں اج آئی اساڈی واری اے
سُن جمنا ندیئے وہندیئے کی کہندا کرشن مراری اے
کوئی رنگ لیادیں قہر دا نی میرے خون دیئے پچکاریئے
اساں چوک چاندنی رنگنا جیدی اج تک مانگ کنواری اے
اج سوہے ٹھیکے ٹھیکنا تینوں دھرم دیئے پھلکاریئے
سر دھڑ دی بازی لاوندے میرے ساتھی مست جواریئے
ساتوں نِکے جیئے رب دسیا کٹ جایئے دھرم نہ ہاریئے
جھٹ کیتا مغلاں فیصلہ اہدی گردن تائیں مروڑیئے
جاں وِچ شکنجے کس کے اِہنوں نمبواں وانگ نچوڑیئے
جے من جائیں تیغ بہادرا تیرا رُخ اِسلامی موڑیئے
تیرے پچھے رُلن نوابیاں لکھ تیتیئے اتے کروڑیئے

تیرے آسرے پاسے بیگماں تینوں عشق دا جِن جھوڑیئے
تینوں پلکاں اُتے چُک کے اِک پل وی ناہیں وِچھوڑیئے
جے دے دِل کُھلیاں چھٹیاں اسیں ہندو دھرم نوں بوڑیئے
اسیں مندراں دے ہرکلس نوں اج کچیوں پھڑ مروڑیئے
جے تارے منگیں عرش دے اسیں جُھگی وِچ تروڑیئے
تینوں پیر بنا کے آپنا اسیں وِچ درگاہیں لوڑیئے
"پر تیغ بہادر بولیا دھر پیئے دھرم نہ چھوڑیئے"
چِت چرن کمل کا آسرا چیت چرن کمل سنگ جوڑیئے
اج دس دے بھائی دیالیا اسیں دیگ تے تیغ پیاریئے
ساڈے بند بند دے وِچ بند ہے کٹ جایئے دھرم نہ ہاریئے
پھر دھرم دھرندر بولیا اوہ رتیاں نے مُسلکیاں
جے کُتا راج بہائیے اوہ مُڑ مُڑ چُہدا چکیاں
نوں سنبل رکھ ایں موڑکھا پُھل کلیاں نے بکبکیاں
اُج شیر ببر نوں دے رہا نوں گیدڑا گیدڑ بھبکیاں
میرے گوبند پُت دیا حاکماں اُج ہین انگوریاں لکیاں
بس جس دن مستاں پُھٹیاں اِک وار اُڑا دُو پھکیاں
توں چُکیا ہے تلوار نوں اساں گنڈھ گھٹ دھوناں چکیاں
اج کڈھ لے رڑکاں ساریاں پھر کہیں نہ باہوں تھکیاں
تیرے عدل دیاں کُل شہرتاں اساں تکیاں نے اوٹے تکیاں
تیرا اِک دِن بھٹھ بیٹھنا میری اُمت پاؤ ترقیاں

ساڈی لاش تے چُک لے جان گے جناں نال پریتاں پکیاں
تیری لاش نوں کیڑے چلنے نہیں رونا بھیناں سکیاں
سُن منی داس میراگوں رہیا بھانویں سر چوں نکلی دھاری اے
مینوں گورچرناں وچ جوڑ دے اج پیر چیر کے آریئے
جد سبیس انند پور پہنچیا وچ گیاں سن ترتھلیاں
اوتھے راہواں دے کنڈھے روپیئے نالے چھم چھم روہاں گلیاں
بلداں گل گھنگرو ڈُسکدے مجھیاں گل ڈُسکن ٹلیاں
اوتھے سرسوں پیلی پے گئی اوتھے پوناں ہویاں جھلیاں
اوتھے سنگتاں ہویاں بوریاں نہ ٹہک کے بہن نچلیاں
تسیں بھاناں منو سنگتو گورو گوبند دین تسلیاں
ایہ چڑیوں باز تڑاونے جے نظراں رہن سولیاں
گور گھر دے نال مقابلہ کی کرنا مغل تسٹلیاں
تد سیس پتا دا رکھیا اوہناں جوڑ کے دونویں تلیاں
رکھ منک اُتے بولدے پھر دو منہری دیاں ڈلیاں
پہلوں پنجہ دے کے ٹھلیا جو پربت سٹیا ولیاں
ہر دے کے چھتاں ڈگدیاں اج دیادھرم دیاں ٹھلیاں
گل سُن کے پُت دی سبیس چوں اگ لگیاں کہن تجلیاں
تیرا حکم بجا کے لاں ناں رُوحاں اپنے وطن نوں چلیاں
تد گیج کے کہا گوبند نے جند ہرے نہ ہمت ہاریئے
آؤ سامراج دے تاج نوں اج تختوں بیٹھ اُتاریئے

جد سیس آنند پور پہنچیا

دسیا حال جیتے آکے نکے جئے گوبند تائیں
کداں سیس گورو جی دا ظالماں اڑایا سی
کیہڑے کیہڑے بولاں نے کبولاں نال حاکماں نے
ٹکیاں دے بدھے ہوئے ہندو نوں ڈرایا سی
نترے میدان وچ چیلا ہے جو گورو جی دا
اک پاسے دھڑ پیا اک پاسے سیس ہے
پیراں وچ ساڈے اوہدی لاش ویکھو لبھدی اے
جدی تسیں آکھدے سو جگ نے نہ ریس ہے
کاواں اِلاں کتیاں نوں دتی ہے خوراک اساں
تسیں وی اڑا لوو جے اڑاؤنیاں جے دعوتاں
اہ تاں تسیں ویکھی ساڈی نکی جنی مہربانی
ہالی ساڈی جھولی وچ ہور نے سنخاوتاں
مناں مونہی پھکار دسی تو لے تساں پھکڑو ادیے
ہن راہ لبھدے او کیہڑے پاسے دوڑیئے
ایویں تسیں بھوکیاں ہی پھڑاں پئے سو ماردے
نکلے کرارڈو تسیں نرے ہی گپوڑیئے

کوڑ کوڑ لوڑ لوڑ گلیاں پچ پھردے بھوندے
دھوبیاں دے کُتّے رہے گھر دے نہ گھاٹ دے
ٹُک ٹُک سِراں وِچ گھٹا ہو پوائی جاندے ہے
خورے آٹے کھادھے تساں کیہڑے نے گھراٹ دے
اوددوں بڑے چھاتیاں نوں ٹھوک ٹھوک آکھدے سو
اساں وی ہے دودھ گاواں گوریاں دا چُنگھیا
ہُݨ جدوں گنوآں تے گوپالاں دی ہے کھنب ٹھپی
رب جانے ہُݨ کیہڑا سپ ہے جے سُنگھیا
بولو بولو چُپ کیوں جے مِٹی دیو مادھو ادے
دسو کیہڑا کیہڑا اس ہکڑے دا سِکھ اے
منگو منگو ساڈے کولوں جان دی امان منگو
ساڈے کول مُٹھیاں وِچ پاوݨ لئی بھکھ ہے
ہور تیتوں دسیئے کی نکے جنے پا تُستا ہا
اُیڈی وڈی حاضری چوں اِک وی نہ بولیا
ایہو جہی چُپ چاپ ہُندی ہے مساݨاں وِچ
اِک اِک دِل سی گا جُڑھاں تک ڈولیا
وڈے وڈے گھراں والا وڈے وڈے ڈھڈاں والا
اِک وی نہ بنّدا جدوں دِلّی وِچوں آٹھیا
ساڈے جیئے غریباں تے نمانیاں نِتانیاں دا
بینیاں دے وِچ سی کلیجہ گیا کُٹھیا

جھٹ پٹ اُٹھ کے ڈیونٹ ایسی گندی اساں
ہینکڑاں دا شرع عام توڑیا غرور ہے
مار کے چپیڑ اوہدے مُوتھے اُتے آکھیا اے
دلی ڈہیا بادشاہا ہالی دلی دُور ہے
لکھی شاہ جلایا دھڑ اسیں ہاں لیائے ہیں
آئے تیرے چرناں دے وچ رنگھریٹے ہاں
کوٹ کوٹ تیرا دھنواد سچے پاتشاہا
جس ساڈوں سر آکھیا کہ گورو جی دے بیٹے ہاں
سُن سُن آیا سی جلال بڑے شہنشاہ نوں
کہن لگا سارے ڈر سہم نوں مُکاواں گا
اہ جو دڑ وٹ کے زمانہ کٹی جاوندے نے
اہناں نوں زمانیاں دا بادشاہ بناواں گا
بار بار مرنے نوں اک واری موت چنگی
ایسی پٹی اِہناں اُپرھاں نوں پڑھاواں گا
جو دی دل وچ آؤ کہہ دیاں گا اوسے ویلے
نہ ہی آپ لُکاں گا نہ گل نوں لکاواں گا
اہ جو اِک اِک کھاندا لکھ لکھ لاہنتاں ہے
سوا سوا لکھ نال اک نوں لڑاواں گا
کھلے گپھے دیاں گا مَیں دل تے دلیریاں دے
اہناں سکھاں وچوں سکھ نویں ہی جگاواں گا

مُکیا تے چھُپیا نہ رہُوگا ھزار وِچوں
لکھاں وِچوں سکھ میرا جائےگا پچھانیا

کِسے کھبی خان توں جاں رانی خاں دے سالیاں توں
سکھ میرا جائےگا نہ لُٹیا نہ رانیبا

تُرکاں پٹھاناں کولوں وڈے خان خاناں کولوں
میرا سکھ مار کے کھنگھورا نت لنگھے گا

اِنہاں مسکیناں اگے عاجزاں تے دِیناں اگے
نہ ہی کوئی کُسکے گا نہ ہی کوئی کھنگھے گا

ویکھ کے حیران جہا ہوئےگا جہان سارا
اہناں وِچ جہیاں تبدیلیاں نے آئیاں

ہونٹاں دے نال اہناں قد جا کے ماپنے نے
ڈولیاں نوں ویکھ ویکھ چھاتیاں پھلاؤنیاں

دِنگے وِنگے ٹیڈھے ٹیدھے اُچے اُچے نیویں نیویں
پُور دیئے اِنہاں سب ٹوئے نالے ٹِبیاں

راجیاں نواباں تائیں انہاں ہی غریبوآں نے
ڈیگناں ہے پیراں نال مار مار ٹِھبیاں

بدیاں تے پاپاں دا ایں بیج نہیں اُگا دِن دینا
دھکے بازاں ظالماں نوں جڑھ توں ہے پُٹنا

پیار تے محبتاں دی ایسی دات وَنڈنی اے
جِس دا خزانہ کدے مُکنا نہ گھٹنا

راج تے سماج نالے دھرماں دے پانج سنگ
تن تن مونہاں میرا ہونا سدھا ٹاکرا
مندراں دے وچ تینوں وہلیاں نہیں بہن دیتا
دھنیاں دا ہل جوہیں کامیاں اودے ٹھاکرا
اک پاسے مغلاں پٹھاناں دیاں طاقتاں نے
دوجے پاسے ذات ابھیانیاں دا دل ہے
اہ جو کتے کتے دھون ماوے دانگو آکڑی ہے
اک اک دھون دا میں کڈھ دیتا ول ہے
شہراں تے سراواں وچ کھنڈراں گفاواں وچ
تھائیں تھائیں ڈر پیا پھردا اسے بھوت دا
چلھیاں تندوراں اتے کھوہاں تے کھڈوراں اتے
پرچھیاں وچ بہنا منع کیتا ہے اچھوت دا
خاص خاص بندیاں نوں خاص خاص کھنبھ لگے
خاص خاص ویلے خاص ماردے اڈاریاں
عام عام بندیاں نوں عام عام دکھ لگے
عام عام ویلے عام لگیاں بیماریاں
اکو اک راجپوت راجیاں تے تکو اسی
اوہ دی دیکھے آپو وچ لڑدے لتاڑدے
نام نے شوالکاں دے وانگ رکھے اچے ملے
چھوٹے چھوٹے دلاں والے راجے نے پہاڑ دے

اہناں باقی دھاریاں نے کدی وی نہ ساتھ دینا
انکھاں نوں ویچ ویچ بیٹھے ایہہ وپاری نے
کردے سلام نِت نویں چڑھے سُورجاں نوں
ڈھڈ پچھے وِک جاندے پیٹ دے پجاری نے

کیسا ہے اورنگ زیب کیسی اوہدی نِندیا ہے؟
ہندوآں وردھ کیسا کڈیا جنون ہے؟
اگا پچھا بھلی بیٹھا اپنا وی نہیں جاندا ہے
کہ اوہدی رگ رگ وِچ ہندوآں دا خون ہے

حرماں دے وچ ہندوانیاں دا واس کرے
راجپوتی فوجیاں نوں پھرے پچکاردا
باقی سب ویلیاں چہ میلیاں تے ٹھیلیاں وچ
ہر ویلے ہندوآں نوں ڈِٹھا پھٹکاردا

پھوکیاں بہشتاں دے حُسناں تے عشقاں دے
مُلاں اوہدے لائی جاندے ملے تلے لارے نے
تلو تلی مولوی جی لوکاں نوں کرائی جاندے
حُوریاں دی چھاں ہیٹھاں حُوراں دے دیدارے نے

رب تے رسول دے جو نام تے مچاوڈ اٹھی
ایسے چوڑ چانٹاں نوں سدا ہی ونگاراں گا
زوراوراں واسطے میں کروں زوراور پیدا
نکی جنی چڑی بازاں وِچ میں کھلاراں گا

ہُن بھید وَیر تے وِرودھ سارے دُور کر
گھُٹ گھُٹ آپو چ پواواں گا میں جپھیاں
ہِندو جے مُسلمان کہیے بھلے چاہے سِکھ کولوں
تن دی تھاں من اُتے ماراں گا میں ٹھپیاں
ہِندوآں دی قوم جیہڑی جُڑ کے نہ بیٹھدی اے
دُکھ دُکھ پٹیا جیہدا دُکھ دُکھ تانسیاں
جدوں میرے جھنڈے تھلے اک دن آن جُڑسے
سِر تلواراں اُتے تو لیندے نے بانہیاں
بھٹیاں چ لیاؤ ہُن استراں تے شستراں نوں
گھوڑیاں تے کاٹھیاں دی ہُن بیتوں لوڑ ہے
اک اک دھیلا سامراج نوں دھکیل چھڈو
اک اک ٹکا بیتوں لکھ تے کروڑ ہے
دُوجے در ٹیکیا جو سانوں متھا ٹیکنا نہ
جو ٹھے جو ٹھے متھیاں نوں دوروں ہی سلام ہے
جو ٹھے بلھاں والیاں دی سُنئی نہ گل کوئی
سُچے بلھاں نال سدا کرنی کلام ہے
ہتھاں وچوں ہُن کرپاناں نوں اگاواں گا
کھنڈیاں دی دھار اُتے ٹُرنا سکھاواں گا
سُچے سُچے بندیاں دے سُچے سُچے مونہاں وچوں
تونہی تونہی تونہی والا جاپ میں جپاواں گا

پلو پل ودھو دن ورہیاں چھمائیاں وِچ
ہمیاں توں بہت پہلاں ہونا ہیں جوان ہال
نکّا ہاں گوبند بھاویں گل کراں وڈی وڈی
چپّے چپّے اُتے میرا جھولنا نشان ہے

پنڈ پٹنّل میری کیسو کرِیا

ناویں گور دے سیس دا کیتا جد سسکار
دُوروں آئیاں چل کے سنگتاں بے شُمار
اکھاں ہنجوُ بھجیاں ہر دے ڈاواں ڈول
گل گل دے وِچ گجّ سی تھرڑک رہے سن بول
سبھے چہرے جھُول گئے گئی اُداسی چھا
ساری پرُی انند سی بیٹھی ہوش بھُلا
گجُری جی نے پہنیا کالے رنگ دا ویس
جس دے امر سُہاگ دا لُٹ گیا ہے دیس
اک بنفشی رنگ دا گوبند پہن لباس
ماما جی کرپال دے آکے بیٹھے پاس
کالی مخمل والڑی چوکی اک وِچھا
دِتا گوبند رائے نوں ماما جی بھلا

سکھاں کیتی پیش جاں گوبند نوں دستار
لگے گاؤن سلوک ایہہ نکی جہی سرکار
(کبیر) سنت موئے کیا رویئے جو اپنے گرہہ جائے
رووو ساکت باپڑے جو ہٹے ہاٹ بکائے
(کبیر) مرتا مرتا جگ موآ مر بھی نہ جانیا کوئے
ایسے مرنے جو مرے بہر نہ مرنا ہوئے
"رام گیو راون گیو جاں کو بہو پردار
کہو نانک تھر کچھ نہیں سپنے جیوں سنسار
چنتا تاکی کیجئے جو انہونی ہوئے
ایہہ مارگ سنسار کو نانک تھر نہیں کوئے"
گوبند کہندے سنگتو ہونا نہیں اداس
تکوا رکھو رب تے چھڈ بگانی آس
سوچو اگا اپنا ہویئے گنج بھرپور
اگا نیڑے آگیا پچھا رہ گیا دور
لا گئے جو پھلواڑیاں میرے پتا حضور
انہاں دی مہکار دا گھٹناں نہیں سرور
دیوو چھڈ اداسیاں بیت گئی ہے شام
اٹھو جیئے سنگتے نمکھ نمکھ ہری نام
نانک دے دربار دی بینوں ہے سوگندھ
ایس بدیشی راج دا کٹ دیاں گا پھندھ

سُن کے گوبند رائے دے سِکھاں بچن بلاس
نکی جی جناب نُوں کیتی اینج ارداس
ناویں گور دا حُکم ہے کرنا نہیں عدول
گور گدّی تے بیٹھنا دانا کرو قبول
چارے کُوٹاں دَوڑیاں اُڈدی خبر سُنان
عرض ہوئی پروان ہے عرض ہوئی پروان
بھیٹا لے کے آجاؤ داتے دے دربار
تار دیوو ترلوکیاں ستگور تارن ہار

گورو

گورو گوبند سنگھ

گور گور ایکو ویس انیک

چیتن ماہ دی پنجمی لگا پہلا پکھ
دیش بدیشوں سنگتاں ویکھن آئیاں دکھ
سمت چڑھی ستارھویں بتیاکی ہے سی سال
جس دن گورو گوبند نے گورتا لئی سنبھال
زرق برق اک چاندنی تانی گئی کمال
رنگ برنگیاں جھنڈیاں اڈن وانگ گلال
ہیٹھ وچھایا سنگتاں سونے دا اک تخت
جس تے بہنا سچ کے ناویں گور دے لخت
پھیر وچھائی تخت تے گدی او مو مہان
جس توں اٹھ کے دے گیا ناواں گور بلیدان
اک چندوآ تان کے دتا تخت سجا
ہیرے جڑیا چھتر سی دتا اک لٹکا
امرت ویلے کر لیا ستگور نے اشنان
سوکھم بستر پہن کے لایا سہج دھیان
بنھی ستگور سیس تے ریشم دی دستار
کمر کسے وچ سوہندی لعلاں جڑی کٹار

موڈھے اُتے سوہندے بھتھے دے وِنھ تیر
خنجر جمدھر بچھوآ پہن لئی شمشیر
پہنی سچّے پاتشاہ گچھے تنگ نکھنگ
محلوں نکلے اِس طرح گاروں جویں پلنگ
شہنشاہاں دا شاہنشاہ سشاہی اک فقیر
دسویں سال وچ پَے رہیا دسواں نانک پیر
گھوڑے اُتے بیٹھ کے ٹُر پئے جد گوبند
ٹُہنیاں چھپالاں لاوندے رُکھیں بیٹھ پرند
ننگور جھتھوں لنگھدے اکھاں وِچھ وِچھ جان
ورکھا پھُل گلاب دی لوکیں پئے برسان
اُڈیا عطر ابیر سی اُڈن لگی پھاگ
رُتاں گیاں رنگیاں جاگ پئے انوراگ
وجن پُپیاں ڈھولیاں وجّے اَن حد ناد
جھرن جھرن سی دیہہ رہیا رُوحاں وچ سواد
ستگور دیاں خاموشیاں بول رہیاں سن بول
مند مند مسکاوناں رس رہیا سی گھول
پگھلے وانگوں موم دے پریت جیت کٹھور
اک چند تے ہو گئے عاشق لکھ چکور
تھاں تھاں میلہ لگیا تھاں تھاں کندی بھیڑ
ایہو ہرے گا دُکھڑے ایہو ہرے گا پیڑ

ہر اک دے پرنام دا ستگور دین جواب
اگے ایس جلوس دے وجدی جائے رباب
لگے پچھینے ڈھولکی شبد گوراں دے گاؤن
سنت اُداسی اپنے چمٹے پئے وجاؤن
پہنچے ستگور وہڑے پیئے دمامے وج
گدی نوں کر بندناں گیئے گورو جی سج
بیدی بھلے سوڈھیاں دتی ایہو اسیس
جگ جگ جیویں صاحبا کلغی دھر جگدیش
بابا بڈھا صاحب دی رام کور جی انس
کہندے تلک لگائے کے چلی سوڈھی بنس
رام کور گوبند توں چھوٹے رہے سنجاپ
بال گورو نوں بال نے تلک لگایا آپ
ہر اک ہی ہر وت جی کیتی رسم ادا
کلغی جگا سجائے کے دتی تیغ پھڑا
گل وچ پا کے گاترا پائی وچ کرپان
جو وی جلوا دیکھدا سُہندا جائے قربان
پائی مالا نام دی گل دے وچ اخیر
منکا منکا آکھدا دھن پیراں دا پیر
رام کنور جی گاوندے اک انہی ہیک
پنج پیسے اک ناریل رکھ متھا ٹیک

چَوری والے جس گھڑی سِر تے کیتا چَور
پِڑناں دے وِچ ڈگ پے گور پِڑناں دے بھَور
گاتی سِکھاں راگیاں ٹِبّے دی نند وار
سنگت ساری گاوندی بھو پرمد منگلا چار
گُونج گُونج نرسنگھیاں دِتّے دِل ہرشا
ہر کوئی رَمکی جاوندا چڑھے نرالے چا
ہر کوئی کہندا پاتشاہ سچّا گورو حضور
جگ مگ جوت ہے ظاہرا دسواں نُور ظہور
بنیا بھولا بادشاہ حد بالا درویش
چارے کُونٹاں بولیاں جے جے جے دسمیش
بُڈھا جی دی انس نے دِتی نظر گُذار
کلغی جگا جواہری ریشم دی دستار
اِک دُشالا قیمتی مالا تے کِرپان
ستگور چرنی رکھیا بھتھا تیر کمان
بھیٹا کیتے پھیر سی پنج موہراں اِک باز
گھوڑا کیتا پیش سی رکھ چاندی دے ساز
پل وِچ لگے دمدمے بھیٹاں دے انبار
بال گُورو توں ہر کوئی جاندا سی بلہار
دادی ماں نوں ٹیک کے ستگور اپنا سیس
ماتا گجری صاحب دی منگی پھیر اسیس

سر توں موتی وار کے کھندی گجری مات
میرے لال گوبند دی سدا رہے پربھات

پھر ایسیاں دِتّیاں ماما جی کرپال
ستگور کیتا سب نوں نِدری ندر نہال

پھر ارداسا سودھ کے ورت گیا پرشاد
پھیر گورو مکھ واک دا لوکاں لیا سواد

دِتا گورو گوبند نے بھلا جو وکھیان
قلم کوی دی اوس نوں کردی اِنج بیان

گور اُپدیس دِیا گور گوبند

اے میرے سکھو گورو دے پیاریو شردھالوو
مَیں تہاڈے وچوں نواں ایمان پیدا کراں گا
جو ہمالے نال جا کے مَتھا ماپن اپنا
بانکڑے مرجیوڑے انسان پیدا کراں گا
پِٹھ میری تے ہے دِتا تھاپڑا کرتار نے
بُزدِلی دی زندگی نوں بدل دیواں گا ضرور
مَیں بدیشی طاقتاں دے نال کر کے ٹاکرا
بادشاہاں ہینکڑاں دا توڑ دیواں گا غرور
نہ نے میرے کول شستر تے خزانہ ہے کوئی
نہ ہی میرے کول فوجاں بھچا دُنیاں دا سِلسلہ

فقط میرے کول ہے اِک دِل ہی درداں والڑا
جاں ہے میرے نال میرے واہگورو دا آسرا
جو کدی بھارت ورش دے نام دا اِک دیش سی
ہٹ گیا ہے اوس دی تہذیب دا نام و نشان
چھوٹے چھوٹے جھتیاں وِچ راجیاں رجواڑیاں
مُلک دے ٹکڑے نے کیتے وَنڈیا ہندوستان
نہ کوئی ہندو دے ناں دا رہ گیا کوئی دھرم ہے
نہ کوئی ہندو دے ناں دی رہ گئی کوئی قوم ہے
اِنج لگدا ہے جویں کہ پھیر پرلو آ گئی
جاں کہ نیڑے آگیا کوئی حشر والا یوم ہے
حُکم ہے دِلّی چوں کیتا بادشاہ اورنگ زیب
ہر کوئی ہندو بھرے اِک ڈنڈ ہندو ہوݨ دا
وقت آیا ہے کہ کریئے ظالماں دا سامݨاں
ہن نہیں ویلا گُفاواں مندراں وِچ روݨ دا
تخت دے لائق نہیں ہے خاندانِ مُغلیہ
بادشاہ اُس دا حکومت دے نشے وِچ چُور ہے
آپ تے ٹھنڈے محلّاں وِچ کٹے گرمیاں
کڑکدی ہوئی دُھپ دے وِچ مر رہیا مزدور ہے
بُھکھ دے ہتھوں ہزاراں کر گئے نے خودکشی
نہ کوئی پہنݨ نوں کپڑا ہے نہ کوئی پوش ہے

رہن نوں جیلاں تے دھکے پل رہے نے کھاݨ نوں
داد نہ فریاد نہ قانون دی خاموش ہے
ٹُنڈے حاکم سرے بازار عصمت کٹدے
دیشواواں نال بھریا ہر گلی بازار ہے
جنس نالوں سستیاں عورت دیاں نے عزتاں
ہر کوئی عورت بڑی بے بس ہے لاچار ہے
تھہد نے دودھاں دیاں نہراں تے رہیاں اک طرف
دُودھ والے جانور دی ہو رہی گئو ہتیا
بہہ گئے ارجن دے وانگوں دھنش ہیٹھاں سُٹ کے
ہندوآں چوں اُڈ گئی ہندو پنے دی ستیا
ہیں کہ جس دا دھرم ہی انسانیت انصاف ہے
اج کرواہاں علے اعلان اِہ پرنگیا
سامراجی تے بدیشی طاقتاں دا مغل راج
میرے ہتھوں مار کھا کے ڈِگیا کہ ڈِگیا
راجسی قانون تاں ٹھونسے نے جا سکدے ضرور
راجسی دھرماں نوں اُپر ٹھونسنا کوئی دھرم ہے؟
بادشاہ شائد نہیں ہے جاݨدا اس راز نوں
اوس دا جن شکتیاں نے توڑ دینا بھرم ہے
ساڑے نے بیشک اوہ گیتا تے گرنتھاں دے بھنڈار
کس طرح ساڑے گا گلاں دل دے اُتے لکھیاں

ئیں تے نشاہی اکھ دا کنڈا ہے بن کے رڑکنا
ٹھیک ہے کہ جمدیاں سُولاں نے ہُندیاں تکھیاں
ئیں اُڈارو پنچھیاں دی ڈار دا ہاں راہ نُما
ئیں نکھنبے پنچھیاں دے پراں دی پرواز ہاں
ئیں غریباں دا سہارا ئیں ہاں گونگے دی زبان
ئیں صدا ہاں حق دی ئیں وقت دی آواز ہاں
ئیں ہاں ساںجھا ہر کسے ہی دین دُکھیا قوم دا
ئیں ہاں لوکاں دے دِلاں دی اِک عوامی داستان
ہر کسے دے واسطے کھُلا ہے دروازہ مرا
ساری دُنیا وطن ہے میرا نئے گھر ہندوستان
ساریاں دھرماں دا اِکو دھرم چاہواں ویکھنا
میٹھی دُوری ہے ئیں دھرتی لتے اسمان دی
ساریاں مُلکاں دا اِکو مُلک چاہواں ویکھنا
ساریاں قوماں چوں ہووے قوم اِک انسان دی
اِس گھڑی جنے دی مذہب نے بھرے سنسار وچ
اُڈ دے نے اِک اڈاون والڑے دی ڈور تے
پر کسے دی دھارمک پُستک دے وچ لکھیا نہیں
دھرم دا وادھا کرو تلوار دے ہی زور تے

جو وی کجھ اسلام دے بارے وِچ دسیا صوفیاں
اوس دے انوسار نال اوہیو ہی مُسلمان ہے
جو اِہ سمجھے غیر مُسلم جو گواںڈھی ہے میرا
اوہ وی میرے وانگ سچّے ربّ دا انسان ہے
ہو رہیا معصوم تے بے دوسیاں دا خُون ہے
ہو رہیا ہر اک علاقے وِچ قتلِ عام ہے
چاندنی دے چوک وِچ کر کے گورو ناواں شہید
بادشاہ ہے آکھدا اِہ خدمتِ اسلام ہے
میرے من وِچ بدلیاں دی بھاونا بالکل نہیں
ہو گیا پکّا سکوں ہُنڑ ہور وی وشواش ہے
اِک دن لاشاں دے اِس بیوپار دے وِچ بادشاہ
بُھل بُھلا کے وِچ دینی اپنی وی لاش ہے
لوڑ ہے اِس وقت مینوں شستراں دی پیاریو
ظالماں دے ہتھ چوں تلوار کھوہ کے توڑیئے
جو چڑھائیاں ہین ساڈے سر تے اوہناں بھاجیاں
آؤ ہتھو ہتھ نے اوہ نقدو نقدی موڑیئے
آ گیا ویلا ہے چُکو دھنُش میرے ارجنوں
اج اپنے رتھ دے آپے تسیں رتھوان ہو
لئو تہانوں بخشدا ہاں اَج ایسا مرتبہ
آپ اپنے بھگت ہو آپے تسیں بھگوان ہو

کوروآں تے پانڈواں دا یُدھ گھر دگی یُدھ سی
اوس وچ آپس دیاں لڑیاں سی رشتے داریاں
اس زمانے وچ نیکی تے بدی دی جنگ ہے
ایس ویلے دیش اُتے اوکڑاں نے بھاریاں
ایس ویلے مُلک وچ ہے راج ظلم و ستم دا
پیئے گیاں خطرے دے وچ نے ساڈیاں آزادیاں
بل گئی مٹی دے وچ ہے سبھیتا اس دیش دی
ہو رہیاں نے ہر جگہ تے ساڈیاں بربادیاں
اوس ویلے اک دروپدی دی سی عزّت دا سوال
ایس ویلے ناں ہزاراں دی ہے عزّت لُٹ رہی
اوس ویلے اک سُہاگن دا سی خطرے وچ سُہاگ
ایس ویلے وینیاں لکھاں چوں چُوڑی ٹُٹ رہی
اُس زمانے وچ رستہ پدھرا سی امن دا
اس زمانے وچ تھاں تھاں اوکڑاں تے موڑ ہے
اس گھڑی تاں شستراں دے نال دیناں ہے جواب
بادشاہ دے نال سدھے ٹاکرے دی لوڑ ہے
اج توں آرنبھ کردا ہاں میں شستر ودّیا
اج توں کردا شروع ہاں کُشتیاں تے ورزشاں
بس سریراں تے دماغاں وچ بھراں گا شکتیاں
کر دیاں گا دُور سارے خوف نالے لرزشاں

سکھ لئو تلوار نے بندوق دے سبھ ہنیتر ے
سکھ لئو ہرکھو اکھاڑے وچ گتکے بازیاں
گھوڑیاں تے جس گھڑی ماری پلاکی یودھیاں
دُم دبا کے نٹھ جاناں خچراں نے غازیاں
دیش دے او شاعرو کویو اوئے قلماں والیو
مرگئی ہے قوم ایہنوں پھیر زندہ کر دیئو
اِہ جو ٹھنڈے جوش برفاں وچ نے لگدے جارہے
بھر دیؤ انہاں دے سینے وچ اگاں بھر دیئو
اج توں میں وی شروع کرداہاں لکھنی شاعری
میریاں "چنڈی دیاں واراں" زمانے گاؤنٹ گے
اک وی اکھر انہاں دا سُن لیا جے بزدلاں
بادشاہ دے نال جا کے خواہ مخواہ ٹکراؤنٹ گے
مل گئی ورثے چ شعر و شاعری تے وار تا
میں "بچتر ناٹکاں" دا کھیل ہے کوئی کھیڈنا
اک دی "اکال استت" وچ کراں گا استتی
میں "چھوبی اوتار" دا سنگم ہے اک تھاں میلنا
میں لکھاں گا "گیان پربودھاں" دا ایسا اک گرنتھ
وڈیاں پُرشاں دیاں جس وچ نے باتاں پاؤنیاں
میں لکھاں گا "رام کلیاں" "جاپ" تے اُکتی بلاس
اُستتاں تلوار تے مالا دیاں نے گاؤنیاں

ہیں جگاواں گا "رُدر اوتار" ایسے قلم چوں
"چنڈیاں دے چرتر" نوں جو کہ اجاگر کر سکے
ہیں لکھاں گا "شستراں دی نام مالا" اس طرحاں
پڑھن والا موت دے مُنہ تے مخولاں کر سکے
جاندا برج بھاش ہاں نے پڑھ لئی ہے فارسی
ہُن ارادہ سنسکرت دی وِدّیا ہے پاؤن دا
بدل دینی ہے بدیشی جی حضوری دی زبان
آ گیا ویلا سودیشی نعریاں دے لاؤن دا
سنسکرت دے وِچ لکھے نے پُرانے سب گرنتھ
عام لوکاں دی سمجھ تے سوچ توں جو دُور نے
سرل بھاشا وِچ اُنہاں دے کریئے ہُن ترجمے
پڑھ لییے جو وڈ وڈیرے پا گئے نے پُورنے
اج توں محبوب میری قلم تے تلوار ہے
جنگ دے میدان چوں آکے کراں گا شاعری
قلم تے تلوار چوں پیدا کراں گا بیر رس
ہٹ جائے گی بزدلاں تے کائراں دی کائری
ذات پاتاں دا ایہہ چکّر جو چلایا راجیاں
جو ایہہ دھرماں دے پوِتّر ناں تے آکھی پا رہے
توڑ دیواں گا مَیں بھانڈا بھرم دا پاکھنڈ دا
جا رہے نے دِن جہالت دے سدا لئی جا رہے

اُج جنہاں نوُں نیچ کہندے نے پجاری ذات دے
کل اُنہاں دے نال اِکو تھالیاں وِچ کھانڑ گے
اُج جنہاں دے نال لگ کے بھٹ جاندے کپڑے
کل اونہاں دے نال گھٹ گھُٹ جپھیاں راہ پان گے
اِک لیاواں گا مَیں ایسا دیش دے وِچ انقلاب
راجیاں دے تخت اُتے لوک جا کے بہنڑ گے
وہلیاں محلاں وِچ بے گھریاں نوُں دیواں گا وَسا
بادشاہ محلاں چوں آ کے جھونپڑی وِچ رہنڑ گے
اِک پاسے ہے سیاسی جنگ لڑنی پے رہی
اِک پاسے دھرم دا وی یُدھ لڑنا پیئے گا
ہنڑ بننے گی فوج سنتاں تے سپاہیاں دی نویں
ہنڑ تے بینوں نبیرا کوئی پنتھ کھڑناں پیئے گا
اِک سنگت اِک پنگت ہے گورو گھر دا رواج
اِک تھاں تے بادشاہ منگتے بٹھائے جانڑ گے
اج جنہاں نوُں پیندیاں تے ٹلسیا اوئے لعنتاں
کل اُنہاں دے محفلاں وِچ گیت گائے جان گے

ایکو تخت ایکو پاتساہ
سربی ٹھائی وے پرواہ

بادشاہ

گُرو گوبند سنگھ

سچّی تیری قدرت سچّے پاتساہ

چَوںہہ کُونٹاں وِچ گُونجیا ستگور دا فرمان
دھرم یُدھ دے واسطے نترو وِچ مَیدان
دُوروں چل چل آوندے شسترئے کے لوک
لگے ہوݨ شہیلڑے لوک اتے پرلوک
غزنی بلخ بُخاریاں قابل تے قندھار
بھیٹا کیتے آݨ کے تحفے بے شُمار

ڈھسے پٹو چادراں کھنڈے کوچ کٹار
نرم غلیچے ریشمی ڈھالاں تے تلوار
سکھ دُنی چند کابلوں لے آیا اُپہار
جڑتاں جڑھناں والڑا تنبو تلے دار
کاریگری کمال سی تنبو سی انمول
ایسا تنبو اک نہ بائی دھار دے کول
راجہ اک آسام دا رام رتن سی نام
ستگور چرنی بیٹھ کے کہندا کر پرنام
"پریتم چرنی جو لگے تن کی نرمل سوئے
نانک کی پربھ بینتی پربھ ملہو پراپت ہوئے"
راجہ کہندا ستگورو دوروں آئیاں چل
آیا لدھا بیڑا مار کے لکھ مصیبت جھل
تیغ بہادر صاحب دی بخشش ہوئی اپار
وُدھدا پھلدا جا رہیا ساڈا ہے پردار
پتا مرے نے ٹر گئے مانڑ سہانی رت
مہیتوں ہاں جو بخشیا رام رائے گھر پت
بھیٹا کجھ لیاندیاں ست گور کرو قبول
ہاتھی اک پرشادیا آندا ہے مقبول
اک لیائیاں پاتشاہ پنج کلیا ہتھیار
برچھی گرج بندوق تے بٹدا اکھڑگ کٹار

بھیٹا گھوڑے پنج نے کرتب کئی دکھان
اُڈن نال ہوا دے چھوچھک اک نہ کھان
ہاتھی ایہہ پرشادیا کردا ہے مسرور
کرتب بے شمار اِہ کردا سری حضور
سُنڈھ وِچ پھڑکے چوریاں کر سکدا ہے چوَر
ہاتھی نہیں اِہدے نال دا سارے دیس دُسور
سُنڈھ توں پُوچھل تیکراں چٹی ہئی لکیر
یُدھاں وِچ ہے سکدا دُشمن دی صف چیر
حاضر کلغی تے جِگا مانک موتی لال
چندن چوکی سوبھدی چار پُتلیاں نال
طرح طرح دے ہور وی تحفے کیتے بھیٹ
راجے کیتی بندنا گوڈیاں وِچ لیٹ
"جن کو پورب لکھیا تن بھیٹیا گور گووند
نانک سبھے مِل رہے ہر پائیا پرما نند"
"وڈبھاگی ستگور پائیا بُوجھیا برہم بچار
تسنا اگن سبھ بجھ گئی جن نانک ہر اُردھار"
رام رتن دھن پا لیا ستگور اُٹھے بول
یاد کریں گا جس گھڑی پہنچاں گے تیرے کول
دِن تے دِن رہے بیتدے راتاں اُتے رات
ستگور دے دربار وِچ آوندی رہی سنگات

روز گورو جی دیوندے سنگتاں نوں دیدار
سارا دن سی بیتدا ایداں کار گذار
امرت ویلے اُٹھ کے ستگور کر اشنان
جپدے جپ جی صاحب سی لا کے سہج دھیان
جا کے پھر دیوان وِچ سُندے آسا وار
وِچ وِچ چھکے لاوندے ٹُٹی گندھن ہار
سنگت لاہا کھٹدی راگی ہون نہال
نام دان دی لُٹ سی لاوندے دین دیال
آ کے سُندے کیرتن گبھرو بِردھ جواک
کردے شبد ویاکھیا ستگورُ ئے کے واک
بھوگ پین تے ستگورو دیندے سن اُپدیش
خطرے دے وِچ دھرم ہے خطرے دے وِچ دیش
گور گھر وِچوں ساکھیاں کردے روز بیان
مالا تے تلوار دی مہماں کرن بکھان
ہُندی جدوں سماپتی لنگر ہون تیار
سنگت لنگر چھکدی گور ساچے دربار
ستگور بھوجن چھک کے کردے کجھ آرام
پھیر دوپہراں وِچ سی مجلس لگدی عام
ہُندیاں تیر اندازیاں کوڈ کبڈی گھول
دیندے شستر وِدیا ستگور بہہ کے کول

آپ کراوندے ورزشاں کسرت نال قواعد
ملھاں پٹیاں لاؤٹیاں سکھ رہے سن ویہد
پھیر لگاؤندے پاتشاہ کہیاں دا دربار
ڈھاڈی گاؤندے ڈھڈ تے بڑی جوشیلی وار
لوہڑے ویلے جاوندے کھیڈن لئی شکار
نال سی ہوندے آپ دے بانکے گھوڑ سوار
سندھیا ویلے آن کے کردے سن رہ راس
پھر اُرداسا سودھ کے مجلس کردے واس
اک دن سدیا ستگورو نند چند دیوان
بھرے ہوئے دیوان وچ کیتا اہ فرمان
اک نگارا ڈھونڈیئے زنا نہ لائیے دیر
دوہرٹے کھوہ جیڈڑا ہووے اُس دا گھیر
نام نگارے اوس دا رکھنا ہے رنجیت
کردے جس دی گرجناں دشمن نوں پئے بھیت
سنیا جد فرمان اہ عرضاں کرن مسند
بھیم چند دے راج وچ وسدی پُری انند
چوٹ نگارے ماردے راجے تے رجواڑ
اونے ایتھے راج نے جنے ہین پہاڑ
پے جاندی ہے دشمنی سبھے راجاں نال
چھڈو ایس خیال نوں ستگور دین دیال

ست گور بولے بزدلو تسیں ہو گوگڑ پال
نت تسیں ہو رکھدے گنکے دل خیال
دیش دھرم دی رکھیا کرنی اسیں ضرور
ذات پات دے بھید نوں کرنا چکنا چور
چوٹ نگارے مار کے کرنا ہے اعلان
دھرم یدھ آرمبھ ہے آؤ چتر سجان
پہنچے جھٹ مندسی ماتا گجری پاس
گل وتح پلہ پا لبیا کیتی ارج ارداس
راجے بائی دھار دے خطرناک نے لوک
ماتا گورو گوبند نوں توہیوں سکدی روک
جدوں نگارا وجیا چھڑ جاوے گی جنگ
ساری پری انند دا ہووے قافیہ تنگ
ماتا گجری بولدی سن میرے لال گوبند
نانک دے دربار دی گدی ہے بخشند
اساں فقیری دھارنی کلغی دھر جگدیس
فوجاں راجے رکھدے اساں نہ کرنی ریس
(کبیر) نرور روپی رام ہے پھل روپی بیراگ
چھائیا روپی سادھ ہے جن تجیا بادبباد
ڈھول نگارے چھڈ کے پھڑ لیئے کھڑتال
نام پربھو دا سمرئیے میرے بال گوپال

اگوں ستگور بولدے مَن دی گجُری بات
ستگورو نانک دیو دے ایہیو نے ارتھات

جیوں کیلے کے پات کے پات پات میں پات
تیوں نانک کی بات کی بات بات میں بات

ویلا نہیں کھڑتال دا کھڑگ تال دا وقت
جنم بھوم ہے منگدی دیش بھگت دا رکت

دھرم دی رکشا واسطے چُکی ہیں تلوار
دیش قوم توں وارنا اپنا ہیں سنسار

اج نگارے مارنی ڈنکے والی چوٹ
بازاں نال لڑاؤنے چڑیاں دے ہن بوٹ

ستگور نانک دیو دا ایہیو ہے فرمان
ہر شے توں ہے قیمتی اپنی انکھ تے آن

من نوں نیواں رکھنا اُچی رکھنی مَت
مِٹھت نیویں نانکا گُن چنگیایاں تت

پت پیاری پُت توں انکھاں والے کہن
یودھے اوہ جو جھوجھ کے نال امن دے رہن

راجے باغی دھار دے نِرے پُرے پاکھنڈ
کھیسا کٹ غریب دا بھر دے جادُن ڈنڈ

مُغلاں دی سرکار دے پٹھو نے بدنام
وڈے جی حضور ہیئے چھوٹے ہین غلام

بھولے لوک پہاڑ دے سہندے انتیاچار
ذات پات دے بھید دا کھلا ہے پرچار
دھیاں مُل نے ویچدے ماپے اج غریب
ساڈے دل نے ویکھدے سارے بدنصیب
کِداں رکھاں دوستی راجہ ہے چنڈال
کویں گذارا ہوئے گا اُس مورکھ دے نال
"نال ایانے دوستی وڈاڑو سیؤں نیہہ
پانی اندر لیک جیوں تس دا تھاؤ نہ تھیہہ"
"سکھی بسے مسکینیا آپ توار تلے
بڈے بڈے اہنکاریا ناتک گرب گلے"
وسنا بن مسکین ہے سہنا نہیں ایمان
منگنی سکھ پڑوس دی دینا تور گمان
(کبیرا) "موہے مرنے کا چاؤ ہے مرو تا ہر کے دوار
مت ہر پوچھے کون ہے پرا ہمارے بار"

گگن دماما باجیو

(بھیم چند راجے دی اپرکھا)

انت نگارا اُٹھیا شیراں وانگ دھاڑ
اِک ڈگے دے نال ہی گونجے کُل پہاڑ
تھر تھر تھر تھر کنبیا بھیم چند کہلور
پکا اپنی ہٹھ دا راجہ سی مغرور
آیا اکھیں ویکھ کے ستگور دا دربار
ویکھے اُس نے اوس تھاں کوتک کئی ہزار
اِک اِک تحفہ ویکھ کے ہویا سی حیران
مُنہ وِچ پانی آگیا ہویا بے ایمان
ریشہ خطمی ہوگیا ہاتھی ویکھ عجیب
تنبو تلے دار نوں ویکھے بیٹھ قریب
فوجاں گھوڑے ویکھ کے اِک دم ہویا دنگ
کہندا ہو کے رہے گی ایہناں خاطر جنگ
پیراں ہیٹھوں اوس دے کھسکی تدوں زمین
ویکھے لنگر وِچ جاں ستگور نال کمین
اِک اپاہج سکھ نوں ستگور کول بٹھا
ہتھیں توڑ گراہیاں آپے رہے چھکا

کہندے مُنہ غریب دا ہشتری دی ہے کان
گولک ہے ایہہ رّب دی کرو دانیو دان
بٹ بٹ راجہ ویکھدا سارا حال حوال
چوہڑے نائی کھتری بیٹھے پالو پال
پھول پھول کردا آگیا سدے سب وزیر
سینے دے وچ ایرکھا ماری جاوے تیر
کہندا کڈھو سوچ کے ایسی کوئی تدبیر
کِداں کھوہیئے اوس دا ہاتھی بے نظیر
کِداں قابو کر لیئے تنبو تلے دار
کداں حاصل کر لیئے پنج کلہیا ہتھیار
ساڈے راج دے وچ ہے بنیا دوجا راج
جی کردا ہے اوس دا کھوہ لئیے ہُن تاج
کنور میرے اجمیر دی منگنی دا تیوہار
سِر تے آن ہے پہنچیا کردا مارومار
سوچ سمجھ کے پنیاں چلیں ایسی چال
میرے قبضے آجائے گورگدی دا مال
چیزاں رکھن ایسیاں رلیے انتے رئیس
نیویں لوکاں دا گورو کردے ساڈی ریس
چتر پنڈت بھیجئے جو ہے بڑا چلاک
گلاں کرے گھنیریاں بولن دے وچ تاک

چنڑو جانڑ پہنچیا ستگور دے دربار
کہندا راجکمار دی منگنی ہے سرکار
راجے نے ہے منگیا ہاتھی اُج اُدھار
پشمینے دی چاندنی پنج کلیا ہتھیار
ستگور کہندے پنڈتا اوکھا ہے ویوہار
سنگت دی ایہہ بھیٹ ہے مالک گور دربار
اگوں چنڑد بولدا آکھاں نال یقین
سمجھو راجہ اپنی ایہدے وِچ توہین
ناویں گور سی لے لئی بیشک دھرتی مل
بھیم چند دا راج ہے راہ نہ جاؤ بھل
اینج نہ کرو نِرادری عرض کراں ہتھ جوڑ
منگنی پچھوں ساریاں دیاں گے چیزاں موڑ
راجے نال جے دوستی پاؤ میرے حضور
ساری پُری انند توں دُکھ رہن گے دُور
جے نہ چیزاں دِتیاں چھیڑ جاوے گی جنگ
دوہیں پاسیں پے جاؤ رنگاں دے وِچ بھنگ
ست گور بولے کڑک کے سُن چنڑو عیار
چوٹ نگارے مار کے کردے ہاں انکار
راجے دے وِچ کھوٹ ہے مار نہ اینویں گپ
تحفے گور دربار دے کرنا چاہے ہڑپ

بھیم چند دے وِچ نہ ہوندی جیکر کھوٹ
ایہناں چیزاں دا سطے دے سکدا ساں چھوٹ
جا کے کہہ دے اوس نوں سُن راجہ ناداں
دھرتی ہے اِہ رَبّ دی مالک ہے انسان
جداں ایس اکاش دی کوئی نہیں ہے حد
ایداں دھرتی ایس دی کوئی نہیں سرحد
پَوناں کِس نے وَنڈیاں کون ہے ونڈن ہار
پَوناں دے وِچ اُڈدے کھُلے پھِرن اُڈار
اِک برابر روشنی دیندے سورج چند
تارے کدے نہ ہوندے مُٹھی دے وِچ بند
لکھاں ہی آکاش تے لکھاں ہی پاتال
جداں جوہاں باجھ نے رکھے پُرکھ اکال
جنگل کدی نہ ونڈدے پنچھی تے حیوان
اُپیر ہاٹیاں وَنڈیاں ایسے ہی اِنسان
پہلوں پائی آدمی اپنے دِل وِچ حد
وَنڈیا اپنی ال نوں ونڈی اپنی جد
وَنڈ لیا پھر اوس نے اپنا ہی پروار
اپنے دہڑے وِچ ہی کینی کھڑی دیوار
پھیر دیواراں اُٹھ کے گئیاں باہر کھلو
وکھو وکھ مکان تے پنڈ گئے سب ہو

ہنڈاں ناوں ہو گئے وکھو وکھرے شہر
شہروں اُٹھ کے پھیلیا مُلکاں دے وِچ نہر
مُلکاں اُٹھ کے ونڈیا سارا ہی سنسار
سارے ہی سنسار نے ونڈیا سرجنہار
وکھرو وکھرے دھرم نے وکھرو وکھرے اشٹ
رُوحاں گئیاں ونڈیاں ہندے گئے بھرشٹ
آپو وِچ نے لڑ رہے قوماں نالے دیش
جھگڑ رہے نے بادشاہ جھگڑ رہے درویش
دِن دِن وَدھدے جا رہے دُنیا وِچ ہتھیار
دِن دِن وَدھدے جا رہے تھاں تھاں اتیاچار
ایداں ہی جے ونڈیاں پیّاں تمام سویر
وند توہاں دی بھینٹا آ جائے گی پھیر
غاراں دے وِچ آدمی پھیر کرے گا واس
وندان نے پھیر نوچناں اِک دُوجے دا ماس
بھیم چند نوں پنڈتا دس میرا اُپدیش
پہلوں راجہ اپنی کرے دوستی پیش
مغل راج دا راج ہے سامراج دا راج
ساری ہندو قوم نوں لائیا جنہے خراج
بھیم چند نوں آکھنا گدا اُٹھائے بھیم
دونویں رل کے ڈھا ییئے سانجھا مغل غنیم

چترُو پنڈت تڑ پیا یئوں سٹ کے دھون
کسی ہوئی اوس دی ڈھلی پئے گئی دون
چترُو کہندا راجیا وِگڑ گیا ای کھیل
بِلٹ ٹپکا اِک نہ اِنہاں نلاں چوں تیل
اِلاں دے توں آہلنے ڈھونڈن گھلیا ماس
ایس لئی ہاں آگیا خالی ہتھ نراس
چترُو لائیاں توتیاں جھوٹھے قصے پھول
تیری شان پچ راجیا بولے گورو کبول
گورو گیا ہنکاریا چڑھ گئی اُس نوں بھوٹے
توہیوں اُس نوں راجیا کر سکدا ہیں ٹھیک
سارے بائی دھار دا ہونا اُج اکٹھ
فوراً بدلہ لین دی اجے کر لے چٹھ
منگلی ویکھن آگئے سبھ راجے رجواڑ
قسمت نال نے جُڑ گئے سارے اج پہاڑ
موقعہ نہ اِہ راجیا ہتھوں جائے گواچ
مِل کے گورو گوبند دا پترا دیئیے واچ
بہہ کے وِچ برادری غصے دے وِچ بول
پھیر وجا دے جنگ دا کل پہاڑیں ڈھول
رکھنا ہندو دھرم دا ایس گورو نے ناس

کہندا اِک سمان نے پنڈت اُتے اچھوت
دُنیا اِک بناوَن دا اُس نوُں کدیا بھوت
دیوی دے ہر بھگت نوُں پاؤندا پُٹھے راہ
تیرے تخت تے راجیا رکھی اوس نگاہ
تُوں سی اِک دن اوس دا بنناں چاہیا سِکھ
گورو چاہے توُں راجیا در در منگیں بھِکھ
بس کر چترو چانرا راجہ اُٹھیا چیک
ایس گورو دی جاپدی موت آئی نزدیک
دکھن وِچوں بادشاہ گھلیا ہے فرمان
گورواں دے پاکھنڈ دی دیواں ٹھپ دوکان
سبھے راجاں نال ہی کر کے گنڈھ تروپ
ساری پُری انند وِچ کراں ہیرا گھُپ
راجا کہندا راجیو رکی جئی اِک پونگ
ساڈی چھاتی بیٹھ کے دلدی جاوے مونگ
سارے پائی دھار نوُں خطرہ بڑا مہان
کینا گورو نگاریاں سانوُں بہت حیران
جے کر منو راجیو فوجاں دیئو چڑھا
نالے لیئے دلیوں شاہی فوج بُلا
بھیم چند نوُں دیوندے راجے اِنج صلاح
کر کے اپنے کنور دا چھیتی نال ویاہ

ساری پُری انند نوں پھیر لواں گے گھیر
کجھ کجھ گل کل روز دی ٹک جاؤ اِک دیر
چلیئے ہالی راجیا ایہی ہی بس چال
چِٹھی لکھ کے بھیجئے بڑے سلیقے نال
بھیم چند نوں سب دی جچّی لگی گل
لِکھ کے چِٹھی بھیجدا ست گورو جی دے وَل
سُننا گورو گوبند سنگھ کھری کہاں اِک بات
ذات پات نہی مٹنی جد تک آدم ذات
نانک گورو دے وارثو کیتا بڑا لحاظ
دُنیاں کھُلیاں چھُٹیاں تسیں نہ آئے باز
پرجا ہو کہلور دی جس تے میرا راج
پُورے کرنے پینْ گے ساڈے رسم رواج
جو کجھ مونہوں منگیئے فوراً کرنا پیش
نیچوں اوچ بناوَن دے بند کرو اُپدیش
کُل پہاڑاں وچ توں کیتے ہن پرچار
گدی لوک نے ساڈڑی گدی دے حقدار
جنہاں حکم عدولیاں ہوئیاں نے اج تک
منگو آن معافیاں نیواں کر کے نک
نال ہی ساڈا حکم ہے چھڈ دیو کہلور
چھڈ کے پُری انند نوں ٹر جاؤ ایتھوں دور

نہیں نے سارے راجیاں کر دینی ہے جنگ
ساڈے کول وی سنگھاں کیسریا ہے رنگ
یودھا میرا کیسری سالا ہے بلکار
دور دور تک اوس دی منّی ہے تلوار
کھادھی اُس نے قسم ہے سر نہیں بنھنی پگ
جد تک پُری انند نہ موہوں چھڈے جھگ
تد تک بستر اوس نے پاؤنے ہَین سفید
جد تک ہاتھی نہ ملے گورو ہووے نہ قید
تیرا جد تک ٹھنڈا گوروآ نہیں گمان
تد تک کھیتے ہتھ دے نال کرو جل پان

پریونشانے گھاؤ

(ست گورو اُتر گھلیا)

سُن اوئے راجہ کملیا دتا گورو جواب
فوجاں کرئے کٹھیاں بیشک سد نواب
توں نہ اج تک جانیا تیرا دشمن کون
باہاں ٹُٹیاں راجیاں آخر گل نوں آون
راجے کل پہاڑ دے ساتوں ہین عزیز
اُپیر اکو مرض دے سبھے ہین مریض

سُنو پہاڑی راجیوٗ گل سُناواں صاف
کائر تے غدّار نوں مَیں نہ کراں معاف
بھانویں ہے اوہ بادشاہ بھانویں ہے وردیش
جھوٹھے لائیٔ لگ نوں جھوٹھا کہوں ہمیش
پی کے خوٗن غریب دا تُساں ہناڑے لوک
لگی تسیُں پہاڑیو ہبّھڑ نوں ہو جوک
جھولی چُک کٹوچیا راجہ جو ہمپال
کٹھ پُتلا سرکار دا چلدا دوہری چال
آؤ رل کے راجیو کریئے دیش آزاد
رہندی دُنیا تیکراں دھرم رہے آباد
نسلاں آون والیاں کرنا نہیں معاف
دِتا اج غریب نوں جیکر نہ انصاف
دکھن وچ مرہٹیاں خوٗب دکھایا زور
راجپوتانے وچ نے راجپوٗت شاہ زور
نال اُنہاں دے بیٹھ کے کریئے کوئی وچار
دکھن بیٹھا بادشاہ ہوئے سمندروں پار
آؤ آپاں سوچیئے بہہ کے کیہڑے ڈھنگ
مغل راج دے نال ہے کیہتے لڑنی جنگ
سارے چیلے جس گھڑی ہو جاون بے کار
اودوں ایہو دھرم ہے چُک لؤ تلوار

سُنو پہاڑی راجیو چھڈو بُرے خیال
ذات پات نوں چھڈ کے بنیئے سانجھیوال
جے کر لڑنی جنگ ہے لڑو غریبی نال
دودھاں نوں ہن ترسدے دیش قوم دے بال
نہ ہے تن تے کپڑا نہ ہیے سِر تے چھت
بُھکھاں بے رُزگاریاں مار ہئے دتی مت
جے کر لڑنی جنگ ہے لڑو ویلوا نہ وار
مارو کام کرودھ تے لوبھ موہ اہنکار
پھر وی پوری نہ ہوئے جیکر کدی اُمنگ
کر لئو بے شک آن کے ساڈے نال ہی جنگ
اسیں سواگت واسطے بالکل کھڑے تیار
بھائیو آ جاؤ سوم لوں بھائیں منگلوار

سِہر پاؤنٹے کی سُدھ لئی

(ناہن پردیش)

ست گور جیٹھی گھل کے ڈتا حُکم سُنا
سبھ ہلکارے اپنے دیوو جھٹ دُڑا
جھٹے گور دا سکھ ہے پہنچے پُری انند
حملہ آور فوج دے کھٹے کر دیتے دند

چوٹ نگارے لا دیئو کر کے تے ارداس
گھوڑے شستر ہیڑ کے پہنچو میرے پاس
"یہ تن وس کی بیلڑی گور امرت کی کھان
سیس دیئے جو گور ملیں تو بھی سستا جان"
"ہر لکھے بھر جات ہے سر کاٹے بھر سوئے
جیسے باتی دیپ کی کٹ اجیارا ہوئے"
"سانچ برابر تپ نہیں جھوٹھ برابر پاپ
جاں کے ہردے سانچ ہے تاں ہردے گور آپ"
فتح ہوئے گی پنتھ دی ہار جائے گا کوڑ
جُم بچ مننے لا لوو اس دھرتی دی دھوڑ
سُن جیکارے جنگ دے ترلے پاؤن مسند
آکھن گجری مات نوں کرو تیاری بند
چندے تے اُگراہیاں سکھے اسیں لیاؤن
اُپیر سانوں ست گورو لگے تیغ ، پھڑاؤن
نانک دے دربار نوں شوبھا دیئے نہ جنگ
بھگتی دے سب رنگ نے ہو جاتے بد رنگ
بے ایمان مسند نے بولے گور دسمیش
رقماں کدے نہ پوریاں کردے آ کے پیش
اپنے نوں تد آن کے ست گور دے دربار
ناہیں دے دیوان نے دِتی عرض گذار

کہندا پِچھے پاتشاہ عرض کرد پروان
ناہن سارا ترسدا دیوو درشن دان
گھلیب راجے میدنی داتا ایہہ سندیش
بھیڑ بنی میرے راج تے بوہڑو گورو ہمیش
اک فتح شاہ نام دا راجا ہے مغرور
میرے راج وچ آن کے پاوے نت فتور
کئی علاقے کھوہ لئے اُس نے زوراں نال
سونا لُٹ کے لے گیا سری نگر گڑھوال
ست گور سوچیں پئے گئے تول رہے سن بول
گجری ماتا بولدی بہہ کے پُتر کول
رکھو میرے لال جی شرن آئے دی لاج
اج تُہاڈی مدد دا ناہن ہے محتاج
سبھناں دی ہے بینتی کرنا ایس تے غور
کجھ عرصے دے واسطے چلے چلو ہر مور
ایس دے وچ ہے بہتری ایس دے وچ کوئی راز
اک تھاں کدے نہ بیٹھدی پنچھی دی پرواز
سُنیا ہے کہ راجیاں روک لئی ہے جنگ
شادی دے رنگ وچ اوہ پا نہ سکدے بھنگ
سنگو شاہ جی نند چند کہندے نے کرپال
ناہن دے وچ پہنچئے جنگ دیئے ایہہ ٹال

ست گور تے جد پیئے گیا چوہنہ طرفاں توں زور
من لئی اونہاں بنیتی مالک تے رکھ ڈور
اُٹھے ایداں پاتشاہ جداں اُٹھے موج
ٹُرے اُداسی پنج سو نال ٹُری کجھ فوج
ناہن دے وچ جس گھڑی کیتا گور پرویش
راجا پرجا آکھیا جے جے جے وسیش
قدمیں وچھ وچھ میدنی کہندا اسری حضور
اج میں اکھیں ویکھیا جلوہ کوہ طور
"ماہا ماہ ممارکھی چڑھیا سدا بسنت
پربھڑ چیت سمال سوٹے سدا سدا گوبند"
وڈھو وڈا وڈ میدنی ہرے بھر دھندے لائیدا
ندر اُبھیٹی جے کرے سلطانا گھاہ کرائیدا
"بھرت بھرت پربھ آئیا پریا توں سرنائے
نانک کی پربھ بنیتی اپنی بھگتی لائے
شرن پئے دی لاج نوں پالو ہے پرتپال
ندر سوّلی رکھ کے کٹ دیئو جنجال
ست گور چھاتی لا لیا راجا سیوا دار
جمنا وہندی ویکھ کے بولے اینج داتار
"نگر پاؤنٹہ بہو بہے سارمور کے دیس
جمنا ندی نکٹھ بسے جنک پری الکیس"

پاؤنٹے دی سُدّھ لینڑ نوں آئے ہاں خود چل
کیہڑی اکھ نہ کر سکو کوئی تہاڈے دُل
ست گور قلعہ بنا لیا جمنا کنڈھے آنڑ
دُوروں دُوروں سنگتاں آونڑ ورشن پانڑ
کدھرے ہوندے کیرتن کویاں دے دربار
کدھرے شستر وِدّیا کھڑک رہی تلوار
روز ہی کھیڈن جاوندے گورو گوبند شکار
چیتا شیر سی ماریا اِکو کر کے وار
کیتا ستگور میدنی اتے فتح دا میل
ختم ہوئی سی دشمنی چڑھی ساجھ دی ویل
کجھ علاقے فتح شاہ دِتے واپس موڑ
رام رائے شرمیاں نے موڑے رُکھ اموڑ
کہندا راجا میدنی اج ہویا پرکاش
گھر میرے وِچ آگیا چل کے خود آکاش
دناں دناں وِچ بنڑ گیا پاونٹہ ہے سچ کھنڈ
متھا ٹیکن آوندا سارا ہے برہمنڈ
جمنا کنڈھے چُن لیا ستگور اِک استھان
جتھے لکھنڑ لکھتاں بڑے بڑے وِدوان
شور مچاوندی ہر جگہ جمنا ہے پُر جوش
ایس جگہ پر آن کے وگدی ہے خاموش

ایتھے بہہ کے سنگور کیتا ایہہ فرمان
قید جو کیتا پڑھیاں کریئے مکت گیان
اَج ہے بہتوں شاعرد ہیر رس دی لوڑ
نویں نویں تاریخ ہے نواں نواں ہے موڑ

سُنّو بونجا کویو

میری منو او ودواتو قلماں دا رُخ موڑو
ایویں نہ من مرضی دے مِٹھاسک قصّے جوڑو
رحم کرو کجھ کرشن بلی نے ہاسا نہ اُڈواؤ
نال گوپیاں کرم یوگیاں دی نہ راس رچاؤ
بھری سبھا وِچ آپ دروپدا جو پڑدا کجّے
ننگن گوپیاں دے اوہ کپڑے کداں لیکے بھجے
مَیں نہیں متّ دا اوس کرشن نوں جو ہے راس رچاؤندا
مَیں ہاں متّ دا اوس کرشن نوں جو ہے چکّر چلاؤندا
مَیں نہیں متّ دا اوس کرشن نوں کرے جو مکھّن چوری
اُنگلاں تے جہنوں ناچ نچائے گوکل دی اِک گوری
مَیں متّ داہاں اوس کرشن نوں دھرم یدھ جس مچیّا
ارجن نوں موہ ممتا والی دلدل چوں جس کھچیا
مَیں مناں اُس کرشن تائیں جہدی نال سُداما یاری
گیتا دا اُپدیش سُنا کے جس ترلوکی تاری

ترس کھاؤ سری رام چندر تے ناں اِتہاس وِگاڑو
اُس مریادا پرشوتم دا اصلی رنگ اُگھاڑو
ہیں کنج منّاں رام سی اپنی پتنی باجھوں بُجھّے
ہیں کنج منّاں سیتا دے اُنہاں پتّے بناں توں پُچھّے
ہیں مَن داہاں اوس رام نوں راوݨ نال جو لڑیا
دُشمن دی جو ہِک دے اُتّے مار پلاکی چڑھیا
ساری عمرا رہیا جو ونڈدا دُنیا وِچ چنگیائیاں
بدیاں تے بدکار دیاں جس لنکا ہین جلائیاں
اصلی رام ہے رام اوہی جس چُن چُن راکش مارے
اصلی رام ہے رام اوہی جس ڈُبدے پتھّر تارے
وِچ وَݨ اُس دے دُشمن کہاں جو اُس نے موڈھے رکھے
بیر بھیلنی دے جس جُوٹھے سُچّے کر کر چکھے
قلماں والے گُنی گھیرو ہُݨ وی وقت پچھانوں
کر لئو اپنی سوجھ سُجاکھی کڈھ دیئو سب کانوں
آؤ اپنے رام کرشن دا اصلی روپ وِکھائیے
آؤ نھیرے وِچوں دِکیں باہر کڈھ لیائیے
عالم گیر دے چھپکے ہوئے شاعر کو ٹیو آؤ
او سنگیت کلا دے ماہر دیئوں ہُنر وکھاؤ
پھڑ کدیاں کجھ سطراں لکھو دھڑکدیاں کجھ طرزاں
دُکھ دُلدّر روہڑ لجاون مٹ جاون سبھ مرضاں

گُنّ والے دی قدر کراں گا پلکاں تے بٹھلا کے
چُماں گا مَیں قلم تہاڈی ایک اونکار لکھا کے
آؤ گوبندو مستی دے وِچ سرت کِنار اُچھارو
سرت نام دا ڈنکا جا کے چَوہنّہ کوناں وِچ مارو
جمنا کنڈھے پاؤنٹے دی رمنیک پہاڑی وادی
جو جی آیے لکھو اِس تھاں پوری رہیاں آزادی
عربی ہندی لکھو فارسی یا سنسکرت پنجابی
ایسے کرنے سرل ترجمے جیہڑے گاؤن ربابی
کیہڑے ہے مضمون تے لکھنا سوچے خود لکھاری
میرے وَلوں کوئی نہ بندش نہ کوئی لگے گرزاری
بیشک کھُلی لائیں اُڈاری کھُل دلیا اوئے گُنیا
ایہو ایناں یاد رہے کہ تنگ نظر ہے دُنیا
آپنی آپنی بھاشا لکھو اپنی اپنی بولی
دکھ وکھ بیشک بیٹھو جا کے اک رہے پر ٹولی
کرت تہاڈی جیتے رکھن آون والیاں نسلاں
بیج تہاڈے چُم چُم رکھن آون والیاں فصلاں
آون والی بولی نُوں تسیں تحفے دیئو نفیری
آون والے ساہت نُوں تسیں رج کے دیئو امیری
ذات پات دا بھید مٹا کے لکھناں چھند اچھوتے
نہ نندیا نہ ہیوں میں لکھتی نہ ہی لیکھ کسوتے

جھنوں چنگا گئی ملے اوہنوں اپنے نال رلاؤ
جھنوں چنگا حرف ملے اوہنوں بھاشا وچ ملاؤ
میرے یُگ دے وید ویاسو بنجواں وید رچاؤ
اپنے یُگ دے بالمیک تے کالی داس کہاؤ
نمسکار ہے میری نہالوں میرے پونجبا کویو
جیتھے میرے کوئیاں پُجنا تساں نہ پُجنا رویو

قلم چلی تلوار چلی

کاوِ قلم دا چلیا اک نرالا پنتھ
نَو من پکے وزن دے کوئیاں پیچ گرنتھ
بُدھو شاہ سڈھوریا چرنی لگا پیر
گوبند وِچوں ویکھدا نانک دی تصویر
اِیدھر رچنا رنج رہے ستگور رچنا کار
اودھر گونداں گُندے راجے بائی دھار
بھیم چند نے پُت دی چاڑھی حدوں برات
جا بجّی ین کے فوج تے پاؤنٹے پائی جھات
سبھ راجاں دے راجیاں دِتی ایہو صلاہ
ایسے وِچ گوبند دی دُنیا کرو تباہ
بھیم چند دا کُرم وی ہلو فتح شاہ نال
ڈیرا ٹُھٹیئے گورو دا بیبیئے کٹ جنجال

سری نگر وِچ پہنچ کے سبھ راجے مغرُور
بھنڈی پا کے بہہ گئے کیتا کھڑا فتوُر
کہن فتح شاہ راجیا جاں تے رِشتہ توڑ
جاں تنبول گوبند دا واپس دیوو موڑ
کہندا راجا فتح شاہ میرا گورو گوبند
کوئی الہی نُور ہے تارن آئیا ہند
سنو سنو سبھ راجیو عرض کراں ہتھ جوڑ
ساڈے ہندو دھرم نُوں مہاں بلی دی لوڑ
بھیم چند تد چیخیا بند کرو تعریف
ایہو گورو گوبند ہے میرا بڑا حریف
چوٹ نگارے لاوندا روز پُری آنند
راج میرے وِچ حرکتاں کردا ناپسند
حملہ کر کے اوس تے قضیہ دیئو نبیڑ
گور گدّی دے راجیو بُجھیئے دیئو اُدھیڑ
گھلیا ہے جو گورُو نے لُٹ لوو تنبول
چوٹ نگارے لا دیئو وجّن جنگی ڈھول
جے نہ منّے فتح شاہ واپس ترے برات
رِشتے سبھے ٹُٹ جان گے ختم ہوئے گی بات
جھُکیا راجا فتح شاہ دھی والا سی باپ
کہندا اوہیو کراں گا جو کُجھ آکھو آپ

بھیم چند نے جنگ دا کر دِتا اعلان
سبھے فوجاں ہو پیاں پاؤنٹے ول روان
رکھے جو سی پنج سو نوکر گوراں پٹھان
نال راجیاں مِل گئے فوراً بے ایمان
ہویا آن مقابلہ دوہاں دلاں وِچکار
دوہاں دھراں دے سُوریاں خوب واہی تلوار
اپنے نوں اِک آ گئی دُوروں چیل وہیر
چیلے لئے کے ست سو آیا بُدھن پیر
بُدھو شاہ دے پُت دو لڑ لڑ ہوئے شہید
اِک بھائی تے پنج سو آئے کم مُرید
ستگور چلّے چاڑھ کے جدوں ماردے تیر
تھر تھر تھر تھر کمبدے بڑے بڑے بلبیر
آخر سچے پاتشاہ جِت لیا میدان
کمی کرتی کامیاں پائے وَر وردان
ناہن دے وِچ چھڑ پئے قصے بے شُمار
ایداں واراں گاؤندے گلیاں تے بازار

کھڑگاں کھیڈن ہولی بُدھ بھنگانیئے

سمت چڑھی ستاراں سال چُوتالیاں
تھِت وِساکھ اٹھاراں اگّاں بالیاں

اُچے ٹبے ستگور جھنڈا گڈیا
سِکھاں نے جیکارہ گج کے چھیڑیا
پچھے دھولی ڈھانگ ہے دھولی دھار دا
اُس دے ہیٹھاں جنگل ہے دیودار دا
سجے ہتھ تشوالک موہیاں ماٹ دا
کھبے ہتھ ہمالہ چھاتی تاݨ دا
نظراں ساہویں ٹلہ ہے بھدھراج دا
اُسچا تک ہمالے دے ہے تاج دا
اس دے ہیٹھاں جمنا شور مچاوندی
گہری ندی ہے لاگے کلکلی پاوندی
وِچ رڑا میداں بھنگانی جنگ دا
جس وِچ اُگیا جنگل ہلدو بھنگ دا
ڈھاک بسٹی جامن ٹیسو ہٹکدے
دُور دُور تک جنگل دے پھل مہکدے
اُچی تھاں تے فوج ہے گور گوبند دی
راجے خیر مناوندے ہیٹھاں جند دی
چھڑیا یدھ بھنگانی تیگاں چلیاں
لگیاں ہوݨ چوٹاں خوب دوبلیاں
راجے لے کے آئے فوجاں بھاریاں
خوب لیاندا اسلحہ بائی دھاریاں

آئے نال پٹھان نے مُچھاں وٹ کے
غیلی غیلی کُوکو سیاہ اُلٹ کے
بھجّے گور درباروں کر غدّاریاں
دیکھ گئے سن اکھیّں آپ تیاریاں
بغلاں کتے وجاندا پھرے کہلُور یا
تیر پھرے بُھبڑکاؤندا کتے ہنڈُوریا
چڑھ کے آیا راجا ہے گڑھوالیا
کوٹ لیہر تروک پُوری جسوالیا
کدھرے راجہ کُددا پیا گلیریا
کانگڑیا تے پھردا کتے بھنبھیریا
کدھرے منڈی اتے منڈُون کھڑ چبا
ہر اک تے ہی منڈی سوچ ایہہ سوچی آ
تے کے آئے آپو اپنے شُور مے
خوب جناں نے کھادھے کُٹ کُٹ چُورمے
راجے وچ ہوا دے تیغاں تولدے
آکے وچ تکبّر ایداں بولدے
ساڈے نال نے فوجاں دشمن کھانیاں
لوہا جس دا منّیا پنجاں پانیاں
مغلاں کوں سکھے داؤ پیچ نے
ساڈے اگے سکھ گُورو دے ہیچ نے

ساڈی کنڈ تے تھاپی اورنگ زیب دی
ہٹی کرنی بند ہے ایس فریب دی
اج گورو نوں گٹنا بستہ ھٹپ کے
پاڈ ونتے نوں اج لٹنا جمنا ٹپ کے
مُنیا اوہدے نسے سبھ اُدا سیئے
لوہا کداں لیندے اوہ بنیا سیئے
وہلے بہہ بہہ دیہیاں جنہاں پالیاں
گلہاں اُتے چڑھیاں مُک مُک لالیاں
گینڈے وانگوں چڑھیا نِیڈے ماس نے
رگن رگن کے تے لیندے مستاں سواس تے
گٹکے کھا کھا ہین ودھائیاں گوگڑاں
ساڈے نال کی لڑنا اُنہاں لوگڑاں
گوبند کول نہ فوجاں نہ سامان ہے
ساڈے کول ہنیری تے طوفان ہے
ساڈے کول تاں اسلحہ بے شمار ہے
اوہدے کول سر تگی اتے ستار ہے
اوہدے کول نے چھٹے چھینے ڈھولکاں
نال چڑھاوے بھریاں ہویاں گولکاں
ساڈے کول نے توڑے چھرے گولیاں
اساں برود لیاندا بھر بھر جھولیاں

اوہدے کول رباباں ڈھڈ ڈھمیریاں
ٹلیاں تے کھڑتالاں لتے نفیریاں
ساڈے کول نے دھونسے دھونس جماؤنے
ساڈے نے نرسنگھے دِل دہلاؤنے
اوہدے کول نے مالا گٹکے پوتھیاں
ساڈے کول نے ساڈگاں اُتے سہوتھیاں
اوہدے کول تے قلماں کوی کویشری
گورو جنہاں نوں کہندا فوج ہے ایشری
قلماں گھڑن والے کداں لڑن گے
کداں ڈٹ کے وچ میدانے کھڑن گے
نائی چھینبے جھیور سکے موچیاں
اَج دیوتیاں جنگ دیاں نے سوچیاں
چیلے گور دے پیندے بھنگاں گھوٹ کے
ایتھوں اوتھوں کھٹے کیتے ٹوٹکے
ڈڈواں دی پنیری پا کے ٹوکرے
ساڈے نال کی لڑنا کل دے چھوکرے
۲۰ ویہہ سالاں دے منڈے تیر کی مارنا
چیکی دی اک مار وچ اُس نے ہارنا
دوجے پاسے سنگور اِنج فرماوندے
روز روز نہ ایسے موقعے آوندے

بھیم چند نوں رتا نہ آئی شرم ہے
کھتری دے وچ جس دا ہندو دھرم ہے
مُغلاں دا ہتھ ٹھوکا بنیا پھر رہیا
آپنے جالاں دے وچ آپے گھر رہیا
جنہاں مُغلاں چکیاں نوہاں بیٹیاں
اُنہاں دے لگ آکھے کردا ہیٹیاں
ہو کے بھوپ اکٹھے بائی دھار دے
ایہہ جو اج نے ساکوں پئے للکار دے
پہلی وار اکٹھے ہوئے اج نے
لڑے ہمیشہ چھاننیاں تے چھج نے
پھر وی ساڈے دل نوں خوشی اپار ہے
بلیا ایس بہانے بائی دھار ہے
رل کے میرے نال جے کرن بغاوتاں
دلی وچ اڑا سکدے ہاں دعوتاں
اُپر راجے بالکل کالی بھیڈ نے
ہر وارت دی بھلی بیٹھے کھیڈ نے
سوہنا تیر انداز ہے ہری ہنڈوریا
اوہ وی ہے پر پیٹھو جی حضوریا
ساڈے نال اونہاں نوں ایہو روس ہے
شودر نوں کیوں دتا بھال پردس ہے

اِکو پنگت وِچ کیوں کمّی کھاوندے
لنگر وِچ پرشادے کیوں ورتاوندے
رات کہے جے پنڈت تاں پھر رات ہے
ربّ توں ہیٹھاں کہن براہمن ذات ہے
گھڑیاں نے من گھاڑت اِنج کہانیاں
شودر دے مونہہ بھٹیاں جاون بانیاں
مُکدی گل کہ گنڈی گوند وچاریاں
راجے کڈھن آئے رڑکاں ساریاں
اُٹھو میریو سِکھو گور دے پیاریو
چمک وکھاؤ اپنی میرے ستاریو
آوّ اَگے وَدھ کے دُشمن پنیئے
ذات پات دے بھیت دا مکّو ٹھپیئے
ٹھیک ہے اودھر کھڑی باقاعدہ فوج ہے
ٹھیک ہے ایدھر کیول من دی موج ہے
ایہہ وی ہے پر ٹھیک کہ جتنا سچّ نے
ٹُٹ ہے جانا پہلے تلے کچّ نے
جو نے سکھیاں سِکھو گتکے بازیاں
جو نے ساتھوں سکھیاں تیر اندازیاں
اُج اُتھاں توں پرکھن والا وقت ہے
ناڑاں دے وِچ کھولن لگا رکت ہے

سنگوشاہ جی سیناپت یُں ھتا پیا
رن بھومی دا کن کن جس نے ماپیا
ماما جی کرپال وی ہتھ وکھاؤن گے
جیت مل جی ملّاں مار لیاؤن گے
دیا رام تے نند چند ہلّے کرن گے
ماہری چند جی دُشمن دا گھُٹ بھرن گے
بدھو شاہ جی پیر مدد نوں آئے سنے
ست سو نفری اپنے نال لیائے ستے
پئے جاوَ اِک دم شیرو اج دہاڑ کے
واپس مُڑنا دشمن اج پچھاڑ کے
حکم گوراں دا پا کے سکھاں سوریاں
الکھ جگائی حق دی پورن پوریاں
کدُے وِچ میدان دُڑنگے مار دے
دس لگے ہتھّ کئی تلوار دے
دُشمن دے وِچ گئیاں پے ترتھلیاں
بڑے بڑے بلوان وجا گئے ٹلیاں
اِک اِک کر کے ڈگدے جاندے تھم نے
ویری دے کئی یودھے آ گئے کم تے
غُصّہ کھا کے اج فتح شاہ بولیا
ببر شیر دا کس نے بوہا کھولیا

اجے ہری چند کول اجیھے تیر نے
جو کہ کُل ہمالہ سکدے چیر نے
اگے وُدھو پٹھانوں ریچھاں لاہ لوو
باؤنٹے وِچ ہی جا کے تے ہُن ساہ لوو
جو کجھ لُٹو مال تہاڈا ہوئے گا
شاہی استقبال تہاڈا ہوئے گا
بھیکھن خان پٹھان نے کھنڈا تولیا
سنگو شاہ تے اُس تے ہلہ بولیا
ویکھ کے ایداں مچیا یُدھ گھمسان دا
دِل للچایا ماہی سکھ بھلوان دا
ہتھ جوڑ کے ایداں عرض گزار دا
سنگو راج تک رہا ئیں مجھاں چار دا
میرا وی جی کردئے ہتھ وکھا لواں
مُٹھے سِدّھے دو کُو تیر چلا لواں
ستگور دے کے تھاپی رن وِچ تور یا
ماہی سٹے وانگوں دُشمن بھوریا
اِک اِک کر کے اُس نے اجڑ ہکیا
تیراں نال سی لشکر اُس نے دِھکیا
سنگو شاہ دی کیتی مدد کمال سی
اپنے سیناپت دی بنیا ڈھال سی

پہلوان دی پہلی ویکھ بہادری
پچھے کداں رہندی ہور برادری
لال چند حلوائی کہندا ستگورو
حکم کرد تاں میں وی ہوواں سرخرو
اج تک انہاں ہتھاں تولی تکڑی
برفی وانگوں اج میں کٹنی مکڑی
اہ جو آئے پٹھان نے کلجی والیا
انہاں ناگاں نوں میں دودھ پیالیا
بن کے اہ غدار نے تسے پاؤنڈیوں
کھا کے میرا ادھار نے تسے پاؤنڈیوں
اج نہیں میں موقعہ ستگور چھوڑنا
اج میں ہتھو ہتھ ہے لیکھا موڑنا
ست گور نے مسکا کے دتی آگیا
لال چند دے وچوں لاوا جاگیا
دھرم دے کانٹے اتے سریاں تولدا
مکھوں جاوے گوبند گوبند بولدا
دھڑ دھڑا دھڑ دھڑیاں لاؤندا جا رہیا
ستگور دی شاباش ہے پاؤندا جا رہیا
نہ ہی تھکیا گھٹیا نہ ہی ہاریا
نہ ہی بنیئے والا ٹھونگا ماریا

ماہی تے حلوائی جدوں پچھانیاں
حیرت کیتی خاناں تے جمروانیاں
تُوڑی دا لے تنگل ہتھ وِچ چُک کے
رن بھومی وِچ کُدے جٹ نے بُک کے
واتریاں دے نال نے باگھی پاوندے
لوتھاں دے نے بوہل لگائی جاوندے
لے کے ہتھ ہتھوڑے آئے لوہار نے
چک اُٹھا کے لے آئے گھمیار نے
لے کے اپنی آر نے موچی آ گئے
اوہ دی وِچ وِچ آپنے توپے لا گئے
مست چھیڑوآں آ کے چوناں چھیڑیا
درزی ہوراں بخیا آن اُدھیڑیا
جھیور چک لیائے موڈھے دھنگیاں
ویچن لگے رن وِچ موتاں مہنگیاں
چھینبے لگے ٹھیکن پچھولے زترڑے
پہنچی جاندے دُشمن تت بھڑ ترڑے
کنیاں نے تاں ابویں ہتھ گرما لئے
دھکے مار کے عربی گھوڑے ڈھا لئے
آخر کھاناں ایسا رندہ پھیریا
دُشمن بولے ہائے او ربا میریا

دیا رام پھر پنڈت رَنْ وِچ آوَندا
رہیا اچھوتاں نال جو بھوجن پاوَندا
دیارام ایہ لڑیا چک دو دھاریا
جداں لڑدا ہوئے درونا چاریا
کُدیا پھر کرپال مہنت ترا لڑا
انگ سنگ چلیا اُس دے کلغی والڑا
موڈھے اُتے رکھیا اُس نے گھوٹناں
اک اِک کرکے بھنن لگا ٹوٹناں
دُشمن پائیاں مُونہہ وِچ اُنگلاں ساریاں
پھیری جائے مُطہر سِراں وِچ آریاں
سنت ہراں دا وار نہ اک وی اُکیا
جا کے خان حیات دے سر تے ٹُکیا
پھیر ہوا وِچ کُتکا اُس اُبھاریا
سر وِچ خان حیات دے مُگدھر ماریا
ٹِڈی وانگوں اُڈے سر دے چِھچھڑے
خان ہوراں لُوں مل گئے ساتھی وِچھڑے
لڑیا ڈٹ کے راجا خوب گوپال سی
پھر وی دُشمن دل دا مندا حال سی
تیراں دی برسات ہوئی رَنْ بھجیا
دوہاں دلاں دا ہر اک یودھا چِھجیا

بڈھو شاہ بلی والی نام کما گئے
اک بھرا دو پت شہیدی پا گئے
ایسا تیر ہری چند اک چلا گیا
جیت مل سی امر شہادت پا گیا
مرنوں پہلوں تیر اجیہا چھڈیا
ہری چند دے متھے وچ گڈیا
کھا کے تے غش ڈگا سی ہنڈوریا
لے گیا چک کے تنبو وچ کھلوریا
ماما جی کرپال نے مارے معرکے
زخمی ہوئے دشمن نوں سنگھار کے
نند چند نے برچھا جھٹ سنبھالیا
کئی پٹھاناں تائیں ہتھ وکھالیا
کیتے خاناں دے اس ایداں ڈکرے
جیداں عیداں نوں جھٹکا یئے بکرے
صاحب چند جو سورا چھتری کل دا
دشمن وچ ہنیری وانگوں جھلدا
لاشاں اتے لاشاں جا دے ڈیگدا
خوب وکھایا جوہر اپنی تیغ دا
غازی چند جو یودھا اک بلکار سی
سنگو شاہ نے جدوں بلایا پار سی

کھا کے غُصّہ خان نجابت اُٹھ بیا
گیا کلیجہ اُس دا سینے مُٹھیا
تیغاں تے تلواراں تند چنگھاڑیاں
رَل لگایا خاناں اُتے پہاڑیاں
خاں نجابت سنگو شاہ تے آ پیا
سنگو شاہ وی خان دے اُتے جا پیا
دونویں کٹھے کردے رہے سن کسرتاں
لگے دونویں کڈھن سبھے حسرتاں
دونویں دیپک اپنی اپنی کُل دے
دونویں ویر بہادر اِکو تُل دے
یودھے دی تلوار بناں کوئی پُچھ نہ
چلی اوہ تلوار کر پچھو کُچھ نہ
پہلا ہلّہ خان نجابت بولیا
سنگو شاہ نے کھنڈا اپنا تولیا
ترچھا کیتا وار نجابت چھوں گیا
جاپن لگا سُسری وانگوں سوں گیا
ایہہ اکدم اُٹھیا چوٹ سہار کے
کیتا ایسا وار پینترا مار کے
سنگو شاہ دی چھاتی اُتے لگیا
اک پھوارا خون دا اوتھوں وگیا

سنگو شاہ نے وار جاں کیتا موڑواں
سر نوں لے کے پیراں تیکر توڑواں
خان نجابت ڈکرے ہو کے ڈھٹھیا
کیسر اتے مدھوکر ویکھ کے نٹھیا
سنگو شاہ سی جبدم سورگ سدھاریا
ست گور جی نے "شاہ سنگرام" اُچاریا
سنگوہ شاہ جی بن گئے یُدھ دے بادشاہ
دشمن تک، وی کر اُٹھے سن واہ واہ
لڑیا بانکا یُدھ سی سکھاں سیوکاں
نانک گھر دے گولے نام دے لیوکاں
سارا اپنا زور ہری چند لا گیا
ست گور جی دے تیر توں مکتی پا گیا
چھڈ گئے میدان سی بائی دھاریئے
سکھ مناؤندے خوشیاں چک دو دھاریئے
پاوا بائی دھار دا جس دم ڈولیا
دھن گورو گوبند شو الک بولیا

بھنگانی یدھ حصہ دوسرا

(گورو صاحب جی دا آپ میدانِ جنگ وِچ اُترنا)

سنگو شاہ جد ہو گئے بینا پتی شہید
ست گور اپنی جِت دی چھاڈی نہ اُمید
اِک تیر دی سنگورو بھیر کے ہتھ وِچ نوک
دھرتی اُتے لکھیا اوسے وقت سشلوک
"مار نجابت خان کو سنگو جُجھے جُجھار
ہاہا اِہ لوک کے بھیو سورگ لوک جیکار"
ہری چند سی سورمہ آنیا اُستوں ہوش
رن بھومی وِچ کُدیا کھا کے انتھا جوش
ہری چند سی سورما وڈا تیر انداز
شہرت پھیلی اوس دی نیڑے دُور دراز
پُوجا کردا اوس دی سارا راج ہنڈور
اُس دے بائی وھار وِچ قصّے نے مشہور
سارا دیش پہاڑ دا کردا اُس نوں چور
مارے تیر ہنڈور چوں جا پہنچے لاہور
اُس نوں برودھ پہاڑیے کردے نے پرنام
اُس دے تاں تے رکھدے پونڑیاں دے نام

سُفنے لین پہاڑ ناں اُس دے دن تے رات
بُلبیاں کُنج کواریاں ٹورن اُسدی بات
گبھرو بانکے دھار دے اُس نوں کرن پیار
اُس نوں پوجھے آکھدے لوہے دی دیوار
پرہیاں دے وِچ اوس دی ہوئے ہمیشہ گل
بل راجے دے وانگ ہے اُس دا باہو بل
اَج تک اُس دا تیر نہ اِک وی گیا خطا
اُس نے تیراں نال ہے بدّھی ہوئی قضا
ایدھر گورو گوبند ہے دُنیا دا سرتاج
پُتر پُرکھ اکال دا گورو غریب نواج
متھے اُتے بجلیاں چمکن بے شمار
جوت نورانی دمکدی مستک دے وِچکار
لکھاں پورنماشیاں پلکاں دے وِچ بند
اِک اکھ سورج جاپدی اِک اکھ جاپے چند
دیس دھرم ہے آکھدا ساڈا ایہو نک
دے کے پریم پٹولڑے ویندا پردے ڈھک
کرناں وانگوں پھٹیاں مستاں تکنی حیران
جلوے نکی مچھ دے اکھاں نوں چندھیان
دو ہوٹھاں دے بلدیاں اِنج کھڑے مسکان
جداں ملن دُمیل تے دھرتی تے اسمان

چمکن وانگ ستاریاں ستگورجی دے دند
رشماں اُتے نچدے کئی سرکھنڈی چھند
سمرن پُرکھ اکال نوں بانی پڑھن الوپ
نانک نانک بول کے ہوگئے نانک رُوپ
چھاتی وانگ ہمالیہ موڈھے گگن وِشال
دل وِچ درد جہان دا جذبہ بے مثال
ہتھاں وِچ تے برکتاں مالا تیر تفنگ
سنت سپاہی سُورماں لڑے دھرم دی جنگ
بازو گورُو گوبند دے ملے تے شہ زور
گوڈیاں تیکر پہنچ کے کھاون مست ہلور
پیراں وِچ نے منزلاں قدماں وِچ رفتار
گور چرناں دا بھور ہے سارا ہی سنسار
چال شاہانہ ویکھ کے رُک جاون دریا
ٹھاٹھ فقیری ویکھ کے مر مر جاوے ادا
چڑھیا رُوپ انگمڑا یوسف ہوئے قُربان
قدرت عاشق ہو گئی مچل پئے ارمان
کٹیاں جان چوراسیاں لئے کے جس دا نام
کردے جس نوں دیوتے جھک جھک کے پرنام
دھرتی تے آکاش تک پہنچی جس دی ذات
بات بات وِچ صفت ہے صفت صفت وِچ بات

جہاں بلی دے درس نوں جُڑ جاندے نے ٹھٹ
واراں گاؤندے اہدیاں پنڈو پنڈ نے بھٹ
تیر اہدے انیالڑے ایسی بھرن اُڈاری
مات لوک نوں چھل کے سورگ لوک تک جان
ستگور نوں جد دیکھیا ہری چند بلکار
ماری ڈورول اوہس نے شیراں جہی للکار
پاسا ویکھ کے پلٹیا لگا رُخ پلٹاؤن
تیراں دا سِکھ فوج تے لگا مینہ ورساؤن
پرلو مچی قہر دی بہت ہویا نقصان
گھوڑے تے چڑھ نتر ے ستگور تد میدان
ہری چند دی آگیا لئے کُجھ جوان
جُھک نے آپو آپنے دوہاں تیر کمان
ستگور کہا بہادرا کر ئے پہلا وار
سُور بیرتا نال ہے سانوں بہت پیار
ہری چند تد ماریا اپنا پہلا تیر
گھوڑے نوں آ لگیا ہسّ پئے بلبیر
گھوڑا زخمی ہوگیا ستگور ماری چھال
کر لئی اپنے سامنے جھٹ فولادی ڈھال
بیر آسن گور لالیا لگے پھر مُسکاؤن
دُوجے اُس دے تیر دا لگے وار بچاؤن

دُوجا تیر دی نھڑ کیا گیا نشانہ چُک
ستگورجی دے کن دے کولوں لنگھیا جُھک
تیجا تیر سی ماریا اُس نے متھا ٹیک
ست گورجی دے لک دی پیٹی دِتی چھیک
(فریدا) "رتی رت نہ نکلے جے تن چیرے کوئے
جو تن رتے رب سیتوں تِن تن رت نہ ہوئے
چھلتر وانگوں تیر دی پچھی گوراں نوں نوک
ستگور بولے سُوریا وار میرا ہُن روک
مینوں بانڑ ہے لگیا جاگ پیا ہے روس
تیری موت تے یودھیا مینُوں ہے افسوس
ستگور نے تد سمریا پہلوں پُرکھ اکال
سرب لوح نوں پُوجیا اِنہاں شبداں نال
"اس کرپان کھنڈو کھڑگ تپک تبر ار تیر
سیف سروہی سہتھی یہی ہمارے پیر"
دھریا اِنج کمان تے ست گور نے تد بانڑ
جِداں اندر دھنش چوں جھُل پوے طوفان
اُڈیا اُڈنا سپ سی لیا ہری چند ڈنگ
گیا سنجواں چیر دا یودھے رہ گئے دنگ
"کبیر ست گور سُورمے باہیا بان جو ایک
لاگت ہی بھوئے گر پریا پرا کلیجے چھیک"

عشق عشق کر کے ست گوُرو لگے اِنج فرمان
دیو لوک وِچ پہنچیا ہری چند بلوان
راجے نِبھے جاوندے جِنہا ول اخیر
بھچھوں آ کے ٹھُکدے موراں، ڈے وِچ تیر
گری ندی دے وِچ سی دِتیاں چھالاں مار
لے کے بھرے کشتیاں پہنچے پرلے پار
راجے نکلے کھوکھلے جداں ڈھولی ڈھانگ[1]
رُڑھے رُہاڑے موت دے اُلٹی خونی کانگ
ست گور نے دِن تیرھویں مار لیا میدان
مارے گئے سِر کڈھویں راجے اتے پٹھان
بھیکھن خاں انج اپنی لگا جند لکاوَن
جداں چھیڑ کے ڈھمتاں مُنڈے جان بچاوَن
ہسن لگے سِدھ سی نچے بیر بتال
بھوت پریت جنیت سی لگے پاوَن دھمال
گرجھاں گِدھ سی چیکدے چونڈھن لگے ماس
یُدھ بھومی ول ویکھ کے ستگور ہوئے اُداس
کہندے مورکھ راجیاں ٹھونس ہے دِتی جنگ
اج ہزاراں دیویاں توڑ لئی ہے ونگ

---

[1] بھنگانی میدان دے پچھے کھڑا کھوکھلا پہاڑ

بیوہ ہوئیاں بیگماں کھسے ہار شنگار
اکو ایسے گل توں بھیڑی ہے تلوار
ایہہ مچکنا دھرم ہے اُس ویلے کرپان
جد کہ جیلہ ہر کوئی ہو جاوے بے جان
ہری چند دی لاش دے پہنچے ستگور کول
اُس دی لاش نوں ویکھ کے کھوہلی بخشش جھول
اپنے پُٹ تے رکھیا ستگور اُس دا سیس
دیو پوری نوں جان دی دتی پھیر اسیس
حشراں تک نہ کیرنا ہنجو جس اک ویر
دُشمن دی اج لاش تے اُتھے ہنجو کیر
ہے کوئی دُنیا والیو ایسا بلی مہان
دُشمن دا جو اِس طرحاں کردا ہوئے سنمان
ہر اک سکھ شہید دا کیتا گور ستکار
گودی وِچ سر رکھ کے کردے رہے پیار
پُچھیا سنگو شاہ نے جیت مل دا مکھ
کہن تہاڈی سُوریو دھن جنیندی کُکھ
کیتا دُشمن نال وی اکو جیہا سلوک
کڈھیاں باہر گولیاں لائیاں جو بندوق
ہر اک زخمی پا رہیا ملہماں تے شاباش
ہر اک ہندو سکھ دی پھر سسکاری لاش

بدھو شاہ جی پیر دے جنے مُرے مُرید
قبراں وِچ دفنا لیئے سبھو امر شہید
حاضر ہوئیاں رانیاں لاشاں ڈِٹھیاں موڑ
سنی ہون نوں ستگورو ڈِٹھا سبھ نوں ہوڑ
گور وی فتح مناوندی باوَنجے آئی فوج
ناہن سبھ ہرشا گیا اُڈن لگی مُوج
ڈھالاں بھر بھر ونڈیاں موہراں گورو انعام
رکھیا صاحب اجیت سنگھ کنور صاحب دا نام
لوک اتے پرلوک دے لوکاں لیئے ور دان
بُدھو شاہ جی پیر دا خوب ہویا سنمان
حکم نامہ اِک بخشیا' نالے اِک دستار
بخشی اِک کرپان سی موہراں پنج ہزار
صِدقی بُدھو شاہ نے منگی منگ عجیب
کہندا ست گور میریا میرے کھول نصیب
بخشو کنگھا اپنا جس وِچ اٹکے وال
"مُوئے مُبارک" لاواں چُم چُم اکھاں نال
کنگھا تیرا دیکھ کے یاد کروں بخشند
کیتا اِڈی فوج دا کنگھا گنج گوبند
والاں وِچوں داتیا آؤنا ایہو خیال
دُشمن تیرا کر سکے وِنگا اِک نہ وال

ستگور کنگھا بخش کے لائیا چھاتی نال
بُدھو شاہ سی ہو گیا ندریں ندر نہال

کاہلُوریں باندھیو آن انندپُور گاؤں

پاؤنٹے دے وِچ دس کے ستگور چار کُو سال
واپس چالے پا لیئے ناہن چوں پرتپال
ستگور ٹوری فوج سی سِدھی پُری انند
کیتا رستے دُوسرے جانا آپ پسند
پہلا ڈیرا لا لیا لاہڑ سی داتار
تیراں دِن سی کھیڈیا ایتھے گُورو تِسکار
ستگور جی دے نال سی ونج سو سِکھ جوان
چوٹ نگارے لگدی جھولن پئے نِشان
گھلیا راجے میدنی اپنا خاص وزیر
درشن بھیٹا گھلیاں اُس نے بے نظیر
راج نیتیاں وِرتیاں راجے سوچاں سوچ
ستگور تائیں مِلن نُوں کیتا اُس سنکوچ
مُخلص گڑھ وِچ ٹھہر کے مُخلص گُورو حضُور
پنڈ ٹابرا تاریا کیتا نُور و نُور
گئی ریاست رامگڑھ خوشیاں وِچ ہرسِنا
جد کے اوتھے ستگورو ڈیرا لیا لگا

راجہ لئے کے آگیا بھیٹا بے شُمار

گھوڑے رسداں پالکی بستر تے ہتھیار

راجے تائیں بخشدے ستگور اک کرپان

جدی جڑتاو مُٹھ دی کاریگری مہان

اک ریاست ہور سی رائے پُور جس دا نام

اُس دے اندر پہنچ کے کیتا گور بسرام

ایس ریاست وِچ سی رانی کردی راج

اُس نوں جا کے "تار دے گورو غریب نواج

گور چرناں دے نال سی اس رانی نوں پریت

دِنے رات سی گاوندی گوبند گور دے گیت

کِہا وزیراں اوہدیاں رانی آجا باز

ہونا سارے راجیاں تیرے نال ناراض

رانی کہندی مُورکھو خوف کرو سبھ دُور

آیا سچّا پاتشاہ میرا پیتا حضور

گُونج پئیاں شہنائیاں سج گئے دربار

ہوئے منوہر کیرتن آسا جی دی وار

محلاں وِچ پردیسی رانی ہتھیں تھال

سنگت لنگر چھکدی ڈاہڈی شردھا نال

ستگور نے تد اُٹھ کے دِتے چالے پا

رانی دا پُت مِل رہیا گُھٹ گُھٹ جپھیاں پا

اُس دے سِر تے رکھیا ستگور اپنا ہتھ
کہندے سِکھ بناونا پُتّر نوں سر لتھ
پھیر سروپا بخشیا اِک ڈھال کرپان
وِتا گُٹکا اِک سی بانی دی جو کھان
رانی کیتی بھینٹ سی اِک سُنہری زین
گھوڑے شسترخلعتاں تحفے کئی حسین
ڈوڈے ناڈے ناھیوں گئے ڈھکولی پنڈ
مہکے پھلاں وانگ سی تھوہراں اتے ارنڈ
ستگور پہنچے کوٹلے مالک جہدے پٹھان
کیتا خاناں خوب سی ستگور دا سنمان
سمت چڑھی ستارھویں گئے چھتالی سال
پہنچے پُری انند سی جس دیبلے پرتپال
پھیر دوبارہ اُس طرحاں وسّی پُری انند
بھر بھر ونڈے جھولیاں پُورن پرمانند
ہو گئی پُری انند سی بھیم چند نوں مُکن
راجے سبھ گھبرا گئے ایسی سوری بھگت
ہُم ہما کے آ گئے واپس سارے لوک
بکھے سچے پاتشاہ تد ایہہ امرسلوک

(سلوک)

"کہا لگے برنن کروں مچیو جُدھ اپار
جو جُھٹے جھجھے سبھے بھجے سُور ہزار
جُدھ جیت آئے جبے ٹِکے نہ تِن پر پانو
کہلوُر ہیں باندھیو آن انندپور گانو
جے جے نر تہہ نہ بھرے دینے نگر نکار
جے تہہ ٹھور بھلے بھرے تنے کری پرتپار"
چارے پاسے گوُنجدی ستگور دی جیکار
رکت بیچ آ بیجیا بہتراں دے وچکار
لگے کڈھن کھنڈیاں تیغاں نال سیاڑ
ویکھ گورُو دا حوصلہ نیویں ہوئے پہاڑ
بولی پرُی انندسی واہ واہ گور بخشند
دھن گورو گوبند ہے دھن گورو گوبند

چھتریو بلوالو اپنا دھرم بچاؤ

او دُرگا نُوں پُوجن والے چھتریو اوے آؤ
خیر مُبارک دھرم تہانُوں اپنا دھرم نبھاؤ
بُت پُوجن دا وقت نہیں ہے پُوج لوو رن چنڈی
دیوی پرگٹ کر نہیں سکدے بھیکھی اتے پاکھنڈی
پتھر پُوجن والے لوکو نکتہ اِک سمجھاواں
کنکر کنکر تے کِس لکھیا شنکر دا سرناواں
کِس نے لائیا ہر اِک شئے دے پچھے ہے پرچھاواں
جِس نے آدِ پُرش نُوں رچیا اُس توں صدقے جاواں
"اوّل اللہ نُور اُپایا قدرت کے سبھ بندے
ایک نُور تے سبھ جگ اُپجیا کوَن بھلے کوَن مندے"
پتھر نُوں جے ربّ کہو تاں پربت نُوں کی کہیئے
جیکر دِل وِچ جنگل اُگے منگل وِرح کیوں رہیئے
صد افسوس کہ جیون نالوں توڑ ہاں بیٹھے رشتہ
صد افسوس کہ غیرت والا کر گیا کوچ فرشتہ
مُردے تے بے جان دی پوجا لوکیں جم جم کردے
کائر لوکیں اِک اِک دِن وِچ سو سو واری مردے
اورنگ زیب توں ڈر کے پنڈتاں دِتی ہے ایہہ سِکھیا
"بادشاہاں نُوں جزیہ بھرنا شاستراں وِچ لکھیا"

روٹی دے اک ٹکڑے خاطر دتی وِچ آزادی
چھڑیاں دا دھرم بنایا جنہاں نپُنسک وادی
پتھر پوُج پجاری ہردم چلن چال کچُالاں
سانوں دَھنے جٹ دیاں ہر ویلے دین مثالاں
ٹھیک ہے دَھنے جٹ نے بھگون پتھر وچوں پایا
خود بھگوان نے کاما بن کے اُسدا ہل چلایا
دھنّا جٹ سی روٹی کھاندا کرڑی محنت کر کے
مٹی نال سی مٹی ہوندا کھیتاں وچ مر مر کے
پنڈت ہوریں جان بُجھ کے چکدے نہیں ایہہ پردہ
مدد کرے بھگوان اوہدی جو اپنی مدد ہے کردہ
جھڑے ویلڑ بیٹ پجاری بیٹھ ویلیاں کھاونڑ
کم کرن دی مہماں دے اوہ کداں گن سمجھاونڑ
دھنّا جٹ سی ان اُگاندا اہ تے بھکھ اگاندے
اوہدے بلد وجاوت ٹلیاں اہ نے ڈھِڈ وجاندے
سنکٹ کال دے وچ وی کاما رہندا ہر دم صابر
اک پل جس نوں ویلا بہناں لگے موت برابر
کرتی نوں بھگوان اوس دا کرتی روپ چ ملیا
کرتاں والے ہتھاں دے وچ محنت دا پھل کھلیا
مکدی گل کہ نال نگن دے پتھر موم نے بن دے
کرتی دے تاں مڑ کے وچوں لکھاں سورج چھن دے

دیوی پرگٹ کر نہ سکدے وہلیڑ پیٹ پجاری
اپنی قوم دے نالوں رکھی گوگڑ جنہاں پیاری
دیوی پرگٹ ہون دے قصّے تاہیوں ثابت ہونے
اگلے پچھلے چھتری جے دھوو ساڈے دھونے
کڈھے جدوں شوالک لاٹاں اُبلے جدوں ہمالہ
نام تیئیں ہور کھدے اُس دا پاک پوِت جوالا
پربت وِچوں اگ جے نِکلے تاں تئیں متھے ٹیکو
لاوے مُونہوں جھگ جے نِکلے تاں تئیں متھے ٹیکو
ایہہ سینے وِچ جو اگاں بل رہیاں نے ساڈے
اوہو اگاں بل رہیاں نے دِل دے وِچ تہاڈے
دیش دھرم دی ایہہ بدنامی کد تک متھے لاؤ گے
لاٹاں والی کدوں جوالا چنڈی چوں پرگٹاؤ گے
اپنے دِل دی اگ نوں پُوجو چھتریو بلوانو
برفاں دے وِچ اگ اُگاؤ کوتیو تے وِدوانو
دیوی پرگٹ ہو سکدی ہے جیکر جگ رچیا کے
لکھاں دی سامگری جیکر اگنی وِچ جلا کے
ناں تے صرف امیراں نوں ہی دیوی درس دکھاندی
نِردھن اتے غریباں دی فریاد سُنی نہ جاندی
لکھاں دی سامگری جو پاکھنڈی کیتو منگدا
اوہدے نال خریداں کیوں نہ دارو سکہ جنگ دا

شاہی فوج نے ساڈے اُتے لائیاں تیز نگاہاں
ہر پاسے تے پھُنیّر کالے ملّی بیٹھے راہاں
اس ویلے مینُوں لکھ برابر اک ٹکہ اِک دھیلی
اس ویلے "ناں کھڑگ ہے میری اکو اِک ہی بیلی
اِک اکال پُرکھ دی مہماں مَیں ہاں گاون والا
پنڈت جی دے جھانسے دے وِچ مَیں نہیں آون والا
دیوی ناں ہے جن شکتی دا جو ہے لوکاں اندر
ہر اِک کوشش دیوی ہَے تے ہر اِک من ہے مندر
نوہاں دُھیاںّ کنجکاں نوُں ہی دیوی سمجھن ٹھاکر
گھر مندر وِچ کھیڈ جو کھیڈن اوہیو ساڈے ٹھاکر
تد تک مینُوں اشٹ بھُجی دے قصّے نہ سُنواوٗ
جد تک پہلوں دو باہاں دی طاقت نہ دِکھلاوٗ
آوٗ آپنے بازُو دے اج زوراں نوُں ازمائیے
دُرگا اُتے بھوانی نوُں اج تیغاں وِچ ڈھلیئے
اِس دُنیا دا رُوپ نکھارو ایہیو دُنیا مِٹھی
پچھلی دُنیا یاد نہیں ہَے اگلی کِس نے ڈِٹھی

پرگٹی چنڈی چنڈ کا کرپا نِدھ کرپان

ست گور سچّا پاتشاہ سرب کلا سمرتھ
بھری سبھا وِچ بولدے چنڈی پھڑ کے ہتھ
دیوی پرگٹ ہو گئی ویکھو چتر سُجان
اج بنی ہے دُرگشا ساڈی ایہہ کرپان
ایہو چنڈی کھنڈ کا ایہو بھوانی رُوپ
دُشٹاں دی رت سکدی ایہو شیرنی چُوپ
نِربل تے بل ہین دی رکھشک ہے تلوار
ایہو جوالا بھڑکدی دُشمن دے وِچکار
ایہو کرے حفاظتاں دھرم چڑھے پروان
اس نوں آیا پوجدا جگ جگ توں انسان
ایہو راکھی امن دی جنگاں بیندی جِت
پھتوے منتر اپتے ویری کردی چِت
ایہو سندھیا سانبھوی گوری للت وِشال
نیل کنٹھ کھیمنکری مہاں لکشمی مہاں کال
چنڈا تے چنڈ نائکا انو رُوپ وِکرال
ننکھ گدا ترشول ایہہ دھنش کھڑک ار ڈھال
بھدّر کالی شیتلا شیراں والی ماں
مُنصف تے انصاف ایہہ ایہدے ہتھ نیاں

تام ہر درمکھ چھپرا ایسے ہے سنگھار
ایہو شکت بھنڈار ہے اشٹ بھجی آکار
مہکھاسُر جیسے راکشش اس نے دِتے چیر
ایہو جوالا کالکا جگدمبے بلبیر
ایہو بھگوتی بھگوتی کردی جو اتہاس
بانے پوندی کیسری پہنے رکت لباس
اُسے میری کرپالڑی کرپا ندھ کرپان
نمسکار ڈنڈوت ہے تینوں گنی ندھان
"پرتھم اُپادہ جگت تُم تُم ہی پنتھ بنائے
آپ تُوہی جھگرا کرو تُم ہی کرو سہائے
مچھ کچھ باراہ تُم، تُم باون اوتار
نار سنگھ بئودھا تُوہی تُوہی جگت کو سار
تُوہی رام سری کرشن تُم تُوہی بشن کو رُوپ
تُوہی پرجا سبھ جگت کی تُوہی آپ ہی بھوپ
تُوہی بپر چھتری تُوہی تُوہی رنک ار راؤ
سام دام ار ڈنڈ توں تُم ہی بھید اپاؤ
سیس تُوہی کایا تُوہی تیں پرانی کے پران
تیں بدیا جگ بکتر ہوئے کریں بید بکھیان
کال تُوہی کالی تُوہی تُوہی تیغ ار تیر
تُوہی نشانی جیت کی آج تُوہی جگ بیر

تُمیں گُرز تُم ہی گدا تُم ہی تیر تُفنگ
داس جان موری سدا، رچھ کرو سرنیگ
چُھری قلم رپ کرد تن خنجر گدا نائے
اروھ رزق سبھ جگت کو موہ تُم بہہ بچائے
تے نیرالے سنر اُٹھ ہرگ انتک سم یان
تُم بیرن پر تھمے ہنو بھورو نجے کرپان"
لائی مستک جُم کے جھنڈی جیہ بخشند
بولے دیوی دیوتے جے جے گور گوبند
سارے سکھاں سیوکاں کیتی تد ڈنڈوت
کہندے تیغاں نال ہے اساں دیا دہتی موت
چوٹاں تہیں سہاردے انکھی غیرت مند
ہم بھگوتی توڑنے ویری دے ہُن دند
برفاں دے وچ لا لئی ستگورنے جاں اگ
ایس خوشی وچ ستگورو اک رچایا جگ
رسماں توڑ پُرانیاں گورو غریب نواج
صدیاں بدھی چلدے دِتے بدل رواج
سبھ نوں پہلوں ست گورو نسودر لئے بُلوا
پنگت وچ پرشاد سی دِتا خود ورتا
پنڈتاں تے رجواڑیاں کیتا وڈا روس
ٹھاں ٹھاں کردے نندیا گورو صاحب نوں کوس

ایہہ سبھے بادشاہ کیتی نہ پرواہ
بناں براہمن ذات دے لگے کرن نباہ

بھیجے اوہناں تر ملے کانشی تے پریاگ
گھر گھر وڈیا پاؤن دی لہر پئی اک جاگ
آئے سکھ کے تر ملے پڑھنا وید پران
سارا آن الٹھیا اوہناں گوڑھ گیان
اگے ہر بیوہار تے پنڈت دی سی پچھ
اگے پنڈت سمجھدے ہر اک نوں سی تچھ
سدا مہورت پچھدے آئے ان پڑھ لوک
حد دی کم ارنبھدے پنڈت دیندے روک
لگن دِتھاواں کڈھدے مطلب دے انوسار
جے نہ کوئی من دا پاؤندے وگھن ہزار
برکھا رتے پچھدے پنڈت توں کرسان
ہل چلائیے کس گھڑی دسّو ہے بدوان
دھرتی ہے پئی جاگدی جاں کہ ستی گھوک
وہماں سہماں نال سن چہرے پیلے بھوک
گھر چوں نکلن لگیاں پچھدے شبھ اشبھ
دکھ دلدر وچ سی گئے وچارے کھبھ
رکھ سوندے سی پنیتڑے جا کے پنڈوں باہر
نہ کوئی کردے محنتاں نہ کوئی کردے آہر

جیکر رُسدے دیوتے پنڈت لین منا
گئوآں سن منساوندے کر کے آپ اپا
اُن دھن لیندے دان سی آن ویدوے رُول
کئی دڑوپے کنک دے کئی پڑوپے چَول
ایداں کھا کے مُفت دے ہُندے وَڈّے سُوتن
دیوتیاں نوں دیو جی کردے سُن پرسّن
اِک چھنیچر دیوتا سبھ توں بڑا غُصَیل
ہر ہڑوا کے لَھدی جس دے مَن دی مَیل
دان اوہ منگے ماہِ دا لوہا تانبا تیل
دیندا بھَبڑے چھندرے سَو وَل پا کے میل
وار چھنیچر بال جو لوہا چُک لیاوَن
بڑی بے سگنی سمجھ کے اُس دا بُرا مناوَن
مُکدی گل کہ پنڈتاں خُوب ڈراۓ لوک
بُزدِل سُست بے ہمّتے کُلّ بناۓ لوک
ست گور جی نے کھولیا بھرماں دا جَبھ پاج
ذات پات دے بھید توں مُکت ہوۓ محتاج
اِنج مِٹائی ستگورو نفرت دی دیوار
بولے سی بھر گج کے اِنج میرے داتار
"بھیکھ دِکھاۓ جگت کو لوگن کو بس کین
انت کال کاتی کٹیو باس نرک مو لین"

(کبیر) بانس بڈائی بوڈیا اینویں مت ڈوبو کوئے
چندن کے نکٹے بسے بانس سُگندھ نہ ہوئے"
(کبیر) "چندن کا بِروا بھلا بیڑیو ڈھاک پلاس
اوئے بھی چندن ہوئے رہے بسے جو چندن پاس"
"نیچاں اندر نیچ ذات نیچی ہوں ات نیچ
نانک تن کے سنگ ساتھ وڈیاں سیو کیا ریس"
اُچی نیویں ذات دا کر کے بند بند
سودھے سچے پاتشاہ اپنے پھیر مسند
چندے بیتے ہضم سی جس جس بے ایمان
سخت سزاواں نال سی کیتا سب بُھگتان
تھاں تھاں گھلے حکم سی ستگور سنگت پاس
آکے مایا اپنی آپ کرو ارداس
"تُلسی" ایداں ستگورو دِتے توڑ پکھنڈ
ذات پات دا ہو گیا چکنا چُور گھمنڈ
سُنی گئی جد اِس طرحاں شودر دی فریاد
ہر اک ردا پکاریا ستگور زندہ باد

سنگھ

گورو گوبند سنگھ

آد رُوپ

(صاحب گورو گوبند دی من ہی من ارداس)

جد ساجن لگے خالصہ اِک رُوپ بنا کے خاص
اِیوں کیتی گورُو گوبند نے تد من ہی من ارداس
گورُو نانک میرے پاتشاہ مینوں بلیا ہے کجھ وقت
مَیں ناڑ ناڑ نوں بخشناں ہن اگاں بھریا رکت
اَج دیا دھرم نوں ستگورُو ہَے خطرہ بڑا مہان
اہدی رکشا خاطر صاحبا مَیں چکی ہے کرپان

جو چھیویں گور دے وقت نوں ہن لڑدے آئے سکھ
اوہ ویرگتی ہن پا گئے لکھ سورمتائیاں لکھ
اُج بار بار ہے آ رہی مینوں اکو اک ہی سوچ
ہیں ساجیاں سِنگھ نرالڑے اِک نواں بناواں پوچ
ہیں یُدھ جیتنی جِتیا میں جِتیا یُدھ نداوَن
شاہزادہ نالے عہدیئے نہ آئے رَن گرماوَن
اُج اِک حقیقت کھُل گئی کُل جان گیا سنسار
نہ کدی جھُکایا جا سکے ایہہ سچّا گور دربار
گورو نانک سچّے پاتشاہ اج آوا چلیا اوُت
انسان نے مردے جا رہے تے جم رہے جم دُوت
تُوں سبھے قوماں دسّیاں سن اِکو دی سنتان
تُوں دسّیا سکے ویر نے کُل دُنیا دے اِنسان
تُوں دسّیا سارے رَستیاں دی منزل اک اخیر
تُوں دسّیا سچّے رَبّ دی ہے بندہ ہی تصویر
تُوں دسّیا سی مانگھتا ہے سبھ توں وڈا دھرم
تُوں دسّیا میل محبتّاں ہن سبھ توں وڈا کرم
تُوں دسّیا دُنیا والیو ہے مانس دی اک ذات
پر بے قدراں کی جاننا کی ہندی ہے سوغات
تُوں جس دی جیل چ چکیاں کدی دِتیاں سن چکرا
توں جس بابر نُوں نام دا اِک دِتا جام پلا

اُج اوسے دی اولاد نے پھڑ چُک لئی ہے اُت
اوہناں سارے بھارت ورش دی اَنج چُوس لئی ہے رت
تعلیم محمدؐ صاحب دی اُنہاں رکھ دتی ہے طاق
متبرک ناں اسلام دا اُنہاں وِچ مِلایا خاک
نہ جانے کِس تھاں لِکھیا نئیں اِنج ودھاؤ دِین
تلواراں رکھ کے دھون تے منواؤ اپنی اَین
اوہ اوہناں دا ہی خُون سی جو ہویا شاہ سلیم
جہنے دیگاں وِچ اُبالیا میرا ارجن گُورُو عظیم
اوہنے تتی توی بٹھالیا جد ساڈا گوتم بُدھ
تد اُٹھے ہرگوبند جی میرے دادا ایس وِرُدھ
اُہناں میری پیری والڑی تد پہنی سی تلوار
اُہناں سامراج دی فوج نوں تد دِتی کرڑی ہار
جد کر کے بند خلاصیاں سن ٹُر گئے بندی چھوڑ
تد میرے پِتا حضورؐ نے تیرا پنتھ چڑھایا توڑ
گُورُو نانک میرے بابیا تینوں کنج سُناواں حال
کنج تیری ناویں جوت نُوں ہے ماری پھُوک چنڈال
گُورُو تیغ بہادر ہو گئے ہن دِلّی وِچ شہید
پنجاب ہے بنیا کربلا تے اورنگ زیب یزید
اہ اورنگ زیب ہے بادشاہ جاں مُجرماں دا سردار
اِہنے تھاں تھاں قتل عام دا ہے کیتا گرم بازار

تیری بھگتی دے وِچ صاحبا اج شکتی لگا پاؤن
تیرے رستے اُتے ٹور کے راہ لگّاں نویں بناؤن
تُوں دِیا جو آدرش ہے اوہنوں چڑھو نرالی آب
ہُن ایسا سِکھ مَیں ساجنا نہیں جیدا کوئی جواب

وِساکھی توں اِک دِن پہلاں

سولاں سو دا سن سی چڑھے نڑھنویں سال
جدکہ سچّے صاحب نے لیلا رچی کمال
جٹّاں فصلاں سانبھیاں اُچے بول لگا
پہنچے پوری انند سی خوشیاں وِچ ہرشا
شستر لے کے آگئے سیوک بے حساب
ستگور شرنی آگیا سارا ہی پنجاب
چڑمیں ڈھاکہ ڈِگیا کابل تے قندھار
آئے سکھ بنگال دے آیا کُل بہار
آیا دکھن چل کے پورب پچھم نال
اُتر دے حل ہو گئے مشکل سبھ سوال
ڈھول ڈھمکے وجدے گونجے ست کرتار
بندنا کردے سکھ سی ستگور دے دربار
چاردے پاسے رونقاں خوشیاں بے شمار
داتے دے بھنڈار دا انت نہ پارا وار

ہر اک ہونٹھ پُکار دا کھُلے ہوئے دیدار
دھن دھن بخشنہار ہے دھن دھن بخشنہار
ایہہ جاپے اَج کیوں ستگور نے خاموش
سُورج مُکھ تے لِشکدا کوئی الہٰی جوش
شاید سُرت خیال نوں لے گئے وسم دوار
دونویں لوچن مُوند کے لائی لِو کرتار
مستک اُتے لِشکیا تیجا نُوری نین
کی ہوندا فرمان ہے سنگت سی بیچین
ایداں کھوہلے ہونٹھ سی عالی گورو جناب
جیداں کھوہل کے پتیاں کھِڑدا پھُل گلاب
مہکاں وانگوں اُڈ کے مُکھوں نِکلے بول
اَج مَیں سبھ کُجھ ونڈناں کُجھ نہیں رکھنا کول

ستگورو جی دی رِیجھ

گورو گوبند صاحب سوچدے رکھ تیجا نِیتھ چلاواں
مَیں کڈھ کے سارے کھوٹ نوں اِک خالص قوم بناواں
مَیں کیس رکھا کے سیس تے سر تلیاں تے ٹکواواں
کوئی وال نہ ونگا کر سکے مَیں ایسے سنگھ سجاواں
جو نچن تانڈو قہر دا جد تیغاں تے نچواواں
جو کرن مخولاں موت نوں جد داراں تے چڑھواواں

ئیں مہاکال نوں سمر کے اک برلو جی لیاواں
ئیں نال سوا لکھ دشمناں بس اکو سکھ لڑاواں
جد کھوپر ہتھوڑ سیس دے ئیں جھولی وچ پواواں
جد چھٹن پھوارے خون دے ئیں گنگا نویں وگاواں
ئیں اپنا جیون آپنے سبھ سکھاں چوں ورساواں
سربنس لٹا کے اپنا ئیں شید ہزارے گاواں
نہ جھگڑا زن زمین دا نہ زر دا لوبھ کماواں
جے پاون پت شہیدیاں ئیں لکھ لکھ شکر مناواں
نہ بننا چاہواں بادشاہ نہ اپنا حکم چلاؤناں
نہ کوئی ریاست ہے میری نہ وکھرا ملک وساؤناں
اک پنگت وچ بٹھال کے ئیں اک جیا ورتاؤناں
ئیں ہندو مسلم سکھ دا اک سنگم نواں بناؤناں
ئیں بھیکھن شاہ دے خواب نوں ہے پورا توڑ چڑھاؤناں
ئیں بدھو شاہ جئے پیر نوں ئیں عارف نوں وڈیاؤناں
ئیں نبیدخان جرنیل نوں ہے چھاتی نال لگاؤناں
ئیں گویا جی نند لال دا ہے رج کے مان ودھاؤناں
میرے ذمے لگا فرض ہے ئیں اس نوں توڑ نبھاؤناں
انساناں نوں انساں دا ئیں اصلی روپ وکھاؤناں
ئیں مغل حکومت نال ہے بس ایسے لئی ٹکراؤناں
ہر جبر ظلم دے ساہمنے مینوں آندا نہیں جھکاؤناں

میں پنج نت دا ہاں پتلا نہ مینوں رب جاونڑاں
اِہ جنم ہے لیکھے لاونڑاں اپنے پھیر کدوں ہے آونڑاں
میں پنج پیارے ساجنے پنج کلیاں نال سجاونڑاں
پنج ندیاں دے پنجاب نوں میں دنیا وچ چمکاونڑاں
جونگاں لاون نہیریاں آنہاں گلشن نوں مہکاونڑاں
میرے خون جو بوٹا پالناں نہیں حشراں تک مرجھاونڑاں

سر دھر تلی گلی موری آؤ :

سن کے ایہہ وکھیان گوراں دا مستی ہو گئی تاری
ہر کوئی کہندا دھن دھن سنگو میں صدقے بلہاری
کیسے سندر بچن تہاڈے کڈیاں سندر باتاں
جے دن آکھو دیس کہانگے رات کہو تے راتاں
ساڈے ذمے کی سیوا ہے ساتوں حکم سناؤ
کیہڑی شے دی لوڑ تہانوں اک وار فرماؤ
شستر منگو شستر دیئے پیسہ منگو پیسہ
ویسی ویسی بھیٹ دیاں گے حکم کرو گے جیسا
سن دے ساری بولے سنگو دھوہ کے اپنی چنڈی
میرے دل دی اگنی سکھو اجے نہ ہوئی ٹھنڈی
اوویں ایہہ دنیا دی چیزاں مینوں نہ گنواؤ
جے کر مینوں دے سکدے ہو بھیٹا سیس چڑھاؤ

ویکھو میری تیغ پیاسی کراں جیہڑا ہلاوے
کیہڑا ہے جو سیس کٹا کے اپنی دی تِکھا بجھاوے
سُن کے پتھر ہو گئے لوکیں گئیاں اُڈ ہوائیاں
اِک اِک مُنہ تے تکن پئیاں موت دیاں پرچھائیاں
ڈر ڈر لوکیں ہو گئے تھتھے آکھن اِہ کی ہویا
کِس نوں ڈھونا ستگورجی نے سیساں دا اج ڈھویا
اِک اِک کر کے کھسکن لگا جس نوں جان پیاری
اُپیر بہتے صدقی سکھ سی بیٹھے چونکڑ ماری
نٹھن لگے کائر بندے اکدم جی بھیا نے
کلغی والا اُپیر سوڈھی حال دلاں دا جانے
جو وی سرپا ہجیا آکھن چاڑھے اساں چڑھاوے
نانک دی اج گدی تے پر کیہڑا سیس کٹاوے
اِک وار پھر چنڈی ستگور وِچ ہوا دے ماری
کون ہے جس نوں جان ہے اپنی میرے توں وی پیاری
ہے کوئی میرا سکھ جو چاہے میری خاطر مرنا
ہے کوئی ماں دا لال جو چاہے لاڑی موت نوں درنا
ویکھاں مَیں اج کس کس سُورے ماواں دا دودھ پیتا
ایناں سن کے پہلا جگرا دیا رام نے کیتا
آکھن لگا اوہیو چنگا جو گور تیتوں بھاوے
سیس اُڈا لئے بیشک میرا کم تیرے جے آوے

گئے ٹھٹھمبر لوکیں سارے بٹ بٹ ویکھن لگے
پاگل ہیسے لاہور دا کھتری موت کھڑی سُو اگے
آجا جنیا شمبھو اندر تیرا سیس اُڈا واں
آجا تیری مُکتی کر کے ایتھا توہیں بٹھاواں
سوچن لگے سیوک سارے مُکتی سیتا کیسی
مُغلاں کول وی فوجاں نے پر ویکھی فوج نہ ایسی
ایتھے فوج بٹھاون لگے دھڑ توں سیس اُڈا کے
ایداں وی کوئی تھلیا لُوٹا تیل جڑھاں وچ پا کے
دیا رام توں لے گئے اندر بھاناں کجھ ورتائیا
شمبھو وچوں وگدا وگدا خون سبھا وچ آئیا
پھیر دوبارہ خیمے وچوں ستگور آپ پدھارے
مار پچا کے چنڈی گور دی لبڑی جیبھ سنوارے
تھر تھر تھر کنبن لوکیں ہر اک جیبھ پُکاری
اج گورو دے سر دے اُتے کیتی خون سواری
غصہ کھا کے ستگور پورے پھیر تلوار اُٹھائی
دُوجا سیس گوراں نے منگیا پئے گئی حال دوہائی
دِلی دے جٹ دھرم داس نے اپنا سیس تواایا
کہندا تیری خاطر صاحبا بھیٹا سیس لگایا
دھرم داس دے نال وی اوہیو ہونا سی جو ہوئیا
پھر چنڈی دے دنداں وچوں ٹپ ٹپ خون سی چوئیا

تیجی واری پھیر گورو نے چھٹری نوں لہرایا
محکم چند سی چھینبے اُٹھ کے اپنا سیس جھکایا!
کس قابل اِہ سیس ہے میرا میری ہے کی پائیاں
میں تے اج دوارکا وچوں سیس چڑھاون آئیاں
محکم چند دی اُنہاں وانگوں اپنی مکتی پائی
پھیر لہو دے دھارے چلے پھیر لہر اک آئی
پھیر گورو دی تیغ پیاسی اپنی جیبھ ہلائی
اگے وَدھیا صاحب چند سی بدر شہر دا نائی
پہنچ گیا کہرام جہا اک پہنچ گئی ترتھلی
رہندی کھوہندی سنگت لگے ہن چلی کہ چلی
آکے پھر جد پنجویں واری سیس گوراں نے منگیا
جگن ناتھ دے ہمت جھیور اپنے آپ نوں انگیا
ایپر جھٹ پٹ ماتا گجری آ کے وِچ کھلو گئی
بس کر پتر بس کر پتر ایہہ تاں حد ہے ہو گئی
ایپر پنجویں سکھ نوں تسگور جھٹ پٹ لے گئے اندر
بولے اج اِہ تنبو بنیا قربانی دا مندر
پھر چلی تلوار لہو دی پنجویں دھار سی آئی
ماتا گجری سوچی جاوے اِہ کی بندت بنائی
تنبو دا کی پردہ اُٹھیا اُٹھیا پردہ غیبی
ثابت ہو گیا اک پل ایتھے ٹِک نہ سکدے عیبی

باقی بیٹھے صدقی سکھاں مُنہ وِچ اُنگلاں پائیاں
حد کے جاناں پیچھے ثابت اگڑ پچھڑ آئیاں
ہُن نا منگے سیس گوراں نے چھا گئی اِک خموشی
کُل بیہوشی ہوش وِچ آئی لگی بہت نموشی
سنگت نوں پچھتاوا لگا کیوں نہ سیس کٹائے
ہر کوئی آکھے واہ میرے داتا کیسے کھیل رچائے
ساری سنگت پچ بنج آ کے روندی زار و زاری
منگن لگے سکھ معافی اُٹھ اُٹھ وارو واری
آکھن لگے کھِم کھِم بخشیں اوہ بخشند سوامی
نیرایاں رمزاں سمجھ نہ سکے لوبھی کپٹی کامی
نوں ایہہ امتحاناں اندر اُج جو پرچے پائے
نہ دُنیا وِچ سُنیا کدھرے نہ ویکھن وِچ آئے
زندہ رہن دا حج نہ کوئی کھا گئی اج نموشی
ساڈے کُل گُناہاں اُتے کر دے پردہ پوشی
ہُن وی جے داتار توں تھیں دے سکدا ہیں تھاپی
ہُن وی سچ مُچ سیس کٹا کے تر سکدے ہاں پاپی
سُن سُن ایڈے ڈڈولکے رحم گوراں نوں آیا
اِک اِک سکھ نوں اوہناں اپنے گھٹ کلیجے لایا
آکھن لگے اج گورو توں اوہیو بے مُکھ ہوئے
میری خواہش سُن کے ہی جو اِک دم نٹھ کھلوئے

بے مکھ ہو بیٹھے جے گور کولوں کہتے نہ بلدی ڈھوئی
ربّ دِیاں سبھ ماراں وگن درد نہ جاسنے کوئی
اہ جو اَج پروان چڑھے نے اہ نے پنج پیارے
انہاں دے میں روم روم توں جاواں سد بلہارے

جیسا پُرکھ اکال ہے تیسا تیرا روپ

پھیر وساکھی دے دن ست گور اک دربار سجایا
کل علاقہ بھیٹا لے کے ہُم ہُما کے آیا
یاراں سو دا ست گور پیچھے تند پرشاد کرایا
چٹیاں چدراں اُتے پا کے پھلاں نال سجایا
آسے پاسے سنگت بیٹھی نالے پنج پیارے
اج نرالی رونق ویکھی ستگور تیرے دربارے
راگی منی وچ گڑچے راگ الٰہی گاؤندے
آسا جی دی وار دے چھکے وِچ وِچ ست گور لاؤندے
اُچے اک سنگھاسن اُتے بیٹھا جگ دا والی
اج تک جس دے در دے اُتوں کوئی نہ مڑیا خالی
سرب لوہاں دے باٹے اندر کھنڈا پھیری جاون
گھولی جاندے امرت ستگور شبد گوراں دے گاون
سکھاں دی تند ماتا جی نے گھولے آن پتاسے
امرت بُونداں لئی پپیہے بیٹھے سبھ پیاسے

سِکھاں نوں گوبند گورو پھر ایداں سی فرمایا
کل سی کدھی ہوں ہیں وچوں خالص اج بنایا
کول بٹھا کے سچے سائیں اپنے پنج پیارے
کیساں دے وچ چویا امرت اکھیں چھٹے مارے
بولے ست گور پیار نال آکے اٹھو فتح بلاؤ
ہن ایہہ امرت اپنے ہتھوں ہمیں آپ چھکاؤ
اج تہانوں دیندا ہاں میں پریم کھیلن کا چاؤ
رکھ کے اپنے سیس تلی تے گلی میری وچ آؤ
مڑھی مساتی گگیاں والے سارے لوک پکھنڈی
ونگے ٹیڈھے رستے چھڈو پھڑ لؤو سدھی ڈنڈی
اِک اکال پرکھ دی پوجا کرنی آکھ سناواں
کڑیاں ویچن والے دا ناں لینا نہیں پرچھاواں
جیت ست دے وچ رہنا سنگھو لوہے وانگو پکے
مرنے تک وی نال نبھاؤ نے اپنے پنجے ککے
کچھ کڑا کرپان تے کنگھا مردے دم تک رکھنا
رہتاں دے وچ پکے سکھ دی آپ کروں پرکھنا
من نیواں مت اُچی رکھنی کلا رہے نت چڑھدی
ہرکھ سوگ وچ رہنا ہووے واہگورو واہگورو پڑھدی
جو سر سائیں اگے نویاں اُس پر دان ہے ہوتا
اُسے ہرنے دھون اٹھا کے دنیا وچ کھلوتا

اپنے گور جاں گور سکھ باجھوں سر نہ کِسے جھکاؤناں
نہ ہی دھونس غلامی سہنی نہ ہی دھونس جماؤناں
بس نہیں من دا کرامات نوں ظاہرا چوج دکھائے
اج تہاڈی نظر ساہمنے چڑیوں باج تُڑائے
اج تئیں میرے سنگھ بنے ہو توپاں وانگ دہاڑو
دشمن دی ہر فوج نوں اپنے پیراں ہیٹھ لتاڑو
بس مرجاواں جگ جگ جیوے نںالا میری سکھی
والاں نوں باریک ہے جیہڑی کھنڈے دھاروں تکھی
سرجنہار دا حکم نبھا کے اج میں تور چڑھایا
سچا دھرم اکال پرکھ دا دُنیا وِچ چلایا
رچناکار نے آو پُرکھ دی رچناں چوں رچائی
ان بن میں اج تہاڈی اوہیو شکل بنائی
دھر درگاہوں کیس ملے نے سر تے چک نہ اکیئے
دھر درگاہوں دال ملے نے تاکہ شرماں ڈھکیئے
انہاں کیساں دی بس اہماں کداں کھول سناواں
سبھ پراتن رشیاں منیاں رکھیاں سر تے جٹاواں
شو جی نالے وشنو جی سن سندر کیساں والے
رگ وید وچ کیساں دے نے کئی اوبہت حوالے
یجر وید وچ گنتش رشی اہ لکھی لکھت پیاری
"کیساں والے وشنو نوں میری بندنا بادم باری"

راجہ جنک نے دسرتھ ورگے کیس نے رکھدے آئے
جن سادھارن لوکاں تے وی کیساں دے گن گائے
شوجی دے سر اُتے جیکر کیس نہ ہندے پیارے
ساتوں کدی نصیب نہ ہندے گنگا جی دے دھارے
ایشر دا استھان ہے ہندا سر دے تالو اندر
اُس تھاں اُتے جُوڑا کیتا گورکھ ناتھ مچھندر
بابا آدم دے ویلے توں کیس نے ساڈا گہنا
رہندی دُنیا تک ہے کیساں ہر اک سر تے رہنا
شُدھ پُجاری سیّد حاجی رکھن کیس تے داہڑھی
موراں اُتے لمیاں لمیاں زُلفاں پھردے چاہڑھی
ہے سن آپ محمدؐ صاحب کیساں دے منولے
اج تک مُرشد آکھن اُس نوں "لمیاں زُلفاں والے"
نانکو دے وِچار سی کیتا گوتم بُدھ نے جُوڑا
کیساں باجھوں لگدا سانوں سبھ سنسار ہے کوڑا
پچھلے جُگاں دے وِچ نہ سی موتاں دے ڈنڈ لاوندے
جس نوں موت سزا سی دیندے اُس دے وال کٹاوندے
سچے چترکاراں نے تاں سچی کلا وِکھائی
ولیاں نے اوتاراں دی ہے ثابت شکل بنائی
ایہہ نویاں چترکاراں کیتی ہے چترائی
رام کرشن دی داڑھی نویاں چتراں وِچ مُڈائی

ایہیو سوچ کے شائد اُہناں ایسے چتر بنائے
داڑھی بناں جوان لگن گے جو اوتار نے آئے
جو انسانی جامہ پہنوں اُس نے بِردھ ہے ہونا
کاہنوں ایس حقیقت نوں ہے ایویں پیا لکونا
پر مَیں سکھو اج تہانوں آد رُوپ ہے دِتا
شیراں ورگا گُردا دِتا شِکرے ورگا پِتّہ
پنجاں وِچ پرمیشور ہُندا تُسیں گورو مَیں چیلا
اج موت دی گودی بہہ کے کر لئو جنم سُہیلا
سدا جوانی مانوں سنگھو ہردم رہو نروئے
بیشک بُڈھا سِکھ ہوئے پر صِدق نہ بُڈھا ہوئے
میری اِہو اسیس ہے تہنوں میرے پنتھ پیارے
میری عُمر وی تینوں لگے جیوندا رہو جُگ چارے

ہلّیاں تے ہلّے لوک راجیاں تے مُغلاں

جموّں تے کشمیر دے صُوبے ابراھیم
راجے بائی دھار دے جاتے جدوّں نیم
گھلیا اُس نے آپنا الف خان سردار
پہنچ گیا اوہ کانگڑے کردا مارو مار
ہتھ جوڑ کے آکھدا راجہ اجے کرپال
بھیم چند نوں مَن دا سارا آل دوال
سبھ نوں پہلوں اوس توں جا کے لو خراج
آپے پچھے اوس دے ہر اک لگوُ راج
الف خان کہلوُر تے دِتا ہلّہ بول
بھیم چند سی پہنچیا فوراً ستگور کول
کہندا داتا رکھ لئے شرن پئے دی لاج
پچھلی بُھل چُک معاف کر گورو غریب نواج
سبھے بُھلاں بخشیاں ستگور بخشنہار
تنگور سچے پاتشاہ مچک لئی تلوار
کہندے سُن لے راجیا دیویں نہ تاوان
چھڈیں نہ میدان توں بھاویں نکلے جان
الف خاں تے مورچہ لایا آن ندون
آکھے میری فوج نوں روکن والا کون

رلیا اُس دے نال سی اِک راجہ کرپال
دُوجا اُس نوں حوصلہ شاہی ٹمکاں تائی
اُپیر راجے آ گئے جس دم گھت وہیر
الف خاں نے ویکھیا اِک نرالا رہبیر
ساری ہی اِس فوج دی جس دے ہتھ کمان
نُورو نُور سی مُکھڑا جلوہ بڑا مہان
دسیا تد کرپال نے ایہ ہے گورو گوبند
اِس دے اگے ماردا پر نہ اِک پرند
جنگ مصافہ وجیا پئے جُھجھا رے جُوجھ
زخمی ہو کرپال نوں سُجھی ایہو سُوجھ
ایسے وچ ہُن خان جی دَسّے اپنی خیر
نس جائیے میداں چوں سِر نوں رکھ کے پیر
الف خان کرپال چند چھڈ گئے میدان
راجے ہندے جا رہے ست گور تے قربان
اُپیر دِل دے وِچ سی پھر دی وُسدا چور
مطلب کڈھ کے ہو گئے پاسے مطلب خور
اندر خانے رِل گئے راجے مُغلاں نال
جنتا تائیں بناوندے کنج اوہ سانجھی وال
پرجا دے ہِت واسطے سوچن گور جو سوچ
چاہندے راجے اوس دی ہٹی دبیئے بوچ

اورنگ زیب سی چیکیا شن او صوبے دار
دکھن دے وِچ ہو رہیا خرچہ بے شمار
بھیج رہیا نہ مالیہ سارا اُتری ہند
کیسی چھیڑی چھیڑ ہے باغی گورو گوبند
صوبا تد پنجاب دا بنیا اِک بلوان
جودھا ہیبتناک سی نام مہابت خان
خان دلاور گھلیا اپنا اوس جرنیل
راجے مِل گئے نال سی رکھے ہوئے رکھیل
سبھ نے منّا پکا لیا سُٹو قلعے کمند
راتیں ستلج چیر کے ناکے کر دیئے بند
پُت دلاور خان دا ڈِگا مُنہ دے بھار
کھادھی پُری آنند توں کر لی اُس نے ہار
گھلیا خان حُسین خاں اپنا یودھا پھیر
پہلوں اُس نے گھیریا آکے راج. گُلیر
ست گورجی دی مدد سی منگی حبدوں گوپال
بھیجے اپنے سورمے فوراً دین دیال
ایسا لڑیا یودھیاں آکے یُدھ کمال
مریا خان حُسین سی مریا سی کرپال
واپس پھر بلوا لیا خان دِلاور خان
مُغل راج دی ساکھ دے لگا سینے بان

اِک دِن ایسا آگیا اگے سُنّو بیان
شہزادہ سی آگیا لے کے فوج مہان
گھلیا اورنگ زیب نے جدوں مُعظم پُت
اُس ویلے پنجاب دی پرت رہی سی رُت
نند لال سی پہنچیا شاہ عالم دے کول
شہزادے نوں دسیا سارا قصہ پھول
ست گورجی دا دسیا جلوہ اتے جلال
دسیا اپنے پیر دا جیہا اتے اِقبال
ست گور نوں ستکار کے لاہ کے دِلوں خیال
مُڑیا سی شہزادڑہ واپس فوجاں نال
اورنگ زیب سی چیکیا سِر تے چُک قرآن
"اَج حرامی ہوگئی میری کُل سنتان"
بابے بانی دھار دے کدی نہ آئے باز
اوہ سن چاہندے دبنا سمیاں دی آواز
وقت مُطابق اپنی لُک چھُپ کردے وار
جس دم سچے پاتشاہ کھیڈن جان شکار
بلیئے عالم چند نے لائے ٹِل ہزار
ایپر سچے رب دا روپ نہ سکے مار
عالم سنگھ تے اُدھے سنگھ جدوں وکھائے ہتھ
چھیڑی آن بہادری آپنی کہتا اکنٹھ

دونویں زخمی ہو گئے بلبیا عالم چند
دشمن دا لک ٹٹیا کھٹے ہو گئے دند

جس دم جاناں راجیاں لتھ گئی ہے موج
سنگی اورنگ زیب توں ہور وڈیری فوج

بھیم چند تے بیر سنگھ ہور کئی رجواڑ
کہندے پوری انند نوں دینا اساں اجاڑ

ست گور نوں تد بھیجیا بائی دھار سندیش
روز روز دا ریڑکا مک جائے ہمیش

جاں تے کرو مقابلہ جاں سٹو ہتھیار
گجر زنگڑ نال نے ساڈے کھڑے تیار

جگت اللہ ساڈے نال ہے بیراں دا اک بیر
ہاڑے پاؤندی موت ہے چکے جد شمشیر

لڑیا صاحب اجیت سنگھ جہاں نور دا نور
داہی تیغ بکمال دی جلوہ اسے کوہ طور

شیر بچتر سنگھ تے اودھے سنگھ سی نال
دشمن دی ہک بیٹھ کے پائی اُنہاں دھمال

شیر بچتر سنگھ سی اوہیو مرد دلیر
جس نے ہاتھی بھوتیا کیتا ہے سی ڈھیر
جس دی ویکھ بہادری دشمن رہ گئے دنگ
جس نے بازی کفر دی کیتی سی بدرنگ

مریا راجہ کیسری ہوگت اُدّہ مُشٹنڈ
راجے چند گھمنڈ دا دتا توڑ گھمنڈ

اوہ وی بہتے ہو گیا راجے اُٹھے نٹھ
راجے لگ گئے اندریں مُڑ نہ ہوسے اکٹھ

حیالاں سوچن مندریاں راہیں دن تے رات
اک سیانا گھل کے لوڑی ایداں بات

نکلو قلعوں باہر جے اسیں دیئیے وسوندھ
چرناں دے وچ ڈگیئے سانوں ہے سوگندھ

تُسیں ہو ہندو قوم دے چھتری اک بلوان
اج اساں سمجھیا اسیں بڑے نادان

سارا بھید سی جاں دے ستگورو جانی جان
پھر وی باہر آ گئے ویری نوں ازمان

گڈھ جوڑ سی جھوٹھ دا توڑنی سی ایہہ سٹ
ستگور دُنیاں ساہمنے راجے کیتے بھٹ

ستگور خیمے گڈ کے ٹھہرے جاں نرموہ
حملہ کیتا راجیاں کھڑک پیا پھر لوہ

ستگورجی نوں چھوٹیاں کھاوندی کرڑی مار
لے آئے سرہند توں فوجاں کئی ہزار

ورتی نیتی یُدھ دی ستگور نیتی وان
پچھے فوج ہٹا لئی ٹکے لبسولی آن

چھڑیا یدھ گھمسان دا پرلو اُٹھی مچ
گل وچ سریاں پہن کے موت رہی سی نچ

فتح ہوئی دسمیش دی پہنچے پُری انند
رُتبہ گورو گوبند دا ہویا ہور بلند

راجے آئے باز نہ لگے ویر کماؤن
لگے ہتھیں اپنے تنبیل بڑاں وچ پاؤن

شاہی فوج بُلا لئی دے کے چوکھا مال
سید بیگ سی کُدیا عالف خاں دے نال

لاگے سن چمکور دے ست رہے براج
ہلہ ہویا جس گھڑی جُوجھ پئے سرتاج

سید خاں نے ویکھیا حدوں الٰہی نور
درشن کر کے ہال تُوں چڑھیا کوئی سرور

دانے دے دیدار دی جھل نہ سکیا تاب
ستگور چرنی سوہدی چُمی اُس رکاب

کعبہ اُس توں دسیا رن بھومی دے وچ
چرناں اُتے ڈگیا ایسی وجی کھچ

نال لیایا اپنے بانکے کجھ بلوان
کہندا توں ہی راہنما توں ہی دین ایمان

سمجھ سکے نہ ستگورو تینوں مغل پٹھان
توں ہیں جلوہ رب دا جس دے ہتھ کمان

لڑیا سی تد سعید خاں سنگور جی دے ول
نٹھے عالف خان تے راجے تجمّل وِلّل

بول اُٹھے تد سکھ سی دُشمن کر کے چھار
اِہ تاں بیتا نقد ہے باقی رہا اُدھار

ڈِگے اورنگ زیب دے قدمیں جا رجواڑ
کہندے خطرے وِچ ہے تیرا راج پہاڑ

موقعہ ہے اِہ قیمتی کھڑی کرو پھر ساکھ
گھرو گھری سکھ مُڑ گئے آیا ہے وِساکھ

فصلاں کٹن واسطے ٹُر گئے جودھے خاص
گِنی چُنی کجھ فوج ہے گور گوبند دے پاس

حملہ کریئے اوس تے چاہڑو شاہی فوج
ساڈی ہِک تے بیٹھ کے گورو نہ مانے موج

سعید خان رمضان خان بھیجے اورنگ زیب
اُیپر اوہ وی کھُل گئے ڈُدھاں وِچ جلیب

سعید خان وی رجھیا سعید بیگ دے وانگ
من مستیہ چوں اوس نے دِتی ایداں بانگ

لڑنا نال پیغمبراں نیچاں دا ہے کم
بدو بدی ہے پھیڑ رہا گردن دے وِچ خم

دھون اِہ میری آکڑی اج گئی ہے جھک
اِک پل ایتھے دوستو میں نہ سکاں رُک

سید خاں سی ٹُر گیا وچے چھڈ کے جنگ
اُس نوں ہاریا ویکھ کے راجے رہ گئے دنگ
کجھ چِر دے لئی ہو گئی خالی پِڑی انند
ایپر ٹُٹدے سے ہیار رہنے دُشمن دے سن دند
کھڑک پئی تلوار سی رُوہ کھادھا رمضان
ایدھر سنگھاں سُورِیاں مار لئے میدان
مہتر سی ویمیش دا گوُڑھا ہِمُوں خان
مُغلاں نُوں اُس چھانگیا خوب لڑائی جان
ویکھے مغلاں راجیاں سَید بیگ دے ہتھ
ستگور دا اوہ سُورما جُھوجھ پیا سر لتھ
ہری چند نوں ماریا کیتے ڈکرے چار
فتح ہوئی سی پنتھ دی نٹھ گئے مُردار
بھیم چند کہلوریا پُت اوہدا اجمیر
پیر سی اورنگ زیب دے چھُٹن لگے پھیر
کہندے ہندو ہون دا خوب بھراں گے ڈن
ایپر پہلوں بادشاہ قلعہ گورو دا بھن
بنیا "سچّا پاتشاہ" باغی گورو گوبند
جھوٹھا کہندا بادشاہ تینوں شاہِ ہند
چوٹ نگارے لاوندا بہندا اُچے تخت
مغل راج دا آکھدا ڈولن والا بخت

روہ وِچ آئیا بادشاہ رہا کچھی وٹ
کندا شاہی فوج نہیے رہی نموشی کھٹ
گھیرے دے وِچ نے لوڈ ساری پڑی اننّد
نک وِچ دم لیا ڈیو نا کے کر کے بند
آئے بعنلاں واردے واپس پُت ربیو
مُغلاں نال سی ہوگئے رکھچڑی اتے گھیو
ہلہ پُری اننّد تے ہویا زوراں نال
ٹُکسی اگلی جنگ دا سُنو سُناواں حال

جنگ مُصافہ وجیا

(اننّد پور دی جنگ)

آ ہویا دُلّیں مقابلہ وجی رُتّ بھیری
آ کھنڈے گھڑکاں کھڑکیاں تھَل پئی ہنیری
آ گُتھم گُتھا ہوگیا یودھے ننگ یودھا
اج مچندے خاں جرنیل سی ند کو ٹُیا شودھا
میرا ساتھی دینابیگ ہے جدی دہشت بھاری
اسیں دونویں اورنگ زیب دے ہاں پنج ہزاری
ساڈے کول نے نک نک جیکراں بھریاں بندوقاں
اساں مَتاں مُوہیاں بارُود نے وِچ بھرے صندوقاں

ساڈے کول نے مانگو کھانیاں توپاں دیاں ڈاراں
ساڈے کول نے تیر تفنگ تے ہتھیار ہزاراں
ساڈے کول نگارے موسن دے گڑگج دمامے
تیرے کول "ہاں منظی" چول تے کنگال شدامے
ساڈے لشکر دا کوئی انت نہ تیری گنتی تھوڑی
ساڈے نال پہاڑی راجیاں ہے اٹ سٹ جوڑی
اوہ ہے گورو کہاون والیا ہُن ٹٹ دے گوٹاں
کی بازاں نال مقابلہ تیرے کرنا بوٹاں
آ میرے نال مقابلہ توں کر لے کلا
تیرے نال ہے تیرا واہگورو میرے نال ہے اللہ
تد کُدیا وِچ میدان دے وریام اکیلا
اُس کیہا او خاناں مان لے دو دن دا میلا
میری ہتھوں تیری موت ہے اج لکھی دھاتے
توں چڑھاتا دوزخ والڑی خونخوار براتے
جے تیراں نال ای ڈھکنا تاں تیر اُٹھا لے
جے تیغاں نال ای مکنا تاں تیغ اُٹھا لے
جا دِتی تینوں پہل ہے کر وار توں پہلا
پھر ویکھ کِویں ہے وجدا نہلے تے دہلا
اِہ سُن کے پیندے خان سی تد رَوہ وچ آیا
اوہنے لا الاہا اِللّٰہ" دا نعرہ لایا

اُہتے زرہ بکتراں نال سی کل کجیا جُسا
اُہدے سر تے خود فولاد دی تے پیریں کھُسا
اوہدا چہرہ ہیبناک سی اوہدا نوُں تُھا
اوہ جاپے جنّ پہاڑ توں کوئی ہیٹھاں لتھا
اُس کہیا ہیں نیری کرڑھنی گورو آ گوریائی
توں مینوں سد کے اپنی ہے موت بلائی
مَیں کھادھے سو سو پھٹ تے اِس پنڈے اُتے
اج توں تیرا مَیں پینا اِس خوُنی رُتے
مَیں وڈے وڈے ہنکاریاں دے ہنکر توڑے
میرے تھلے ہاتھی جھولدے تے ہنکن گھوڑے
مینوں کئی وار ازما لیا ہے ناڈھو خاناں
میری تیغ دا لوہا منّ دا دربار شہاناں
مَیں پین نہیں دیندا ہڈیاں کدی وچ کباباں
مَیں اِک مشک توں گھٹ نہ کدی پیاں شراباں
مَیں کلاّ ثابت بھوں کے کھا جاواں بکرا
مَیں کیتا سدا مخالفاں دا ڈکرا ڈکرا
اج آ گئی ڈکرے ہون دی تیری گورو آواری
تیرے وچ دی اج پھیرنی تلوار دودھاری
لئے آ جا میرے ساہمنے اوسکھ سردارا
آ نقد و نقد نبیڑیئے اج قرضہ سارا

اہ سُن کے ڈینگاں پھوکیاں اِنج ستگور ہسّے
جیوں کدی پیاسے بدّلاں وِچ بجلی لسّے
اُنہاں جوش وِچ آ کے اسطرح اہ ہتی اُچاری
اب میری اسد ھوج جی رچھیا تم کرو ہماری
ہَیں توہیو تیغے میر بیئے میری پالنہاری
ہَیں تُوہیو وِیر نرانگنی میری سنجا پیاری
اِنج تُوہیو رَبّ دا روپ ہَیں کھنڈے دو دھارے
مَیں تیرے اِک اِک وار توں جاواں بلہارے
او تیرو تبرو برچھیو نیزے تلوارو
او سانگ، سروہی ہتھیو او سیف کٹارو
او گُرج گداؤ بچھُوؤ او کوتج نکھنگو
او ڈھالو کھڑگو کھنڈیو او توپ تفنگو
او استر شستر بھالیو خنجر ترشُولو
مَیں کراں ڈنڈوتاں بندنا میرا نمن قبُولو
اَج دیا دھرم دے شترو تہہ تیغ اُتارو
اَج لاہ لوؤ ریجھاں ساریاں مر ہیؤ بلکارو
اِہ کہہ کے ستگور شستراں نُوں سیس جُھکایا
او ئے مورو پپیاں پاں دا اِنج موسم آیا
تد اُدے ہویا اِنج پاتشاہ سِکھ پنتھ دا والی
ہے جیویں کر سُورج اگدے دی چڑھدی لالی

اوہدے چہرے اُتّے ربّ دا کوئی نُور الٰہی
اوہ دُشٹ دمن سی سورما کوئی سنت سپاہی
اوہ پُتر پرکھ اکال دا جو وڈّ پرتاپی
جہدی پیٹھ تے سر جہنہار نے خود دِتّی تھاپی
جہنوں چڑھدی ناتک نام دی دن رات خماری
جو کھاندا غم غریب دا جہنوں گدا پیاری
اوہنے چُم کے چنڈی اپنی پھر مستک لائی
سری واہگورو جی کے خالصے دی فتح گجائی
آ رکھی اج شمشیر نے شمشیر سی پیندے
جیوں دست پنجہ بھلوان تے آپس وچ لیندے
آ کھڑ کھڑ کھڑکاں کھڑکیاں لوہا ٹکرایا
اوتھے پیندا پیندے خان سی ہو ہو ہلکایا
کدی ایدھر بجلی کڑکدی کدی اودھر کڑکے
کدی ایدھر اگنی بھڑکدی کدے اودھر بھڑکے
کدی ایدھر نکلی دُرگشتاہ کدی اودھر نکلی
اُس پیندے دی تلوار نوں پا لیتی بکلی
اوہ پڑھدی چنڈی پاٹھ سی مُکھ توں مُکھ بینی
اوہ ڈاہڈھے نخرے نال سی چلدی ہرگ نینی
پھر اک دم دوہاں تیغیاں اک دھوڑ دُھمائی
آ لڑیاں پاتنگ ناگناں دو پھن اُٹھائی

ایوں کدی کدی ساہ لیندیاں کرٹال مٹولاں
جیوں گھل گھل کے دو گھنگیاں کدی کرن کلولاں
جد پہیاں پیندے خان نوں چوٹاں تے چوٹاں
اوہ لگا پچھے ڈھال دے تد لبھن اوٹاں
اج بھتریاں ڈھالاں کالیاں جیتھے ٹکرائی
جیوں سنڈھے میتے بوڑ کے کیتے کرن لڑائی
اوہنے تیغ دانگوں تیغ تے اج تیغ گھسائی
جیوں ریتی اُتے رگڑدا ہے چھری قصائی
جد تکیا پیندے خان نے اوہدی پیش نہ جاندی
جد لگا اوہنوں اوس دی ہے موت بلاندی
اُس کیتا اپنی فوج نوں اک خاص اشارہ
جھٹ جائی جان نے جانیا اوہدا مطلب سارا
ایوں تیر چلا کے ستگورو اوہدے کن سی چھیدے
جیوں گورکھ اپنے چیلیاں دے کن سی ودھے
پھر گوبند سنگھ گور سوچیا اہدے پاواں موچھے
اوہ ورتن لگے راکھشش ہتھیار نے ہوچھے
اُہناں ست سری اکال دا چھڈیا جیکارہ
اُہناں چکیا پتر کال دا کھنڈا دو دھارہ
اوہ اُٹھیا وِچ ہوا دے جیوں دا ورولا
اوہ ورہیا پیندے خان تے جیوں پیندا گولا

ایوں کھنڈے میہاں کھڑگ. سی اوہدی شور مچاندی
جیوں بازاں پنجے کونج ہے پھڑیاں کرلاندی
اِنج رڑھیا پیندے خان دا لتھ گلوں گلوٹا
جیوں ہوئے مستی رڑھکدا ہے پیندا لوٹا
ایوں اُڈ اُڈ تونبے اوس دے سن پاوندے لڈیاں
جیوں تیچے بیڑے انبریں کٹ جاون گڈیاں
پھر زرہ بکتر نوں کٹدا اِنج گیا دو دھارا
جیوں سرنوں پیراں تیکراں پھر جاوے آرا
ایوں پیندے دی دیہہ چیر کے کھنڈا پر گٹایا
جیوں تھم پاڑ پرہلاد نوں نرسنگھ بچایا
کل مغلاں دے وچ پے گئی تد بھجڑا دبھڑی
تد دینا بیگ، مکا لئی جھٹ ایداں رپھڑی
اُس کہیا اوئے ترکو غازیو او مغل پٹھانو
اوئے نمک حرامو اپنا کجھ فرض پچھانو
ساڈے کول نے لشکر بے پناہ کئی بھوتنے ہاتھی
اوہدے کول نرے جٹوہڑ نے کجھ سدھڑ ساتھی
اوہدی فوج وچ نائک داد کا سبھ کڑم قبیلا
ساڈی فوج باقاعدہ فوج ہے جنگ لڑو گریلا
اسیں عزرائیل فرشتے اسیں موت دے ہانی
گور گوبند ساتوں کیہہ رہا گدڑاں دی ڈھانی

ساڈے کول نے شاہی خلعتاں تے مال خزانے
ہتھیاراں نال نے آپھرے ساڈے توشے خانے
اوئے آؤ اوئے ایداں کافراں دے جھاڑو دانے
اوئے جیوں کر جھڑدے پیلاں توں پت پرانے
اوئے آؤ اوئے رل کے بولیئے ہلہ اک بھارا
اوئے اللہ ہو دا اکبری پھر لائیے نعرہ
اہ سن کے دینا بیگ دی تقریر ملیری
اوہدی ہمت ہاری فوج نوں کجھ ہوئی دلیری
اوہ کہا کے قسم قرآن دی سنگھاں تے ٹٹے
سنگھ پہلوں کھڑے نیارسی کد لائیے چھٹے
آ ڈھین لگے رت دی نئیں وچ ان تاڑو
اُتھے کلا کلا سکھ سی دس دس تے بھارو
انج واڈھاں وڈھیاں واڈھیاں بیساکھ سہاوے
جیوں بد بد کنکاں ہاڑیاں وچ وڈھن لاوے
کدی نیراں نال مقابلہ کدی چلن تو باں
اُتھے انج منائی اشٹمی گوبند دے گوپال
اوہناں تیغاں واہ کے بیجیاں دھرتی وچ لاشاں
اُنہاں کٹ کٹ فصلاں لائے سن بوہل اکاشاں
جد سنگھاں لشکر حیدری دا ڈیرہ لٹیا
تد پاوا تخت طاؤس دا وچ دلی ٹٹیا

تد زخمی دینا بیگ، ٹوٹ پئے گٹیاں بھانجاں
اوہدی قسمت کہندی ایس، ٹوٹ ہٹیا ہوردی ماںجاں
اوہنے کجھے جاندے لشکراں وچ پاٹے پاڑے
اوہ اک دوجے تے ڈگ کے گئے آپ لتاڑے
اُتھے کدیاں ٹوٹی سی ورڑیا نیلے دے شہاں
جے روزہ مر کے لبھیا گل پئے گیا جہاں
اَج چٹے باز نے ٹوٹتاں وچ ماریاں ٹھونگاں
جیوں بگلے چُن دے پانیاں دے وچوں پونگاں
اُتھے توپاں دے مُنہ ٹٹ کے سن ایداں لٹکے
جیوں دھرتی اُتے لکدے رُکھ تنیوں کٹ کے
اُتھے ایداں پھردے بونترے سن اُٹھ تے ڈاچے
کوئی جویں دہاتی شہر دے وچ آن گواچے
اُتھے ایداں پئے الار سی گڑبھلاں گڈے
جیوں مُردا دل اسمان دے مُنہ اپنا ٹڈے
عدسنے مہاوت ہاتھیاں پچھے ٹُٹے دہا کے
سب نٹھی شاہی فوج سی تد دُم دبا کے
اَج ستگورجی نے جتیا اِہ جنگ انوکھا
تد مال غنیمت آگیا سنگھاں ہتھ چوکھا
اَج تُلسی بھٹاں شاعراں اوہدی مہماں گائی
دھن دھن سچے بادشاہ تیری دھن کمائی

پنت اُدھارن سنت اُبھارن

(بھائی جوگا سنگھ)

گورو صاحب: کی اے تیرا ناں اوئے پشوریا بُجھنگیا؟

جوگا: جوگا مینوں کہندے ناں پیو!

گورو صاحب: کدے جوگا ہو گیا ایں دس کھاں اوئے جوگیا؟

جوگا: تیرے جوگا گیاں داتا ہو

ست گورچک کے چھاتی لایا جوگا اِنج پُکارے

جیواں "تاں" تیرے چرناں اندر مراں "تاں" ہر کے دوارے

ست گور بخش دِتی وڈیائی سنگت وِچ بہٹایا

نیچوں اُو وِچ گوبند نے کیتا جوگے جوگ کمایا

گورو دے چرناں اندر

جوگے ڈیرے لا لئے

سنگتاں دی کر سیوا

رج رج میوے پا لئے

رنگن نام دی رنگی

پتڑھ گئی نام خماری

برتی ہوئی اکاگر

سُرتاں وِچ اُڈاری

کیہاں دی کر چوڑی
جوگا چوڑ کھبلاوے
دھو دھو چرن گوراں دے
غٹ غٹ پیندا جاوے
سیوا کردے کردے
جوگا گبھرو ہویا
اِک دن عرض کرن نُوں
ستگور کول کھلویا

جوگا سنگھ: میرے ہنپڑوں داتا
ایہہ اِک چھٹی آئی
مینوں ویکھن دے لئی
میری تڑپھے مائی
ستگور حکم دیو جے
(میں) امّی نُوں مل آواں
آواں مڑ دے پیریں
اِک پل دیر نہ لاواں

گُرو صاحب :۔ ست گور آگیا دے کے

اِہ سبھ حُکم سُنایا

"فوراً اُڈدا آویں

تینوں حیدوں بُلایا"

حُکم گوراں دا جوگے

من دے وِچ وسایا

گل وِچ پلّہ پا کے

ایداں حُکم بجایا

جوگا سنگھ: کیہاں نے سواساں سنگ اُس نوں نہاواں گائیں

کیہا ہے حُکم تساں جو

چارے چارے پاسے تیری مہک ہیں کھنڈاواں گاتے

دُور دُور پھیلو خوشبو

ماتا پتا نوں خوشیاں ہوئیاں جوگا جد گھر آیا

لکھ ہویا انکاری جوگا ماں پیو کاج رچایا

"ہر تھیجڑی لاوں من چا بھیا بلرام جیو" جد گایا

اک ہلکارے جوگے تائیں رُکا اک پکڑایا۔

ڈکا پڑھ پڑھ جو گے
چھم چھم مینہ لایا
ہیں وڈبھاگی ڈکو
جینوں گورو بُلایا
رتا کھنب لگا دے
جوگا کڈھدا ہاڑے
لے جا واٹے جینوں
اپنے چاڑھ کندھاڑے
سوہرے دی پگ پیریں
سسُرڑی ہتھ جوڑدی
ساری جُڑی پنچائیت
ترلے پا پا ہوڑدی
بُوہڑے والی ڈُسکے
ہوکے رُک نہ سکے
ماہیا رُک نہ سکیا
ہنجو ٹھک نہ سکے
لاواں چھڈ کے نٹھیا
پچھے مُڑ نہ تکیا
باہواں پھڑ پھڑ رہیاں
جوگا گیا نہ ڈکیا

پریت ٹُپدا جاوے
آوندہ ندیاں چیری
ایداں اُڈا آوے
جیداں اُڈّے بھنبیری
سُکھ دا جذبہ تک کے
راہاں وِچھ وِچھ گئیاں
پیراں ہیٹھ منزلاں
اُس دے لیٹن پئیاں
جوگا ہو ابھیمانی
ایہو آوے گاوندا
"میرے وانگوں چھڈّ کے
لاواں کون ہے آوندا"

منکے غرور دے تکبراں دے دھاگے وِچ
جو گے رہیتے بھُل کے پرو
ادھروں غرور اوہدا توڑنے نوں شہنشاہ نے
آپ ہی ڈھ کا یا اِک ڈھو

ٹُردا ٹُردا جوگا آیا آیا جوگی پاروں
آکے وِچ ہُشیارپور دے لنگھیا اِک بزاروں

اَینے نوُں اِک باری وِچوں وِجیا نین دُگاڑا
لاواں چھڈ کے نسن والا پھٹڑ ہو گیا لاڑا

باری وِچوں بجلی
اِک پئی مشکاں مارے
دِل وِچ اُتری جاندے
اُس دے خاص اِشارے
قد سَرو دا بُوٹا
دند چنبے دِیاں کلیاں
لکھاں چنداں گلیاں
اوہدیاں گاہ گاہ گلیاں
اوہدے نیناں اندر
لکھاں قتل گاہاں سی
اُس نوں پائی کنگالی
لکھ امیر شاہاں سی
اُس دا ڈنگیا ہویا
مُڑ نہ پانی منگدا
جو گا تکے اُدھر
اُس نوں ڈنگدا ڈنگدا

دِل چوں آواز آئی کاہنوں پیا ڈولدا ایں
گورو نال کرنیں دھرو
ایسا بیچا لایا پر پتیلی تپنگ جئی
جوگے والا گڈا ہویا بو

چُپ چَپ گُپ تُپ ٹک ٹک جوگا پوڑیاں وَل جد ہووے
جپ جی صاحب دی اِک اِک پَوڑی رستہ گھیر کھلووے
ایداں رات گزر گئی ساری نُور دا تڑکا ہویا
نُوری پہرے والا پہرہ اِک دم آن کھلویا

جوگا پیریں ڈگا
بخشیں پہرے دارا
پہرے دار نے کیتا
اوہدا اِنج نستارا

پہرے دار: اودھر امرت ویلا
ایدھر ویل ہے کوڑی
ایدھر نرک پوڑی
اودھر ہر کی پوڑی

اَیدھر نین ممولے
اُودھر نام خماری
اَیدھر تیغاں ابرو
اودھر تیغ دو دھاری
اَیدھر تیر نظر دے
اُودھر تیر انیالے
اَیدھر زُلفاں والی
اُودھر کلغیاں والے
اَیدھر چھنکن گھنگرو
اودھر چھنکن چھینے
اَیدھر نقلی زیور
اُودھر نام دے ہِگنے
اَیدھر جام صُراحیاں
اُودھر امرت سر ہے
اَیدھر گھر بیگانہ
اُودھر اپنا گھر ہے
اَیدھر دل تے چوٹاں
اُودھر چوٹ نگارے
اَیدھر آہ دے نعرے
اُودھر ہین جیکارے

اَیدھر غزل ٹھُمریاں
اُودھر آسا واراں
اَیدھر خشک خزاواں
اُودھر سوہل بہاراں
اَیدھر وِشنے پوری ہَے
اُودھر نند پوری[1] ہَے
توں ہی سوچ سِکھ لئے بنگھا
کیہڑی چیز بُری ہَے۔

شُوٹ وَٹ تیر ہو جا اَیتھوں ہُن جوگیا اوئے
رہنی نہ دلیلاں والی گو
جوگے دِیاں نیناں وِچ آئی شرمندگی
شراں حیاواں پیاں چو

جوگا سنگھ : گور دے چرناں تے سِر رکھ کے جوگا اِنج پکارے
" دیا کرو کجھ مہر اُپاؤ ڈُبدے پتھر تارے "
توں گھٹ گھٹ دی جانن والا میں اپرادھی آدی
بخشنا تیری عادت سائیاں بھلنا ساڈی وادی

تیرے در دا کُوکر
مَیں ہاں کپٹی کامی
مَیں ہاں کِرت گھناں چوں
مَیں ہاں لُون حرامی
تتگر نین چاکھو ہلے
کُھل گئے رب دوآرے
اِکو تکنی دے وِچ
آگئے نظر نظارے
گور دے نیناں اندر
دِسیا اوہو چُبارہ
اُسے باری وِچوں
ہویا پھیر اشارہ
جوگا جیدوی جاوے
پہرے دار سُناوے
کرلے بھجن بندگی
ویلا کُھنجیا جاوے
تکیا گوہ بھتیں جوگے
گورسی پہرے والا
سُکھ دے پردے کجدا
کجن ہار گوپالا

جوگا بُھیاں مارے
مَیں اجیہاں سی کیتا
میرا صِدقی چولا
نِگور پاڑ کے بیتا
بخشو بخشو سائیاں
مَیں صدقے جاں سو واریں
پھریئں میری خاطر
داتا کِنہیں بزاریں

گھٹ کے نے چھاتی نال لا لیا گوبند گورو
جوگا پیا چھم چھم رو
جویں تینوں بھاوے ہُن رکھ میرے صاحبا
تینتھوں نہیوں کجھ وی لکو
تیرے جوگا کِیہاں داتا ہو

سُوجھ سُجاکھی ہوئی

(شاعرِ اعظم بھائی نند لال جی گویا)

ست گور چرنی سوبھدے گویا جی نند لال
غزلاں دے نے بادشاہ شاعر بڑے کمال
کہندے قلمے میریئے بن جا سوز و ساز
تینوں ہے ستکاریا گورو غریب نواز
ہویا مینوں عشق ہے ستگور سچے نال
نوراں وچ روح آپنی پُر پُر لئی سنگال
ہریا بھریا ہو گیا سوچ میری دا رُکھ
درشن کر کے اوس دا لبھے رُوحانی سُکھ
سرب کلا سمرتھ نے دِتا ہے وڈیا
مار کے چھٹا نام دا دِتی تِکھا بجھا
اُڈ نی قلمے میریئے مالک تے رکھ ڈور
اِتھے اِکو رُوپ نے چندا اتے چکور
چل نی رنگیئے رُوہڑی رنگ مجیٹھے گھول
جھرن جھرن جھرنا ہٹاں اُٹھے تان کلول
بھر دے قلمے میریئے معرفتاں دے جام
نکلے تیری جبیھ چوں نِکھ نِکھ ہری نام
لکھ دے "نامہ زندگی" "گنج نامہ" مقبول
"گویا دے دیوان" دی واہ واہ کریں وصول

لکھ "عرض اُل الفاظ" توں لکھ "توصیف ثنا"
"جوت بگاس" تے "خاتمہ" "دستور الانشاء" "انشاء"
لکھو "مجموعہ انوری" ستگورو دی لکھ بات
نام خماری نانکا چڑھی رہے دن رات
لکھ نی قلمے میریئے کلغی وھر دا نام
اوہیو اللہ واہگورو اوہیو ساڈا رام
مَیں ستگور دا سکھ ہاں پل پل کھچیاں پَین
سُوجھ سُجاکھی ہو گئی کھُلّے اندرُول نَین
ہر ہوئی کرتار دی سجھ رہے نہ بول
ستگور دا ہے بخشیا جو کجھ اپنے کول
کریں نہ قلمے میریئے بھُل کے کدی گمان
ایتھے گھاہی توڑدے چندن دا ابھیمان
چندن نوں ابھیمان سی مَیں ہاں کوی مہان
ستگور دے دربار دے ہو لے تے ددان
گھاہی دھنا سنگھ دے سن کے ارتھ وچار
گھس گھس چندن چمکیا پونٹے دے دربار
ستگور جی دی صفت نوں کردی چل بیان
ملنا اپنے آپ ہے جُگ جُگ دا وَردان
ستگور لیندا ہور دی قلمے امتحان
پرکھن دے لئی آوندے اندر دا انسان

بھیس وٹا کے اِک دِن لنگر پیئے ازماوَن
ہراِک لنگر ساہمنے جا جا الکھ جگاؤن
کِسے کہیا بیوقت ہے سُورج ہویا است
کِسے کہیا کہ ہو گیا لنگر ساڈا مَست
مَیں وی لنگر اِک سی دِکھیا گھروِچ کھوہل
میرے چیلے آن کے کیتے ستگور چوہل
لنگر دے وِچ سج گئے بابا جیٹکا پا
جو کجھ میرے کول سی دھریا سیس جھکا
مَیں کی جاناں آگیا میرے گھروِچ کون
بدو بدی ہی اوس نوں جھکدی جاوے دھون
لنگر چھک کے آکھدے اِک دو شعر سُنا
سُنیا ہے توں فارسی خوب پڑھی عُلما
سِدّھے سادے جٹ دے مونہوں سُن کے بول
اُوڈن دے پئی شاعری کھنّبپ رہی سی تول
ایسی پھُٹی شاعری وگیا اِک دریا
انج لگّا کے ساہمنے بیٹھا آپ خدا
مَلّو مَلّی بُل سی لگ پئے کجھ گاؤن
وکھرا کوئی سُرور سی مینوں لگا آؤن
شاہ معظّم صاحب دا رہیا مَیں منشی میر
ویکھے شاہی ٹھاٹھ میں ویکھے پیر فقیر

ایسا جلوہ ویکھیا ہیں نہ کِنتے کمال
کیتا ہے اس جٹ نے ندری ندر نہال
وِچ اچنبے ڈبیا ایہہ ہے بیٹھا کون
گلاں کرے اُچریاں جس دا نوری مَون
شعر سُنا کے اپنے کینتی جاں ارداس
واہ واہ کینتی اوس جاں میری بُجھی پیاس
اگلے دِن جاں پہنچیا ستگور دے دربار
ستگور اوہیو شعر سی مُکھوں رہے اُچار
فوراً چرنی ڈِگیا مونہوں نکلی بجب
تُھٹے سچے پاتشاہ ہور وکھائی ہڈب
لایا سی اُن کیٹ نوں ست گور چھاتی نال
بخشی داتے قلم سی اِک کھڑک اِک ڈھال
توں تے اوہیو قلم ہیں قلمے گُنی گھیر
ناہیوں سچی کھچدی جیون دی تصویر
کرہئے قلمے میریئے کوٹ کوٹ دھنواد
ستگور زندہ باد ہے ستگور زندہ باد

ماتا جینو جی دا پتر

ہنجیا ہٹیا تھکیا ٹٹیا
بندہ رات نوں سوندا اے
سفنے اندر ان ڈٹھیاں
دیشاں دے اندر بھوندا اے
کھنب لگا کے اڈا پھردا
اسماناں نوں چھوہندا اے
پریاں دے کتے ناچ ویکھدا
کدھرے تارے ڈھوہندا اے
بھکھا سفنے دے وچ چند نوں
روٹی سمجھ کے کھاندا اے
جٹ ستارے سمجھ کپاہ دیاں
پھٹیاں چگدا جاندا اے
بنئے نوں دھن مال دے سفنے
کرتی نوں نت کماں دے
سفنے آون یتیماں تائیں
اپنی پیاری اماں دے

سُفنے وِدھوا دے ہِن سوامی
سُفنے چَین ویوگی دے
سُفنے بَچونہہ گھڑیاں دے راجے
سُفنے دارُو روگی دے
سُفنے وِچ ہر خواہش اپنی
بندہ پُوری کردا ہے
پُوڑی لا آکاش تے چڑھدا
کدھرے ساگر تردا ہے
سُفنے دے وِچ ویکھ چُڑیلاں
چیکاں مار کے ڈردا ہے
سپاں توں کِتے جان چھُڑاوند
کدھرے چُنگیاں بھردا ہے
وِچ ہوا دے پینگاں پاؤندا
کدھرے پربت ڈھاوندا ہے
سُفنے دے وِچ سُورج تائیں
پھوکاں مار بُجھاوندا ہے
اندر دیوتا بن کے کدھرے
سُندا راگ اپچھراں دے
پر سُفنے سُفنہ ہو جاندے
ڈنگ جاں وجدے پچھّڑاں دے

سُنْنے جو وی دسے ہُن تک
اِہ سن دُنیا داراں دے
سُننے بالکل دکھرے ہُندے
دلبر دے دلداراں دے
سبھرائی سی سِس گوراں دی
ہر جیس سَسر سُہائے سن
جیتو ماتا اپنی گودی
چارے لال کھڈائے سن
چانن دے اوہ چاہٹے چارے
نور دے نوری ٹکڑے سن
درشن کر کے بُھکھ سی لہندی
بُھلدے دُکھیاں دُکھڑے سن
برتی دے وچ جُڑکے اِک دن
جیتو جی کی تکدے ہن
مان گئے نے پُت شہیدی
کوتک جَھل نہ سکدے ہن
بِہرنوں چھنڈ کے نیتر کھولے
پھر ارداسا کردے ہن
پر اوہ درشن اوہو نظارے
اکھیاں ساہنیں تردے ہن

دو کندھاں وِچ چِندے دیکھے
دو دیکھے وِچ جِنگاں دے
واہگورو جپدی کھیل پئی ویکھے
ماتا اُس دے رنگاں دے
جنگ وِچ وڈے صاحبزادے
فتح بُلا گئے گج گج کے
لالاں دے ماں درشن کردی
بوری ہو کے بج بج کے
کِڈا اسی اُت خونی تُفتہ
کاگ پیے لاشاں ٹھنگدے سن
لاشاں نہیں ہتھیار سے پنچھی
ماں دیاں آساں ٹھنگدے سن
جاگ پیا ویراگ انوکھا
من دی ڈھیری ڈھیندی ہے
من نوں اُچا کرنے خاطر
واہگورو واہگورو کہندی ہے
ماتا اُٹھ اشنان جا کیتا
غم دیاں حداں ٹپدے ہن
وِچ شکرانے سیس جھکا کے
سُکھ منی صاحب جپدے ہن

بھوگ پیا جاں پاٹھ دا ماتا
ستگور نظریں آؤندے ہن
پھرنی ڈھیہہ کے ماتا جیتو
ایداں کوک سناؤندے ہن
ہئے میرے سوامی کلغیاں والے
اہ کی کھیل وکھائے جی
سفنہ آکھاں کو تک آکھاں
کجھ نہ آکھیا جائے جی
کی ایہہ سوامی سچے نے
جو تکے اج نظارے نے
میری ممتا دے آکاشوں
ٹٹ گئے چار ستارے نے
او کلی او پھول جیتاں
گلاں نے اہ راز دیاں
وہندیاں نت تے گورمکھ اکھیاں
رمزاں دور دراز دیاں
اہ سب بھانے ورتے نے جانے
کیوں کہ ورتن ہارے ہن
ممتا دے آکاش تے جیتاں
ہور وی کئی ستارے ہن

اگوں آکھیا ماتا جیتو
عرض ہیں داتا کر جاواں
لالاں دے برہا نہ تڑپاں
اس توں پہلاں مر جاواں
انتر دھیان ہوئے گورو جی
مند مند مسکاؤندے ہن
دو گھڑیاں دے پچھوں کھول کے
نیتر اِنج فرماندے ہن
داتے نوں منظور ہے جیتاں
بھانا اِنج ہی ورتے گا
سکھ اتہاس دا خونی پترا
تیرے پچھوں پرتے گا
سفنے سچے ہندے کبول
جیتاں جھاں گیانی دے
کرتک ایہہ ویکھ نے صدقے
کبول ریئے بانی دے
چرناں دی دھوڑی نوں چک کے
ماتا مستک لاؤندے ہن
شکر شکر شکرانہ کہہ کے
اپنا سیس جھکاؤندے ہن

بڑی سی انند بھری زندگی انندپور

(انندپور دی آخری جنگ تے بھائی گھنیّا)

لگدی سی ایداں پئی پہاڑاں وچ انندپوری
جویں جوگی آکے اسمانوں کوئی بہہ گیا
جاپداسی جویں کوئی ٹکڑا سورگاں دا
لوے لوے پیریں کتوں دھرتی تے لہہ گیا
پوکھی دُور سرسہ نے نیڑے وگے ستلج
ساہمنے میدان پچھے پٹھ تے پہاڑ نے
آسے پاسے گورو جی نے قلعے جو بنائے ہوئے
کعبے وانگوں چارے پاسے موڑدے مُہاڑ نے
تنکی اسے جاندا کھنڈا کیسری نشان اُتے
پھکا پھکا ہئی جاندا چند تے ستارہ ہے
گلی گلی موڑ موڑ مورچے نے وانگ ہماپیے
گھر گھر ٹوہا ٹوہا گورو دا دوار ہے
بیراں ہیٹھوں اُٹھ اُٹھ راہاں دے نے کھد کھد ہے
جہدے کول لکھ نہیوں ادھیو ایتھے شاہ ہے
باہرلی تاں گل چھڈو ایتھے تاں خیالاں وچ
مندی گل سوچنا گناہ ہے گناہ ہے

کھان پین والی کسے چیز دا نہ گھاٹا ایتھے
رج رج کھاؤ ایتھے گورو دے سنواریو
کھانا جے تے کھاؤ غم گتو تے غریب والا
پینا جے تے پیو غصہ اپنا پیاریو
گز گز چوڑیاں جو چھاتیاں بھلائی جاندے
ایہہ تے سارے پہلوان والی دو جہان دے
اٹھ اٹھ فٹے اوہ جو گبھرو پئے دِسدے تے
لاڑے تے بنائے گورو ہونیاں دے ہان دے
دوریاں تے ڈنڈیاں دے نال بنھ گھنگرو جو
گھوٹ گھوٹ پیندے سرداییاں تے بادام نے
باٹیاں دے نال نے سمندراں نوں پین والے
ایہناں تے ہی چھکتے شہادتاں دے جام نے
اہ جو پنڈاں چک کے تے گھاہی تُرے آوندے تے
ایہناں دیاں پگاں نوں گو بند گورو جھاڑے گا
چُم چُم رکھے گا کسان دیاں داتیاں نوں
بھکھ دا اوہ کنڈا بھیے ڈھڈ چوں اکھاڑے گا
اہ جو اوہدے گھوڑیاں نوں کری جاندے مالشاں نے
ست بادشاہیاں اجے پھڑ اؤ بھکراؤن گے
اوہدے نیلے گھوڑے دی جے لد دی نصیب ہودے
لکھ واری چُم چُم مستھے تے لگاؤن گے

اہ جو موچی نائی نے جھیور چھینبے وسدے نے انہاں دی نے جُتی نہیں جے تختاں تے ٹھکدی ٹکدی ہے گل ٹک جائے اِہ جہان بھاویں سکھاں دیاں دلاں وِچوں نتر دھا نہیں ٹکدی بڑتا سی انند بھری زندگی انند پور اِک دم اوہدے تے طوفان جیہا چھا گیا مُغلاں دے بادشاہ دا پھٹیا دماغ پھِر راجیاں دے کہن اُتے فوجاں لے کے آ گیا بھیجیا وزیر خان صُوبہ سرہند اُس نال ہی لاہوروں آیا خان زبردست سی روز دا ہزار دیتا کیتا سی پہاڑیاں تے رسداں دا ایس توں علاوہ بندوبست سی دوہاں ہی نواباں دیاں پیراں وِچ لیٹ کے تے ہتھ جوڑ جوڑ کہندے راجے بائی دھار دے مندراں نوں ڈھا کے تے مسیتاں بھاویں پا لیا جے ایتھوں جھنڈے پُٹو پر گرو دے دوار دے

چڑھتاں گورُو دیش دیاں

ویکھیا گوبند گورُو جد کہ آنند پوری
گھیر کے کھلو گئے چار سے پاسیوں شیطاں نے
جھٹ پٹ کیتا تدوں لڑنے دا فیصلہ سی
قلعے وِچوں باہر جا کے سوڈھی سُلطان نے
گورُو دے دوارے اردا سا گیا سودھیا جال
مار کے پلاکی گورو نیلے اُتے سجیا
گبھرو گبھرو نوجواں نوں سی مرنے دے چاء چڑھے
لوے سونہال دا جیکارہ جدوں گجیا
وجیا نگارہ جدوں کوچ اعلان ہویا
یودھیاں دا جوش اُدوں جاندا نہیں سی ٹھلیا
گورُوجی دے مکھ آئے سیاں تیاں سورجیاں دا
تیج کِسے اکھ توں وی جاندا نہیں سی جھلیا
پچھے پچھے ٹریا ایمان سارے خالصے دا
اگے اگے کیسری نشان جان جھولدے
نیلے اسمان دیاں سِراں تے اسیساں دے کے
دھرتی دے چُمناں نوں جاندے تے قبولدے

نال نال چٹا باز اُڈدا سی فوج اُتے
توں توں کھنب ماری جاوے کلکاریاں
اج اہنے اُڈنے دی جاچ نویں سکھی ایں
گورو جی دے تیراں دیاں ویکھ کے اُڈاریاں
چلدا سی نیلا گھوڑا اج ایسی چال بانکی
بار بار شہنشاہ سی دیندے جاندے تھاپیاں
راہاں وچوں اُڈ اُڈ مٹی پئی سی آکھدی
کہ مٹیاں دے وِچ رل جانا اج پاپیاں
کدے چلے دُڑکی تے کدے اوہ روال چلے
گردا ہوا دے نال گلاں پیا جاوندا
سمیاں دے بادشاہ نوں پٹھ تے بٹھال کے تے
سمیاں توں تیز تیز دوڑاں ہے لگاوندا
ٹھکدا اے پونچھ جدوں وال اوہدے اُڈ اُڈ
آپنے سوار تائیں کری جاندے چور نے
ویریاں تے اکھ رکھ تیغ اُتے ہتھ رکھ
نیلے دے پیار اُتے کری جاندے غور نے
مستی دے وِچ جدوں نیلا سر چھنڈوا اے
جاپدا اے اج جویں متھا پیا ٹیکدا
سوچدا ہے جاندا گورو اک اک سکھ تائیں
کدوں ور دیندے ہن اک توں انیک دا

دونویں کن مچک کے تے ایہو ای اُڈیکدا اے
کدوں سچے سائیں مینوں حکم سناؤن گے
چھوہاں دی پیاسی آکھے ہر اک مچھلی
کہ کدوں میرے پنڈے اُتے اڈیاں چھوہاؤن گے
ٹپ ٹپ دھرتی تے پوڑ جدوں ماردا اے
نال نال ساری کائنات جاوے نچدی
سوچدا سی ویکھیئے بندوق دیاں گھوڑیاں دے
کیہڑے کیہڑے سُم وچوں اگنی ہے مچدی

تیغ و سمشیں دی

بجلی دی تیزی نال گورد نے اشارہ کیتا
اپنی دو دھوہی تیغ ہوا چ اُچھال کے
بجلی دی تیزی نال ہو گئی تیار فوج
شستاں لگائیاں اُہناں مورچے سنبھال کے
اِک اِک چہرے تے شہادتاں دا نور آیا
جاپدا سی جانی چ مُنّے ہی نہایا اے
ہر کوئی جذبہ سی گورو دی اسیس والا
ساریاں توں گگا مینوں بلن سوایا ہے

کھڑگاں دے نال کِتنا کھڑگاں سنے ٹاکرا
تے خوب ہویا دوہیں پاسیں دلاں دا مقابلہ
آکھدی سی موت میں تاں اج ہاں جوان ہوئی
ایسے ویلے ڈولی وِچ پا دے مینوں بابلا
سُن کے پہاڑاں دے کلیجے پئے سی پاٹدے
جاں ڈھم ڈھم ڈھم ڈھم وجیاں ڈھمیریاں
طوطیاں دی رون ہاکی ایداں سی آواز ہوئی
لوڈھے ویلے روہی وِچ رون جیوں ٹٹیریاں
دُشٹاں نوں مارنی تے پاپاں نوں نگھارنی سی
پر اُپکارنی سی تیغ دسمیش دی
بُریاں دی ناسنی تے نیکیاں دی ڈھاسنی سی
دیش نوں اُبھارنی سی تیغ دسمیش دی
ایتھے گئی اوتھے گئی بجلی دے وانگ پئی
وڈے وڈے مُچھلاں دے موچھیاں نوں چیری
کھڑگاں تے کھنڈیاں چ گِدا پا کے نچدی
تے ہونیاں دے نال کھیڈدے کھلی کلیر دی
گھپوں گھپوں کر کے ہے گھان گھپ لاہی جاندی
نہ ہے کِتے ٹھکدی نہ چڑھدے اہنوں ہوکنی
ہچھوں ہچھوں کر کے تے ویریاں دے ساہ چھلے
پُھلدی ہے جویں کر لوہاراں والی دھوکنی

کدی کرے جمع کدی فوجاں تقسیم کرے
کدی تفریق دی راہ پڑھے نہ مہارنی
اک اک وار نال یاراں یاراں ہمریاں نوں
ہتریاں ہیہہ دیئی جاندی بڑی ہون ہارنی
ڈوئی دا پہاڑہ نہیں پہاڑیاں تے پڑھی جاندی
پھٹاں دیاں پھٹیاں تے پائی جاندی پور نے
حل نہ سوال کر سکے اہدی نمبری دا
پودھے جو ہلاکواں دے وانگوں مشہور نے
ٹک ٹک ٹٹی جاندی پوٹا پوٹا پورا پورا
جویں کوئی گنتے دیاں کٹدا گنیریاں
ایداں پئی نچدی اے ایداں پئی کدی اے
بیلیاں دے وچ جویں الکاں وچھیریاں
ایتھوں انگھی اوتھوں لنگھی ہریاں چوپھیر کنگھی
جت دیاں پھرے کیتے زلفاں سواردی
متھے اُتے بھدی شتگار دیاں پٹیاں
نے چھوئی موئی ہوئی جاندی گندل کوار دی
سوہے سوہے ساؤاں چ کھڑی ہیہے انار کلی
بن بن بہندی جویں ہن زچیچ ووہٹیاں
سوہرے گھر آن کے کمال کر چھڈی اوس
لاہی جاندی سبھ دیاں گلاں چوں گلوٹیاں

اک اک کاٹ نال وکھ وکھ چیر پاڑے
جویں کوئی کیٹے خربوزے دیاں پھاڑیاں
پھل سارے مغلاں تے چکھ لے ستشغانیاں دے
ماس نال تاہمیوں ہُن لدیاں نے جھاڑیاں
تاڑا تاڑا تاڑا تاڑا تڑکے تڑ کڑے
تے گاڑا ڑاڑا ڑاڑا ڑاڑا توپاں جدوں چلیاں
سارا رارا رارا رارا تیر اُتے تیر چلے
آرا رارا رارا پے گئیاں ترتھلیاں
توبہ توبہ توبہ توبہ چیخ پئے پٹھان سارے
ہائے ہائے سب چیکیاں پٹھانیاں
بلے بلے بلے بلہاری ہنگھاں سُوریاں دے
شاوا شاوا کہہ اُٹھیاں سوانیاں
ٹھک ٹھک، ٹھاں ٹھاں، ٹنک ٹنک شاں شاں
توڑے اُتے توڑا جدوں گوروجی تے سُٹیا
ہائے اللہ ہائے اللہ ہلے اُتے آئے ہلہ
بونترے پٹھان کہندے اہ کی قہر ٹُٹیا
اوئی اوئی اوئی اوئی پینجیاں نے پینجی رُوئی
کُٹ کُٹ جھنبنی دے نال سانوں جھنبیا
مولا مولا مولا مولا زنگراں تے پایا رولا
اک اک یودھا ساڈا ہاریا تے ہنبھیا

ڈیریاں دے پاسیاں توں سیکیا گوہند گُڑ دو
ایداں جویں سیکیے تندُوراں آتے روٹیاں
آہو اُتے آہو لیٹے بلیاں دے پاہو لیٹے
تُونبہ تُونبہ کر کے اُڑائیاں تکا بوٹیاں
کِسے دا سی دھڑ لیتا کِسے دا سی سر لیتا
لہو دیاں اُتھے اِنج اُڈّیاں دھتیریاں
گرمی دے مارے ہوئے باغاں تے بغیچیاں وچ
جویں ساون بھادروں وچ اڈن بھنبھیریاں
کجھ دیاں لگاریاں وچ گھانیاں دے گھان لیتے
بالیاں دے وانگ اُتھے گُنڈیاں سی بڈیاں
کِسے کِسے ٹُل اُتے جان ہے سی اڑی ہوئی
کِسے دیاں اکھاں اسمان وَل گڈیاں
کِسے دیاں نیتراں وچ کِسے دی اُڈیک دِسے
موت بناں ہور کھورے کہنوں سی اُڈیکیا
کِسے دِے نے ہتھ اِنج کناں اُتے ٹیکے ہوئے
مرنے توں پہلوں جویں توبہ توبہ چیکیا
کجھ لوتھاں آٹے دیاں توناں وانگوں پچلیاں نے
کجھ لوتھاں گھراں دیاں غماں وِچ ہسیاں
گنڈھیاں دی چھل وانگوں زنگھڑاں دی چھل لیتی
ہڑیاں سی وانگوں ہدوانیاں دے پھسیاں

گورو دیاں سنگھاں اک بھبکا جیا ماریا
تاں گجراں دے خون دیاں ڈُہل گیاں دوہنیاں
چم چم چنڈیاں نوں آکھدے سی سنگھ سورمے
اِہ تاں ہالی کیتیاں نے پہلیاں ہی بوہنیاں
تھائیں تھائیں لک تلواراں دے سٹے ہوئے
مودھے موہیں ڈگیاں سی ڈھالاں ہوکے چپیاں
اُڑ گئے سی اِنج مُنہ توپاں دے دہانیاں دے
آپنے ہی موہاں وِچ دین جویں چھپیاں
لوتھاں دے پہاڑ وِچ کِتے کِتے لوتھ کوئی
زخمی آواز نال ہائے ہائے ہونگھدی
لاش لاش اُتے ہوُ لیڑی زبان نال
مار کے بچاکے موت بیٹھی بیٹھی اونگھدی
ہائے پانی ہائے پانی سہکدی ہے جیبھ کوئی
بولنا ہے چاہندی پر بولیا نہیں جاوندا
اپنے نوں گھنیّا بھائی آن کے تے پھٹڑاں نوں
غٹا غٹ غٹا غٹ پانی ہے پلاوندا
ویری سی حیران ہوئے ہو گیا زمانہ دنگ
اِہ تے سکھ جاپدا ہے گورو دسمیش دا
ساڈیاں ہی پھٹڑاں نوں پانی ہے پلائی جاندا
رکھدا نہ بھید کوئی دیس دا بدیش دا

جھٹ پٹ رولا پیا گورو جی دی فوج وِچ
کیتا ہے گھنیئے کم ویری نوں جتاں دا
آپے ہی ویریاں نوں پانی ہے پلا کے آیا
لبھی چڑھی جان دا نہ ویلا ہے پچھان دا
جاں تے اہنے لسیاں نے پہاڑیاں توں وڈھیا ل
نے جاں ایہہ کوئی مغلاں دا گھلیا جاسوس ہے
اج تے ضرور اہنوں گورو جی دی مار وگو
کھوتے اُتے چاڑھ اہدا اکڈھنا جلوس ہے
کوئی سدا بنیا اِہ رہندا سی گا میسنا
نے کوئی آ کے لور وِچ جپ جی سی جپدا
اُج پتہ لگا پانی کوٹیاں نوں دین والا
وِچو وِچ ساڈیاں سی جڑھاں پیا کپدا
مشکاں نوں کس کس کڈھو کھاں اڑاٹ اہدے
دیکھ لیئیے ماشکی اِہ کِنے پانی وِچ ہے
مار مار دُنبہ چاپ بناؤ اس بھیکھے نوں
ویریاں دے وِچ اہنے کیتا ساتوں پیچ ہے
ولی ہے کوتوت ہی صلاح ایویں خالصہ جی
جھیڑی نال کوئی وی نتیجہ ناہی کڈھیئے
آؤ ایہہ پیش گورو دے حضور وِچ
نہرا انصاف سچے پاتشاہ نے چھڈیئے

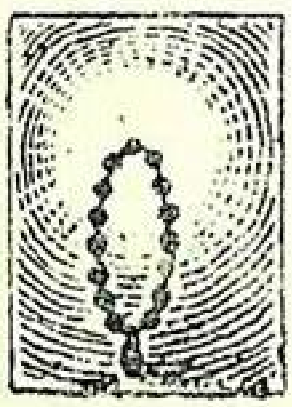
پچھیا پیار نال گورو نے گھنئیے کولوں
دس تاں گھنئیے بھائی، کی اِہ گل سچ ہے ؟
آؤندا نہیں یقین سانوں تیرے ٹٹ جاونے دا
اساں تیرے وِچ کدے ویکھیا نہ کچ ہے
گل وِچ پلہ پا کے بولیا گھنئیا بھائی
اِک وی تاں پیر تیرے باجھوں نہیں میں پٹیا
اوڈوں درگاہوں میری ٹٹ جاوُو باتشاہ
جدوں وی دھیان تیرے چرناں چوں گھٹیا
اک دن توُہیوں مینوں دسیا سی شہنشاہ
مانس کی ذات سبھ ایکے ہی پہچان بو
مینوں تاں توں پُھٹڑاں دے موہاں وچوں دسدا ئیں
دیندا ہے سیں مینوں نویں گیتا دا گیان بو
رت دیاں چھپڑاں وچ ڈُبیا سی دن سارا
کھوپری دے وِچ ہے سی پھسی ہوئی کھوپری
سچ پچھ اُتھے میں پہچان نہیوں سکیا
کہ کہڑی لاش اپنی ہے کہڑی لاش اوپری
تھائیں تھائیں آندراں نوں ویکھ کے تے لگدا سی
گھر گھر ماواں دیاں آندراں نے ٹکیاں
کھول کھول میدھیاں دیا میندڑاں نے دین پائے
ماریاں نے ہونیاں ضرور سینے مکیاں

پتا سی گا بیتوں تیرا دلاں دیا محرماں او ئے
جیہڑا تیرے دل وچ اکو اِک داغ ہے
اودوں تیرے سوُرجاں نوں لگدا گرہن جہا
جدوں کسے گھر وِچ بُجھدا چراغ ہے
پتہ سی گا بینوں توں ہیں جگ دے خلاف ڈھول
تیرے اُتے جنگاں سبھ گئیاں نے ایہہ ٹھونسیاں
جان دا ہاں تینوں ہیں گھُنّیئے دے گھُنّیا کیہڑی
گلوں توں وجائیاں تلواراں دِیاں بُونسیاں
تیریاں جو تیراں نال تولہ تولہ سونا لگا
ایہو تیرے دل دی اُدارتا ہے پاتشاہ
لاشاں جو لاوارثاں تے کفن پوائی جاندے
دھن تیرے تیراں دی اِہ وارتا ہے پاتشاہ
میں تے ایہو پڑھیا ہے تیرے اہناں نیناں وِچوں
خون تے خرابہ تینوں اِک اکھ بھاوے نہ
جس دِن تینوں تیغ الوی ہے اُٹھانی پیندی
اُس راتیں نیند تیری اکھیاں 'چ آوے نہ
اِہ جو تیرے مکھڑے تے کدی کدی کھیڑے وِچ
اَنّی اَنّی بھاہ جہی مار دی اُداسی ہے
آکھدی ہے ایہو توں ہیں مُنّیاں نوں جواوُن والا
تیرے ہتھوں مریاں دی کٹڑی چوراسی ہے

یودھیاں دے یودھیا ئیں جان دا ہاں دِل تیرا
رَبّ رُوپ بچیاں توں ودھ معصُوم ہے
تیرے دِل وِچ ساری دُنیا دے مذہباں دا
بڑے ستکار نال جڑیا ہجُوم ہے
توہیوں ہی تے آکھیا سی میرے سانجھے لنگراں چوں
بناں پرشاد چھکے کوئی وی نہ جائے گا
بادشاہ دے نال ہی فقیر اِکو پنگتی نِچ
اِکو تھاں تے بیٹھے گا تے اکو جہا کھائے گا
اِہناں ہی اصُولاں اُتے چل کے تے شہنشاہ
آپنے مَیں دلوں تیرا حُکم بجایا ہے
ساریاں ہی پھٹڑاں دے وِچ توہیوں وَسدا ئیں
تُوہیوں سَیں پیاسا پانی تینوں ہی پلایا ہے
گُھٹ کے تے چھاتی نال لا لیا گوبند گورو
آکھیا گھنئیے بھائی توں تے دھن دھن ہیں
ساڈیاں توں دلاں دیاں بجھیاں تے بیوکا اوئے
ساڈیاں توں سکھاں وِچوں چودھویں دا چن ہیں
اَیہہ لے پھر ملھماں تے اَیہہ لے پھر پٹیاں
اَیسے طرحاں آپنے توں گورو نوں رجھایا کر
اپنے بیگانیاں نُوں پانی وی پلایا کر
نالے سارے پھٹڑاں نوں ملھماں لگایا کر

درویش

گورو گوبند سنگھ

کیتنیا دُکھ بھُکھ سد مار
اِہ بھی دات تیری داتار

(انندپور دا گھیرا تے قلعہ خالی کرنا)

مُغلاں نے جد ویکھیا پئی مار تے مار
زبردست خاں، چیکیا زبردست ہے ہار

راجے بالیؔ دھار دے ڈِگے مُنہ دے بھار
اِک دُوجے نُوں کوسدے سارے دار و وار
غُصّہ کھا کے اُٹھیا صُوبہ خان وزیر
کہندا اِکو اِک ہَے باقی ہن تدبیر
آؤ پوری انند نُوں اِک دم لیئے گھیر
لمیاں پاؤ چھاؤنیاں ہوسکدی ہَے دیر
رستے سارے روکیئے ناقے کریئے بند
بُھکھے آکے مِلن کے ساڈے نال مُسنّد
وِجنا ساڈا تیر ہے عین نشانے ٹھک
رسداں جِس دِن مُکیاں گورُو جاسے گا مُک
آئی بڑی پسند سی سبھناں نُوں تجویز
لگے کرن بے اُدبی راجے بدتمیز
سارا شہر سی پیوندا پانی جہدے طُفیل
اُس نالے وِچ رُہڑیا اُوناں مُوتر مَیل
گھیرا لماں ہوگیا لوک گئے گھبرا
اندروں رسداں مُکیاں چڑھے بزاریں بھا
راتیں سکھ سی ماردے فوجاں تے شبخون
لُٹ لیاؤندے بوریاں آٹا دال تے لُون
اُڈ گیا حد شہر چوں سارا پہنن کھان
تڑپھن لگیاں آندراں نکلے نین پران

بیشک بھرے بھنڈاریوں گئے خزانے کھُٹ
پھروی لنگر ورتدا رہندا روز اتُٹ
دالے دی تھاں دیگ وِچ رِجھن لگے روڑ
سنگھ پرشادے ورتدے رُکھوں پتے توڑ
اِکو سنگت وِچ سی سبھیا گور پروار
وار وار سی جپدا موہنوں ست کرتار
زورا ور تے فتح سنگھ سری اجیت جُجھار
جھکدے پیئے کردُ مبلاں کر کے شکر ہزار
گجرُی ماتا چھتری بن ونڈدوں پرشاد
جھُوم جھُوم کے آکھدی لنگر بڑا سواد
محل گوراں دے بولدے پھک پھک کے ریت
ساڈے گور سرتاج دے ہین اہی بھیت
نال صدقیاں سوبھدے ستگور چونکڑ مار
آپے ہی جُگ جُگ جو گیا پُورن پُرکھ اپار
"گھنڈا جا کے ہاتھ میں کلغی سوہے سیس
سوہری رچھیا کرے کلغی دھر جگدیش"
مستک نُور و نور ہے بڑی نرالی بھب
چھتی بھوجن والڑا رورڑ رہا اے چب
دنویں لوچن مُوند کے گاوَن دیوانہ وار
بھانا مِٹھا لگدا تیرا سرجنہار

اہ تاں گور پرشاد ہے ہونا نہیں اُداس
"جس دا دِتا کھاونا تِس کہیئے ساباس"
"دَدا داتا ایک ہے سب کو دیون ہار
دیندے توٹ نہ آوَای اگنت بھرے بھنڈار"
جو جو لنگر چھکدا لہندی اُس دی بھُکھ
دھن بھاگ نے ساڈڑے آکھن سبھے رُکھ
کِسے نہ کیری ہنج ہے کِسے نہ کیتا رنج
تیہ گوراں دے گا رہے بیٹھ پیارے پنج
ویکھی سکھی صدق دی چڑھدی کلا کمال
دُنیا وِچ نہ کدھرے ایسی مِلے مثال
اُپر مُکھ چنڈال دا بڑا بھینکر رُوپ
بڑے بڑے ہٹھ جوگیاں دے گئے حوصلے چُوپ
ستگور رہے اڈول سی مند مند مُسکان
چھڈ گئے دِل آپنا بڑے بڑے بلوان
راجے پُوری انند چوں سُوہ لیائے کڈھ
ڈھاڈی پئے وجاوندے ڈھڈھاں دی ہُن ڈھد
مُچھاں کر کے نیویاں ٹُر گئے کئی سردار
کجھ نے نکلن واسطے بالکل کھڑے تیار
موقعہ ہے کہ چلیئے ایسی چاتر چال
باہر قلعے چوں ماریئے کر کے گورو نڈھال

وِدھوا کر بیٹھے رانیاں کُل خزانے لُٹ
دے بیٹھے پوری انند چوں جڑھ کُفر دی پُٹ
گھلے اُنہاں ایلچی منتدیاں سوچاں سوچ
اِک پنڈت دو مولوی نالے تِن بلوچ
گیتا پنڈت کول سی تُرکاں کول قرآن
لگے گئو قرآن دی دونویں قسم اُٹھان
فوج بھے عالمگیر دی ڈاڑھی ہی مُنہ زور
چھڈو پوری انند نُوں دسو کدھرے ہور
اگوں ستگور نوں پیا اِک من ہوئے اِک چِت
ہتھاں باجھ کرایاں وَیری ہوئے نہ مِت
ستگور نہ جد منیا قربانی دا پُنج
تھوہڑ دِ یے سِکھ سوچدے موقع چلیا کھُنج
بھجے بھجے پہنچدے ماتا گجری پاس
پترانِ آنے ڈگ کے کردے ایوں ارداس
کہندے ماتا ساڈیئے توہی وقت پچھان
ماواں اکھیاں ساہمنے پُتر نہ مروان
توہیوں ساڈی انبڑی ساڈی جان بچا
صاحب گورو گوبند نُوں توہیوں ہی سمجھا
سارے لوک نے سمجھدے آئی موت قریب
کِداں ہُن اِہ لڑن گے بھُکھے سِکھ غریب

ماتا آئی دَوڑدی کہندی پُت گوبند
مُکھے سارے شہر دی نکلن لگی جند
راجے باٸی دھار دے مورکھ تے انجان
رمزاں تیریاں لالناں سکے نہیں پچھان
جنہاں دے توں دھرم دی رہیوں پالدا لج
اوہیو تیرے خون دے بنے پیاسے اج
گیتا گئو قرآن دی کھاندے نے سوگندھ
چھڈ انندپور چلیئے ٹٹنے والے پندھ
ست گور بولے انبڑی قسماں نے اہ جھوٹھ
راجے مغل پٹھان نے اِک جوٹھاں چوں جوٹھ
تیری تسلی واسطے رچدا ہاں اک کھیڈ
ویکھ لیئں اہ بھیکھیئے ہین کمینے کیڈ
ستگور جی تد آکھیا شرطاں نے منظور
چھڈ کے پوری انند نوں ٹر جاواں گے دور
ساڈی پر اک شرط ہے کرنی پیؤ پرواں
پہلوں نکلو رات نوں ساڈا کل سامان
نکلاں گے پھر سب ہی نگری دے وسنیک
ساڈے مال خزانیاں دے آؤ نال نہ نزدیک
خوش خوش ٹر گئے ایلچی بغلاں بیٹے وجان
پچھوں ویکھ شہنشاہ کوتک کی درتان

ڈیٹے چھتر ہڈیاں لوگڑ لد اُچھاڑ
چھٹاں وِچ بھروا لیا گوڈرا اتے کباڑ
بلداں اُتے لد کے چھٹاں تالے چھج
سٹ دوشالے قیمتی اُنوں دِتے کج
بلداں دے ہر سنگ نوں بدھی اک مشعال
اِنج قلعے چوں کڈھیا بڑا قیمتی مال
ویلا ہے سی رات دا پییاں مشعالاں جگ
قسم توڑ کے آپنی لٹن آئے ٹھگ
پلّے پیاں جُتیاں گئے نموشی کھٹ
میٹ میٹ کے مُٹھیاں رہے کچیچی وَٹ
ستگور بولے خالصہ بیٹھے ہو اَزما
ڈٹ کے کرو مقابلہ اوہدی من رضا
ڈھٹھے دِل نوں سکھ سی لگے پھیر اُٹھاون
اُپر پاپی ڈھِڈ دی اگ بُجھائے کون
بھیم چند نے مُڈھ توں رکھی جس تے اکھ
ہاتھی اوہ پرشادیا مریا جُن چُن لکھ
نیلے توڑ نبھا لئی ستگور نال پریت
چرناں دے وِچ لیٹ کے ہویا ٹھنڈا سیت
روپ دھار کے موت دا ٹھبکھ لگائی سن
"گھر گھر ایہو پا ہتچا سدڑے نت پوُن"

مٹی دے وِچ رل گئے ہیرے کئی انمول
پھر دی گوُرو نہ ڈولیا بالکل رہیا اڈول
مُنیا اورنگ زیب جاں لکھن دے وِچ حال
اچن چیتی بولیا "واہ اوُ دے گورو کمال"
دستی رقعہ بھیجیا اپنے ہتھیں لکھ
دھن تہاڈا صدق ہے دھن تہاڈے سِکھ
مَیں شرمندا ہاں بڑا بخشو میری بھُل
کوئی بہادر سُورما نہیں تہاڈے تُل
بند کرو ہن جنگ اہ چھڈ دیو پنجاب
درس تہاڈے واسطے ڈاہڈھا ہاں بیتاب
چھڈو پُوری انند نوُں جھتے ہون فساد
جھتے چاہو ہے گورُو ہووو تسیں آباد
مینوں قسم قرآن دی ہُن نہ کوئی دیر
اوہیو دھرت تہاڈری جھتے رکھو پَیر
ستگور کہندے ایلچی ساڈا دیئیں سنواد
آخر ساڈی آ گئی بادشاہاں نوں یاد
آکھیں تیری لکھت دا سُندر ہے مضمُون
ایپر مینُوں دِسدے حرف نے خوُنو خوُن
جو کجھ پُرکھ اکال نوُں ہونا ہے منظوُر
اوسے بھانے وِچ ہی رہنا ہے بھرپوُر

رنگ سبھے نارائنے کوئی نہ اُترن ہار
ویکھو رنگ وکھالدا کی کی ہے کرتار
بدّھا اُہدے حکم دا بیٹھاں نشچے دھار
جویں جویں اوہدا حکم ہے تویں تویں ہے کار
ہلن دھرت اکاش راہ رہنا اساں اہل
حکم بناں تے اِک نہ پتّہ سکے ہل
جدوں جھالہ ویکھیا ایداں بڑا اٹل
داس کماری تک سی پرچ گئی تر تھل
کچے پلے سکھ سی گئے بے دعوے لکھ
"نہ توں ساڈا گورو ہیں نہ اسیں گورو دے سکھ"
گجری ماتا آکھدی منو میرے لال
توہاں نالے پوترے ٹورو میرے نال
سِفتے وِچ فرما گئے راہیں نے سرتاج
توڑو بھانڈا بھرم دا کھوہل دیوسبھ راج
کہہ گئے کہو گوبند توں اُٹھو میرے لال
ویلا دھرم بچاؤن دا آیا بھاگاں نال
میں جو پائے پوُرنے اُس تے ٹرو گوبند
میرے رستے چل کے آن بچاؤ ہند
پھیر سماں ہے منگدا میرے گھر چوں سیس
پاوو امر شہیدیاں ایہو میری اسیس

پتے کدی نہ بھّدے پھکّڑ نے بجرات
اِک اِک کر کے دے دیئو سب الہٰی دات
سُن کے سچّے پاتشاہ ہوئے اتی نہال
کہندے پتا حضورُ نے کیتے حل سوال
"راج کرے گا خالصہ عاقی رہے نہ کوئے
خوار ہوئے سبھ ملیں گے بچے سرن جو ہوئے"
پچھے چھڈ گوربخش نوں سانبھن لئی استھان
چالے پائے ستگورو کٹھا کر سامان
ہتھ لکھتاں تے پوتھیاں رکھیاں نال سنبھال
پنج سو صدقی سکھ سی ٹرّے گوراں دے نال
مُڑ مُڑ تکدے جا رہے پچھے جیت جھبار
گلی گلی نال جاپدا اِک اُٹّ ٹُٹّ پیار
چارے پاسے سہم سی سہمے در و دیوار
ایپر سینہ تان کے ٹُریا کلُ پروار
رو پڑدے دل تڑپئے ونڈن سگور دات
پنج پیارے نال سی بڑی ہنیری رات
کیرت پور نوں چھڈ کے لنگھ گئے نرموہ
دشمن کردا آ رہیا پچھے پچھے ٹوہ
اِک تاں سروی قہر دی دُوجا مُٹھی جان
تیجا وسن لگیا گڑیاں دا طوفان

پل پل بجلی لِشکدی لاوے چھُٹ ہوا
بجلی دے لِشکاریاں دنّے ناگ جگا
شاں شاں کر کے شُوکدی سرسہ بنی وِراٹ
ہوروی ہُندا جا رہیا چوڑا اُس دا پاٹ
پاپن ندی پہاڑ دی لگی اگ لگاوُن
وانگ پہاڑی راجیاں لگی قہر کماوُن
پھڑ لئو پھڑ لئو کوُکدے بجھے آوُن پٹھان
اُیدھر تِلکن بازیاں پَیر پَیر نقصان
سارے سِکھاں پچھُیا ستگور گہر گنبھیر
اَج کیوں دُشمن ہو گئے قدرت تے تقدیر
لور پچ آ کے بولیا اِنج سوڈھی سُلطان
لیندا پرکھ اکال ہَے ساڈا اِمتحان
بھانت بھانت دے کر رہا ساڈے نال کلول
کھیڈے لکن میٹیاں بہہ کے ساڈے کول
"ہوں ڈھوڈھیدی سجناں سجن میڈے نال
نانک الکھ نہ لکھیئے گورمکھ دیئے وکھال"
دُکھ سُکھ دونویں کپڑے پہنی جاوے جگ
ایہہ ننگی آتما ٹھگ لبھاوُن ٹھگ
ایہہ تن بالن اگ دا ہونا اِک دِن ڈھیر
جس دِن بھور رہے اُڈنا اُتا نہ لگنی دیر

ہنساں موتی چگنے کاگاں کھانے ماس
سُرور پنچھی ہیکڑو بھاہی وال پچاس
دیندے سن اُپدیش اِہ ستگور جد دھیر
سرسہ کنڈھے آ پئی بِپھیوں آن وہیر
ہویا خوب مقابلہ دُشمن ہوئے چھار
چلن پئیاں گولیاں کھڑک رہی تلوار
امرت ویلا ہوگیا لڑدے رہے سردار
ستگور لا کے بہہ گئے آسا جی دی وار
بھوگ پیا تاں صاحباں کیتے اِہ فرمان
لڑدے لڑدے چیریئے سرسہ دا طُوفان
سرسہ کہندی ڈوبنے بھر بھر تیرے پُور
ستگور کہندے توڑنا تیرا اَج غرُور
اُٹھو میرے خالصہ بولے اِنج حضُور
لے کے نام اکال دا کر لئو ندی عبُور
بیشک ہے نہیں بیڑیاں بیشک کنڈھا دُور
ہیٹھاں ہڑ ہے قہر دا اُتوں پیندی بھور
واہگورو نام جہاز ہے چڑھے سو اُترے پار
جو شردھا کر سیوندے گور پار اُتارن ہار
ستگور سرسہ چیر کے جا پہنچے اُس پار
کھیروں کھیروں ہوگیا سارا ہی پروار

مال خزانہ پوتھیاں رُڑھیاں بے شمار
سالاں بدھیاں محنتاں گئیاں سب بیکار
زورا ور ستگورو فتح سنگھ وِچھڑے گجری مات
وِچھڑے جیت جُھجھار سی کسے نہ پُچھی وات
محل گوراں دے روپڑوں پہنچے دِلی شہر
اِک اِک بی تے وکھرا ٹُٹن لگا قہر
سجے ہتھ اجیت سی کھبے ہتھ جھجھار
لا کے دووِیں انگلی ٹُری جائے داتار
ٹُردے ٹُردے ستگورو آ پہنچے چمکور
جانی نال سی سورمے گورپتراں دے بھور
مساں سی بیٹھے آن کے اِک گڑھی وِچکار
مگرے واہراں آگئیاں کردیاں مارو مار
اگے کی کجھ ورتیا کنج لکھاں میں کھول
ٹُٹی میری قلم دے نھڑک رہے نے بول
دِھیاں پُتراں والیو دھرو کلیجے ہتھ
لگا کرن بیان ہاں ساکا اک سر لتھ
اگے کی کی بِیتیاں ستگور سچے نال
آپ گڑھی چمکور دی ارج سناؤندی حال

چمکور دی گڑھی

لئے نی گڑھیے دیں دے مینوں خونی ساکا
کِنج پیا دَمیش دی جاگیر نوں ڈاکہ
کِنج لڑے سن اوس دے دو وڈّے کاکے
کِنج گورو دے ڈھڈیاں وِچ پیٹے پٹا کے
کِنج دوہاں نے چھانگیا سبھ آکا باکا
سیس تلی رکھ کھیڈیا کِنج تلی تلاکا
کِداں صاحبزادیاں نے کھیڈی ہولی
کِداں شیراں گدڑاں وِچ پائی بولی
کِداں جا کے جُوجھیا اوہ کلّا کلّا
کِویں بھیلے ہِکیا بھیڈاں دا گلّا
کِداں اوہناں ویریاں دے لاہے پڑچھے
کِداں ہوئی پی گئی رت بھر بھر کڑچھے
کِداں پڑھیا چاہلیاں کرپان چلیسہ
کِداں چڑھ گئے سولیاں تے چائیں چائیں عیسے
کِنج گورو گوبند نے سنگھ تورے چائیں چائیں
کِنج چلائی پتراں دی بھری دنالی
لئے وَرے کو یا تلسیا تینوں لیکھ لکھاواں
لکھدا جائیں لکھاریا جو حال سناواں

پَین کُرلاں جیبھ نوں بَیں کِداں بولاں
گنڈھ کلیجے وَجدی ہَیں بھیت جاں کھولاں
پڑھیا سال اِکاٹھواں تے صدی ستاراں
اٹھویں پوہ دے دِوس نوں اِہ ہویاں کاراں
مَیں گڑھی چمکور دی اِنج عرض گزاراں
بھُر بھُر جاون کچیاں مریاں دیواراں
سب توں اُپر ہے میری اِک ڈھٹھی بُرجی
جس وِچ لا کے مورچہ سن بیٹھے گور جی
مردی ہَے سی قہر دی ہُڈ چیرے ٹھکا
اِٹ اِٹ میری مار دی سی دندوڑکا
اُتے سورج کنبدا اوہنوں چھڑیا پالا
ہیٹھاں رن گرما رہا اِنج کلغیاں والا
اُٹھو میرے سُورجو چھا گیا ہنیرا
کِرن ٹُکیری کر گیا کرِناں دا ڈیرا
دانہ دانہ بھُر گئی رِشماں دی چھلّی
پھر وی ونڈوُ چاننا میری جند اکلّی
اِک دِن مَیں سی آکھیا دِن ایسے آؤنے
چِڑیاں کولوں جس گھڑی ہَین باز تُڑاؤنے
اَج اوہ ویلا بخشیا سچیاں سرکاراں
لَوَ نی چِڑیو آ گئیاں بازاں دیاں ڈاراں

اِک دِن مَیں سی آکھیا اوہ وقت ہے آؤنا
نال سوا لکھ وَیریاں مَیں اِک لڑاؤنا
اَج اوہ مَوقعہ آ گیا میرے برخوردارو
میرا قرضہ آپنے سر نال اُتارو
مَیں قربانی رب دا اِک قسط ہے تاری
اَج ہے دُوجی قسط دی پھر آئی واری
گُتّی ڈنڈا کھیڈنے دی عُمر تُہاڈی
رنگ جوانی ماننے دی عمر اساڈی
ایہہ ساڈوں گُڑھتیاں وِچ مِلی شہیدی
آؤ پُترو ویکھیے بنڑ بنڑ کے مہندی
ایسی لاونی شوٹ ہے اَج دُور دُراڈی
بٹ بٹ پِچھے ویکھدے رہ جاون پچھاڈی
ویکھو ایداں تیر لیئو دُشمن نوں داباں
جیداں مُنڈے گُڈیاں نوں دیندے داباں
کھیڈو اج کھڈاریو اینج کوڈ کبڈی
دُشمن دی نہ رہ جائے کوئی ثابت ہڈی
وَر لئو میرے پُترو ہے موت کنواری
ویکھ لئو مونہہ اوس دا اُج وارو واری
اگڑ پِچھڑ پہنچ کے اُج لینیاں لاواں
بھتڑ کے اک وی پیر نہ مَیں صدقے جاواں

ساڈا تے اِس موت دا سنبندھ پُرانا
ساڈے گھر دے وچ ہی اہدا رہا ٹھکانا
اِس دے پُرکھاں نال ہے ساڈی رشتے داری
آپس دے وچ بھاجیاں تے کڑماں چاری
ساڈا تے اِس موت دا ہے خون وی اِکو
قلم دواتاں اِک تے مضمون وی اِکو
دُھر توں رکھیاں سانجھیاں اہدے نال گراہیاں
جدوں لایاں یاریاں اساں توڑ نبھایاں
دُھر توں سانجھا کر لیا اساں ڈُبنا تَرنا
دُھر توں سانجھا کر لیا اساں جینا مرنا
مُکدی گل کہ موت دا ہے لطف انوکھا
ہنگ لگے نہ پھٹکری رنگ آوے چوکھا
بیٹوں وی اہ ریجھ ہے پُت چار دیاہواں
نیں وی نُوہاں والڑا سوہرا اکھواواں
چِلّے میری پَیتروِ حیگ اُتے پیڑھی
سج کھنڈ تیک لگا لئو ساہاں دی سیڑھی
جاؤ میرے لاڈیو لاڑی پرناؤ
اج ویاہ کے موت نُوں میری انس ودھاؤ
نہ شرماؤنا ہونیاں حد مارن دھپیاں
پاؤنا میرے ساہمنے گھنڈ کے چھپیاں

حاضر نہیں تُہاڈیاں اِس ویلے ماواں
آؤ مَیں ہی لاڈلوں سبھ شگن مناواں
کھارے بیٹھو پُترو مَیں ماں ایں پاواں
مل مل وٹنے رتّ دے لہُو نال نُہاواں
تِلک لگاون واسطے رتّ کُنگُو پاواں
دادی دُلّوں مے لواں سبھ دُور بلاواں
آؤ بتّھاں لاڈلیو مَیں سر تے سہرے
ویکھ لواں میں لشکدے نُورانی چہرے
لا لیؤ سِر تے کلغیاں ہتھ پا لیؤ چھاپاں
اَج تہانُوں آپنا کلغی دھر تھاپاں
اُویں بائی لاگیاں ہے کانواں رولی
نِبھوں گا تے مَوت دے میرے کول نہ مَولی
کول نہ میرے گوڈیاں نہ کول ہے مہندی
پھر وی پُوری کر لواں جو حسرت رہندی
دُشمن دا دل آ گیا جیوں آوے ٹِڈّی
اوسے دی اج مکھنوں مل دینی چھِڈّی
نہ کدھرے شہنائیاں نہ وجے ڈھولی
چُپ چپیتے پُترو اج ڈیئو آ ہوتی
گھوڑی آ گئی مَوت دی لئو پے گئی کاٹھی
پڑھدے شبد چلانیاں دے میرے پاٹھی

اج جے ہُندی اِک وی کوئی بھین تہاڈی
گاؤندی پنج پنج گھوڑیاں کر کر کے لاڈی
آؤ بھیناں دا لاڑے ہیں شگن مناواں
گُند گُند واگاں خوُن دے میں سوہلے گاواں
لڈُو ممتا والڑا مُنہ پاواں بھر بھر ماں
پاواں اکھیں بیس کے دُشمن دا سُرمہ
ٹھہرو چُماں ہتھ اوہ جن کیتی سیوا
جاندی ایس بہار دا ذرا چکھ لال میوا
اَج تہاڈے ہتھ توں مر جاواں کنساں
ماں سراں توں اُڈناں میرے بچے ہنساں
اُٹھو میرے لاڈلیو ہُن فتح بُلاؤ
میری ایہو اسیس ہے نہ واپس آؤ
کھا کے سینے آپنے وِچ سو سو گولی
سِدھے سچ کھنڈ پہنچاں اُٹھا کے ڈولی
پہلا متھا ٹیکنا گورو نانک اگے
جس دے سِکھی باغ نوں پھل ایسے لگے
ستگور نانک دیو نے ہے کرم کمایا
میرے سِر تے اوس دا ہے ہر دم سایہ
ایسی چاڑھی اوس نے میتوں نام خماری
سیس اُتارن نال وی نہ جاوُ اُتاری

دُوجا متھا ٹیکناں گُورُو انگد تائیں
امرداس گور پُوج کے رام داس دھیائیں
پھری گورُو ارجن دیو نے پڑدادا میرے
پنجواں متھا ٹیکنا تیئیں اُس دے ڈیرے
بہہ کے نوّیاں تتیاں جس ریت پلوائی
جس نے لٹک شہیداں دی سانوُں لائی
ستگور ہرگوبند نوُں پھر سیس جھکاؤنا
میری پیری والڑے دے درشن پاؤنا
نانک دے گھر اوس نے نوں ریت چلائی
پہلی واری اُس نے تلوار اُٹھائی
دادے توں میں سکھیا تلوار اُٹھاؤنا
پھیر پتا توں سکھیا میں سیس کٹاؤنا
پھیر گورُو ہر رائے تے ہرکرشن دھیا کے
کرنا دونویں بندناں تد سیس جھکا کے
پھیر دیادب نوُڑ دے بابے وَل جانا
توڑ پہچایا ربّ نے جہدا اَج گھرانا
تیغ بہادر صاحب تے اُٹھتے اُڈیاں باہواں
جہدیاں گنیاں جان نہ میتھوں صفت صلاحواں
کہتاں دونویں اوس نوں اوہدی بہہ کے گودی
توں رہا تلوار تے پھر سیس ہے مودی

نانک دے بازار دا بھا بولی جاوے
تیرا تیرا آکھ کے ہر تولی جاوے
کہنا ہند دی چادر ہے میرا ڈھکیں پردہ
ایس ویلے دو پتراں دا جوڑہ سردا
جس دن میریاں ہو گیاں کجھ ہور توفیقاں
تاروں نیچی کشت ہیں بہہ وچ تریکاں
کہنا پرکھ اکال نوں پھر وارو واری
پہلی کشت گوبند سی تیری اودوں تاری
سیس پتا دا وار کے جد چھوڑ لایا
رڑہدے ہندو دھرم دا جد پور بچایا
کہنا سر جہار نوں میر لیو سر ڈولو
حاضر ساڈے سیس نے داتار قبولو
اج اسیں ہاں آ گئے پیچھے سرکارے
حاضر دوجی قسط ہے ساڈے بخشن ہارے
جو وی قرضہ مالکا تیرا باقی رہندا
ٹک جائے گا اک دن سبھ لہندا لہندا
کہنا گورو گوبند دی ہے نیک کمائی
اک اک کر کے لاہ دیو تیری پائی پائی
نے وے کویا تلسیا لکھ ہور کہانی
اکھاں وچوں پو تجھ لئے ایہہ وگدا پانی

نہ ہی ہنجو ڈِیگیا اوہدے برخورداراں
نہ ہی ہنجو ڈِیگیا اوہدے سکھ سرداراں
ستگور دی توہین ہے نہ ہنجو کیریے
ستگور ہنجو کیریا نہ اِک وی ویریں
اوہ شکرانے وچ سی نہ ہے ایداں گاؤندے
دِن وڈبھاگی اِس طرحاں کوئی روز نہ آوندے
دُھر درگاہوں حکم سی پُت لیکھے لاداں
جس داتے دی دات ہے اوہدے کول پچاواں
ایتھوں خوشیاں بھاریاں اج دیئو ودھائیاں
ترس ترس کے اج نے شُبھ گھڑیاں آئیاں
لئے دے کوپا چڑھ پئیاں اوہ دیکھ براتاں
نچّے بھفیاں لاڑیاں ستگور دیاں باتاں
نِکّا ویر جُھجھار ہے بنیا سربالا
گُھٹ گُھٹ چڑھیا رُوپ ہے نے شان دوبالا
پہلوں ٹُرے اجیت سنگھ نے پنج پرانی
کہندے موت ویاہونی جو جیون داتی
پچھے میرے جُھجھار ہے جہدے اَنگ اَلوئیں
اج اُڑاؤنے جس نے ویری دے دھوئیں
اوہدی عمر ہے چوداں سال دی تے چھب نرالی
اوہ بُوٹا ہتھیں پالیا سِکھ پنتھ دے مالی

میرا نام اجیت ہے نہ جیتیا جاواں
مردا مردا مرجاواں نہ قابو آواں
عُمر اٹھاراں سال دی ہے میری حالی
مکھناں دے نال اپنی ئیں دیہی پالی
کیہڑے کم نے آؤنیاں اہ دُدھ ملائیاں
پربت نال جے ٹاکرا نہ کیت رائیاں
تُسو میرے پیچھے پاتشاہ ہن بخشو چھٹیاں
ویلا ہویا لگن دا درگاہوں گٹیاں
موقع ملیا قیمتی کِتے کھنج نہ جاوے
کر کر مینوں بینتاں پئی موت بُلاوے
مُوت کہے تیرے باجھ نہ مینوں نیندر آوے
جنی چھیتی ہو سکے بے حب مُکلاوے
سُنیا سوہرے پنڈ دے ہن لوک گھمنڈی
ایس لئی ہیں وُڈھنی ظلماں دی جنڈی
میلا مُجڑیا مرگ دا پھر آئی ہے ماگھی
اج بگھیاڑاں وِرح ہے پھر یادُنی باگھی
لئو جی سب نوں آخری ہن فتح بُلائیے
ویہو اسیساں جنگ چوں نہ زندہ آئیے
چھیڑیا مارُو راگ ہے کوئی ست سُراں دا
بنیا سِر تے چھنز ہے اج ہتھ گوراں دا

نہ کوئی گھوڑی ہنکدی نہ وجیا واجہ
ہویا خضر حیران سبھی مُغلاں دا خواجہ
لئو جی ویکھو ٹُر پئے دمیش دے لاڑے
چڑھتاں ویکھ شریکیاں وِنج پئے گئے ساڑے
لئو جی ویکھو سَوہریاں دا پنڈ ہے آیا
دوہاں دھراں دا ستگوروں نے میل بُلایا
اُدھر ملنی واسطے ہن لکھاں فوجی
ایدھر ویہہ تیہہ سکھ نے تے دومن مَوجی
لئو جی آن بہادری نے سہرا پڑھیا
سُن کے جوش اگمڑا سنگھاں نوں چڑھیا
ٹُٹ کے گل نوں پئے گیا حید آل دوالا
پئے گئی تدوں اجیت دے گل وچ جے مالا
لئو جی اندر لئے گئے ہُن اپنے ڈیرے
اندر جا کے ہونیاں نے پا لئے گھیرے
وَڈھ وَڈھ کہندی چونڈھیاں جیجے نوں سالی
دیوو اج کلیجڑی مینوں ساہاں والی
کہندی بڑا پسند ہے مینوں سر بالا
بڑا لڑاکا لگدا جہدا رُوپ نرالا
مَتّو میری بیٹنی جیجا جی میرے
بس وی نال جھمار دے اج لئے لاں پھیرے

اگوں کیہا اجیت جی منظور ہے سانوں
اج توں ویرا اپنا میں دیاں تھاؤں
آکھو آپنے بابلے نوں کاج رچائے
اکڑ بچھڑ ساڈیاں لاواں پڑھوائے
لئو جی آیا پھیریاں دا وقت سہاوا
لئو جی ہوون لگیا جیہے گندھ چتراوا
لئو جی بابل موت دے پلے پکڑائے
اکڑ بچھڑ لڑ پئے دمیش دے جائے
پہلی لاں وچ رہ گیا نہ کوئی وی ٹسکا
اک اک تیر کمان چوں دس دس نوں ٹھکا
دوجی لاں وچ ویریاں دے لاہے آہو
تیجی لاں وچ بن گئے اوہ کیتو راہو
چوتھی لاں وچ لاڑیاں اوہ حشر مچایا
دشمن کہندا بخش دے اج جان خدایا
تیر مکے جاں بھتیوں تاں نیزہ پھڑیا
لڑ لگی ہوئی موت دا در ٹوٹ کے لڑیا
لا کے تنبراں بانکیاں لاشاں دیاں ڈھانکاں
پھیر چڑھائیاں موت دی ویہنی وچ بانکاں
ڈولی دے وچ بابلے جد موتاں پائیاں
ناہر خاں سی لگیا اج دین ودھائیاں

ٹُٹے دنداں نال مساں اہ بال دو پُچھے
ایپر اِنہاں لاڑیاں دا باپ ہے کِتھے
ہالی ناہر خان دا نہ فقرہ مُکا
سِدھا مُنہ وِچ آن کے اِک تیر سی ٹُھکا
جِس دے نال سی بنھیا ستگور نے رُکا
سمجھو گورو گوبند سنگھ ہُن مگرے ڈُھکا
ساڈی ریجھ سی دیکھیئے مغلاں دیاں بھیڈاں
اکھیں جا پئے ویکھ کے پُتراں دیاں کھیڈاں
کوٹ کوٹ دھنواد ہے تیرا کرتارا
نِردِھن سماپت ہو گیا میرا کارج سارا
ویکھے اکھیں بیٹھ کے مَیں کُل نظارے
رَن وِچ جُوجھے کِس طرح میرے جیت جُھجھارے
پُتّاں توں وی وَدھ کے مینوں سِکھ پیارے
پا گئے اُج شہیدیاں میرے دیش دُلارے
بس گڑھی چمکور دی کی ہور سُناواں
ستگور نال سی رہ گیا سِکھ ٹاواں ٹاواں
معاف کریں اے شاعرا ہے کٹھن سمسیا
سِنگھاں دا مَیں حال ہے تینوں تھوڑا دسیا
سِنگھاں نے جو کھیڈیاں ایتھے کھڑگاں ڈھالاں
دُنیا وِچ نہ اودیاں کِتے مِلن مِثالاں

جناں پیار گوبند نوں گورسکھاں پایا
اوناں جیت جُھجار دے نہ حِصّے آیا
ستگور چھڈدے تیر ادہ جو ناگ کرنڈے
مُغلاں دے جرنیل سی چُن چُن کے پُھنڈے
لوے سِیّحے پاتشاہ او مُغل پٹھانوں
سپاہ گری دی ہو چھبو کُجھ قدر پچھانوں
ٹک ٹک ہلّہ بولدے ہو کائر لوکو
روکو میرے تیر دا اک وار تے روکو
سُن لؤ لشکر والیو وَڈیو جرنیلو
مُک گیا جے حوصلہ تاں میتھوں لے لؤ
لشکر ہور منگا لؤ نے مِلدے جِتھوں
جگرا گورُو گوبند دا پر آئے گا کِتھوں
ستگور نے پھر کھچ کے چھڈیا جیکارہ
تھر تھر تھر تھر کنبیا سی دشمن سارا
لڑدے لڑدے پئے گئیاں جد اُپردں شاماں
رُکیا وَجدا وَجدا جد گگن دماماں
سکھّاں کیتی جوڑی گل پلّہ پا کے
چلے جاؤ تسیں پاتشاہ ایتھوں جان بچا کے
تد تک دشمن رو کیئے اسیں جند لڑا کے
جد تک کدھرے دور نہ تسیں پہنچو جا کے

ستگور اگوں بولدے اوئے سِکھ سردارو
گل کرو کوئی ہوش دی کجھ سوچ وچارو
ٹُر جائے اَج گوبند سنگھ کر گڑھی ایہہ خالی
لاشاں ہویاں ٹھنڈیاں نہ جس تھاں حالی
کِداں ٹُرے گوبند سنگھ کر جان پیاری
جس نے جوڑی پُتراں دی ایتھے واری
کِداں ٹُرے گوبند سنگھ بچے مروا کے
قیمہ قیمہ اپنے گورسِکھ کرا کے
کِداں ٹُرے گوبند سنگھ اِہ چھڈ جیالے
پنجاں وِچوں ٹُر گئے جِتھے تن پیارے
کِداں ٹُرے گوبند سنگھ وِچ چھڈ لڑائیاں
جس نے سارے ہند نے ہن آساں لائیاں
کِداں ٹُرے گوبند سنگھ سِکھ پنتھ دا والی
ہتھیں بُوٹے پال کے نہ پُٹدے مالی
کِداں ٹُرے گوبند سنگھ جی کر کے کوڑا
سارے دُشمن کہن گے ایتھوں گورو بھگوڑا
کِداں چڑھے گوبند سنگھ اَج دُوجی جنجے
جد کہ باقی رہ گئے سِکھ کیول پنجے
اَج تہانوں چھڈ کے ایتھوں نٹھ جاواں؟
رہندی دُنیا تک میں بزدل اکھواواں؟

نہ نہ سنگھو پیار یو راہ ہو نہیں سکدا
خون شہیداں والڑا ایں دھو نہیں سکدا
ایس شہیدی خون نے رنگ ہور لیاؤناں
میں وی اپنا خون ہے اہدے نال ملاؤناں
نویں رہ دسے آگ نے لاچار نہیں ہاں
ہو سکدا مجبور ہاں غدار نہیں ہاں
ہٹ جاؤ میرے رستیاں دے وچ نہ آنا
ایس گڑھی نوں چھڈ کے میں نہیں جے جانا
سن کے پنجے سکھ سی ڈاڈھے گھبرائے
کہندے تینوں ستگورا کوئی کنج سمجھائے
ساڈے ور گے جمدے تے مرن کروڑاں
اُپر تیریاں دائیاں نے جگ نوں لوڑاں
تیرے باجھوں ظلم دا ہڑ کس نے تھمنا
دوجا گورو گوبند سنگھ نہیں ماواں جمنا
توں نہ بچیوں شہنشاہ سر کون دیئے گا
بدلہ کل شہادتاں دا کون لئے گا
نیل کنٹھ جے نہ رہیا وش کون پیئے گا
توں بچیوں تے ستگورو سکھ پنتھ جیئے گا
اک دن توں سی دسیا دشمیش پیارے
پنجاں وچ پرمیشور دے ہون دیدارے

یاد ہے سانوں آ رہا بس اوہیو ویلا
بنیا گورو گوبند سنگھ آپے جد چیلا
پھر ہے آیا پاتشاہ اج اوہیو ویلا
اج گورو ہے خالصہ نے توں ہیں چیلا
"سن لے اج گوبند سنگھ او سکھ سردارا"
اج گورو دے پنتھ دا اہ حکم ہے بھارا
پنجاں دے اس حکم توں توں مک نہیں سکدا
اک پل ایتھے ہور وی توں رک نہیں سکدا
حکم گوراں دا ستگورو نے اج نبھایا
کلغی لاہ کے اپنی پھر سیس نوایا
کہندے ایہہ لوؤ پیاریو میری گوریائی
حکم تہاڈے وچ ہے کوئی حکم رضائی
اج توں میں ہاں خالصہ تے گورو تسیں ہو
میں ہاں منزل آخری پر شروع تسیں ہو
پنج اکٹھے ہون گے جد سکھ پیارے
اوہناں چوں دس جوت دے تسیں کرو دیدارے
پنتھ گورو توں رکھنی وڈی گور بانی
ٹردی جاوو اپنے ہی آپ کہانی
سکھاں کیتا فیصلہ نہ دیر لگاؤ
بھائی دیا سنگھ دھرم سنگھ نوں نال لیجاؤ

تیجے بھائی مان سنگھ دی ساتھ کرن گے
بھیڑ بنی جاں آپ نے تاں کٹ مرن گے
بڑی ہنیری رات ہے ہتھ پیر ہتھ نہ دیندے
ویری دا دل سوں رہا ہے گوڑھی نیندے
جاؤ سچے پاتشاہ ہن گڑھی اہ چھڈو
ہور کتنے سکھ پنتھ دے جا جھنڈے گڈو
نکلے تالی مار کے گور اچ سنا کے
"پیر ہند دا چلیا جے پھڑ لئو آ کے"
سن لئی اہ آواز جاں دو پہرے داراں
نیٹھے دونویں چک کے ننگیاں تلواراں
ایہہ دونویں ستگورو نے پار بلائے
مردے مردے چیکدے سن ہائے ہائے
کل متاں لاں دشمناں جو رات جگائیاں
تیراں دے نال ستگورو نے جھٹ بجھائیاں
ہوڑا دھیڑی پئے گئی پچ گئی دہائی
ہر کوئی آکھے فوج ہے سکھاں دی آئی
آپو وچ جاں لڑ پیا اوہ لشکر بھارا
ایدھر اگے ٹر پیا میرا ستگور پیارا
ٹردے ٹردے پہنچدے جاں اس تھاں اتے
جنہٹے پھل کملا گئے سن خونی رتے

گھُپ ہنیرے وِچ نہ کجھ دِسّے دِکھائی
اینے نوں اِک لاش سی پیراں وِچ آئی
کڑکی بجلی اَبروں ہویا لِشکارا
آیا نظر اجیت سنگھ اوہدا پُتّ پیارا
ایداں لگّے لاش دا دِل ٹھریا ہویا
ستگور چرنی اُس نے سِر دھریا ہویا
ست گور پُت دے سیس تے منھ رکھ کے لوے
"دھن اساڈے سِکھ جو صدقوں نہ ڈولے"
تڑپیئے پھیر شہید نوں گور سیس نوا کے
اپنے سر جھار دا لکھ شُکر منا کے
اِک سِکھ کولوں بولیا میرے ستگور پیارے
اوہ جے لاش جُجھار دی جو کرے اشارے
کہندی مینوں آن کے وی دیئو اسیساں
میں وی لایا مورچہ بھے نال نجیباں
ستگور پھیر جُجھار دا جا چُمیا متھا
کہندے قرضہ دا تیا تیرا کجھ تاں لتھا
جھٹ دیا سنگھ لک توں اِک چادر کھولی
کہندا میرے ستگور میری ہمت ڈولی
حکم دیئو تے پاڑ کے دو کفن بناواں
دوہاں صاحبزادیاں دے اُپر پاواں

جذبہ تیرا نیک ہے ستگور فرمایا
ایہہ ہساتھوں وِتکرا نہیں جاندا پایا
جنّے سِکھ شہید نے اِس تھاں تے پیٹے
ڈِٹّے نے میرے جگر دے میرے نادی بیٹے
پہلاں کھیّن دُوجیاں لاشاں تے پاؤ
پھیر اجیت جھُجھار دی کوئی گل چلاؤ
سُن کے سِکھاں آکھیا تیرا دھن ہے جیرا
دُنیا وِچ نہ پاتشاہ کوئی ثانی تیرا
لوے ستگور پیار لیو نہ چیت ڈُلاؤ
ڈِٹّے ہوئے ستاریاں دا سوگ بھُلاؤ
اوہ اِک تارا چمکدا اوہدی سید ھے جاؤ
جنی چھیتی ہو سکے ایتھوں قدم اُٹھاؤ
کھِٹّے رہن وِچ جاپدا ہیں خطرہ بھاری
ایتھوں ہوئیے وکھرے ہن وار و داری
ماچھی واڑے جنگلاں وِچ آ کے مِلنا
دُکھ مصیبت وِچ وی مُسکا کے مِلنا
ستگور کل شہید نوں تدسیس جھُکا کے
ٹُر پئے سینہ تان کے گردن اکڑا کے
ہنجوں اک نہ ڈیگیا یودھے بلکاری
مُڑ کے پِچھے اِک نہ گور جھاتی ماری

کردے جاندے رب دے لکھ لکھ شکرانے
کیتے جس قبول تے اُس دے نذرانے
حدّ بنّے چمکور دے سیھ ٹپدے جاندے
واہگورو واہگورو مکھ چوں سن جپدے جاندے

گڑھی وِچ چلے سنگھاں دا حال

ہُن گڑھی چمکور دی دساں اگلا حال
آکھے لگ جاں نیتھ دے چلے گئے پرتپال
پَیر پَیر تے اوکڑاں پَیر پَیر تے جال
اُہیر مرد اگڑے کیتے حل سوال
جاندے جاندے کر گئے کرنی اِک کمال
سنت سنگھ شنگاریا کلغی جگیاں نال
دے گئے اِک کمان سی نالے اِک شمشیر
سونے دی مُٹھ والڑے نال پھڑائے تیر
اُسے تھاں تے مورچہ دوہاں لیا سنبھال
جِس تھاں مارے تیر سی ستگورو بیشال
ادھی راتیں یودھیاں ماری دھونسے چوٹ
ڈر کے مغل پٹھان سی لبھن لگے اوٹ
کیتی دوہاں یودھیاں تیراں دی کوچھاڑ
دُشمن دستے اِک دے دِنے پَیر اکھاڑ

اَیتے نُوں دِن چڑھ گیا، ہو گئی جدوں سویر
ساری شاہی فوج نے لیا گڑھی نُوں گھیر
تھاں تھاں لا کے پوڑیاں گئے دیواراں ٹپ
رِینگ، رِینگ کے آوندے کئی ہزاراں سپ
دونویں ہی سنگھ سُورمے بندے سن سر لتھ
آہرن جیہاں چھاتیاں ٹھوڑے ورگے ہتھ
ڈوہے سن فولاد دے چھیتیاں والے پٹ
دُشمن دی ہر کھیڈ نُوں کیتا چوپڑ چپٹ
لڑدے لڑدے ہو گئے بیشک لہو لہان
پھر دی کرن مقابلہ رکھ ہتھیلی جان
سنت سنگھ دے سیس تے سجی کلغی ویکھ
دوڑے مغل پٹھان سی زنگڑ نالے شیخ
عیلی عیلی کُوک کے دُشمن شور مچان
"ہتھ گورو ہے آ گیا" خوشیاں پئے منان
آن ہزاراں ویریاں سمجھ لئی بکرید
مُٹھیاں چھُریاں نال سی کیتے سنگھ شہید
سنت سنگھ دا سیس سی لیا ویریاں کٹ
آکھن لگے ایس نُوں دِلی گھلیئے جھٹ
ویکھ کے اِس نُوں بادشاہ ونڈو خلعت نیاز
شاہی مسجد وِچ اوہ جا کے پڑھو نماز

بھید جدوں پر کھلیا ردیا خان وزیر
بنی بھنائی اوسدی دلیا ہوگئی کھیر
جھٹ پٹ اپنی فوج نوں لگا حکم سنان
سارے پاسے آپنے دستے کرو روان
زندہ مردہ جس طرح پیش کرو دمیش
بنیا پھردا بادشاہ نالے جو درویش
کیتا پھیر نواب نے صوبے وچ اعلان
شاہی باغی ہے گوروشاہی ہے فرمان
جو وی اُس دی مدد تے آئے گا انسان
اُسدی آل اولاد دی کڈھ لواں گا جان

سُول صُراحی خنجر پیالہ

گیڑ سمے دا گِڑیا پُٹھا بازی ہوئی پُٹھی
ست گور کہندے واہ میرے داتا تیری رحمت تُٹھی

شکر شکر شکرانہ تیرا او میرے سِرجنہارا
اِک اِک کر کے لیکھے لگیا میرا ساتھ پیارا

ننگے پیریں ٹُریا جاوے پیراں وِچ نہ جوڑا
نہ ہی چِٹا باز رِہا نہ تھلّے نیلا گھوڑا

نہ ہی سِر تے کلغی سوہے لیرو لیر ہے جاما
پاٹ پاٹ کے کچھے وانگوں بنیا ہے پاجاما

اِکو اِک کمان ہے موڈھے تیراں دا اِک بھتّھ
اِک اکّلی جان نے لایا نال پہاڑاں متّھ

انھی بولی رات دے اندر بھُر جان تارے
چڑھدے سُورج ورگا مُکھڑا اکھیاں ہِشکاں مارے

کھیڑی پنڈ دِیاں دو گُجراں اُچی رَولا پایا
پھڑ لَو پھڑ لَو پِنڈ والیو باغی گورو ہے آیا

ستگور جی نے مُہراں مُٹھیاں پھر دی چُپ نہ ہوئے
آخر ستگور تیراں دے وِچ دوویں دُشٹ پروئے

پیر پیر تے روڑ کنکراں پیر گورو دے چھلّے
قدم قدم تے قدم گورو دے پنیدے جاندے ڈھلّے

کئی دناں توں چلدے چلدے اک پل نہ ستائے
آتم بُھکھ مِٹائی جاندے بُھکھے تے ترہائے
سُولاں نال نے پُچھّے ہوئے پنجنیاں تے گوڈے
کھاونْ لگے اکاں اُتوں توڑ توڑ کے ڈوڈے
ایداں ڈِھڈ دی اگ بُجھا کے ستگو ٹُھکھن بھانے
اک رُکھ دے تھلے سَوں گئے دُھر کے ڈھیم سرہانے
جاگو میٹی لائیاں اکھاں ہر اک رستے اُتے
سجا ہتھ سی رکھیا ہویا تیغ دے دستے اُتے
بیشک نیند بہوشی والی غلبہ پاؤنا چاہے
اُپر راتو رات ہی ستگور ٹُر پئے اگلی راہے
تھوڑی دُور گئے سن ہالی لتاں ہمت ہاری
اک پیر نہ جاوے پٹیا قدم ہوئے سن بھاری
ناڑاں تے جد ناڑاں چڑھیاں ستگور بہہ گئے ہیٹھے
پچھے دُشمن غیلی غیلی کر کے آؤن نیٹھے
لکر ٹھنڈی دھرتی ہیٹھاں اُتوں پوہ دا پالا
نیلی چھتری تھلے سُتا تختاں تاجاں والا
نیل گگن دے سینے اُتے ٹُٹدے جان ستارے
ایسے ویلے ستگور جی نے مکھوں شبد اُچارے
مِتر پیارے نوں حال مُریداں دا کہنا
تُدھ بِن روگ رجائیاں دا اوڑھن ناگ نواساں دے رہنا

سول صُراحی خنجر پیالہ بنگ قصائیاں دا سہنا
بارڑے دا ساتھوں سنتھر چنگا بھٹھ کھیڑیاں دا رہنا"
بارڑیا جو بیتی اج تک اُس دا صبر ہَے ساتھوں
جو وی اگے بیتن والی اُس دی خبر ہَے ساتھوں
بیشک جسم ہے ٹُٹدا جاندا رُوح ہَے ثابت میری
آخر دم تک جُوجھ ہاں سکدا ویہے بے رن بھیری
میرے ہرڑ تے دِرڑھ اصُولاں نہ رُکنا نہ جھکنا
گوبند سنگھ دے حوصلیاں نے حشراں تیک نہ مُکنا
جدوں تھکاوٹ دُور ہوئی تاں ستگور اُٹھ کھلوئے
ٹُرے مالوے دے دل دانا بالکل نویں نروئے
جھوم جھوم کے گاؤندے جاندے ستگور شبد ہزارے
قُدرت آکھے واہ میرے گوبند واہ تیرے بلہارے

کون آیا اِہ کون آیا :-

ٹُردے ٹُردے بیر بہادر چڑھدی کلا مناؤندے ہن
ماچھی واڑے جنگل تائیں آ کے بھاگ لگاؤندے ہن
پنکھ پکھیرو رُکھ بروٹے چُک چُک اڈیاں تکدے ہن
شاہی چوگا بیرنے نکلے بھید سمجھ نہ سکدے ہن
اِک دُوجے نوں پچھّن لگے کون اِہ راہی آیا ہَے
جس دے چرناں ہیٹھاں دھرتی اپنا آپ وچھایا ہَے

رَبّ جانے کوئی جادُو گر ہے بھکڑ ہے جاں راجہ ہے
لیرو لیر غریبو جاپے اُنج غریب نواجبا ہے
ندری ندر نہال ہال ہو گئے اِس دے درشن کر کر کے
نیناں چوں لُٹوائی جاندا جام صُراحیاں بھر بھر کے
جی کردے اِہدے نین کُنڈ چوں سارا امرت پی جائیے
پُرزہ پُرزہ کٹ مریئے انکھیلا جیونِ جی جائیے
ایس ویلے جے سِیس اِہ منگے فوراً حاضر کر دیئے
جی کردے اِہدے کھنڈے مِٹھیاں اپنی گردن دَھر دیئے
مور پنکھیرو سبھ توں سوہنا اگے وَدھ کے بول پیا
سُنو بھراوُ اِس راہی لئی میرا من جے ڈول گیا
جی کردا میں پیلاں پاواں پنکھ پنکھ کے تے بھج بھج کے
پَیل پئے ہوئے تخت طاؤس تے بہہ جائے سوہنا سج کے
ہرن اکھیاہٹ اوئے پاسے ڈُڈیا رالی کینہ اوئے
اِہدے نین نے میرے ورگے اوہ وی نِرے نگینہ اوئے
طوطا آکھن لگا ویکھو اِس دے گل وِچ گانی ہے
میرے وی گل گانی ہے اِہ اِس لئی میرا جانی ہے
سرواں ورگا قد ہے اِس دا دند چنبے دیاں کلیاں نے
پپل پتے کھندے ساڈے وانگ ہی ہتھ دیاں تلیاں نے
ذرّے آکھن ذرّہ نوازی اِس دے گھر چوں آئی ہے
ذرّے وی بن جان تارے اِس دی مہر سوائی ہے

کِداں رہندا چپ پپیہا پی ہو پی ہو چھیڑ لئی
پھنک پھنک کے کھنب وِچھائے اپنی ہِک اُدھیڑ لئی
چھوہاں دے وانگوں سینہ پاڑ کے سبھ نوں دسدا ہے
تک لؤ میرے ہِردے دے وِچ ایہو رام ہی وسدا ہے
پی کہاں پی کہاں والی رٹ میں جُگاں توں لائی ہے
پل بھر دے اِس میل دے مگروں قِسمت وِچ جُدائی ہے
کوئل بولی پپیہیا رہ توں میتھوں توں کوئی بھلیا نہیں
اوڈے داتوں اوڈا دِسدیں وِچ جُدائی گھُلیا نہیں
میرے ورگے تک پپیہا مَیں وی تے دِل والی ہاں
ایسے پریتم دے برہا وِچ سڑ سڑ ہو گئی کالی ہاں
ایسے لئی اِہ میرا پریتم میرا ہی مہمان رہُو
اکھیوں اوہلے ہون نہیں دینا جد تک جان نِچ جان رہُو
وَدھ کے کونج تے بولی ماری ہٹ پراں کلموہنیئے نی
کاواں دی اِس محفل دے وِچ ہنساں نوں نہ ڈھوہئیے نی
اِہ تاں میتوں کونج جاندی وِچھڑ گئی جو ڈاراں چوں
توبہ کِڈا اوکھا ہندا وِچھڑنا پر داراں چوں
پچھے چھڈ کے آئی ہوسی اِہ وی کجھ پچونگڑیاں
سوہنیاں سوہنیاں موہنیاں موہنیاں کومل کومل نونگڑیاں
ایداں جاپے ڈِگ پئی بجلی اِس دے تیلے تیلے تے
ورت رہا ہے کیسا بھانا خورے مگر قبیلے تے

ایداں جُنجھاں لڑدیاں رہیاں سبھو حق جتاوندے رہے
اُبیر راہی ہوریں مچکے مچکے ہُبیر اُٹھاوندے رہے
آخر تھکیا ٹُٹیا راہی اِک تھاں آ کے بیٹھ گیا
کُجھ دیر لئی جھگڑا رہاں دا سُنیوں کے جھگڑا میٹ گیا
سبھے آکھن سُترڑے ماہیا جلوہ ہور وکھائی جا
اُسے اپنیا لے تیراں والے دِل تے تیر چلائی جا
آکھن لگا چنّ تے تارا ہٹ جاؤ ہیرا اِہ ساڈا ہے
ہیراں وِچوں پیر اجیرا دستگیر اِہ ساڈا ہے
بانس بولیا کُھلدے اوچی اِہ کاہن بنواری ہے
جس دی بنسی اُتے اج تک جھومی سرشٹی ساری ہے
میرے بانس دی لوری نوں جس بُلیاں کدی چھُہایاں سن
بندرابن وِچ جمنا تٹ تے راساں جس رچایاں سن
کاہن کنہیا ناگ نتھیا نٹ کھٹ کیسا پھب رہا
بندرابن دیاں گئیاں گؤاں ماچھی واڑے لبھ رہا
بوہڑ آکھیا صدقے جاواں کیسی بات بنائی ہے
مینوں پُچھو خاں اوئے لم ڈھینگا اصلی جو سچائی ہے
اِہ تے گوتم بُدھ ہے جس نے امن پیالہ پیتا سی
میرے تھلّے بیٹھ کے جس نے بودھ پراپت کیتا سی
اِہ گل سُن کے تُلسی بُوٹا تپّے اج ہلاوندا ہے
جداں کوئی رامائن وِچوں جھوم چوپئیاں گاوندا ہے

ہرن سنہری بیڑدے پھڑدے خود گھبیر جی آئے نے
تھک گئے نے ایسے لئی نجھ نیندر غلبے پائے نے
رات بھیلنی آکھن لگی ہاں ہاں رام پیارا ہے
میرا دی تاں تاریاں دے سنگ بھریا جھکو سارا ہے
تاریاں والے بیر کھواواں مٹھڑے مٹھڑے چنھ چنھ کے
اہ تنبھ گھڑیاں اج نے آیاں ترس ترس کے مٹھ مٹھ کے
کنول کہا اہ میرا پریتم نت نزدیک جو رہندا ہے
ایسے لئی اہدے چرناں تائیں چرن کمل جگ کہندا ہے
جداں میرے کمل پھُلاں تے شبنم موتی چمک رہے
ایداں ہی ان گنت نے چھالے چرن کمل تے دمک رہے
چاننیاں انج سبیں دوالے چانن دا چھنب بھریا ہے
جداں کسے سرہانے دی تھاں چند سرہانے دھریا ہے
اُڈدا اُڈدا باز کتول تد اُس تھاں اُتے آیا سی
پہلوں اُس نے کر پرکرماں اپنا سیس جھکایا سی
اپنے پی دی حالت تک کے زار زار اوہ رویا سی
اُس دے ہنجو سون والے دے چرناں نوں جا چھوہیا سی
درداں والا ہنجو ڈگا ست گور سٹ نہ جھل سکے
کھنڈے دی سٹ جھلن والے اُٹھ بیٹھے نہ ہل سکے
چرناں دے وچ لوٹن ہوّوے تڑپھے باز نہ باز رہے
قدرت اسیر آکھ رہی سی راز رہے ہاں راز رہے

بازسی چرناں دے ول تکدا جاں تکدا اسی فرشاں نوں
بنھ ٹکٹکی تکدا مالک تاریاں والے عرشاں نوں
دکھ سکھ دے میرے ساتھی بازا چرناں دے وچ بہہ جاتوں
ہتھ کلیجے اُتے دھر کے جو وی ویکھیں کہہ جاتوں
داتا تیریاں تلیاں اُتے لکھ لکھ دِسدے چھالے نے
چھالے نہیں او سے میرے ہترا اہ تاں صدقے پیالے نے
داتا جے ہن صدق پیالے تاں پھر ٹُٹدے جاندے نیں
وانگ ندّی دے وہندے جاندے گھمن گھیر بناندے نیں
اہ نہیں صدق پیالے ٹُٹنے بازا گل اہ پکّی آ
اہناں دانیاں صدقہ ہی تے چلنی دھرم دی چکّی آ
کی دسیاں ای نڈیاں وانگوں پیر جوں چھالے وگدے نے
ہاں داتا اہ سرسہ والے عین نظارے لگدے نے
داتا جی میں ویکھ رہاں سربنس دی رُڑھدا جاندا جے
مال خزانہ ہاتھی گھوڑے ہر کوئی غوطے کھاندا جے
تک اوئے بازا نیل گگن تے دو ہن تارے ٹُٹ گئے
جاندی وار دی بندنا کر کے جیت جھجھارے ٹُٹ گئے
باز کہا تد ہوکا بھر کے اہ کی بھاتا ورت گیا
کوئیں سنہری ورقے دی تھاں خونی پترا پرت گیا
باز دا ہوکا سن کے اوہدیاں اکھاں روہ وچ بھر گئیاں
باز سنے ہی جنگلی جنداں جس نوں تک کے ڈر گئیاں

گوبند سنگھ دا باز توں ہو کے ڈھہندی کلا مناؤندا ہیں
ساڈی انگلی اُتے جگ دی انگلی نوں اُٹھواؤندا ہیں
بخشو بخشو بخشنہارے باز آیا میں باز آیا
بُھل بخشدا توں بخشندا سدا غریب نواز آیا
اوہدی بُھل تاں بخشنی ہی سی بچھی وی بُھل میٹ گئے
گوبند دا ناں سُندے ساری چرناں دے وِچ لیٹ گئے
مانا دھرت جہت سی کینی کینی سرشٹی ساری سی
جدم جنگل وِچوں ٹُریا مہاں بلی بلکاری سی
جس دھرتی تے چوبا چھالا کھُل گئے اُس دے کھیّے سن
چرناں دے سنگ فتح فتح دے لگدے جاندے ٹھپّے سن
خنجر دے سنگ سُولاں کڈھ کے اک چُوآ کے اُٹھ ٹُریا
جنگل دے وِچ پیّراں دا گور پرُب منا کے اُٹھ ٹُریا
کھیڑے نوں ٹھوکرا کے نے بس یاد منا کے اُٹھ ٹُریا
اپنے گھر دیاں سبھے جوتاں آپ بُجھا کے اُٹھ ٹُریا

پنڈ ماچھی واڑے وِچ پردیش

ماچھی واڑے پنڈ دے لاگے جنگل چوں گور آؤندے ہن
پنڈوں باہر باغ دے اندر ڈیرہ آن لگاؤندے ہن
کھُوہ دے اُتوں ٹنڈ کھول کے شنگو، پانی پیندے ہن
اوہیو ٹنڈ سرہانے دھر کے کنڈے پئے آمیندے ہن

تنے سکھ جو وچھڑے ہے سن ایس جگہ تے آوندے ہن
بڑے ادب دے نال گورو نوں آکے جھٹ جگاوندے ہن
کہندے دشمن واہو داہی پچھے نیٹھا آوندا ہے
ایتھوں بھیتی ٹر پئیے داتا ہڑوں ہنیرا چھاوندا ہے
مان سنگھ جی ست گور تائیں جھٹ اشنان کراوندے ہن
ست گورجی دے جوش دے اندر پھیر اُبالے آوندے ہن
ایس باغ تے کھوہ دا مالک اِک گلابا کھتری سی
جو سی کدی مسند گوراں دا رکھدا لیکھا پتری سی
درشن کرکے اپنے گوردا پھلیا نہیں سماوندا ہے
دودھ گھیو نوں بھیٹ بھینٹ کے ستگور تائیں چھکاوندا ہے
اُس دا اِک بھرا سی اوہ وی ہتھیں سیوا کردا ہے
جو کجھ اُس توں سریا پجیا چرناں دے وچ دھردا ہے
پھیر گلابا ست گور تائیں اپنے گھر ٹھہراوندا ہے
اُتوں اُتوں خوش ہے اُپر وچوں وچ گھبراوندا ہے
ڈردا ہے کہ آسے پاسے سیّد اتے براہمن نے
مغل پٹھاناں دے گھر بالکل اُس دے آہمن ساہمن نے
کدھرے وی جے بھنک پئے گئی ستگور ایتھے ٹھہرے نے
میرے لئی جھٹ گڈے جاتے سولی اتے کٹہرے نے
اِک گواندھی پنڈت نوں پر پتا ایس دا چلدا ہے
تھالی اِک سجا کے پنڈت ستگور دے دل گھلدا ہے

تھالی دے وِچ گھلے اُس نے جنجو اتے پتاسے سن
ویکھ جنہاں نوں ستگورجی دے پھڑ کے بُل ہسائے سن
آکھن لگے میرے گاترے جنجو تِلک بچاؤنا ہے
کیساں اتے سواساں دے نال سکھی صدق نبھاؤنا ہے
دھر کے پنج اشرفیاں ستگور تھالی واپس موڑی ہے
تیغ بہادر نال اُنہاں نے برتی اپنی جوڑی ہے
ڈریا بہت گلابا کھتری اُٹھدا بہے کدی بہندا ہے
آخر نموجھونا ہو کے ستگورجی نوں کہندا ہے
میرے اک دو نکھٹی جانوں ہنے اہ سُن کے آئے تے
شاہی فوجاں دے اک لشکر ایدھر چالے پائے نے
ہے میرے ستگور خطرے دے وِچ اپنی جان نہ پاؤ جی
ماچھی واڑے دا پنڈ چھڈ کے ہور کِتے ٹُر جاؤ جی
ستگور کہندے ٹُر جانے ہاں ایناں کرم کما سکھا
اک مائی گوردیوی ایتھے اُس نوں جھٹ بلا سکھا
کھدر دا اک ریجہ کت کے ساڈے لئی اُس رکھیا ہے
اُس نے وی انند پوری جوں بابی دا رس چکھیا ہے
دوڑی دوڑی آئی مائی گور چرنی چیت لاؤندی ہے
ستگور جی دی حالت تک کے چھم چھم نیر وہاؤندی ہے
خان نبی خاں خان غنی خاں گھوڑے دے بیوپاری سن
کدے رہے اوہ ستگور جی دی سیوا وِچ درباری سن

یودھے ویر پٹھان روہیلے دونویں سکے بھائی سن
پیر پیر تے کردے رہندے ستگور دی وڈیائی سن
شرع شریعت دے وچ پکے پنجے وقت نمازی سن
سارے ماچھی واڑے نیڑے وِچ مَنّے جاندے غازی سن
ستگور اُنہاں دوہاں تائیں اپنے پاس بُلاؤندے ہن
صُوبے دی کرتُوت دا قصّہ سارا اکھ ہل سُناؤندے ہن
سُن کے جس نُوں دونویں بھائی اکدم روہ وِچ آؤندے ہن
ستگور جی دے چرنیں ڈھہہ کے ایداں گل سُناؤندے ہن
رولا جو اسلام دا پاؤندے کی جانن اسلام ہے کی
جنہاں دے سر خون ہے چڑھیا کی جانن الہام ہے کی
مُسلمان نہیں ہو سکدے اوہ تاں نرے جنونی نے
تیرے پُتاں دے نہیں قاتل اوہ اسلام دے خُونی نے
بچیاں تے بندوق چلاؤنی اِہ کوئی سورمتائی ہے؟
اِک دے پچھے فوج لگاؤنی اِہ کوئی سورمتائی ہے؟
اِہ تاں کم شیطاناں دا ہے کردے مُسلمان نہیں
ہوندے نے حیوان اوہ داتا ہو سکدے انسان نہیں
حُکم کرو تے اِس دے بدلے خُون جگر دا چو دیئے
دھبّہ جو اسلام نُوں لگا اسیں نمانے دھو دیئے
جھٹ پٹ مائی والا رچیا دونویں خان رنگاؤندے ہن
نیلے بستر والا اپنا اُچ دا پیر بناؤندے ہن

اک پلنگ دے اُتے اُنہاں ست گور تائیں بٹھایا ہے
جھک جھک کر دے جان سلاماں پیر اُچیرا آیا ہے
راہ وِچ فوجی افسر نوں اک تنگ جہا ند ہوندا ہے
اہناں ویہ پٹھاناں دا اوہ رستہ روک کھلوندا ہے
طرح طرح دی گھوکھ ہے کردا تنذکا پیا مٹاؤندا ہے
قاضی پیر محمد تائیں فوراً ہی بُلواؤندا ہے
ایسے قاضی پیر صلوح نوں ستگور نے وڈیایا سی
بچپن دے وِچ علم فارسی مُنشی ایس پڑھایا سی
افسر کہندا قاضی تائیں ویکھو گورو گوبند تاں نہیں
ایس بھیس دے وِچ بچائی بیٹھا کدھرے جند تاں نہیں
ستگور تائیں مُنشی صاحب پہلی نظر پچھان گئے
جو سی سِٹہ نِکلن والا اندرو اندریں جان گئے
بولے اِنہاں نوں نہ روکو پہنچے ہوئے فقیر نے اوہ
اُچ شریف بہاولپور دے بہت اُچیرے پیر نے اوہ
شاہی افسر منگ معافی اپنی بھُل بخشاؤندا ہے
پیر صاحب دی بد دُعا توں وِچوں وِچ گھبراؤندا ہے
پہنچ ضلع لدھیانے دے وِچ ستگور جی پھر آؤندے ہن
فتے جٹ دے کولوں اُس دی گھوڑی نوں منگواؤندے ہن
فتا گھوڑی دے نہ سکیا نیت ڈگمگاندی ہے
اوسے ویلے اُس دی گھوڑی ستپ لڑباں مر جاندی ہے

اوتھوں ٹُر کے ہے ہر پنڈ وِچ ست گور ڈیرہ لاؤندے ہن
جھٹ پٹ آکر آپ اُداسی اپنا سیس جھکاؤندے ہن
ایس مہنت بھنگانی یدھ وچ واہ واہ نام کمایا سی
کُتکے نال حیات خاں نوں اس نے پار بلایا سی
ایس اُداسی ستگور جی دی سیوا کیتی رَج رَج کے
سادھو کولوں جو کجھ سریا حاضر کیتا بھج بھج کے
نبی غنی خاں بیشک اگے ہور وی چلنا چاہندے ہن
اے پیر ستگور دوہاں تائیں واپس گھلنا چاہندے ہن
سونے دے کڑیاں دی جوڑی بخشی بخشہار گورو
پھیر حکمنامہ اک دِتا دوہاں نوں داتار گورو
لکھیا اس وِچ نبی غنی خاں پُتروں ودھ پیارے نے
تے اہناں دے خاندان دے ہوتے وارے نیارے نے
ایتھوں چل کے سارا جتھہ رائے کوٹ وِچ آؤندا ہے
ایتھوں دا جٹ رائے کلا آ کے درشن پاؤندا ہے
رائے کلا مسلم سی پر گور شردھالو بھارا سی
نال ادب دے دِتا اس نے ستگور تائیں اُتارا سی
اس نے خوشی سا کا سُن کے چھم چھم ہنجھو کیرے سن
اسے پر گورو اُڈول سی بیٹھا دھن گورو دے جیرے سن
خبر نہیں سی چھوٹے بچیاں دی کجھ سنت سپاہی نوں
کلے جٹ نے خبراں دے لئی گھلیا نورے ماہی نوں

جا کے نے سرہندوں نورا جو کجھ خبر لیایا سی
سن کے اُس نوں رائے کوٹ وِچ اک زلزلہ آیا سی
نال دیواراں ٹکراں مارے کلہہ روئی جاندا سی
پٹ پٹ کے رائے کلہہ بھیل ہوئی جاندا سی
کہندا یا میرے اللہ اِہ نوں کیسا قہر کمایا ہے
تیرے نام تے جھوٹھے قاضی کیسا فتوے لایا ہے
بچے نیہاں دے وِچ چِننے فعل کوئی اسلامی ہے
صوبے نے اسلام دی کیتی بے ادبی بدنامی ہے
مولا دی درگاہوں ہونا صوبے دا مُنہ کالا ہے
چھیتی ہی اورنگ زیب دا تختہ الٹن والا ہے

کھیل گئے سے پنکھوں جو چُگدے سَر نل

(ساکا سرہند' نورے ماہی دی زبانی)

نورے آ سرہند چوں جدوں سُنایا حال
نوں لوں تیکر کنبیا سارا آل دوآل
دسیا نورے آن کے کداں پیا ہنیر
کیسی ظلمی رات سی کیسی چڑھی سویر
سرہندی وچھوڑیا جد سارا پروار
اگوں ہوئی ورتدی ویکھو کی کی کار

زورا ور تے فتح سنگھ نکے بال گوپال
ماتا گجری ٹُر پئی لے کے اپنے نال
خچر تے سن لوڑ دے نالے کجھ سامان
اٹکل پچو ٹُر پئے جنگل سی سنسان
لکڑ جہی دھرت سی گھُپ ہنیری رات
گھُٹ کلیجے لا لیا پوتریاں نوں مات
"ماں جی منھا ٹِکنا" آئی اِک آواز
"کون ہے؟" ماں نے پُچھیا اُتر سی "ہمراز"
کھڑا رسوئیا آپ دا گنگو میرا نام
کھیڑی میرا پنڈ ہے اوتھے کرو آرام
ویکھ رسوئیا اپنا ماتا ہوئے نہال
کہندی ملیا آسرا چنگے بھاگاں نال
اپنے گھر وِچ لے گیا دِتی صف وِچھا
پلنگھیں پٹن والڑے دِتے ہیٹھ لِٹا
اِک دی آیو نوں ورہے اِک دی چھ کو سال
طرح طرح دے پُچھدے نِکے پئے سوال
کِتھے پِتا حضور نے دس دادی ماتار
ساڈے وِیر اجیت تے کِتھے گئے ججھار
ماتا گجری چھوہندی دُکھاں دے پرسنگ
تینے کردے ہون گے دُشمن دے ننگ خنگ

بچے کہندے سے ابھیئے اسیں جے ہندے کول
اسیں وی لیندے سیں اِہ کھڑگاں اُتے تول
رات پئی تاں سو گیا گنگو بے ایمان
بھیس وٹا کے چور دا لُٹ لیا سامان
پاپی لے گیا چُک کے موہراں والی چھٹ
ماتا اپنے چور نوں تاڑ گئی سی جھٹ
ماتا نے پھٹکاریا زن سوچے انجام
لوہا لاکھا ہو گیا گنگو نمک حرام
کہندا بدلا لین دا آیا وقت قریب
چنگیاں بھاگاں نال ہے موقعہ ہویا نصیب
یاد کرو آنند پور تیرے گورو سپوت
میرے چونکے وچ سی چاڑھے جدوں اچھوت
بھٹیا ہندو دھرم سی چڑھیا سٹو اج پاپ
تھاں تھاں بچے رُل رہے رُلدا پھردا آپ
دتی جس نیوٹیو اج تہانوں اوٹ
اُسے گنگو وچ ہی دس رہے ہو کھوٹ
اِہ ہے میری تو دری اِہ میرا ایمان
نئیں نہ دمڑی اک تے وچیاں کدی ایمان
دِتا گھر وچ آسرا اِہ ہے میری بھُل
اپنے سر تے خواہ مخواہ خطرہ لیتا مُل

بول نہ ماتا بُڈھڑیئے ایڈیں دسمیں بھلیتہ
سُتّا ناگ توں چھیڑیا ویکھ میرے ہُن ہتھ
خبر مُرِنڈے بھیجیا جھٹ گنگو غدّار
میرے گھر چوں پھڑ لئو گوبند دا پروار
لا ہتھ کڑیاں لے گئے تِنّاں نوں سرہند
ٹھنڈے سمّن بُرج دے اندر کیتے بند
لگیاں آن کچہریاں سمن پہنچے آن
دادی اپنے پوترے کردی اینج روان

ماتا گجری دا پوتریاں نوں ٹورنا

جاگو جاگو میرے پوتریو کُل جاگ. پیا سنسار
چھنڈ چھنڈ کے پنچھی آہلنے اُڈ چلے کھنب کھلار
تسیں لئے تنک نکرڑے لوٹ ہو لئو کھنبیاں وِچ اکاش
تسیں چانن اُس پرکاش دے جو نانک دا پرکاش
اُٹھ پڑھ لئو پنجے بانیاں میں صدقے میں قربان
پھر لا لئو نکیاں کلغیاں نالے پھڑ لئو تیر کمان
ہتھ کولیاں کولیاں گندلاں اِہ مرگاں ورگے نین
سانوں تکنے پھیر نصیب نہ ایہو دل نوں ڈوبو پین
ایہہ کہیاں نے مجبوریاں تسیں ہو رہے اکھیوں دور
تسیں رکن توں مجبور ہو میں روکن توں مجبور

اج گھٹ گھٹ پائیو جیہیاں میری گود وچ جاوے بُج
اج چُم چُم نوری مکھڑے میری ممتا جاوے رج
اج ور لئو میرے پوتیو ئیں کھنڈی نال یقین
اج ور گی نہیں جے ڈولیو کدی ہونی ہوتن ھین
اج ہندا کول گوبند جے نالے ہون پیارے پنج
اج چاء دال وے نال چاہڑدے میرے پوتریاں دی جنج
جیں سوہرے ڈھکنا بچیو اُتھے کوئی نہ اپنا ہور
ڈٹ جاناں چھاتی تان کے رکھ مالک اُتے ڈور
اوہناں نیل نہیں چونا مکھتوں اُتھاں رنگنی لال دہلیز
اوہناں گردن تے تلوار وانگ نہیں کرنی رتا تمیز
نہ اُتھے گورو گرنتھ ہے نہ لاواں دا نہ آنند
اُتھاں جوڑاں دی تھاں توڑنی دو ساہاں والی تند
اُتھاں ڈولی ٹورن لگیاں نہیں کرنا رتا لحاظ
رہے آخر دم تک گونجدی جیکارے دی آواز
لکھ لالچ دین گے لالچی پر ڈولے نہ ایمان
نہ مکھ تے ہون اُداسیاں سگوں نچدی رہے مسکان
نہ ایدھر اودھر تکیو نہ تھکنا دھرتی ول
اج چلنا چھاتی تان کے جویں رہا گوبند سنگھ چل
اُتھے سارے ہی بگھیاڑ نے اُتھے بیٹھی کالی بھیڈ
نت لبھدی نہیں کھڈاریو سر وارن والی کھیڈ

اوہناں ارکاں گوڈے چھلنے کپ کپ کے رنبیاں نال
تسیں کہنا دوئیں گج کے تد بولے سو نہال
اوتھے نہیں کوئی واقف اپنا اِک گنگو ہے غدار
اُوہناں دینا میرے دُولیو وِچ یہناں دے کھلہار
تسیں پوتے اوس شہید دے جو میرا ہے سرتاج
جھنوں ہند دی چادر آکھدے جو ابلاواں دی لاج
تسیں پُت ہو اوس گوبند دے جو دُکھیاں دی دھرواس
جھنوں دُشٹ دمن تے آکھدے جس اُتے بخشش خاص
ہن بیشک لکھاں ہو گئے تے ہون گے ابراہیم
میرے گوبند وانگ نہیں ٹورنے پُت چار سے کسے عظیم
اج سچی ہوندی جاپدی میرے سُفنے دی تعبیر
دمیش دے سکھی محل دی اُج لگی ہون تعمیر
جس دھرتی اُتّے پئے رہا اِہ محل ہے عالیشان
اُس دھرتی تائیں سنگاریا گورو نانک دیو مہان
اوہنے روڑی کُٹ اتحاد دی وِچ کُٹ کُٹ پایا پیار
اوہنے ٹوئے ٹبے پور کے اِک کیتا قطعہ تیار
پھر مار کے چھٹا نام دا کر دِتی دھرتی پاک
پھر انگد گورو نے آن کے اہدی انگ انگ لائی خاک
پھر امرداس گور تیسرے خود سیوا لئی کما
اوہنے ڈھو کے سر تے گاگراں ایتھے کیتنے چا تنکا

چمکائی سونے وانگراں گورو رام داس پھر تھاں
اوہنے لا دکھ بھنجن بیریاں کر دتی ٹھنڈڑی چھاں
پھر ارجن گورو فقیر نے جہدے شاہاں ور گے ٹھاٹھ
اس دھرتی اتے رکھیا سری گرنتھ صاحب دا پاٹھ
پھر میری پیری والڑے اہدی دتی نیہہ سوار
ہر رائے گورو ہر کرشن نے اہنوں دِتا خوب نکھار
اس سکھی محل تے پترو نہیں جس دی کوئی ریس
اساں گوبند دی نہاں رکھنا گورناویں والا سیس
اوتھے لینٹر پینے ہڈ دے پھر منزل چڑھو اخیر
اتھے پینیاں چھت تتیریاں کئی متی داس جہے چیر
میرے نکے نکے پوتر ے بن جانے روشندان
ہن خود دی برجاں وچ ہی ہو جانا برج سمان
اتھے انکھ تے غیرت والڑے وچ ڈاہنے تخت طاؤس
وچ چکنے کل شہید نے بن بن کے جھاڑ فانوس
اوتھے گارے لگنے مجھ دے اوتھے پانی دی تھاں خون
اوتھے اٹ اٹ اتے لکھنا ہے اکو اک مضمون
"سورا سو پہچانیئے جو لڑے دین کے ہیت
پرزہ پرزہ کٹ مرے کبھوں نہ چھاڈے کھیت"
مینوں سبھ کجھ نظریں آ گیا جو ہونا ہے اج کل
اک پاسے جیت جھار ہے اک پاسے ٹڈی دل

تینوں ماچھی واڑے دل دی دو اُٹھدے دس پیر
ہے نہ کاہوں سے دوستی ار نہ کاہوں سے بَیر
اَج پُترو ایس محل دی تسیں رکھو اوہ بُنیاد
کہ رہندی دُنیا تک وی اہدی یاد رہے آباد
تد اُٹھے دونویں بالکے پھڑ بولے ماں دے پَیر
سِر تیرے سِر توں وار کے تیرے سِر دی منگیئے خیر
میرا زورآور سنگھ نام نہ اہدا فتح سنگھ نہیں نال
اساں دودھ توں لائی لاج جے سن ساڈی دادی ماں
اِنج جوڑی سُورج چند دی ماں ٹوری شگناں نال
لے گئی چاندی وار دی جوڑیئے تینوں ست سری اکال

خُونی کچہری

بھری کچہری وِچ جاں پہنچے بدر منیر
چال ڈھال نوں ویکھ کے عش عش کرن وزیر
نِکیاں نِکیاں کلغیاں موڈھے تیر کمان
ویکھ نُورانی صُورتاں دشمن وارن جان
سبھ درباری چاہوندے بیٹھن ساڈے پاس
جیبھاں نے بُل پھیر دے لگی جویں پیاس
کر کے دھوناں اُچیاں آن کھڑے دلدار
مُنہ وِچ پایاں اُنگلاں سارے ہی دربار

پھیر بُلائی گج کے اِنج گورُو کی فتح

"واہگورو جی کا خالصہ واہگورو جی کی فتح"

بالکل گورو گوبند دا بولن وِچ انداز
جاپن دونویں اوس دے کھنباں دی پرواز
بالکل گوبند سنگھ جیہے نُوری نقش نگار
اوہدے جہیاں عادتاں اوہیو ہی کردار
سُچّا نند سی بولیا پِٹھو اِک بدنام
جھک جھک خان حضور نوں منڈیو کرو سلام
زوراور سنگھ بولیا اگوں کر انکار
ساڈا سر ہے جھکدا ساچے گور دربار
سُن کے "جھوٹھا نند" تے خلقت ہوئی دنگ
سارے آکھن بھولیاں موت لئی ہے منگ
ہتک سمجھی اپنی بیتک خان نواب
پھر وی چنگا لگیا اُس نوں کھرا جواب
اُس تے دل وِچ سوچیا کھٹیئے کجھ ثواب
مسلمان بنا لیئے دونویں پھُل گلاب
وڈے ہو اسلام دا کرن گے روشن نام
سکھ دھرم دی کر دیئے اِنہاں ہتھوں شام
مکر بھری آواز وِچ کہندا خان وزیر
بُری خبر ہے بچیو ہونا نہ دلگیر

پتا تہاڈا مر گیا قتل ہوئے دو ویر
ہُندا ایہیو حشر ہے باغی دا آخر
اج تسیں ہو آ گئے اسلامی دربار
کلمہ پاک رسُول دا پڑھ لیؤ وار و وار
اگے ہی بیخوف ہو ڈاہڈھے ہو بیباک
بن جاوو دو آتشہ رُوحاں کر کے پاک
رنگ جوانی ماننا پچھن والا کون
پریاں تے شہزادیاں اگے پچھے بھون
تحفے نالے خلعتاں دیئیے ملکھ جاگیر
اکو کلمہ پڑھدیاں بدل جاوُو تقدیر
بچے تسیں یتیم ہو کسے نہ پچھنی وات
کسے نہ کرنی آن کے نال تہاڈے بات
گوبند سنگھ غدار سی شاہی باغی فرمان
دُنیا اُتوں مٹ گیا اُس دا نام نشان
روہ وچ آ کے بالکاں کیتا اِہ اعلان
کھچ لواں گے جیبھ اِہ تیری بد زبان
بند کر آپنی صوبیا فوراً اِہ بکواس
دو گور گوبند سنگھ نے اجے کھڑے تیرے پاس
سُن کے نام گوبند دا کنب گیا دربار
پھرے وار سی جھنڈے چُک چُک کے تلوار

اک نہ جاوے سانبھیا شیدا گور گوبند
دو دو کُھتوں ہو گئے پیدا گور گوبند
پھیر کڑک کے بولیا صوبہ خان وزیر
کلمہ پڑھو قرآن دا موقعہ دیاں اخیر
بوٹی بوٹی جسم دی دیواں گا پچُوا
زندہ وِچ دیوار دے دیواں گا چنُوا
صاحبزادے بولدے سانوں مرن عزیز
ساڈے لئی تاں موت ہے کھیڈن والی چیز
"جس مرنے تے جگ ڈرے میرے من آنند
مرنے ہی تے پائیے پورن پرمانند"
جو کچھ دِتی سکھیا سانوں پتا حضور
توں وی سن اے صوبیا دکھ ہون گے دور
جان نہیں ہے آپنی مالک دی ہے دات
واپس کیول رب ہی لئے سکدا سوغات
اہ تن بھانڈا بھرم دا گھڑیا ہے گھمیار
جس دن روح ہے اُڈ دی ٹھیکر ہون ہزار
کلاکار نے گھاڑتاں گھڑیاں بے شمار
رنگا رنگ گلکاریاں رچدا رچنہار
سچے سُچے آدمی کردے سدا پیار
تیرے ورگے پوچدے نفرت دی دیوار

کعبہ کاشی اِک ہے اِکو گورُو دوار
سچّا مذہب ہے رَبّ دا بندے دے وِچکار
جد تک پریم پیار دی نہیں ماڑن دے رُت
چیلے پھر دے لوک وی مِٹّی دے نے بُت
سارے بُت بیکار نے وِچ نہیں جے جان
جاناں وی بے جان نے وِچ نہیں جے گیان
بیشک بُت نے مندریں وِچ تے گُتّاں مروڑ
ایپر ساڈا حوصلہ تسیّں نہ سکدے توڑ
بیشک گلّے گورا پیا پاتھیاں پیتھ
جیتا مرنا رکھیا مالک اپنے ہتھ
اکدم صوبہ کڑکیا سیس دیاں گا کپ
باغی باپ دے پُتر دو جیبھاں رکھو ٹھپ
اندروں پر گھبرا رہا ہے سی خان وزیر
کہندا بال معصوم نے ڈاہڈے بے تقصیر
بڑے پیارے لگدے ہندے جد گستاخ
کنڈیاں وِچ ہی مہکدی پھُلّاں لدی شاخ
جی کردا ہے چھڈ دیاں من لین جے دین
ایپر اوہ ہٹھ دھر بیٹھے ذرا نہ منن این
اندرو اندریں ٹُٹدا جائے خان نواب
اُتوں اُتوں کڑک کے دسے رعب تے داب

صُوبہ جس دم ویکھیا لگا ڈگمگاوݨ
جھولی چُک نواب دے لگے پھر پھڑکاوݨ
قاضی کہندے صُوبیا فوراً حُکم سُنا
شرع شریعت آکھدی کرڑی دیئو سزا
نعرہ ہاہ دا ماریا اکدم اِک نواب
کہندا ظُلم ہے ہوگیا خانہ ہووُ خراب
کوٹلیا مالیر دا شیر محمدؐ نام
کہندا مُسلم قوم نوں کرو نہ اینج بدنام
کِتھے لکھیا قاضیو دسو وِچ قرآن
بدلہ لیئے باپ دا لئے پُتراں دی جان
رحم کرو اسلام تے چھڈو خام خیال
بچے بڑے معصوم نے کرو نہ ذبح حلال
لے کے نام رسُول دا کرو نہ اتیا چار
آل اولاداں والیو کجھ تاں کرو وِچار
جھولی مُکن واسطے وڈھیا سُتیا نند
میری عرض قبول کر او صُوبے سرہند
لوگ سیانے آکھدے ناگاں دے پُت ناگ
دودھ پیا یئے پھیر وی ڈنن سدا سُہاگ
جو مُنہ آیا بولدے بُوتھے دیوو بھن
اِہ ہن بچے سپ دے کُچل دیئو اِہ پھن

گل ہے مُکدی صُوبیا بیشک سوچ نشنگ
وڈے ہو کے سپ اِہ تینوں جان گے ڈنگ
سُن کے صُوبا بولیا ٹھیک کِہا دیوان
بے ایمان دے پُت نے ہُندے بے ایمان
صُوبے دے دربار وِچ دوسن کھڑے پٹھان
باپ جنہاں دا ماریا ستگور وِچ میدان
بدلہ لے لئو باپ دا صُوبے کہا ونگار
ہتھیں دوویں گردناں دیوو تیس اُتار
بولے پُت پٹھان دے مرنا ہے منظور
بچے مار نہ سکدے ایس نواب حضور
ہُندے جیکر ہان دے بھانگا جاندا لتھ
بدلہ لیندے باپ دا کردے دو دو ہتھ
سُن کے نک مُنہ وٹیا صُوبے خان وزیر
پھیر چلایا اپنا اُس نے دُوجا تیر
تھوہدے نے تد اپنا قاضی لیا بُلا
قاضی نے جھٹ آن کے دِتا فتوے لا
اِکدم صُوبا بولیا میرا ہے فرمان
زندہ چِنو دیوار وِچ دوویں ہی شیطان
گارا چُونا آگیا دَوڑے آئے راج
پُورا ہوون لگیا جھٹ شہیدی کاج

اِک قلعے دی ڈھا لئی اوہناں جھٹ دیوار
دونویں تریھے بالکے دِتے وِچ کھلہار
لک لک تیکر اُسری اِٹاں دی حد کندھ
قاضی کہندے بچیو توڑ دیؤ سو گندھ
چھیڈ دیؤ ایس ضِدّ نوں کر لیو دین قبول
صوبہ حاکم وقت دا کرو نہ حکم عدول
ہُن وی وقت پچھان لئو آیا وقت اخیر
قدر کرو ایس وقت دی بن کے گئی گھیر
اگوں صاحبزادیاں کیتا اِہ اعلان
سُن لے بارے وقت دے ستگور دا فرمان
"ویل نہ پایا پنڈتی جے ہووے لیکھ پُران
وخت نہ پایو قادیاں جے لکھن لیکھ قرآن"
سُنیں وقت دے قاتلا رَبّ کرو انصاف
وقت کسے بیوقت نوں کردا نہیں معاف
لنگڑی لنگڑی بگلیا تیری ہے پروانہ
کنج سُنیں گا بولیا سمیاں دی آواز
توں نے ابن الوقت ہیں توں نہیں وقت شناس
توں بیوقتا نیچ ہیں انت ہوئیں گا ناس
سینے تک سی اپڑی جس ویلے دیوار
قاضی مُلّاں مولوی پھیر کردے اقرار

ایہہ صاجبزادیاں اک نہ گھولی گل
سارا شہر حیران سی بچے ویکھ اٹل
منک نور د نورسی بڑے شاہانہ ٹھاٹھ
جھوم جھوم کے گا رہے سری جپ جی داپاٹھ
نور تیج آ کے سن رہے لوک اتے پرلوک
آخر پڑھیا آخری دوہاں اہج سلوک
"پون گورو پانی پتا ماتا دھرت مہت
دوس رات دوئے دائی دایا کھیلے سگل جگت
چنگیایاں بریائیاں واچے دھرم ہدور
کرمی آپو اپنی کے نیڑے کے دور
جنی نام دھیائیا گئے مسقت گھال
نانک تے مکھ اجلے کیتی چھٹی نال"
بھوگ پیا جاں پاٹھ دا تک چپ چلے گوپ
فتح سنگھ جی ہو گئے اٹاں وچ الوپ
ٹھوڈی تیکر آ گئی جس ویلے دیوار
زوراور سنگھ صاحب نے کیتی جے جے کار
اُٹھی ول اکاش دے آخر اہج پکار
"دادا جی اسیں آ رہے کھولو مکت دوار"
پھیر دوبارہ جگ تے پڑھیا اہو شلوک
ہے ہے ہے سبھ جگ بھیو جے جے سُر لوک

ٹوڈر مل اِک سِکھ سی رہندا جو سرہند
سُنیا اُس نے جِس گھڑی ڈُبن لگے چند
آیا سرپٹ دَوڑدا ایداں کرے دُعا
رَبّا پیسے نال ہِی بچّے لواں چھُڑا
تکیا اُس تے موت ہے سالُو رہی لپیٹ
دو انمُلّے لال اوہ کندھاں لئے سمیٹ
روندا روندا پہنچیا ماتا گجری پاس
کہندا ماتا میریئے اُلٹ گیا اتہاس
سُن کے گجری مات نے جھاڑی اپنی جھول
بیٹھی رہی اہل سی ہوئی نہ ڈاواں ڈول
سُرت اکاگر کر لئی برتی لئی سنبھال
اکھاں میٹ کے لگا رہی بڑے صدق دینال
آؤ مِلو سہیلیو اُڈے لال گلال
اساں دی اُتھے چلنا جتھے گئے گوپال
"جیہا چیری لکھیا تیہا حکم کماہِ
گھلے آوہِ نانکا سدے اُٹھی جاہِ"
ایناں کہہ کے مات نے لئے سواس چڑھا
گئے سمادھی وِچ ہی جوتی جوت سما
ٹوڈر مل نے سوچیا آپ کراں سسکار
کرے کِتنے بے ادبی صوبا نہ مُردار

صُوبے توں کروالئی آخر اُس نے ہاں
دتیاں موہراں اونیاں جنی لوڑ سی تھاں
تناں دا سسکار سی کیتا شاہُوکار
روندا روندا گا رہا ایداں بارم بار
"جگ رچنا سب جھوٹھ ہے جان لیوُ رے میت
کہہ نانک تھر نہ رہے جیوں بالُو کی بھیت"
"نام رہیو سادھو رہیو رہیو گورو گوبند
کہو نانک اِہ جگت میں کِن جپیو گورمنت"
نُورے ماہی جس گھڑی کِنا ختم بیان
اکھیاں وچوں خون دے ہنجُو ہوئے رواں
کہندا سچیا پاتشاہ دھن تیرا پروار
دھن تیرے گورسکھ نے دھن تیرا دربار
کس مٹی دا بُت ہے بنیا تیرا حضور
سُن سُن تینوں پاتشاہ چڑھدا جائے سرُور
رائے کلہہ ہوگیا سُن سُن کے بے ہوش
کہندا مارے ظالماں بچے نے نردوش
مَیں وی مسلمان ہاں مَیں وی پڑھاں قرآن
ایہہ کتے نہ لکھیا جو کیتا شیطان
پاجی خان وزیر نے وٹا دِتا لا
ساڈی تے اسلام دی دِتی دھون جھکا

ست گور اگوں بولدے سُن میرے کلیجے جٹ
آخر کالے بدلاں اک دن جانا چھٹ
"جو ہر لوڑے سو کرے سوئی جی کرن
جو پربھ کیتنا آپنے سیئی ہکھیئے دھن
آپن لیا جے ملے وچھڑ کیوں رووَن
سادھو سنگ پراپتے نانک رنگ مانن"
خوشی مناؤ پیاریو کریئے نہ افسوس
ہونا اوہیو کجھ ہے جو کجھ لکھیا اوس
سارے میرے پُتراں موت لئی ہے جت
ڈگیا دھول ظُلم دا چاروں شانے چت
میرا پُتر خالصہ زندہ ہے کئی لکھ
کیہڑا ماں دا لال جو چکے اُس تے اکھ
پُٹ کے بُوٹا دبھ دا پیر دے ٹھکے نال
بولے گورو گوبند سنگھ بُوٹا اُنہاں اُچھال
جیداں جڑھ ہے دبھ دی پُٹی میرے پتر
ایداں ہی جڑھ ظُلم دی پُٹی جاؤ اخیر
جس نگری سرہند دے پتھر دل انسان
اُس نگری تے جھُلنے لکھاں ہی طوفان
کوٹلیا مالیر دا جو ہے شیر نواب
ہاہ دا نعرہ مار کے کھٹیا اُس ثواب

اُس نے اپنی نسل دی پکّی کر لئی جڑھ
پاپی اورنگ زیب دا ٹُٹ جائے گا گڑھ
رائے کلّھے جٹ تے کینتی تد اردا اس
ئیں وی مسلمان ہاں رکھا بخشش خاص
توں ہیں بولے ستگورو سچّا مُسلمان
تیرا ہو نہیں سکدا کسے طرح نقصان
جو دی مُسلمان نے ساڈے پریمی ہور
اُنہاں دی نہ ٹُٹنی حشراں تیکر ڈور
خاں نبی خاں غنی خاں بُدھو شاہ جہے پیر
منشی پیر صلوہ تے سید خان بلبیر
سیّد بھیکھن شاہ تے عارف دین فقیر
چمکو وانگ ستاریاں انہاں دی تقدیر
تینوں بخشی کلّھیا اج اپنی تلوار
یاد رہے کہ ایس دا کرنا ہے ستکار
کیتی جے توں کلّھیا ورتوں کتے ایوگ
خاندان دنج ہوئے گا دُکھ دلدر سوگ
رکھیا جے توں ایس نوں ڈاہڈے آدر نال
تیرا تے تیری انس دا ونگا ہوؤ نہ وال
ایداں مہکاں ونڈ کے اگے ٹُرے گلاب
خونی ساکے سُندیاں تڑف گیا پنجاب

پنڈی حدوں بے دعو یئے پچھے مندڑے حال
سنگو، نال جو بیتیاں خبراں پچھیاں نال
پُر پُر دُکھی ہو گئے سارے پنڈ پنڈال
کہندے آئے سکھ نے ساڈی ہٹی یال
سنگو، تائیں آ گئے اج دکھا کے کنڈ
سارے کہندے کائراں دتا ساڈوں بھنڈ
مائی بھاگو شیرنی بولی تند للکار
آؤ اج سوانیوں چک لیئے تلوار
چھڈ دو بن کے آ گئے ساڈے سنگھ سردار
کھوہلو کُڑیو میڈھیاں کھس ہار شنگار
گھر گھر دے وچ پہنچدی پھڑکے کھڑگ کٹار
گلی گلی وچ گاوندی ایداں طعنے مار

بھگوڑیاں نوں پھٹکار

(مائی بھاگو دا گیت)

آؤ سوگ منائیے نی بھگوڑے آئے بھگوڑے آئے
ہندھور مٹائیے نی بھگوڑے آئے بھگوڑے آئے
داغ لگا کے دیش نوں
چھڈ آئے دسمیش نوں
لکھ لعنت پائیے نی
بھگوڑے آئے بھگوڑے آئے
لکھ کے بے دعوے آ گئے
بزدل جان بچا گئے
آؤ گھروں نسائیے نی
بھگوڑے آئے بھگوڑے آئے
بے مکھ گورتاں ہو گئے
لڑنوں دُور کھلو گئے
جھگ وانگ بٹھائیے نی
بھگوڑے آئے بھگوڑے آئے

گور پچرناں دے بھور نی
سنگھ بنے اَج کور نی
آوُ ونگاں چڑھائیے نی
بھگوڑے آئے بھگوڑے آئے

گدھیاں تج نچدیئے میلنے
ہتھیں تاں پھڑئیے ویلنے
رچھ وانگ نچائیے نی
بھگوڑے آئے بھگوڑے آئے

اج نہ نی چوناں چھوٹیاں
اج نہ پکاؤناں روٹیاں
اج متا پکائیے نی
بھگوڑے آئے بھگوڑے آئے

اج نہ تھال پروسنا
گل گل اُتے کوسنا
کجھ شرم کھوائیے نی
بھگوڑے آئے بھگوڑے آئے

نک وِچ نتھلی پا دیئیے
ساؤ سریں سجا دیئیے
اُج انکھ جگائیے نی
بھگوڑے آئے بھگوڑے آئے

خصماں پچ پاییئے بھنڈیاں
تُسیں مرے ایسں رنڈیاں

آؤ وِدھوا کہاییئے نی
بھگوڑے آئے بھگوڑے آئے

پلنگ بٹھا سردار نوں
آپ پھڑو تلوار نوں

آؤ رن گرماییئے نی
بھگوڑے آئے بھگوڑے آئے

دھن دھن گور گوبند ہے
ستگور جو بخشند ہے

آؤ پھل بخشاییئے نی
بھگوڑے آئے بھگوڑے آئے

پانی پانی ہو گئے سورمے

(گیت)

مائی بھاگو نے جاں مارے للکارے
کہ پانی پانی ہو گئے سورمے
مری جاندے نے شرماں دے مارے
کہ پانی پانی ہو گئے سورمے

جنہاں سکھاں لئی داتے پتراں نوں واریا
جیہڑے ان تارواں نوں گورو جی نے تاریا
تارو پنجاں پانیاں دے
ویکھو ڈب گئے تے لگ کے کنارے
کہ پانی پانی ہو گئے سورمے

دھوناں گئیاں جھک جاندے دھرتی وچ کھبدے
تیویاں دے بول جاندے سینیاں وچ چبھدے
شیراں دیاں ڈھانیاں دے
یودھے ہار تے شنگاراں کولوں ہارے
کہ پانی پانی ہو گئے سورمے

سکھ دمیش دے نہ وِکدے نہ جھکدے
سکھ دمیش دے نہ ماریاں دی مُکدے
ہوئی ڈِہاں ہانیاں دے
ہائی حیادے وِیاہے وی کنوارے
کہ پانی پانی ہو گئے سُورمے

جنہاں نے انندپور تیغاں ہے سی ماریاں
جنہاں دیاں نیراں لوتھاں بھوئیں تے اُتاریاں
پاٹھی کہندے بانیاں دے
بانی ھنیاں دے حیاتی نہ سہارے
کہ پانی پانی ہو گئے سُورمے

ہتھ جوڑ جوڑ کہندے بس کر بھل گئے
ساڈے وِچوں پھیر ہُن لاوے اوہیو جا گئے
تند سارے تانیاں دے
اساں اِک اِک کر کے سنوارے
کہ پانی پانی ہو گئے سُورمے

سکھ کہندے دیر نہ لگاؤ جہاں سنگھ جی
چلو ساڈی بُھل بخشاؤ مہاں سنگھ جی

گھاہ لاہ کے کھانیاں دے
پھر بن جایئے گورو دے پیارے
کہ پاپی پاپی ہو گئے سورمے

ڈیہنے وچ پرویش

کلھے جٹ نوں تار کے ستگور اگے چلے پائے
رائے کوٹ تے جٹ پورے توں ڈیہنے پنڈ وچ آئے
اوتھے تد بھرا سی رہندے تخت مل لکھمیرا
تناں وچوں وڈا ہے سی انکھی شیر شمیرا
تناں ویراں اگے ودھ کے اپنا آپ وچھایا
ستگور جی نوں اپنے گھر وچ آدر نال بٹھایا
ستگور بولے بھائی شمیرے خطرہ ہے اک بھاری
ساڈے پچھے فوج نہ کوئی نہ ہے ہیٹھ سواری
ساڈی خاطر تسیں جاناں خطرے وچ نہ پاؤ
جو رستہ کھدرانے جاندا اوہ رستہ دکھلاؤ
ہتھ جوڑ کے کہا شمیرے سن ستگور عرضوئی
تیرا میرا عشق ہے سچا تیجا وچ نہ کوئی
سدھا سادا پینیڈو ہاں میں ادب نہ جاناں کرناں
ایپر تیری خاطر صاحیا آؤندا میتوں مرناں

دُھر درگاہوں میرے دِل وِچ لگے تیرے ڈیرے
من وی تیرا تن وی تیرا جند حوالے تیرے
توُں میرا تکیا توُں میرا اوڈھن توُں میرا تانا بانا
تیرے ہتھاں دے وِچ لِکھیا میرا آنا جانا
توں میرا کعبہ توں میری کاشی توں میرا گوردوارا
توں میرے دِل دی بات ہیں ستگورہیں ہاں تیرا ہُنگارا
توں اُس دے ہیں جوگا داتا جو ہے تیرے جوگا
کر اشنان ہمر پریہہ اپنا تن من بھیتے اروگا
ہمرو بھرتا بڈو ببیکی آپے سنت کہائے
جوگ وِچ جوگی بھوگ وِچ بھوگی ایسا گرہست نبھاوے
تیری نمرتا تے خودداری سُورمتا دا گہنا
جیہڑے رنگ میرا من توں رنگیا رنگ نہیں اوہ لہنا
میرے انگی میرے سنگی جوہری گنی گہیرے
سُنیا اے تیرے ہتھ وِچ آکے کوڈاں بنیاں ہیرے
توں میرا راکھا سبھنی تھائیں سچی سوامی میرے
توہیوں توہیوں نظریں آویں میتھوں چار چُفیرے
انگی کار کرو میرے ستگور جو ئیں سیو کماواں
جی کردا اے چرناں دے وِچ لٹ لٹ مکتی پاواں
پیراں وِچ نے چھالے تیرے ہتھاں وِچ بیائیاں
سارا جگ ہے کہندا ستگور تیریاں دھن کمائیاں

ساڈے پُت دی چھچی اُتے اک چیر جے آئے
پُتر دی ایس پیڑا تُوں ودھ کروے ہائے ہائے
ایہہ تُوں تاں اُف نہ کیتی چارے پُت مروا کے
رب دا شکر مناتی جائیں چڑھدی کلا منا کے
دھن دھن تیرا جگرا ستگور دھن ہے تیرا گُردہ
ایسی حالت وِچ دی تیرا چہرا نہیں افسردہ
ہوئی اپنا لکھ لیے دعوے تیرے اگے دھر گئی
ویکھ حوصلہ تیرا ستگور موت وِچاری مر گئی
جو جو تیرے اُتے بیتی جو جو گھڑیاں آئیاں
اُس دے اک اک حرف دیاں نے خونوں خون لکھائیاں
تھکا ماندا میرا ستگور ایڈی دُوروں آئے
اگوں اُس دا سیوک اُس نُوں اگلا پنڈ وکھائے
نہ داتا مَیں جان نہیں دینا ہونا نہیں مَیں بُونا
کوٹھے جیڈ اُبت اِہ میرا کیہڑے کم ہے آونا
رہ نہیں سکدا دینے پنڈ وِچ جیکر دین دیالا
تاں پھر سمجھو ایس پنڈ دا دُنیا وِچ مُنہ کالا
ستگور جی نے جھٹ شمیرا گھٹ کلیجے لایا
پھر اُہناں نے رُکا پڑھیا جو سرہندوں آیا
صوبے نے سی لکھیا سُن اوئے ششنی خور شمیرے
کاہنوں موت دے گھاٹ اُتے نہیں پیا کلیرے

گورو حوالے کر دے میرے آکے چُپ چُپیتا
نہیں تے تیرے ڈیہنے پنڈ دا کر دیئوں فیتا فیتا
غصہ کھا کے تیغ شمشیرے ہتھ کھڑگ تے دھریا
کہندا تیراں کولوں گِدڑا گھاہ نہیں جاندا چریا
ماس دا اُکھا تسکرا ہاں مَیں ایسا ماروں جھپٹا
صُوبے دا مُنہ ایسا بُجھنا ہو جانا ہے چپٹا
بیشک فوجاں کول نہیں پر دشمن تے ٹُٹ پینا
لوہے نال ہے لوہا بھر دی لوہ پُرشاں نے لینا
جو کجھ تیرا دتا ہویا میرے کول ہے داتا
اج تیرے میں ویکھے لاؤنا بکھن ہار ودھاتا
ڈیہنے پنڈ وِچ رہ کے ستگور فوجاں پھیر بناؤ
بھرتی کر کے گبھرو سارے جنگی مشق سکھاؤ
صُوبا اَیویں بکڑ تولے وِچوں ہے اوہ بودا
مُچھاں تُوں تا نقلی دیوے نِرا تسکنڈی کھودا
صُوبے دا کی فکر ہے سانُوں جت لواں گے لڑ کے
مغلاں دا مُنہ موڑ دیاں گے چھوٹے وانگوں چھڑ کے
دِلی تیکر دھمک پہنچو جد کیتے کھڑکے دڑ کے
ٹلاں اُتے ٹل لگاؤنے گلی وانگوں گھڑ کے
دے کے ہنجھ پرائی دی اساں ڈھگیاں وانگوں کُٹناں
لا لا لا لا کر کے ڈیرہ جھُوٹھ کفر دا لُٹناں

پُوچھل نُوں جاں چاڑھ مروڑا کیتا تتا تّتا
صوبے دی رت نال بھرے گا کھیتاں دا ہر کھنّا
ویر شمیرے اُتے گھلیا ایس کوئی عجوبہ
پڑھ کے جس نوں جھگ دے وانگوں بیٹھ گیا سی صُوبہ
پھیر دوبارہ فوج بنائی سِکھ پنتھ دے والی
پھیر دوبارہ ہِکن لگی رُنڈ مُرنڈی ڈالی
ستگور دِیندے شمشیر وِدیا کھڑکن کھڑگاں کھنڈے
پھیر دوبارہ حوصلیاں دے جھُولن لگے جھنڈے
اپنے نوں اورنگ زیب دی چِٹھی دینے آئی
عالمگیر نے اُس وِچ اپنی کیتی پیش صفائی
چِٹھی پڑھ کے ستگور جی نے منھ نے وٹ نہ پایا
اہپر اندروں اندریں لگدا اِک طُوفان سی آیا
لکھی اورنگ زیب نوں ست گور کوتیا دے وِچ چِٹھی
ایسی غیرت والی چِٹھی دُنیا اجے نہ ڈِٹھی
نام ظفر نامہ ہے اُسدا جِہدی فارسی بھاشا
اک حرف دے وِچ نہ ڈِھلکی کِدھرے کوئی نِراشا
چڑھدی کلا مناون والے چڑھدی کلا منائی
اپنے دِل دے لاوے دی کجھ ایداں لِکھی لِکھائی

ظفرنامے دی اندرلی آواز

او مُغلیہ سلطنت دے بادشاہ اورنگ زیب
نُوں پلیندا دھوکھیاں دا تُوں ہیں بندہ پُر فریب
رَبّ جانے تیریاں قسماں دی کِنی قیمت ہے
جُھوٹھ دی ہے رُوح تیری تے جُھوٹھ دا ہی جِسم ہے
جس گھڑی ظالم ہے کردا اَت اَتیا چار دی
جاگ پیندی چنڈ کا ہے قلم تے تلوار دی
جے بے ظالم ساہمنے تلوار لاؤندی زخم ہے
جے ہے ظالم دُور تاں پھر قلم آؤندی کم ہے
تُوں ہیں بیٹھا دُور پھٹی اپنی تُوں پوچ کے
اَج ہے مَیں قلم چُکی سوچ ایہیو سوچ کے
لکھ دیاں پھٹی تری تے اج سیاہ نامہ ترا
روبرو تیرے میں کھولھاں اج گناہ نامہ ترا
اِہ میرا وشواش ہے تُوں کاغذا گر جائیں گا
آدمی جے ہیں تاں چِٹھی پڑھدیاں مر جائیں گا
تے شروع کردا ہاں چِٹھی اپنی دا سلسلہ
ویکھ میرے دِل دی رنگت دا نظارہ بُزدِلا
واہگورو دے نام دا لکھدا ہاں پہلا حرف میں
تیر وانگوں ماردا ہاں حرف تیری طرف میں

توں ہیں اِس دھرتی دا بنیا زبردستی بادشاہ
مَیں ہاں لکھاں دین دُکھیاں ے دلاں دا شہنشاہ
توُں ٹیڑا ہیں تے تیری دوستی اِک بھرم ہے
مَیں ہاں راکھا سچ دا تے سچ میرا دھرم ہے
ناں ترا اورنگ زیبا رکھیا جو ماپیاں
اوس نوں ڈنا لگایا تیریاں اوٹے گھاپیاں
ناں ترے دا ارتھ ہے سُندر سجاوٹ تخت دی
پر تیری صوُرت ہے لگدی ستمگر کمبخت دی
تیری تسبیح دے تے جھٹکے قید خانے موت دے
ڈنڈیاں دے نال کڈھے ارتھ توں ڈنڈوت دے
ایس تسبیح دا توں دھاگہ ہُن ودھا سکدا نہیں
اِہ ترا پھندا پرانا ہُن پھسا سکدا نہیں
خواہشاں دے راج ہونا انت توں برباد ہے
پلیاں اٹاں تے تیری مُورکھا بُنیاد ہے
جو دی شکتی ہے مِلی مینوں میرے کرتار توں
اوس دا تینوں پتہ لگے گا میرے وار توں
لئے میں ساون بھادروں دا میگھ بن کے چھا رہاں
کَے مَیں بدل نیزیاں تیراں دا بن کے آ رہاں
ہُن ترے سر تے میرے لوہے دی بجلی کڑکنی
ہُن تری شاہ رگ تے ہے کھڑگ میری کھڑکنی

اِہ جو دھوکھے دی اُساری چونہہ طرف دیوار نوں
اِہ جو بنیا ہیں خُدا دی خلق دا غدّار توں
اِک دِن رونا ہے تیرے دھولراں وِچ گدڑاں
بولنا ہر اِٹ دے وِچ اُلوّواں چمگدڑاں
کامیابی دا توں دِکھن چوں پیاسا آ گیا
ویکھ کے حالت تری دُنیا نوں ہاسا آ گیا
راجپوتاں نے ترا میواڑ وِچ مُنہ بھنیا
پھیر وی تینوں نہ آئی عقل کوئی انّھیا
اِہ تری کرڑی کمینی بُزدلیاں دی بھاونا
ہُن ہے چاہُندی زور گوبند سنگھ دا ازماونا
ہُن ترے پیراں دے ہیٹھاں اگ ایسی بالنی
جس نے تیری سلطنت نے بادشاہت گالنی
توں پیاسا پھر رہیا ہیں پھیر آب و تاب دا
ہُن نہیں دینا مَیں پانی گھُٹ وی پنجاب دا
کی ہویا جے شیر دے بچّے تو مارے گدڑا
کی ہویا جے لِد توں پھر نئیں چھڈائی لدڑا
شیر زندہ ہے اجے چیرے گا کھاکھاں تیریاں
نک دے رستے چوں کڈھے گا دُھواکھاں تیریاں
جو خُدا دے نام تے چُکیاں توں قسماں مر گئیاں
تیریاں پنجے نمازاں نوں کلنکت کر گئیاں

وہمیا شکی مزاجا کی تیرا اعتبار ہے
تیرے ہر پاسے تعصب دی کھڑی دیوار ہے
ہُن ہیں تیرے نال کرنی آر دی تہ پار دی
ہُن ہیں تیرے نال بولی بولنی تلوار دی
جے ہے چاتر بھیڑیئے تینوں مرن دی لالسہ
ہیں تیرے پچھے لگاؤنا شیر ببر خالصہ
وسّح دا جھنڈا تیرے تختاں دے اُتے گڈ کے
راہ اُلیکاں گا نواں اِک تیر اپنا چھڈ کے
آ سُناواں کسطرح کردے نے یودھے گفتگو
آ سکھاواں کسطرح لڑدے نے جنگاں جنگجُو
جنگ دے میدان وِچ فوجاں سجائیاں جاندیاں
ہو کے آہمو ساہمنے تیغاں اُٹھائیاں جاندیاں
دو دلاں دے وِچ ہُندا بہت تھوڑا فاصلہ
جوش ہُندا بے پناہ بے حد ہُندا حوصلہ
جے نہ فوجاں نوں لڑاؤناں چاہون یودھے تاکرے
دو دھراں دے سُورمے جرنیل کردے ٹاکرے
تُوں دی ایداں فوج لے کے آ جا میرے رُو برُو
ہیں لڑاں گا جنگ اوسے ہی طرح دی ہُو بہو
ہیں تینوں للکار کے آواں گا وِچ میدان دے
بُزدلا تینوں گِناواں گا ہیں گُن کرپان دے

دو بہادر سورمے نے آ توں اپنے راج دے
جو نگینے ہین تیرے بادشاہی تاج دے
میں اکلا ہی تہاڈے کردیاں گا ڈکرے
بکرے دے وانگ جھٹکاں گا بلا کے بکرے
توں نے چارے وانگ خلقت رب دی ہیں کٹدا
نہ توں مگروں لہندا ایں نہ توں ظلموں ہٹدا
توں بڑے پرہیز گاری دے تماشے کر لئے
جہڑے لئے اسلام تے تیرے گناہ سب جر لئے
میں کہ جو راکھا ہاں ہراک دین دا ایمان دا
میں کہ جو سانجھا ہاں ہندو سکھ مسلمان دا
آ پڑھاواں رب دی تحریر ان پڑھ عالماں
آ وکھاواں اس دی رحمت دا چشماں ظالماں
رب ہے سب دا محافظ جو حفاظت کر رہا
اوہ ہے سب دی بخششاں دے نال جھولی بھر رہا
آپ ہی منصف ہے اوہ تے آپ ہی انصاف ہے
بھولیاں معصوم بھلاں نوں اوہ کردا معاف ہے
اوہ ہے سوماں فیض دا اس دا نہ کوئی پار ہے
عاجزاں تے بیکساں دا آپ بن دا یار ہے
بادشاں دا بادشاہ کردا نہیں ہے وتکرا
اوس دا قدرت دے ہر ذرّے دے وچ ہے تذکرہ

اِک جیسی روشنی دیندا ہے کُل سنسار نُوں
آپ ہی اوہ کھولدا ہے آپنے اسرار نُوں
رنگ نسلاں توں پرے ہے اوہ کتاباں توں پرے
برہمن تا لین تے شاہی عقاباں توں پرے
اوہ امیراں تے غریباں دے دِلاں وِچ وسدا
ربّ لوکاں کول ہے پھر وی پتہ نہیں دسدا
اوہدیاں گِنیاں نہ جاون بادشاہا برکتاں
ویکھدا ہے جا رہا اوہ تیریاں سب حرکتاں
اِہ زمیں اِہ آسماں اوسے دی مہماں گا رہے
اِہ پرندے اِہ چرندے اُس دا دِتا کھا رہے
اِک ناشکرا جے کوئی ہے تاں اوہ انسان ہے
جو حکومت دے نشے وِچ جاپدا شیطان ہے
کون کہندا ہے ہلالی چند دا ہالا ہیں توں
کون کہندا ہے خودی والا خدا والا ہیں توں
بھار ہیں دھرتی دا توں تے آدمی منحوس ہیں
توں تاں قارُوں توں وی وّدھ کے بادشاہ کنجوس ہیں
توں تے مِٹی وی ہے پُٹ چھڈی خُدا دے نام دی
توں کی جانیں کی ہے ہندی الف بے اِسلام دی
اوہ ہے خالق اوہ ہے رازق اوہ سخی اوہ سخنور
بادشاہ دا تاج ہے محتاج دا ہے تاجور

نُور دا نغمہ ہَے اوہ سوہاں ہے عقل وفہم دا
اوہ ہے بحرِ بیکراں ٹھاٹھاں جو مارے رحم دا
رَبّ ناں بیخوف ہے بیداغ ہے بےعیب ہَے
آدمی وِچ عیب ہَے تے اوس دے وِچ عیب ہَے
اوہ عبادت کرن والے نوں ہَے اُچا چکدا
اوہ قیادت کرن والے نوں ہَے اُچا چُکدا
آدمیت نوں بچاؤنا رَبّ نُوں مرغوب ہَے
رَبّ سچّے عاشقاں دا آپ ہی محبُوب ہَے
اوہ ہے ویداں تے کتیباں نوں اُتھارن والڑا
اوہ ہے رُوپاں تے اَرُوپاں نوں نکھارن والڑا
اوہ ہَے مالک اوہ ہَے پالک ایس کائینات دا
اوہ ہے چالک وقت دا ہر دوس دا ہر رات دا
او خُدا دے مجرماں توں بادشاہ مردُود ہیں
آپنی ہی اگ دے وِچ سڑ رہا نمرُود ہیں
تیریاں اِہ جھوٹھیاں قسماں تے مُردے قبر دے
دِن بڑے تھوڑے نے مُہندے ظُلم دے تے جبر دے
توں قراناں نوں ہَے پڑھیا پر عمل کیتا نہیں
معرفت دا اِک وی تاں جام توں پیتا نہیں
توں ہلاہل پی رہا ہیں بُغض دا اوئے حاسدا
توں کی جانیں زندگی نوں مَوت دے اوئے قاسدا

زندگی مٹھے پہاڑی چشمیاں دا آب ہے
زندگی تاں موت دا ہی اک سہانا خواب ہے
زندگی بے داغ ہندی ہے اوتی پُرسش دی
زندگی ترچھی تراشی جاوندی ہے ترش دی
جو اوہدی رحمت دے سائے ہیٹھ ٹُریا جاوندا
اوس دا ڈھلیا ہویا سورج دی جگ رُشناوندا
اوہ بھیانک حادثے وی دیکھ کے رُکدا نہیں
ٹُٹ جاندا ہے اوہ بیشک سر اوہدا جھکدا نہیں
شیر نوں جو آدمی اپنی بناوندا ڈھال ہے
اوس دا ونگا کی کرناں گونیڑاں نے وال ہے
سُن او لوبھے بادشاہ اِہ وقت دی آواز ہے
خالصے دی اس تباہی وِچ کوئی راز ہے
اِہ تباہی ہے ہوئی اُجڑے وساون واسطے
اِہ تباہی ہے ہوئی روندے ہساون واسطے
اِہ رچایا کھیل تیری خاک شاہی واسطے
اِہ تباہی ہے ہوئی تیری تباہی واسطے
میں قسم کھاندا ہے کوئی بادشاہ اوئے جھوٹھیا
تیرے وانگوں توڑدا نہ ٹھیکراں اوئے ٹھوٹھیا
چالیاں سکھاں تے بھیجی فوج توں دس لکھ سی
بھکھ دے مارے ہوئے سنگھاں پچ پھر وی دکھ سی

توں میدانِ جنگ دے دستور سارے بُھل کے
بولیا ہلہ نہتے سُوریاں تے جھل کے
تیرے بُرچھے برچھیاں جس دم مچائیاں انھیاں
تد کیتے تیراں دیاں مارو ہیں شستاں بھنیاں
جس گھڑی لکھاں ہی تیرے بھیڑیئے سن آ سپیے
ہتھ میرے کھڑگ دے دستے تے آپے جا پیے
ہیں گورو نانک دے نوراں دی جو دسویں جوت ساں
بن گیا چمکور دے وچ رکت دا اک سوت ساں
جاݨ دا ساں لومبڑی دے وانگ توں مکار ہیں
جاݨ دا ساں توں تے اک چھٹیا ہویا عیار ہیں
ہیں لڑی ہے جنگ دھرماں دی خدائی واسطے
ہیں اٹھائی تیغ ہے جگ دی بھلائی واسطے
جو ہے کیتا تیریاں فوجاں گڑھی چمکور وچ
بزدلی اُس توں نہیں وڈی کوئی اس دور وچ
تیریاں فوجاں نے ایداں آ وکھائیاں اکھیاں
چھیڑ دیاں جداں ہیرے وچ نے مدھ مکھیاں
میریاں تیراں جدوں دن توں وکھائے تار کے
خان تیرے نس گئے سی ہمتاں نوں ہار کے
پھنڈیا جاں تیر میرے خان ناہر خان نوں
سب تیرے جرنیل پھردے سی لکاوندے جان نوں

کٹ گئے تیرے ہزاراں ہی سپاہی کٹ گئے
ڈٹ گئے میرے لڑاکے سنگھ جاں‌باز ڈٹ گئے
اوہ ترا خواجہ جو ہے مردود وڈا سورما
جے نہ ٹکدا کٹ دیندا اوس دا میں چور ما
جے کتے سایا وی اوہدا نظر مینوں آوندا
سو کوہاں دی وتھ تے وی اوہ پرویا جاوندا
موت تے دو پاسیاں توں زنگیاں سی چولیاں
مینہ وسایا اولیاں وے وانگ تیراں گولیاں
پوستاں دے پھل وانگوں دھرت خونوں خون سی
تھوک دا جو مال سی اوہ وک رہا پرچون سی
اِنج میرے یودھیاں نے کنڈیاں سی گھونڈیاں
جس طراں پھڑ کاؤندیاں نے کھدواں نوں کھونڈیاں
سن کے تیراں تے کماناں دی بلی آواز نوں
چک لیندی سی اِہ دھرتی ہوکیاں دے ساز نوں
نیر نالے گولیاں دی وس رہی برسات سی
پنیاں نوں کوہن آئی مسیا دی رات سی
ہر طرف اک موت دے درگا ہنیرا گھپ سی
ہر طرف شمشان دے درگی بھیانک چپ سی
اُس گھڑی میری خدا نے آپ کیتی رہبری
آپنے بندے دی کیتی آپ بندہ پروری

ئیں ہزاراں گھیریاں نوں توڑ کے ہاں آ گئے
بادشاہا ہیں ترا مُنہ موڑ کے ہاں آ گئے
داں تک ڈنگا نہ کرسکیوں توں میرے جسم دا
نہ ہی آیا زخم ہے کوئی کسے وی قسم دا
توں علاقے دا ہیں بھکھا توں پیاسا خون دا
اک ہی مطلب ہے تیرے ہر کسے مضمون دا
توں نہ پکا دھرم دا نہ شرم دا نہ کرم دا
توں ہیں گھاتک سچ دا نے توں ہیں بھانڈا بھرم دا
تیریاں قسماں وچ جیکر سچ ہندا دسدا
ساریاں گلاں ئیں تینوں آپ آ کے دسدا
جھوٹھیاں قسماں دا شاہا توں ہی ذمے دار ہیں
توں خدا دی نظر وچ شیطان ہیں مردار ہیں
تیرے وعدے سن مری خیر و دعا دے واسطے
خوب لکھے حرف توں پاک خدا دے واسطے
جے ترا دل صاف ہندا انج نہ گند گھولدا
پت نہ اسلام دی مٹی وچ ایداں رولدا
آدمی ہے اوہ کہ جس دے کول سچی اکھ ہے
آدمی ہے اوہ جہدا پرماتما وی پرتکھ ہے
جو تیرے قاصی نے مینوں دسیا ہے آن کے
مینوں یقیناً ہے خوشی تیرا ارادہ جان کے

دسّیا اُس نے کہ توُں ہر ظلم توں بے خبر ہیں
دسّیا اُس نے توُں مِلنے واسطے بے صبر ہیں
دسّیا اُس نے کہ توُں ہیں بہت ہی پچھتا رہا
دسّیا اُس نے کہ ساڈا غم ہے تینوں کھا رہا
جے کدی اِہ سچ دی ہووے لئے جھوٹھے بادشاہ
پھر دی توُں اِس مُلک دا قابل نہیں ہیں سربراہ
بادشاہ نوُں خبر ہونی چاہیدی ہر طرف دی
بے خبر ہونا نشانی ہے بڑے کم ظرف دی
واقعی نیّت تیری جے صاف ہے تے نیک ہے
واقعی سُن کے جے تیرے دِل نوُں لگا سیک ہے
واقعی قسماں جے کھائی جا رہیں توں سچیاں
واقعی اِہ تیریاں گلاں نہیں جے کچیاں
پرکھ لیندا ہاں میں تیرے قاصداں نوُں موڑ کے
ویکھدا ہاں اثر تیری آتما جھنجھوڑ کے
ٹئے ہیں باہاں کھولدا ہاں اج ایسے آس تے
جے توں سچا ہیں تاں آئیں گا معافی واسطے
اِہ جو کانگڑ ہے نہ ساڈے مالوے دے دیس وچ
آ اسیں دونویں ہی مِل سکدے ہاں اکِدن ایس وچ
اِس جگہ تینوں کوئی خطرہ نہیں ہے جان دا
اِہ علاقہ ہے براڑاں دی نرالی شان دا

جو کہ میرے حُکم دے بَدھے ہوئے طُوفان نے
مالوے دی مُچھ نُوں تے مرد عالیشان نے
توُں لیا اپنا ہزاروں چوں جو گھوڑا اِک ہے
چھڈّ دے میرے علاقے لڑن دی جے سِک ہے
توُں ذرا پھڑکے وِکھا گھوڑا دوبارہ اپنا
توُں ذرا لڑکے لگا لئے زور سارا اپنا
لئے رچاوُندا پھیر اسومیدھ دائیں یگ ہاں
جان دا تیری مَیں چھوُہٹے بادشاہ رگ رگ ہاں
جے خُدا نُوں مَن دا ہَیں آ مری آواز تے
گیت چھوُتا ویاں دا چھیڑ دِل دے ساز تے
توُں کلا تے شاعری دا جے جنازہ کڈھیا
توُں تے سرمد نُوں نمازاں پڑھدیاں ہَے وڈھیا
گڑگڑا کے منگ لئے ربّ توں معافی قاتلا
بند کر انسانیت دے قتل دا اِہ سلسلہ
چغل بازاں ماریاں تیرے جاں اگے چُغلیاں
توُں اُٹھا کے پا لئیاں مُنہ وِچ گراہیاں اُگلیاں
انج نہ اَودھم مچا کے خُون کر انصاف دا
توُں تے بنیا بادشاہ جن ہَیں کوہ قاف دا
جے خُدا دے رستیاں نُوں توُں ذرا ہَیں پیار دا
سُٹ دے ہتھیار دھرماں واسطے تلوار دا

جے نہ آئیوں باز تاں پھر بادشاہاں دا بادشاہ
ایس زمیں تے آخرت دا جو ہے سچا شہنشاہ
کالکھاں دے لیپ تیرے جسم تے کروائے گا
رب تینوں تیریاں عیباں توں ہی مروائے گا
رب تاں بے انت ہے اُس دا نہ پارا وار ہے
رب تاں سیماں دی سیماں توں دی پرلے پار ہے
اوہ نہاں ہے اوہ عیاں ہے اوہ نیائے کار ہے
کیڑیاں تے ہاتھیاں دا اوہ ہی پروردگار ہے
اوہ سزا دیندا ہمیشہ ہے بڑے منہ زور نوں
اوہ حفاظت وچ رکھدا ہے سدا کمزور نوں
اوہ خوشامد نال بھرمایا تاں جا سکدا نہیں
چکنیاں گلاں تھیں پھسلایا تاں جا سکدا نہیں
چانناں دا ہڑھ نہ جاندا ہے کسے توں بھیا
ایس دی تاں روشنی سب دے لئی ہے انھیا
ہر سطر وچ توں قرآناں دی جو کھادھی قسم ہے
جاپدا ہے توڑنا ہر قسم تیری رسم ہے
توں تے ایویں عقلمندی دا ڈھنڈورا پٹ رہیں
ہر گھڑی لے مورکھا توں لیک وانگوں مٹ رہیں
توں حدوں چوںہہ بچیاں نوں دھوکھیاں تھیں ماریا
چاہلیاں سکھاں نوں کوہیا توں حدوں ہتھیاریا

اوس ویلے میں ہی سال ایڈا جو جگرا کر گیا
اوس ویلے توں ہی سیں جو جیوندیاں ہی مر گیا
جے اجے وی اے کوئی پھڑتی ترے وچ آہلسا
کل ولیویں کڈھ دیہو میرا بھجنگی خالصہ
ہن جے لیو لگیا تاں اگ بجھادن ٹرپیائیں
دل دیاں چنگیاڑیاں تے تیل پاون ٹر پیائیں
جیہاں توں کر رہا ہیں بادشاہا تیزیاں
اُنیاں ہی ہو رہیاں ظاہر نیے فتنہ خیزیاں
ہن تے تیرے موڈھیاں تک آگئیاں چنگیاڑیاں
ہن تے تیرے سر تے گھڑیاں آگئیاں تے ماڑیاں
خوب دسیا ہے کتے فردوسیاں انسان نوں
ملدیاں بدبختیاں نے جلد ہی شیطان نوں
رب دی جس دن کچہری وچ ہویاں پیشیاں
تیریاں ویکھاں گا آکے آپ کمیاں بیشیاں
رب دے اگے وی جا کے کفر جے توں تولیا
جے قرآناں دی قسم کھاکے توں کجھ وی بولیا
رب نے ہے آکھاں کیا اِہ مسلمین ہا ہے
ایس توں تاں نرک پاؤناں نرک دی توہین ہے
جے توں لیناں گڑگڑا کے منگ اوتھے معافیاں
جے توں لیناں من سبھے پاپ بے انصافیاں

جے توں پیتا من توں ہیں دل دکھایا جگ دا
جے توں پیتا من توں سی روپ بھریا ٹھگ دا
جے توں پیتا من کہ اسلام نوں توں دور سیں
توں حکومت دے نشے وِچ چور سیں مخمور سیں
جے توں پیتا من توں نہ عیش نوں منہ موڑیا
توں وفا دے گھوڑیاں دی کمر نوں ہے توڑیا
کر لیا اقبال جے توں اپنی ہر بھُل دا
رب ویکھیں کس طرحاں دُوجا ہے ورقہ کھُل دا
بخش دیوے گا تیری ہر بھُل نوں ہر بات نوں
پھر وسائے گا اوہ آپنے رحم دی برسات نوں
پھر اُٹھا دیوے گا اوہ تیری لتاڑی آتما
ہے بڑا ہی کھُل دِلا میرا پیتا پرماتما
جو توں کیتا بادشاہ اِنج بادشاہ کردے نہیں
جو دِلاں دے بادشاہ نے اوہ کدے مردے نہیں
آ دِلاں دے بادشاہ دی دس دیاں پہچان میں
آ دکھاواں رب دے ستکاریاں دی شان میں
جو ہے سچا پاتشاہ اوہ ہر طرحاں بھرپور ہے
اوس دے روشن ضمیراں دا نرالا نور ہے
چکدا تلوار ہے انصاف دے اوہ واسطے
اوس دے اُسے بادشاہ پُر امن جندے راستے

اوہ لڑائیاں وِچ پہاڑاں وانگ آ کے ڈٹدا
اوس دے اِکو اشارے نال لاوا پھُٹ دا
اوہ خزانے آپنے دا مُنّہ سدا ہے کھولدا
اوہ تے مُشکل ویلڑے وی ڈِگدا نہ ڈولدا
اوہ ہمیشہ دھرم دی کردا ہے آیا رکھیا
ہر سمے وِچ سچ بولن دا مزا اُس چکھیا
توں اَے جھُوٹھے بادشاہا زندگی دا کوہڑ ہیں
توں کھڑا دریا کنارے کھوکھلا اِک بوہڑ ہیں
توں سراپاں دا ہیں بھاگی نرک بھوگی جا رہا ایں
توں تے اپنی رُوح دے متھے تے کالکھ لا رہا ایں
کی پتہ تینوں حکومت تے مذہب کی چیز ہے
توں تے اپنے گل چ پایا بھرم دا تعویذ ہے
ہَیں لگائی راجیاں دے نال بازی جان دی
پُوجدے اوہ بُت سی دے کے بلی انسان دی
توں تے اپنی آتما نوں توڑیا ہے بُت شکن
توں تے اپنے کعبیوں مُنہ موڑیا ہے بُت شکن
لے سنبھالیں وار چکّر چلیا دسمیش دا
لے اخیری گھُٹ پانی ہور پی لے دیش دا
دیکھ کلّا کس طرح دس لکھ نوں ہے چیردا
ویکھ کِداں کامیابی پیر چُمے ویر دا

ویکھ بندی چھوڑ کداں راہ وِکھاوندا آپ ہے
اِک جیبھا توں جپاوندا اوہ سہسر جاپ ہے
ویکھ دُشمن نوں اوہ کردا جنگ دے وِچ انّھیاں
ویکھ کداں اوس نے ہے یودھیاں نوں بنّھیاں
جو دیانت دار سچّے ربّ دا ہے ہو گیا
اوہ تاں اپنی زندگی دا کوڑھ سارا دھو گیا
اوہ اکلّے سادھواں دے آپ چلدا نال ہے
راکشاں توں اِک دی ٹِکّی نہ دیندا دال ہے
تیریاں اکھّاں پچ ستاہا خوف ہے تے فوج ہے
ساڈیاں اکھّاں پچ رہندی ربّ دی ہی موج ہے
توں گھمنڈی ہیں بڑا دولت دا تینوں مان ہے
ربّ نے ساتوں بنایا شہنشاہ زمان ہے
کِس جگہ "کے خسرواں" جیہے بادشاہ نے ٹُر گئے
اوہ سُلیمانی پیالے کِس جگہ نے کُھر گئے
مٹ گئی ہے بادشاہت مٹ گئے نام و نشان
آدمیت ہی بچی ہے مر گئے نے شاہجہان
کِس جگہ فرعون ہے بہمن اتے اسفندیار
کِس جگہ دارا گیا مچک کے خطاباں دا ہے بھار
کِس جگہ اوہ ٹُر گیا وڈا سکندر بخت ہے
تیر مارو شیر شاہ دا کِس جگہ تے تخت ہے

کِس جگہ تیمور بابر تے ہمایوں بے پناہ
کِس جگہ تے ٹُر گیا اکبر جیہا ہے بادشاہ

بادشاہ اورنگ زیبا ہُن وی نہ غدار ہِن
وقت دے بدلے زمانے دا توُں چوکیدار ہِن

پاپ دا گھر وسدا نہ آر توں نہ پار توں
اوس دے وِچ رہن والا مِٹ گیا سنسار توں

بیکساں تے ظُلم جو کردا ہے اوہ پھلدا نہیں
اوہ تاں اپنے آپ نوں وی مارنوں ٹلدا نہیں

اوس نوں کی آنچ آؤنی سچّ جس دا یار ہے
اوس نوں کی فکر جس دا ربّ پہرے دار ہے

کیوں کُہاڑا ماردا ہیں اپنی شاہ رگ تے
جُھلسنوں کِداں بچیں گا نیل پا کے اگ تے

وال میرا اِک وی ڈِنگا توں کر سکدا نہیں
خالصہ میرا تاں حشراں تیک مر سکدا نہیں

ختم کرداہاں اِہ چِٹھی کھولیا جِس پاج ہے
بس پراہُنا دو دِناں دا ہُن ترا اِہ راج ہے

توں ہوا تک وی نہیں چھوُ سکدا گوبند دی
پھُوک بس نِکلی ہی سمجھیں بادشاہِ ہند دی

چِٹھی لِکھ ہلکارہ گھلیا

ظفر نامہ جد لکھ لیا ستگور غیرت مند
گِٹھ گِٹھ اُچی ہو گئی گردن ہور بُلند
ستگور کہندے پڑھدیاں نڑھ ھُو اورنگ زیب
وِچ چَوَرستے مٹیا اُس دا کُلُ فریب
نہ اوہ ہِنج نمازیا نہ اوہ مُسلمان
بے ایمانی اوس دا بنیا دین ایمان
کیتے اوس ہلال نے شیعہ مُسلمان
اُس تے صُوفی مت نوں کیتا لہو لُہان
سُنی دا اوہنے کڈھیا مطلب سُن مُسن
گلاں کرے گھناؤنیاں بولے بھن بھن
بیجاپور وِچ بیجیا لاشاں دا اُس بیج
مُسلمان حکوتاں گیئاں رت رنگیج
مُکی پھردا جھوٹھ دی عالمگیر ہے جھُٹ
گو لکنڈے دی کھان چوں ہیرے آیا جھٹ
راجپوتانے اوس دا بھنیا خوب بھُمار
شمبھو دکھن وِچ ہے ڈٹ کے کھڑا پہاڑ
ساڈے نال جے آملن مرہٹے راٹھور
اُڈے گلشن ساڈیوں جھٹ بدیشی بھَور

اوہ نے آپو اپنے راجاں تک محدُود
آپنے راجوں باہر نہ سمجھن ہور وجوُد
سارے بھارت ورش دا جے کر کرن دھیان
ہوسکدا آزاد ہے ساڈا ہندوستان
ستگور کہندے دیا سنگھ دھرم سنگھ سردار
فوراً پہنچو اُڈ کے دکھن دے وچکار
بیٹھا احمد نگر ہے اس دیلے جمدُوت
عرض مند دی کُکھ چوں پیدا ہویا کپوُت
اُس دے کول تاں اک وی اپنا نہیں خیال
ہتھ پُرانے کھونسڑے اوہو کُڈھبی چال
.بی بی دا اک مقبرہ کر کے نقل پچھل
کہندا آکھو اوس نوں دُوجا تاج محل
ہٹی تاج محل دی اُس نے دتی پُٹ
راگ کلا دی اوس تے دتی سنگھی گھُٹ
اُس دے مُنہ تے مار کے کہنا میرا خط
راس نہیں آوَنی کُبّیا تینوں ساڈی لت
نہ ہی جھکنا اوس نوں کرنا نہیں سلام
ڈٹ کے وچ دربار دے دینا اِہ پیغام
کہنا سنگھو اوس نوں ساڈا گورُو گوبند
تیرے قبضے وچ نہ رہن دِیئے گا ہند

تیرا راج ہے بادشاہ اِک بدبیتی راج
تیرے راج وچ مر رہے دین دُکھی محتاج
تیرے راج وچ ہو رہا دھرماں تے ہے وار
چارے پاسے اُسری نفرت دی دیوار
کہنا سنگھو میر یو جھڑیا نہیں دسمیش
کہنا گورو منا رہیا چڑھدی کلا ہمیش
کہنا جد تُوں آدمی آیا وِچ سنسار
من بھاؤندا ہے کھاوندا پہنے من انوسار
اورنگ زیب نے سمجھیا کیوں مذہب لباس
ہُندا اصلی مذہب دا دِل دے اندر واس
کھانا پینا پہننا ہر اِک دا ہے وکھ
اپر ساجھی سب دی اکو من دی اکھ
اندر وسدا مذہب جو ہُندا نہ تبدیل
اندر وسدا مذہب تاں لیندا بنتبر کیل
بھری سبھا وِچ پہنچ کے کرنا سچ بیان
گز گز چھاتی تان کے کرنا اِہ اعلان
ساڈا گورو گوبند سنگھ سب دھرماں دی ڈھال
سِکہ گھڑدا نام دا شبدّ سچی ٹکسال
سلطنت دسمیش دی سب دُنیا وِچ لوک
سچا تخت ہے اوس دا سچیا وِچ پرلوک

کہنا ساڈے راج دی کوئی نہیں ہے حد
ساڈے تپ تیاگ دا گگنوں اُچا قد
کہنا ساڈی فوج تے ساڈے شستر وچار
مال خزانہ ساڈڑا ان مک پریم پیار
کہنا سُن اوئے بادشاہ وڈے مسلمین
ساڈے گورو نوں رب دے سبھ پیارے دین
بھانویں کیہڑے دھرم دا ظالم ہووے آنک
ظالم دے سنگ اوس دا کرے خالصہ جنگ
جداں ہندو دھرم تے کیتے ہن توں وار
ایداں ہندو جے کدے کروے اتیاچار
جے کر مسلم دھرم دی ہندو کڈھدے جند
رکھیا خود اسلام دی کردا گورو گوبند
ساڈی رمز نوں سمجھیا تیرے معظم پُت
ساڈی شبھ اسیس دی مان رہا جو رُت
کھا کے قسم قرآن دی ہویا ہیں توں ننج
اللہ دا ناں لئے رہیں ذبح خانیاں وچ
صوفی مت ہے کہہ رہا تیری بھٹی مت
کیتا توں اسلام دے ناں تے بڑا کپت
مذہب تاں ہُندا موُرکھا سانجھی اک زبان
جس بھتیں دکھ سکھ ونڈدے دنیا دے انسان

کہنا اورنگ زیب نوں بول رہی ہے موت
جس کارن توں جی رہئیں مقصد ہے اوہ فوت
جو توں کینا باپ دی معیت نال سلوک
اوواں ہی تُر جائیں گا جس دن نقلی پھوک
تیری معیت چکنی لئے کے ٹکے چپڑال
ساتوں آؤنا نئیں ہے آپے پُرکھ اکال
مغلاں دے دربار چوں بچ گئی جیکر جان
دکھن وَل پیار یو ہونا جھٹ روان
دکھن وِچ جو سکھ نے کہنا رہن تیار
"حکم نامہ" اِک ساڈڑا کرنا گوش گزار
کہنا پریم تہاڈڑا ساتوں پاوے کھچ
چوتھی کشتت میں "نادیٔ" آ کے دکھن وچ
اوتھے ندی گوداوری بیتوں بڑی پسند
اوتھے آن وساوناں اجپل نگر انند
اُس دے کنڈھے مانتی الکدن آن سگندھ
مہا کال نوں دیونا جیون دا دسوندھ
مہتا ٹہک کے بولدے دونوں سنگھ سردار
جیہا گور دا حکم ہے توہیں کراں گے کار
مُتھے ہاں جاندے سنگورد لمی منزل مار
سمجھو خط اِہ پہنچیا مغلاں دے دربار

دینا کانگڑ چھڈ کے گئے سراویں آ

کر کے دینے پنڈ نوں بخشش بھتیں بھرپور
آن سراویں لا لیا ڈیرا گورو حضور
پنڈ پنڈ دے وچ گونجیا ستگور دا فرمان
خطرے دے وچ دیش ہے رُڑھیا دھرم ایمان
بودھے بیر بہادرو نترو اُج میدان
طلباں مینڈھوں لے لوو بنیوں دیو جوان
پنڈ سراواں والڑے ہو گئے زندہ باد
خوب چھکایا فوج نوں گھرو گھریں پرشاد
ستگور دی شاباش دے پاتر بنے براڑ
ہڈ جنہاں دے موکلے جُسّے وانگ پہاڑ
لکیں بنھن چادراں موڈھے رکھن ڈانگ
جو سر چڑھاں نہ نویں فوراً دیندے چھانگ
کناں دے وچ مرکیاں ورلے ورلے دند
پیر وچ پاون لوئیاں پل پل سجھن چھند
رکھدے اُوٹھ تے ڈاچیاں نال تھلاں دے عشق
کھڑدے وانگ کپاہ دے نرے ورگی پشک
مارن ٹک زمین تے دھرتی جدوں کھدان
ڈر کے سٹے ریت دے کھنب لگا اُڈ جان

مالا گنڈھیاں والڑی گنڈ کے کردے جاپ
نھا کھاون روٹیاں چھ چھ گٹھاں ماپ
ستو پیندے گھول کے دانے لیندے چب
تنگی ترشی وچ وی کردے نے ربّ ربّ
سیوا کردے پہنچ کے جو نے سکھ خوشحال
روٹی اُتے کڈھدے چوگھے مکھناں نال
جو نے سکھ غریبڑے سیوا کرن وشیش
جے نہ گھر وچ ان ہے پیلوں کردے پیش
پنڈ سراں نوں بخشیا ستگور اِہ وردان
پنڈ سراویں مکنا کدے نہ پہنن کھان
کوٹ کپورے پہنچ کے لیا کپورا سد
کہندے شیر کپوریا خطرہ ہے بیحد
گڑھی جے دے دیں اپنی لڑاں وزیدے نال
تیری گڑھی کپوریا بنے دھرم دی ڈھال
ترکاں دا ڈر دس کے کیتا اُس انکار
شیروں گدڑ ہو گیا بانکا گھوڑ سوار
ستگور کہا کپوریا گل رہے اِہ یاد
تینوں ایسے بھُل نے کر دینا برباد
اوتھوں چل کے پاتشاہ ڈھلواں پہنچے آن
درشن کر کے سنگتاں ٹھارے نین پران

کولا بھائی آگیا پرتھی چند دی انس
کہندا بابا پچھڑا پہنو ہے وڈ ہنس
چٹے بھوشن پہن کے سَنچے میت مُرار
نیلے بستر پاڑ کے کیتے تار و تار
اگ وِچ لیراں ساڑ کے بولے دھرم سُہاگ
سڑیا راج ہے مغل دا لاوا اُٹھیا جاگ
نیلی ٹاکی چک کے مان سنگھ سردار
ٹُنگ لئی جھٹ اپنی پگڑی دے وِچکار
کہندے اِہ ہے دانیا نبی غنی دی یاد
سکھاں کدے نہ بھُلنی اوہناں دی اِمداد
ستگور بولے لیر اِہ بن جاؤ پرسنگ
سر تے ٹُنگی پھرن گے اِس نوں شیر نہنگ
پیریں ڈگا آن کے جھٹ کپورا آپ
کہندا میرے ستگورا بخش دیئیں سب پاپ
لے کے آیا پوتر ے بخشو امرت دات
میں تاں پکی گوٹ ہاں کھیڈ ہوئی ہے مات
ڈھلواں توں گور قافلہ پہنچا جیتو پنڈ
چڑنی لگے آن کے بڑے بڑے بلونڈ
سُوہا آیا دوڑدا سُنیا گورو گوبند
پچھا کردا آرہیا صوبہ ہے سرہند

پنج چھ دِن وِچ پہنچیا سمجھو اوہ مُردار
نفری اُس دے نال سے لگ بھگ پنج ہزار
چھٹ کپوُرے اپنی خدمت کیتی پیش
کہندا میرا سوُرما لئے جاؤ اِک دمیش
سارا گاہیا مالوہ اُس نے اپنے پَیر
ہر کوئی جانو اوس دا کوئی نہ سمجھو غیر
کھِدرانے دی ڈھاب تے پہنچو گورو حضوُر
اوتھوں نیکر پہنچ کے صوُبہ ہو جاؤ چُور
ستگور اوتھوں ٹُر پئے جُڑیاں نوجاں نال
مکھڑے اُتے چمکدا وکھرا کوئی جلال
رستے دے وِچ مِل گئے اوہیو کائر سِکھ
تھُڈی پُری انند سی جنہاں بے دعوے لکھ
آئے کجھ لاہور توں ہور وِچوں لوک
کھتری ہے سن ذات دے وِچوں ایپر پھوک
صُلح صفائی کر لوو لگے دین صلاح
آکھو تے لے آویئے صوُبہ سدھے راہ
ستگور لوے کائرو کیہا کرو الاپ
کائرتا دی بات وی سُننا ہے اِک پاپ
نیں تاں جڑھ توں پُٹنے ظلماں والے رُکھ
باقی ہر اِک رُکھ دی مانو چھاں منکھ

بَیں تاں اِک درویش ہاں سب دی منگاں خیر
مظلوماں دا یار ہاں پاپی نال ہے وَیر
کِتھے گیا رسُوخ سی دسّو اَیے ناداں
تتی لوہ جد بیٹھیا ارجن گورو مہان
اوودوں ایس رسُوخ دی مٹّی ہوئی پلید
تیغ بہادر صاحب سی کیتے جدوں شہید
مینوں ماسہ غم نہیں ٹُرے جے پُتّر چار
کی ہویا جے کھنڈیا سارا گور پروار
مَیں تاں رتا نہ ہرکھیا ڈگمیا نہ اِک وار
پتوں وَدھ پیارڑے ٹُر گئے جد سردار
مینوں اِہ افسوس ہے تُسیں کہا کے سِکھ
منگ رہے ہو جان دی قاتل کولوں بھکھ
سب شرمندہ ہو گئے تُر پئے دھوناں سُٹ
مہاں سنگھ پر شیر نے لیا کلیجہ گھُٹ
ست گورا اگے تُر پئے ہوٹھیں لے مُسکان
مہاں سنگھ نوں جاپیا لگی بجوٹ ودان
دُھو کے چنڈی اپنی کھچی اوس لکیر
کہندا اُٹھے ایس نوں جو سُورا بلبیر
جو تاں گور دا سِکھ ہے آ پہنچے اِس پار
جہنوں پیاری جند ہے بن جاوے غدّار

جھٹ چھڑپے مار کے نکلے چاہلی شیر
ست ست پھٹے سورمے جاپن پئے سئیر
چاہلی سنگھاں رکھیا ماجھے دا اج نک
جنہاں شہادت واسطے بنھ لیا اے لک
رُدھ وِچ آئے سورمے لگے کہن مجھیل
پاؤ نی اج تلوار تے موراں وانگوں پیل
جس ماجھے وِنج سوہدے لو جوتاں دے دھام
جس دھرتی تے دوڑ دا سماں کرے وِشرام
جس دھرتی چوں اُپجے بڑے بڑے بلکار
جس دھرتی تے گونجیا تھاں تھاں ست کرتار
جس دھرتی دی جان ہے امرت سر دا شہر
جتھے کردے کیرتن لوکیں اُٹھے پہر
دھرتی دے نے کھلہدے ماجھے وِنج مسام
صبح سندھوری جس جگہ شنگرف ورگی شام
بوٹیاں مہکاں لدیاں خوشبو دار اُڈان
جس دھرتی تے ڈِگ کے کرناں رنگیاں جان
جس تھاں ندیاں گاؤندیاں لہراں پاؤن چھند
جس دے چھپڑاں وِچ وی ٹبیاں لاوے چند
گِدے جھمر نچدے جتھے دِن تے رات
کھنڈاں اُتے بیٹھ کے سورج پاوے بات

ماجھا ہے پنجاب دا شیشہ تے شنگار
کوٹھے چڈے گبھرو جس دے نے سردار
کھاندے اج سوگندھ ہاں ماجھے دے اسیں جٹ
صوبے دے وٹ کڈھ کے پچھیں دینے وٹ
آئے اسیں ہاں آپنے اج کٹھا ون سیس
امرت سر گورو نانگوں لے کے آئے اسیس
آئے ڈیرہ صاحب نوں راہ وچ متھا ٹیک
بھل بخشاوندے آ رہے بن کے اسیں ببیک
لنگھے کاہنے کا چھیوں جس دی سنگھنی رکھ
شیراں دا جو نپڈ ہے بڑی نرالی دکھ
جس دی دھوڑی وچ وی اُڈن عطر ابیر
جس دی مٹی وچ وی چندن جہی تاثیر
نانک گورو دے نانکے بڑی پوتر جوہ
کمیاں بھرے تالاب نے چھ چھ ہرٹے کھوہ
جتھے کھیتیں کھیڈ کے فصلاں جاون مگ
راتیں بندا وڈھیئے دن نوں پیندا اگ
ٹپے جیئے بگیوں موڈھے رکھ کے ڈانگ
چھانگے مانگے آکھیا دشمن دینا چھانگ
رام تھمن دے ڈیریوں ایہو آئی آواز
بخش دیئے گا بھلاں گورو غریب نواز

ٹپ کے جدوں قصور سی ستلج کیتا پار
آئے یاد قصور سی اپنے بے شمار
پہنچ گئے ہاں مالوے آئے بھُل بخشاؤن
فتلاں دی کمنلوہی دی متیا آئے تہاؤن
بچ کے کِھنڈے جاٹے گا صوُبہ خان وزیر
ایتھے ہی لک توڑنا اُس دا اساں اخیر
آؤ سنگھو پہنچیئے جھٹ کھِدرانے ڈھاب
آؤن والا جس جگہ خوُنی اِنقلاب
گوردے پچھے جان توں صوُبہ لیئے روک
آؤ سُہیلے کر لیئے لوک اتے پرلوک

آپے مکت دان مکتیسر

(واراں پڑیاں جان)

مائی بھاگو نال آئے سنگھاں چالیاں
ڈیرا لایا کھدرانے والی ڈھاب تے
کھنڈا چک کے جہاں سنگھ گجیا
ہلہ بولنا ہے ایتھوں ہی نواب تے
ساکے ہور وی بتھیرے ہوئے جگ تے
ساکا وکھرا ہے مالوے دی ڈھاب دا
ایتھے ٹاہنی نوں دوبارہ پھیر لگنا
پھُل ٹُٹا ہویا چراں توں گلاب دا
اہناں جھاڑیاں تے پایئے جھٹ چادراں
ویلا آ گیا ہے موت نوں ویاہون دا
وہری چادراں نوں تنبو ہے جے جانا
ویلا آ گیا ہے پھندیاں نوں بھاہون دا
او جو صوبے دیاں واہراں پچھے لگیاں
ایتھے گوراں جی پچھے جانوں رد کیئے
جیہڑا بنیا تابوت شاہی فوج دا
سنگھو اوس نوں اخیری کِل ٹھوکیئے

صُوبہ آ گیا جے عیلی عیلی کُوکدا
چھڈو گج کے جیکارہ سنگھو سُورِیو
اَج جوجھ کے مٹا دیو ساری ڈنجھ نُوں
ریجھاں رہِن نہ ادھوریاں اوئے پُوریو
سنگھ دیکھ کے اشارہ جتھے دار دا
پیچھے پاؤندے نے کھڑگاں دے جٹ کے
چھٹ کٹ کے پتنگ شاہی ڈور نُوں
سنگھ گٹھاں تے ولیٹڑے نے لٹ کے
کھنڈے سے ویریاں دے کھنڈ کھنڈ ہو گئے
ڈھالاں نیزیاں نُوں توڑیا مروڑ کے
پیاں کھنڈیاں بندوقاں دیاں گولیاں
چکیں لیناں اَج ویریاں نُوں ڈھونڈ کے
تیغاں مار کے تہاں سنگھ سُورماں
لائی جاؤندا ای لوتھاں دیاں منڈیاں
ڈونڈ لاہی اوہنے ویریاں دی فوج دی
پائیاں مُوتڑی دے کناں وِچ ڈنڈیاں
پائی شیہنیاں دے وانگ جاپے بکدی
اوہنے بودھیاں دے وانگوں لائیاں جھنبیاں
اوہنے ویریاں نُوں ایداں آ کے جھنبیا
جویں جھنبیے کپاہاں دیاں پھٹیاں

ایداں پانی لے کے سنگھاں وچ پہنچدی
جویں بھتّا لے کے جاندیاں نے جٹیاں
اوہدا کھڑا جاوے آندراں ویہڑا
جویں ٹیریئے اڈیرنے تے اٹیاں
جاوے رڑے اوہ ساڈیاں نوں کڈھدی
پائی جاوندی اے پٹھاں دیاں ٹوٹیاں
اوتھے بھر گئیاں لوتھاں دیاں کھوہنیاں
وگی جاندیاں نے رتّ دیاں ٹوٹیاں
جناں یودھیاں سوہاگہ آن پھیریا
جیویں ہوندیاں دے ہل واہے ہالیاں
ویری ڈگیاں دے ڈانگوں دھوناں سُٹدے
سنگھ تیغاں دیاں پاوندے نے پنجالیاں
"مجھا سنگھ" نے بھری ہے ڈھاب مجھ دی
بیڑا ویریاں دا "لوڑ سنگھ" بوڑیا
دل باغ باغ کیتا "دلباغ سنگھ"
مان ہینکڑاں دا "مان سنگھ" توڑیا
لاش بولدی ہے "سنگھ سلطان" دی
آجا سودھیاں دے سوہنے سلطان جی
مویا ہویا وی "ندھان سنگھ" گرجدا
ساڈوں تاردو آ کے کرپا ندھان جی

پُچھ بلھاں وِچ "دھنا سنگھ" بولدا
دھن دھن ہے کمائی تیری داتیا
اِہ جو سوہدی ہے لوتھ "سوبھا سنگھ" دی
اِہ ہے ساری وڈیائی تیری داتیا
راما بیتی ہے "سرجا سنگھ" سکھ دی
ساںوں سرجا ندی دے وِچ تاردیا
کہندا "جادو سنگھ" میرے جادو بنسیا
ساڈی پھُل والے کنساں نوں مار جیا
دووِیں "گنگا سنگھ" اج جو خموش نے
اِہناں جودھیاں اڑایا چھنبا موت دا
"جوگا سنگھ" نے کمایا جوگ سہج دا
"چھنبا سنگھ" نے کھڑایا چنبا موت دا
اِہ جو "بھولا سنگھ" "سادھو سنگھ" "سنت سنگھ"
اِہناں بھولیاں مَیداں اج ماریا
پھیر جیتی سی "لچھمن سنگھ" نوں
پُت راکشاں دا جُوجھ کے تے ہاریا
"رائے سنگھ" وی ہے ایہیو رائے دے گیا
گورو ملنا شہادتاں دے نال جی
"دھرم سنگھ" تے "کرم سنگھ" آکھدے
گورو ملنا عبادتاں دے نال جی

اُیہہ جو "جنگ سنگھ" دھرتی تے بیٹھیا
اِہ ہے کھاڑکو جُجھارا اِس جنگ دا
اُیہہ جو "ہری سنگھ" ہری بھری ڈال ہے
پھُل ایس نے کھڑایا شوبھے رنگ دا
"کالا سنگھ" نے ہے کالا جادو کھیڈیا
"گنڈا سنگھ" نے تویت جاں اُلیکیا
حدوں وار کیتا شیر "میّا سنگھ" تے
وَیری ہائے میّا ہائے میّا چیکیا
کہندا "بھاگ سنگھ" توں جے آئیوں شہنشاہ
بھاگ جاگنے نے ساڈی تقدیر دے
توں جے آئیوں تاں "سمیر سنگھ" آکھدا
بُلھے آؤن گے سُگندھ تے سمیر دے
جا کے ویریاں دے وِچ "سنگھ کیرتی"
تیری کیرتی تے جس رہیا گاوندا
اُیہہ جو داں ویر "کرن سنگھ" سوں رہا
"ہرسا سنگھ" نال رہا ہرشاوندا
ویکھ اِکو "دربارہ سنگھ" ویر دی
تیرا ویکھ جائیے آکھیں دربار جی
ریجھ اِکو "گھربارا سنگھ" سکھ دی
تیتھوں وار دییئے سب گھر بار جی

لاشاں وِچوں "کرپال سنگھ" بولدا
داتا ساڈڑا تاں بڑا کرپال ہے
خوشی وِچ "خوشحال سنگھ" گُوں ہِلا
رومِ رومِ تیرے آنیاں خوشحال ہے
فوجاں نٹھ گئیاں ساڈے کولوں ہار کے
جھنڈا ہوگیا بُلند ساڈی ساکھ دا
چڑھی سمت ستاراں سال باٹھواں
لُوآں لدیا مہینہ ہے وساکھ دا
عیلی عیلی سی جو آیا صُوبہ کُوک دا
پچھیاں بجھیا اے پانی پانی کُوک کے
اگ دِلاں دی بُجھا لئی اساں داتیا
ڈیرے ویریاں دے اج سارے پھُوک کے
پیا لاشاں وِچ "مہاں سنگھ" ہُونگدا
کہندا دیر نہ لگاؤ میرے پاتشاہ
سِکھاں چاہلیاں چوں ہیں یوں اجے سہکدا
ذرا چھیتی چھیتی آؤ میرے پاتشاہ
اُس ٹِلے اُتوں ہیٹھاں لتھے شہنشاہ
جہڑے ٹِلے اُتوں تیر ہے سی ماردے
جہڑے تیراں دی بچھاڑ کھا کے ویریاں
موہرے چکھ لئے نے مغلاں دی ہار دے

اوتھوں جھٹ پٹ آئے گورو ڈھاب تے
گوراں لاشاں والے سُن لئے بول جی
گورو تتلی دے وانگوں اُڈ اُڈ کے
بہندے اک اک پھُل دے نے کول جی
لوتھ بولدی "نہال سنگھ" نتیر دی
ساڈا تن من ہو گیا نہال ہے
ہتھ جوڑ کے "دیال سنگھ" کہہ گیا
گورو ساڈا بخشند تے دیال ہے
لاش پھُل کے "گلاب سنگھ" پھُل دی
کہندی آ گیا ہے ماہی جھکاں ویہڑے
مویا ہویا وی "سُہیل سنگھ" آکھدا
ساڈے ہو گئے اج جنم سوہیلڑے
گورو اک اک سکھ تائیں چُمدے
نالے دیئی جاندے ہتھ تے نے تھاپیاں
گورو جاندے نے شہیداں تائیں "تار دے
رب پا لیا ہے پُناں والے پاپیاں
اج مُٹھیاں پیالیاں پر جیوکاں
ویکھو نام دیاں بھریاں خماریاں
کل جہناں نوں سی پیندی پھٹکار جی
اج ادھیو سکھ پاؤندے سرداریاں

مہاں سنگھ نوں جیوندا ویکھ پاتشاہ
سِر رکھدے نے گودی وچ چُک کے
دھن سِکھی دھن سِکھا مونہوں بول کے
متھا ٹیکدے نے سِکھ تائیں جھک کے
مُکھ اوس دا رومال نال پونجھ کے
کہندے منگ لے جو منگنا ایں سیوکا
نوندھیاں اٹھاراں دیواں سدھیاں
پنج کھنڈ وچ پچاواں نام لیوکا
ہتھ جوڑ کے مہاں سنگھ بولدا
پلّے بنھی جو خُدائی ساڈی جھاڑ دے
جے توں تُٹھیا ایں سچے میرے پاتشاہ
ساڈا لکھیا بے دعوے اج پاڑ دے
اُس کنڈ اُتے وے دے اج تھاپڑا
جہڑی اساں نے وکھائی ہے سی کنڈ جی
تیری گودی وچ آنند جو ہے آ رہا
واراں اوس توں ہزار پنج کھنڈ جی
دا تے کڈھیا بے دعوے جھٹ جیب چوں
کری جاندے اوہدے پُرزے ہزار جی
مہاں سنگھ نال گاؤندی سبھا رہی
دھن دھن دھن ست کرتار جی

کہندا آکھے کوئی صوبے سرہند نوں
آکے ویکھ جا توں گورو دا جلال اوئے
ساڈے نال کھیڈدے ہولیاں گوپال جی
روحاں ساڈیاں اڑاوندیاں گلال اوئے
تیرے یوسفاں دا پیندا اتی مل نہ
ذرا آن کے تے ویکھ اوئے وزیدیا
رب نالوں وی وڈیرا جہدا مل ہے
سنگھاں گولیاں نے گورو اوہ خریدیا
پھر گج کے مہاں سنگھ بولیا
نوجی فتح ہے۔ اجیہی میرے پاتشاہ
لاؤ لال نوں ٹکا لؤ داتا گودڑی
متھے لکھ دے فقیری میرے پاتشاہ
اج گنڈھ لئی اوٹٹی میرے مالکا
ہن ویلا میرا آ گیا قریب ہے
تیری گودی وچ مرنا تاں پاتشاہ
تیرے پتاں نوں وی ہویا نہ نصیب ہے
میں تاں تیری دے وانگ چھیکو چھیک ہاں
مینوں چھپیا توں مرلی منوہریا
رہندے جگ تک رہنیاں نے جگ تے
باتاں تیریاں ڈلاں دہاں موہریا

ایداں بول کے میہاں سنگھ سورما
گیت آخری سُتہا دتاں دا گوُں گیا
جدوں مُکیاں سواساں دیاں لوریاں
سُتّے پاتشاہ دی گودی وچ سوں گیا
انہاں سنگھاں توں علاوہ سنگھاں دُوجیاں
واہ واہ کھیڈیاں نے خُون دیاں ہولیاں
گورو اُنہاں نوں اسیساں دئی جاوندے
جنہاں ہونیاں بنائیاں اج گولیاں
مائی بھاگو نوں پچا کے ڈیرے شہنشاہ
اودھے زخماں نے بنھدے نے پٹیاں
مائی ہوش وچ آ کے ایداں بولدی
داتا ساڈیاں چوراسیاں توں کٹیاں
تیرے چرناں دی دُھوڑ منگاں داتیا
تیرے ڈیریاں دے نال ٹری جاواں گی
تیرے سنگراں وچ سیوا کروں پاتشاہ
جوڑے سنگتاں دے پُونجھ کے ٹکاواں گی
گورو تُٹھ کے تے کہندے مائی بھاگنے
کُل ناریاں دی رکھ لئی توں لاج ہے
بلے بلے نی پنجاب دیئے شیہنیئے
توں نے توڑیا اِہ نواں ہی رواج ہے

لاشاں کٹھیاں کرا کے پھر پاتشاہ
ہر اک ہی شہید سسکار یا
اینج مُکتسر اک مکتیسُور
کھدرانے والی ڈھاب تے اُسار یا
ساکے لکھنے نے تُلسی الکھاریاں
گلاں جاپیاں نے دُور تے دُراڈیاں
ایتھے آن کے زمانے باتاں پاؤن گے
واراں گاؤنیاں جوشیلیاں نے ڈھاڈیاں

گور اُپدیش سُنیو نہہ کان

گور سیچے مُکتسر دل
جد چاہے پاٹے تے
اوہ ٹُردے ٹُردے جال
اِک تھاں تے آٹے نے
جٹاں ملوٹیاں چوں
کُجھ تھول تُھلیتیاں چوں
کُجھ کنڈے واڑاں دے
کُجھ نوک براڑاں دے
کُجھ جانجی لاڑے دے
کُجھ ٹٹو بھاڑے دے
راہ روک کھلوندے نے
گور اگے ہوندے نے
جھٹ گھوڑا روک لیا
اوہناں منڈے بھاگاں نے
اُہناں پھڑیا) وا گاں نے
ستگور نوں کہندے نے
کُجھ پیسے منگدے نے

اُج بُتا سار دیو
تنخواہاں تارِ دیئو
تنخواہاں تار دیئو
اِک پیر وی اگے نہ
ہُن پٹّن ویناایں
سُکھ چین دا بُلانہ
اِک لُٹّن ویناایں
ستنگور فرماندے نے
ایداں سمجھاندے نے
اج سکھو بابا دے
کجھ توڑے آٹے نے
نہ بھیٹا پہنچی ہے
نہ گھوڑے آٹے نے
کجھ دِن تے صبر کرو
نہ ایداں جبر کرو
تنخواہاں تاراں گا
سِر سونا واراں گا
لیکھا چُکواواں گا
پھر اگے جاواں گا

میری سینا پکّی ہے
میرے رنگ الٰہی نے
وچ بانکے یودھے نے
وچ سنت سپاہی نے
کدی جنگاں لڑدے تے
کدی مالا پھیردے نے
اوہ کجھ نہ منگدے نے
اوہ کجھ نہ چاہندے نے
جے آون منگن تے
اوہ ایہیو منگدے نے
اوہ ایہیو چاہندے نے
"اساں دیش بچاؤناں اے
اساں دھرم بچاؤناں اے
نت انہاں جنگاں وچ
نت سوہے رنگاں وچ
ساڈی سیوا انگو جی
ساڈا چولا رنگو جی
ساڈی ہؤں میں مار دیو
سانوں ستگور تار دیو"

اِک تُسئیں اِکلّے ہو
جو دولت وَنڈّے ہو
اِک پاسے گوبند ہے
اِک پاسے مایا ہے
اِک پاسے چاندی ہے
جو ڈھلدی چھایا ہے
میرے کول تاں ازلاں توں
اِک نام خماری ہے
جو تنگی ترُشی توں
نہ گئی اُتاری ہے
میرے مالک بخشی ہے
پرتپالک بخشی ہے
من مانک بخشی ہے
گورو نانک بخشی ہے
اوہدا نشہ نرالا ہے
اوہدا لُطف نرالا ہے
اوہدی پدوی اُچی ہے
اوہدا رُتبہ اعلےٰ ہے

اوہ شانت سرُوور ہَے
اوہ بیتل سومال ہَے
اوہ نُوری ہالہ ہَے
اوہ سرب ویاپی ہَے
اوہ پُن پرتاپی ہَے
میرے کول تاں بھگتی ہَے
میرے کول عبادت ہَے
میرے کول تاں شکتی ہَے
میرے کول شہادت ہَے
جو تتّیاں تویاں تے
جا آسن لاوندی ہَے
کدی کھل لہاوُندی ہَے
کدی سیس کٹاوندی ہے
جو دھرم بچاوندی ہَے
جو مُلک بچاوندی ہَے
اِہ اوہیو بھگتی ہَے
اِہ اوہیو شکتی ہَے
جو عُمر نیانی وِچ
جو چھیَل جوانی وِچ

سر تلی ٹکاندی ہے
جو زندہ کندھاں وِچ
چنوائی جاندی ہے
نہ ڈِگدی ڈھہندی ہے
نت ثابت رہندی ہے
جو ہر دم کہندی ہے
توں اوٹ نیوٹے دی
توں مان نمانے دا
توں تاݨ نتانے دا
توں تھاں نتھاویں دا
اِہ اوہیو جذبہ ہے
اِہ اوہیو جیرا ہے
چمکور دے جنگاں وِچ
جو اُس دے رنگاں وِچ
آ رنگ جماؤندا ہے
آ تیغ گھماؤندا ہے
اوہ ہتھ وِکھاؤندا ہے
دشمن گھبراؤندا ہے
اج ترلے پاؤندا ہے

ساکوں بخشو بخشش دیو
اسیں بھرے گناہاں دے
اسیں نوکر شاہاں دے
اسیں ٹٹو بھاڑے دے
اِس ڈھڈ لئی وِکدے ہاں
اِس ڈھڈ لئی لڑدے ہاں
مِنھ تیتھاں پھڑدے ہاں
میرے کول تاں باقی مَن
اِک سِکھو سِکھی ہے
جو شہدوں مِٹھی ہے
جو کھنڈیوں تِکھی ہے
میرے کول محبت دے
اُن مُک خزاتے نے
میرے کول نشانے نے
میرے کول زمانے نے
میرے کول بہاراں نے
میرے کول اسیساں نے
میرے کول دعاواں نے
بخشش بخشیشاں نے

ہُن سِکھو منگ لو
جو کجھ وی منگدے ہو
تیُس را کھے دھرماں دے
تسیں یودھے جنگ دے ہو
پر جھوٹھے جٹاں تے
اِہ رنگ نہ چڑھیا ہے
اُنہاں پنجیتی اکھری حچول
اِک نتاں پڑھیا ہے
اوہناں پیچھے جٹاں دی
اج کنڈ لوائی ہے
اج پٹھ دکھائی ہے
جھنٹ آ گیے اِک سکھ نے
اِک چھٹ اُلٹی ہے
اوہدی جیون کھٹی ہے
وِچ موہراں چھنک پیاں
اشرفیاں ٹھنک پیاں
تنخواہاں تر گئیاں
سب اگاں ٹھر گئیاں

سکھ اِک بپاری سی
لاہوروں آیا سی
جس کِرت کمائی توں
گور پیچھے لایا سی
اِس سارے جتھے دا
جو آگو دانا سی
اوہدا اِک نشانہ سی
تشکور نوں پاؤنا ہے
گور تائیں رچاؤنا ہے
میںنوں سِک نہ پیسے دی
میتوں لوڑ نہ گھوڑی دی
میتوں سِک ہے تشکور وے
چرناں دی دھوڑی دی
ملوئیاں جٹاں پوں
میں سکھی رکھاں گا
بڑھ اِس دی پالاں گا
جیوں ماجھے رکھی ہے
میں رکھ دکھالاں گا"

سنگور رہر نشا وندے ہن
جک چھاتی لاوندے ہن
اُس داتی دا تے نوں
گورستگھ سجاوندے ہن
اوہنوں اپنی بخشش دا
اوہنوں اپنی رحمت دا
اِک جام پلاوندے ہن
اوہ پنج کھلوندا ہے
اوہ کجھوا ہوندا ہے
اِک مستی تاری ہے
کوئی نام خماری ہے
جو اِنج پکاری ہے
مَیں تینوں اروگا ہاں
ہُن منوں اروگا ہاں
مَیں سنگور رجوگا ہاں
مَیں سنگور رجوگا ہاں

وڻ نرن پربھ سنگ مولیا

(رکھی جنگل)

لیندی شام اُباسیاں چُٹکی مارے پَوڻ
سُورج کھادے ڈُبکیاں کرناں سُٹی دھَوڻ
بیٹھی آڻ کریر تے ٹُوٹرُوآں دی ڈار
نال ہنیرا بہہ گیا اپنے کھنّب کھِلار
گھُگّی بولے آہلنے بنیڈا بولے جنڈ
وُچکی پھِر دا مالوا ریگستانی پَنڈ
بِسے بِسے رُکھ نے ہسّے ہنّسے پُت
مُوئیاں مُوئیاں جھاڑیاں نُچّڑی نچڑی رت
سارا جنگل سَوں رہا چارے کنیاں جھَاڑ
بُھبھیّں جیبھاں پھیردے کلّر اتے اُجاڑ
ناگاں وانگوں لیٹ کے رستے لاہوندے کنج
لگی وانگ سیونک دے کوٹھ اُسارن مُنج
رُکھوں ڈنگر تیکراں لاکے گِدھّ اَڈاڻ
مویا کرنگ گھسیٹ کے کھنّب سمیٹی جاڻ
نارے لے کے وہنگیاں ٹُرپے جن چڑھاؤن
رِشماں ڈب کھڑبیاں لگیاں مُنہ لشکاؤن
اینے نُوں اِک چیکیا خوشیاں نال پرند
آیا گورُو گوبند ہے آیا گورو گوبند

اِک دم جنگل جاگیا نویں پئی کوئی جِند
ویلا سی رہ راس دا پاٹھ کرن بخشند
جیوں جیوں جنگل وِچ سی گُھمدے جاندے بول
تیوں تیوں بھردی جا رہی سکھنیاں دی جھول
جس جس رُکھ نوں چُھوہ گئی ستگور دی آواز
اوہیو رُکھ سی ہو گیا رُکھاں چوں ممتاز
اِک دم گرجھاں اُڈیاں ہویاں اکھیوں دُور
پنچھی چہکن والڑے بچے نال سرُور
ہریاں ہویاں ڈالیاں ساوے ہوئے رُکھ
نکھا مِٹیائی ستگورو دُور ہوئی سب بُھکھ
جنگل بھر بھر جھولیاں لُٹن اگا موج
بچیاں وانگوں پنج کے ویکھے گور دی فوج
سبھ سینوکاں لتھیاں مِٹیا دُھند غبار
کن کن گاوی جا رہیا بولو "ست کرتار"
ایسا چانن ہو گیا سارے جنگل وِچ
جس دے چانن نال نہ سورج سکدا پِچ
ستگور ڈیرا لا لیا آئی جگہ پسند
چانن لگا سب نوں جنگل پوری انند
دانا سنگھ دا پنڈ سی اِس جنگل دے نال
ٹھگ لیاندا اوس نے سب لوٹیندا مال

آ کے پنڈاں ساریاں خدمت کیتی پیش
راگی ڈھاڈھی گاوندے دھن دھن گورد میش
لکھی جنگل ہو گیا جنگلاں وچوں سرتاج
آ کے جہنوں نواجیا گورو غریب نواج
آن ملے سی وچھڑے کئی ہزاراں سکھ
جو جو درشن پاؤندا بجھدی جاندی تکھ
لائی سنگھاں راگیاں آسا جی دی وار
اک اک تک تے جھومدے بیٹھے سنگھ سردار
ڈھاڈی لاؤن جوشیلڑے ستگور دے پرسنگ
کوی وکھاؤندے اپنی کوِتا دے کئی رنگ
کوئی گڑھی چمکور دا ساکہ رہا سُنا
کوئی پوری انند دا خاکہ رہا بنا
کھچ رہا سرہند دی کوئی جہنا تصویر
کداں وچ دیوار دے چنے گئے دو ویر
جگرا گورو گوبند دا کردا کوئی بیان
ماچھی واڑے والڑی مہماں کرن بکھان
ست گوراں دے چار ہے سبھ شردھا دے بول
گورونا دے بھجیا جنگل ڈانواں ڈول
ایہہ سچے پاتشاہ مند مند مُسکان
کہے اُٹھ بیٹھے رس نے رنگے نین پران

سنگت وچوں اُٹھیا مُسلم اِک فقیر
کہندا سچّے رَبّ دی سبھ ٹِی تصویر
وجد وِچ آ کے نچیّا ننگا پاؤں دھمال
کہندا مُرشد مِل گیا کامل اتّے کمال
"کبیر ایسا کوئی نہ جنمیو اپنے گھر لاوے آگ
پانچوں لرکا جار کے رہے رام لو لاگ"
"کبیر ایسا ستگور جے ملے تُٹھا کرے پساؤ
مُکت دوآرا موکلا سہجے آوؤ جاؤ"
چرناں اُتّے ڈِگ کے کہندا ابراہیم
مینوں سنگھ سجا لوؤ میرے گورو عظیم
چرن تہاڈے پرسنے اُسے میرے پارس ناتھ
نام دان مینوں بخش کے اپنا بخشو ساتھ
تُٹھے سچے پاتشاہ بخشی نویں سویر
بنیا ابراہیم سی مہاں سنگھ اجمیر
بھوجن اُس دے ہتھ توں ستگور چھکیا آپ
ودھیا سی اجمیر دا سنگھاں وِچ پرتاپ
اُس دے ہتھوں کھاونا سمجھن سِکھ ثواب
گل باسی توں بن گیا تازہ پھُل گلاب
چھتیانے توں تُرپئے ستگور دین دیال
سنگھ نواں اجمیر سی ٹُریا فوجاں نال

پِنڈ پِنڈ جاندے تاردے راہ وِچ گورو مہان

جِتھے ستگور جا بہے سوئی شُہادا تھان

ڈلا عرض کرے

(گیت)

ستگور عرضاں کردا ڈلا
مالک ایس پنڈ دا کلا
درس دکھاؤ جی
صاڈی کلونڈی ڈیرے لاؤ جی

میں ہاں ستگور تیرا بردا
جو نہ موت کولوں وی ڈردا
چرنی لاؤ جی
اپنے در دا کوکر اج بناؤ جی

داتا ہویا کیہ کرشمہ
بیری جھولی پئیاں رشماں
کجھ سمجھاؤ جی
اج کیوں نہیں پوہندی تتی واؤ جی

ساؤں تیرا نام آدھارا
برسے برسے امرت دھارا
تِکھا بجھاؤ جی
رِم جھِم رِم جھِم رِم جھِم رس برساؤ جی

کھڑیا چنبا رنگ برنگا
ساڈے گھر وِچ آئی گنگا
توں دریاؤ جی
ہیے جہاں ساگر لوک لہرا اُچھاؤ جی

دانا دودھ ماکھیوں گھیور
حاضر رُپا سونا زیور
بیکھے لاؤ جی
ساتوں وی ہتن تیغاں تے نچاؤ جی

دانا ویکھو چھبیل جوان
مارن مُکی کڈھن جان
ذرا لڑواؤ جی
بیشک جنگاں وِچ کتے ازماؤ جی

اوہ تے پتھراں وانگوں پیڈے
ملاں مارن دور ڈریڈے
تیز سبھاؤ جی
بھاویں نال طوفاناں دے ٹکراؤ جی

کردے کدے جے ساڈوں یاد
صوبا کر دیندے برباد
کھا کے تاؤ جی
دشمن نوں کر دیندے صفن صفاؤ جی

توں ہیں پورن پرکھ ودھاتا
توں ہیں دکھ بھنجن سکھ داتا
تیج رکھاؤ جی
آؤ ہر جی جگ جگ بھگت آپاؤ جی

تنگور کہندے سن بھائی ڈلیا
بانکے چودھریا اوئے ملیا
کھیڈ رچاواں گے
تیرے اجہاں بلیاں نوں ازماواں گے

لایا ڈیرہ گور گوبند
کہندے ستگور نے بخشند
جوت جگاواں گے
ایتھے اسیں گرنتھ صاحب لکھواواں گے

ایتھے ناویں گور سن آئے
ایتھے نو دن چرن ٹکائے
درشن پاواں گے
تنجی صاحب نوں جا کے سیس جھکاواں گے

تر گئی ساہو کی تلونڈی
بنی گن گاہک دی منڈی
تول تلاواں گے
تیرا تیرا بول کے نام لٹاواں گے

گور کی کانشی بنوں کمال
بنی شبد سچی ٹکسال
شبد گھڑاواں گے
قلماں ایتھے گھڑ گھڑ آپ پھڑاواں گے

ہو گئی ہو گئی مستی تاری
کہندے سکھ نے وارو واری
سیس کٹاواں گے
عرشاں فرشاں دے وچ بھنگڑے پاواں گے

سُن گلاں آکاس کی کہیاں آئی ہیں

(ڈلا جھلو للا)

اِک دن صابو کی تلونڈی
سنگور دات الٰہی ونڈی
بیٹھی سنگت کئی ہزاراں
ڈھاڈی گاون جوشیلیاں واراں
آئے سیوک دیس دساوروں
سکھ سی آئے کجھ لاہوروں
اپنے نال لیائے گھوڑے
استر بستر شستر توڑے
لئے کے آئے اک بندوق
جس دی کاریگری ملوق
کیتی سنگور جی نوں پیش
ہر شئے خوب گورو دسمیش
کہندے کاریگری کمال
اس دا گھوڑا بڑا رِوال
اس دا پنڈا ہے فولادی
جاپے لوہ گڑھ دی شہزادی

اِس دے مُنہ دی گول گُلائی
جانے کِس دی موت بُلائی
اِہ نیں اَجّو ہی ازماونی
اِہ نیں ہونی ہتے چلاونی
ویکھاں اِس دے ور انشانے
ڈلیا دے دے ڈُو دیدانے
اگڑ پچھڑ دُور کھلوݨ
ایدھر اودھر مُول نہ ہووݨ
جدم گولی اِس چوں واگاں
اوس دم کسّیاں رکھݨ واگاں
نہ ہی ڈگن نہ ہی ڈولن
نہ ہی کُسکݨ نہ ہی بولن
نہ ہی موہوں نِکلے ہائے
تاں کہ ٹھیک نشانہ جائے
ڈلیا پرکھاں تیرے سُورے
جو تے بیر بہادر پُورے
تینوں مان جنہاں تے بھارا
مُردے تیرا ویکھ اِشارا
سانوں ایداں ہے توں دسیا
ہُندی کدی نہ کٹھن سمسّیا

جے کر تینوں اسیں مُلاؤندے
تیرے یودھے سبھے لڑوآندے
اِنج نہ پوری انند گواندے
صاحبزادے وی بچ جاندے
ساڈوں اِہ وی توں جتلایا
لڑنا سکھاں نوں نہیں آیا
توں ہیں دسیا فوج چ میرے
یودھے بیشک ہین بتیرے
اُبیپر بہتے کرتی کامے
بھرتی کیتے بھگت سدا سمے
جنگاں جتدے ویر لڑاکو
جو کہ جنھوں ہون ہلاکو
جنگاں سادھو کیہہ لڑدے
کداں گولیاں اگے کھڑدے
یودھے موتوں نہیں گھبراندے
سینہ تان کے گولی کھاندے
ڈلبیا پر کھاں تیرے یودھے
ویکھیں مر نہ جاون شودھے
دیکھاں سینہ تانن والے
دیکھاں موتاں مانن والے

ڈلیا کیہڑیاں سوچاں سوچیں
ہُن کیوں ہٹی بیٹھ کھروچیں
ہیں تاں اکو منگ ہے منگی
دے دے شیر دو اپنے جنگی
دونویں اک نشانے ٹھنڈاں
اکو جھٹکی وچ مرونڈاں
ڈلیا کس گل دی ہے دیری
آخر کی مرضی ہے تیری
ڈلا جوڑ کے ہتھ کھلوتا
کہندا باہر کھڑا میرا پوتا
میرے اوہناں چوں جو سوہنا
گل علاقے دا منموہنا
گولی اوسے تے ازماؤ
ناحق بندے نہ مرواؤ
ہندی جے کر داتا جنگ
یودھے پھیر وکھاندے رنگ
اوہ ہے موت آ جائیں مرنا
اوہ ہے اپنے خون چ ترنا
اگوں ست گورو بولے ڈلیا
سن اوئے ڈلیا جھلّو للیا

تیرا جوڑ نہیں ہے جُڑدا
ساڈا حُکم کدے نہیں مُڑدا
ڈلیے اک وار تاں پُچھ لئے
کہندے کی بلکار نے پُچھ لئے
ڈلے لایا اینج للکارا
ہے کوئی ماں دا لال پیارا
جو ہے ستگور دا پروانہ
جس نے بننا خاص نشانہ
سب نے دھوناں نِھلے سُٹیاں
اکھاں دھرتی توں نہ پُٹیاں
ڈلا چیک پیا پھر آچی
شیرو بتو نہ لنڈی پُچی
فوراً کڈھو وِچ میدانے
جو نے ڈلے دے دیوانے
ڈلا متھے تے ہتھ مارے
رکھسکے اُس دے حد بلکارے
پِچھے ستگور تد فرمایا
ڈلیا ساڈا ویلا آیا
ساڈے باہر کھڑے دو گھاہی
جو نے ساڈے سنت سپاہی

ساڈا جا کے حکم سُناؤ
فوراً سنگت دے وِچ آؤ
کہنا ہیں بندوق چلاؤنی
اُس دی گولی ہے اَزماؤنی
لاؤ ناں سینے وِچ نشانہ
نترے مرد کوئی مستانہ
ڈلے جس دم حکم سُنائے
سکھ سی گولی وانگوں آئے
سر توں سُٹ کے پنڈ ہریٹی
دونویں پہنچے یک ولیٹی
پہلوں چرن گورو دے چُمّے
پھر پرکرماں دے وِچ گھُمّے
اِک دم سینہ تان کھلو گئے
کہندے سنگور جو گئے ہو گئے
پر جی شست جاں اپنی بنھی
سکھ مچاون لگے انھی
اِک سی دُوجے اگے ہوندا
دُوجا اگے پھیر کھلوندا
اِک سی کہندا میری واری
دُوجا آکھے ہیں بلہاری

سبھ نوں پہلی گولی میری
دُوجی ہو سکدی ہے تیری
جس دم حُکم ہویا ٹکھ مہلوں
میں یوں سُنیا سی اوہ پہلوں
پہلی گولی مَیں ہے کھائی
دُوجی پھیر تیرے ول آئی
ستگور جھگڑا اینج نپٹایا
فوراً دُوجا حُکم سُنایا
اک دم رُک جاؤ کھڑے کھڑوتے
ہتھوں جیئے اُڈا دُنا طوطے
سُن کے حُکم گوراں دا رُک گئے
جھگڑے جد کھیدیاں دے مُک گئے
اگلا سکھ سی بنیا تھماں
پچھلا اڈیاں چُک چُک لماں
دونویں کردے پئے اردا ساں
ستگور لگیاں مرن پیاساں
گولی سینے دے وِچ مارو
ساڈے تیہڑے ہردے ٹھارو
ستگور جھٹ بندوق اُٹھائی
موڈھے رکھ کے شست لگائی

ڈلا پاؤندا حال دُہائی
لُٹ گئی لُٹ گئی اج خدائی
ڈلا ہو گیا پیلیاں بھُوکاں
مونہوں نِکل گئیاں شُو کوکاں
ٹھہرو ٹھہرو ستگور میرے
صاحبا دھن دھن سکھ نے تیرے
ہُن نہ اِہ بندوق چلاؤنا
ہُن نہ سِکھاں نُوں ازماؤنا
ہُن تے ڈلا بنُوں نشانہ
تیری مستی دا مستانہ
توں گوردیو تے مَیں دیوانہ
توں ہَیں شمع تے مَیں پروانہ
تیرا چلدا رہے میخانہ
میرا بھریا رہے پیمانہ
مینوں ڈلا سنگھ بناؤ
مینوں امرت آپ چھکاؤ
بخشو تنگ دِلاں نُوں کھلاں
بخشو بخشو میریاں بھُلاں
ستگور کیتی خوشی اپار
کہندے سکھاں توں بلہار

جنہاں ڈولے دی اکھ کھولی
جنہاں دل دی رنگت ڈوہلی
سکھ دا جذبہ ہے لاثانی
سکھ دی دھن دھن ہے قربانی
سکھ ہے میری امر نشانی
سکھ ہے میرا دلبر جانی
"خالصہ میرو پنڈ پران
خالصہ میری جان کی جان
خالصہ میرو روپ ہے خاص
خالصے میہہ ہوں کرو نواس
خالصہ میرو ستگور پورا
خالصہ میرو سجن سورا"
ستگور شست نہ اپنی توڑی
اگے کھڑی نورانی جوڑی
جھٹ بندوق چوں اگنی جاگی
وچ ہوا دے گولی داگی
پیچھے ستگور اِدّیاں بولے
میرے سکھ نہ صدقوں ڈولے
اوہ جو گولی مینے چلائی
دتی سکھاں تائیں وادھائی

سِکھاں وِچ نہ دِسی خامی
تاہیوں دِتی اساں سلامی
سِکھو سِکھ کماؤنا سَوکھا
سِکھی صدق نبھاؤنا اَوکھا
جے ہے سِکھی صِدق نبھاؤنا
سِیس تلی تے رکھ کے آؤنا
ڈلا چرناں دے وِچ لیٹیا
کہندا میرا سَینسا میٹیا
ڈلا بُوند بُوند ہو ڈُلھیا
کہندا رحمت دا در کھُلیا
ست گور ڈلا سنگھ سجایا
اَمرت سجناں تائیں چھکایا
دانا مستی دے وِچ آیا
اُس نے مُکھوں شبد الایا
"بھیڑوں کو مَیں شیر بناؤں
راٹھن کے سنگ رنک لڑاؤں
بھوپ غریبن کو کہواؤں
چڑیوں سے مَیں باز تڑاؤں
سوا لاکھ سے ایک لڑاؤں
تبئے گوبند سنگھ نام کہاؤں"

ٹھٹیا ٹھٹیا بخشنہارا
کھلیا کھلیا مُکت دوارا
سنگور چنت مٹائی سگری
ایداں کہہ کے تاری نگری
"اِہ ہے پرگٹ ہماری کاسی
پڑھ ہیں اِہاں ڈھور منتر اسی
ٹیکھک گُنی گوبند گیانی
بُدھ سندھ ہوہیں ات آنی"
ڈلا بُھیاں مار کے کُوکے
میرے دِل وِنج ہیں دڑُوکے
ہُیں سی ماریاں اُوہیں بُھوتاں
توں تے جیتیاں چار کُوٹاں
توں تاں چار جُگاں دا ہانی
تیری جُگ جُگ رہے کہانی
تُلسی ڈھونڈے قلم دواتاں
تیریاں توں ہی جانے باتاں

میری بُڈّھا لکھ وِچھو گوبندمُرار

(لکھن سر)

گور کی کاشی بیٹھ کے اِک دِن گور دسمیش
وِدواناں نُوں دے رہے ایداں سُن اُپدیش
"بھو ساستر بھو سمرتی پیکھے سرب ڈھنڈول
پُوجس ناہی ہر ہرے نانک نام امول"
لِکھو سچیاں لِکھتاں اَے میرے وِدوان
جنم سُہیلے کر لوو دُھوڑی کر اشنان
"سری گور پیارے خالصے بانکے بھاری بیر
وَیراگی تپ گی تپی گیانی دھیانی دِھیر"
آؤ لیکھ لیکھو کر لئو قلم دھناڈ
لالک بن کے اج ہیں آپ لڈاواں لاڈ
قلماں گھڑ کے ہیں دیاں ہتھیں لاواں ٹکّ
تاہی کدے نہ سُکنی ساگر جانے مُسک
ایداں کہہ کے ستگورو پُورن پرکھ اپار
گھڑ کے قلماں دِتیاں جو نہہ دِس وچ کِھلار
بُجھیا جدوں پرمیاں اِہ کی بھیڈ جہان
کِیتا سچے صاحب نے ایداں سی فرمان

"رتن کے کارن فلم گڑھ دیت پرگٹ ہم ڈار
سِکھ سکھا اِہ پڑھیں گے ہمرے کئی ہجار"

ست گور سوچھی دان دا مَن کے گوڑھ گیان
بن گئے سی ہل دا ہڑے کھوجی تے گن وان
ڈلا آیا دوڑدا ست گور دے دربار
ہتھ وِچ قلم گلاب دی سُنگھے بارم بار
پھڑیا اُس دے سیوکاں پاندھا اِک غریب
آیا سی لاہور توں چیزاں مچک عجیب
ڈلے نے اُس شخص نوں جھٹ پٹ کیتا پیش
کہندا تڑنا کر دیو ساڈا گور دمیش
بول رہا اِہ آدمی پیرو پیر ہے جھوٹھ
کہندا پھُل گلاب دے سُنگھ نہ سکن اُوٹھ
ستگور اِہ جو لکڑی پھڑی ہوئی میرے ہتھ
ایہدے بارے بولدا ایویں جھتّھ بھتّھ
کہندا چھڑی گلاب دی اِہ ہے لاجواب
ایس چوں پھُٹ نے سکدے سوہنے پھُل گلاب
کہندا پھُل ہے تنبڑ گیا تاہیوں پھیلی ٹھوک
شالا مار دے باغ دی اِہ ہے کلی ملوک
دسو مُنگی لکڑی کویں کھڑاؤ پھُل
ساڈے ریگستان وچ اِس نے جانا ہل

ایتھے پانی پین نوں لبھدا نہ اک گھُٹ
پانی ایس تے ڈوہل کے ایس سچیائی ٹُٹ
ساڈے ریگستان وِچ اُگدی بوٹی دیھ
ایتھے دانا چول دا اک نہ سکے لبھ
ایتھے عام تے لگدے تھوہراں جھِڑ اکّ
بھکھ ایتھے رُکھ دے پنڈے اُتوں رکّ
سُورج کھیتی بال ہے چند بنائے کس
جو راہ دوویں نہ ملن کھیتیں اُگدی بھس
دن نوں سُورج ایس جگہ پنڈا دیندا جال
راتیں ریت ہے کڑھدی وِل دے کل اُبال
ایہہ مالوے دیس دا سُتنا رہو نصیب
پانی دی اک چھٹ نوں ترسو سدا غریب
کھیتی بیجو کھاں نوں کھیتی آوے کھان
جھپا مارے گھُٹ کے گھرے نہ دیندی جان
"کرڈک نہ جاندی کیپسول رہندے تیل بھرے
اکر جنڈ کریر نوں پیوند کون کرے"
اکر دا ہی پھُل ہے ساڈے لئی گلاب
مانسرور چھبیل ہے ساڈی ہر اک ڈھاب
ستگورو بولے ڈلیا باندھا کہندا ٹھیک
راہ ہے قلم گلاب دی باغاں دی دسنیک

ستگور جھکی اپنی مہراں بھری نگاہ
مارو تھل نوں ویکھ کے جھومے عالی جاہ
کہندے ڈلیا اتھیں فصلاں کیتی حد
کنکاں دے نے جاپدے سروآں جیڈے قد
ارکاں جڈیاں چھلیاں ڈانگو ڈانگ کپاہ
لیف دی ٹبکل مار کے ڈلیا ویکھن جاہ
"گاگروا جل اُبلے چڑیاں نہاون ڈھوڑ
پچھونٹی آنڈا لے تُری میگھ ورہے بھرپور"
ویکھ او ڈلیا وگ رہی کڈی سُندر نہر
لہراں بہراں کر رہی اک اک اُسدی لہر
ڈلا حیرتا ہو گیا ویکھے دِل دے پاڑ
ریتاں دے پر دِسدے اسنوں کھڑے پہاڑ
ڈلے جانا ستگور جھلے دکھ ہزار
دل دا بوجھ نے اپنا ایداں رہے اُتار
آکھن لگا ست گورو دھن تہاڈے چوہل
ٹبیاں نوں ہو دسدے کنکاں دے پتے بوہل
نہراں نہیں اِہ پاتشاہ چمک رہی ہے ریت
کانے دا اِہ بور ہے مکیاں دے نہیں کھیت
اکاں نوں انب دسدے پوہلی "تامیں کپاہ
اِہ کی چوج دِکھا رہے سر شاہاں دے شاہ

ست گور بولے ڈلیا تیری سمجھ اجان
وِتّے تیرے دیس نوں ہر یا بے ورد ان
اِک دن مارو مالوہ بن جانا گلزار
نچنا ہے خوشحالیاں اِتھاں چھالاں مار
جیو آتما تے پربھو ہون جے اک سروپ
اوہیو دس نے سکدے آدن والا روپ
"نانک ترور ایک پھل دُئے پنچھیرو آہِہ
آوت جات نہ دیسہی نہ پر پنکھی تاہِہ"
"کرن کارن پربھ ایک ہے دوسر ناہیں کوئے
نانک تس بلہارنے جل تھل مہیئل سوئے"
ڈلا چرنی ڈھہہ پیا کہندا سری حضور
بھانڈا میرے بھرم دا ہویا چکنا چور
کتنک ڈھونڈے میگھلا ٹھلی پھرے گوار
کتنک نوں ساون کرے جے بھاوے کرتار
میری نیویں سوچ ہے اے میرے بخشن ہار
تنگ نظریئں جیو ہاں بخشو ہے داتار
"ایسیں کھتے بہت کماوندے انت نہ پارا وار
ہر کرپا کرکے بخش لیہہ ہوں پاپی وڈ گنہگار"
سکھ پنتھ دے مالیا لکھن سراں دے پران
جگ جگ تیرے کر تیریاں قلماں لکھدیاں جان

آیا سرپٹ دَوڑدا سیوک خبر پُچاوُن
محل تُہاڈے آ گئے ستگور درشن پاوُن
دِلیوں آئے داتیا متی سنگھ جی نال
دونویں ماتا پُچھدیاں کون سُناوے حال
پُچھن صاحبزادیاں بارے کئی سوال
ماتا گجری صاحب دا پُچھن حال حوال
سارے لوک نے بن گئے درداں دی تصویر
جیبھاں ہویاں گونگیاں اکھوں وگدا نیر
ستگور جی نے سکھ دے سر تے رکھیا ہتھ
چڑھی ہوئی ویراگ دی کانگ گئی سی لتھ
ستگور بولے سیوکا دُکھ وِچ سُکھ منا
راضی رہیئے اوس دی جداں ہوئے رضا
پھر جیا چونکڑ مار کے سنگت دے وچکار
سادھ سنگت ہی سکدی تیدے ہر دے ٹھار
اپنے چرن نوں آگیا ادھتے گور پروار
چرنیں لگ سرتاج دے کہن دیوانہ وار
" ساون سرسی کامنی چرن کمل سیوں پیار
من تن رتا سچ رنگ اکو نام آدھار "
ہووے صفت خصم دی لوں عرسوں قرسوں جھیڈیے
" مدھ ڈِٹھے سچے پاتشاہ مل جنم جنم دی کٹیئے "

دسّو ہے بہتر تاج جی کیتھے ہے گور مات
کیتھے چار سے چتّ نے بڑی ہنیری رات
"برہا برہا آکھیئے برہا توں سلطان
فریدا جت تن برہا نہ اُپجے سو تن جان مسان"

ماتا سُندری تے ماتا صاحب دیواں دی ممتا

(گیت)

کوئی چلیاں نی تتیاں ہواواں
کہ جنگلاں دے دُکھ بولدے
ماواں پیپلاں توں ٹھنڈیاں نے چھاواں
کہ جنگلاں دے دُکھ بولدے

پُچھے ماتا صاحب دیواں پُچھے ماتا سُندری
کتھے چار نگ میرے خالی دِسے مُندری
واجاں سُن دے نہیں لکھ پئی بُلاواں
کہ جنگلاں دے دُکھ بولدے

کیہڑی تھاں نے لُکے میری اکھیاں دے تارے نے
ماواں نوں تے ہُندے پُت پتی توں پیارے نے
کیہڑے شہر وِچ لُیاں اوتھاں لاواں
کہ جنگلاں دے دُکھ بولدے

اِنج جاپے اگے جان ساڈے نندے
ساڈے نین روندے اوہ تاں کھڑ کھڑ ہسدے
ساتھوں وِچھڑیا نہیں جاندا پرچھاواں
کہ جنگلاں دے رُکھ بولدے

ساڈے نال کھیڈاں داتا کیہیاں جے کھیڈیاں
ساڈے کیوں نہ حِصّے آئیاں موتاں اِہ چھلیڈیاں
سینے پھٹ پئے نے چِڑیاں تے کاواں
کہ جنگلاں دے رُکھ بولدے

کھائی جان غشیاں تے پئی جان وندناں
ہتھ جوڑ جوڑ کری جاندیاں نے بندناں
سانوں دسّو جی شہیداں دیاں تھاواں
کہ جنگلاں دے رُکھ بولدے

سُن سُن اُمّیاں دے لمے لمے کیرنے
گودیاں وِچ بھیناں نے لُکا لئے نِکّے ویرنے
بچّے لائے نے کلیجے نال ماواں
کہ جنگلاں دے رُکھ بولدے

دھن وسیش سی جو ڈِگیا نہ ڈولیا
دوہاں ہی دیوگناں نوں اُیداں گور و بولیا

اُڈو جھولیاں ہزاراں پت پاداں
کہ جنگلاں دے دُکھ بولدے

کھڑگ گودیں نمؔ کو پاہیو

شگو رہوے پرمہنوں تِھٹیا پُرکھ اکال
تُڑی میری بنساولی آد پُرکھ دے نال
"جو ہر لوڑے سو کرے سوئی جی کرن
جو پربھ کیتے آپنے سیتی کہیٔہ دھن"
دکھ شکرانہ اوس دا جو ہئے سر جہنہار
اس قابل جس سمجھیا گوبند دا پروار
پربھ بخشنی میری کھڑگ ہے پربھ بھگتی میری ڈھال
بھگتی شکتی واسطے جُوجھ گئے میرے لال
آد انت توں رہت ہے ساڈا آد جُگاد
سب کجھ واران وچ ہے وکھرا کوئی سواد
رکھی بالک سوریاں چھوٹی دھرماں دی لاج
چھوٹی تختاں تے ہوئے گا چھوٹی تیراں دا راج
چارے ویرے بن گئے دھرم دے چارے پیر
چارے یگ نے ٹُرپئے منگن سب دی خیر
چار بانیاں بن گئے چارے بال گوپال
چارے بھردے چوکیاں تبدّ چوکیاں نال
چارے ورن تے آشرم چارے پیچ اچار
چاراں دے گن گاؤندے میگ میگ بارمبار

اک پل کریئے یاد جے چارے بالک نور
چارے بجھن اگنیاں چارے کلوکھ دور
چارے آون برکتاں پاون آن دھمال
چار پدارتھ آوندے اک اک برکت نال
پتر جنوں تھا پیا اپنا پرکھ اکال
پوتے پرکھ اکال دے بن گئے چارے بال
چارے صاحبزادیاں ملیاں کوٹاں چار
چارے باہیاں بن گئیاں باہاں بے شمار
چار کیتیاں بن گئے جگ دھرماں دی شان
بن گئے نکے بالکے چارے پرکھ سجان
چارے میرے پت نے چار جگاں دے دید
ہو گئے پرکھ اکال دے بھیداں وچ ابھید
کلجگ دے وچ کر گئے ست جگ دی اوہ گل
جگاں جگاں دی چوکڑی جگ جگ تیک اٹل
"ست یگ ست، تیتا جگی، دواپر پوجا چار
تیں جگ تینوں ڈرے کل کیول نام آدھار"
ساڈے کول ناں رہ گیا کیول اس دا نام
جس نے نال ہے چلنا پرمیشر دے دھام
"پتر کلتر نہ سنگ دھنا ہر اوناشی اوہ
پلچ پلچ سگلی موئی جھوٹھے دھندے موہ"

"ساتھ نہ چالے بِن بھجن بِکھیا سگلی چھار
ہر ہر نام کماوناں نانک اِہ دھن سار"
'جو پرانی ممتا تجے لوبھ موہ اہنکار
کہو نانک آپن ترے اورن لیت اُدھار'

اُٹھو کرماں والیو چھڈو اِہ وِرلاپ
پڑھ لئو پنجے بانیاں اُترن گے سنتاپ
اَیہہ جو بیٹھا خالصہ میرا خالص رُوپ
ایہو ساڈے پُت نے آل اولاد الوُپ

"اِن پُترن کے سیس پر وار دیئے سُت چار
چار مُوئے تو کیا ہُوا جیوت کئی ہزار"

سُرتی دی سُرکس کے گُونجے صبر سرود
صاحب دِلاں خالصہ پایا تیری گود
سُندری تیری گود توں پنتھ جاؤ بلہار
تیری گودی پا رہاں اج اپنی تلوار
ایس کھڑگ وِچ سودھدے ساڈے چار تخت
ایناں دے گُن گاؤن گے ساڈے چار تخت

پُورن کبھوں نہ ڈولتا

(گرنتھ صاحب لکھواوناں تے دکھن وَل روانگی)

سُن دے پئے سی پاتشاہ اِک دِن تنبد سلوک
ڈگے پئے چرنی آن کے راما تے ترلوک
بڑی مصیبت جھیل کے خطرہ لے کے مُل
آئے سہرپٹ دوڑدے وانگ ہنیری جھُل
آئے نے جھیور چوں مُشکل لکھ سہار
کُل شہیداں والڑا کر آئے سسکار
گڈے بھرے اناج دے کیتے دوہاں پیش
ویکھ اہناں دا حوصلہ خوش ہوئے دمیش
دوہاں پاگل ہونڑ دا بھریا خوب سوانگ
سُکے رُکھ جھکور دے سارے پیتے چھانگ
لوتھاں دا سسکار سی کیتا راتو رات
کاج مکمّل ہوگیا جد ہوئی پربھات
ویکھی اُنہاں اُس جگہ مُردا سی اک نار
موئی پئی دی جاپدی شیہنی اِک بلکار
بجھیا اگ چوآترہ پیا اوس دے کول
جاپہندی سی سسکارنا لوتھاں نوں انبھول

ایہہ دشمن کس طرح چڑھائی سیہہ مزید
کیتی بی بی سنگھتی اونہاں جھٹ شہید
بی بی نوں سِمسکار کے سِنگھاں لوکاں نال
رامے تے ترلوک نے آن سُنائے حال
ستگور دِتا تھاپڑا دے تے در ورداں
"تیرا گھر سو میرا گھر" کیتا اِہ فرمان
رامے تے ترلوک نے کیتا امرت پان
رام سنگھ ترلوک سنگھ بن گئے پُرکھ سُجان
انس اُنہاں دی بن گئی نابھہ تے پٹیالہ
اج تک جو ہے بولدی جے جے گور وشیش
بیشک چھیڑدے ہر گھڑی دُکھاں دے پرسنگ
دھن گورو دا حوصلہ بیٹھے رہن نشنگ
"پُورن کبھو نہ ڈولتا پورا کیا جس آپ
دِن دِن چڑھے سوایا نانک ہوت نہ گھاٹ"
اپنے کشٹ سہار کے ست گور رہے اڈول
دُکھ وِچ سُکھ مناوندے مِٹھڑے بولن بول
بھائی منی سنگھ بولدے چرناں تے رکھ سیس
دھن تُہاڈا حوصلہ کلغی دھر جگدیش
ستگور اِنج فرماوندے آ کے وِچ سرور
موت ہوئی ہے سکھنی ایس ہوئے بھرپور

ساڈھ پیارے وچھڑے رُکیا نہ اک پیر
دُشمن دی وی منگدے ہیر پیر تے خیر
سبھ سوڈھی اپنے ہندے جاندے غیر
ساڈے نال نے کڈھیا کیہڑے جُگ دا ویر؟
ساڈے آد گرنتھ تے بیٹھے مَلاّں مار
پھیر پُرانی دین توں کر دتا انکار
سوڈھی دے کے سوارتھی اُج لالچاں دے بھا
لالچ دے وچ پھس گئے لالچ بُری بلا
ڈردے ہن کہ گرنتھ جے دتا گورد وار
گھٹ جائے گی آمدن مٹ جاؤ رُزگار
اِنج ہنورا سنٹ کے سوڈھی رہے سُنا
جے ہے "سچا پاتشاہ" آپے لئے لکھوا
اساں ہنورے بُھل کے کرناں کم مہان
ساری ہیڑ لکھاونی لا کے ہجھ دھیان
جداں پہنچیں پاتشاہ کیتی بخشش خاص
جداں لکھیا گرنتھ سی بھائی صاحب گورداس
ایداں ہی لکھواوناں ہن ہیں سری گرنتھ
بڑ دمدمے والڑی آگھ جس لوں پنتھ
منی سنگھ جی بہہ جاؤ لئے کے قلم دوات
دن نوں دن نہ جاننا رات نہ جانوں رات

منی سنگھ جی بہہ گئے پُھٹیا نُوری سوت
بانی اُچرے ربّ دی اِک نُورانی جوت
دِن تے دِن رہے بیتدے راتاں اُتے رات
پیدا ہُندی جا رہی بات بات چوں بات
اِن بِن آد گرنتھ دا اُتری آوے رس
لگ ماتر تک بولدے چھتے رہے گور دس
منی سنگھ جد ویکھیا اکھیں بیٹھ کمال
ہرناں اُتے ڈگدے بوے بھُجاں نال
اَیداں جے کوئی لگدی ہور کِسے نُوں سٹ
اکھر اِک نہ سجھدا ہردا جاندا اُپھٹ
دھن تہاڈا حافظہ ستگور زندہ باد
سارے آد گرنتھ دا اِک اِک اکھر یاد
ناویں گوردے ستگور رہائے وِچ سلوک
آپنی بانی نال وی لائی گورمکھ جھوک
پُورن جدوں گرنتھ سی کیتا دِین دیال
کیتے سُن ہستا کھشر تیر دے ٹُنکے نال
ستگور کہندے سنگھ جی اِہ ہے اُس دی دات
کرن کراون ہار اوہ مانکھ دی کی ذات
ہرنی آد گرنتھ نے ہر ہردے دی پیڑ
امرت سر وِچ سوہنی اِک دن ایہو بیڑ

جِس دِن ہوئی سماپتی ستگور اُٹھے بول
جی کرواہے پہنچے دیا سنگھ دے کول
کوئی خبر نہ اُس دی پہنچی ہے اِس پار
پہلے اُتر دِیچ ہے اُویں ذکر نِکار
رڑ پیئے دکھن وِل سی ستگور گئی نِدھان
ڈُلا ترلے پاؤندا نہ جا گورُو مہان
سمت سنتراں سو تے چڑھے تر لیٹھ سال
وِیہ کتک دے دِوس نُوں تُریا گورُو کمال
منی سنگھ دے نال گور مہاں تیج دے تیج
دِتے محل سی آپنے دِلی دے وِل بھیج
لگی چوٹ نگاریاں وَجیاں تُریاں نال
مار وار دے وِل سی تُر پیئے گورُو کرپال
سرسہ نوہر بھاندرا نارے گورُو حضور
پنڈ سُہیوا ست گورُو کیتا نُورو نُور
مدھو سنگھانا تار کے پہنچے پُشکر راج
کیتی تیرتھ یاترا دُنیا دے سرتاج
پھیر نرائنے پہنچدے جِس تھاں رہندے سادھ
دادُو اِک فقیر دی جِس تھاں بنی سمادھ
لالی نے گھروِدیوں پہنچے پِنڈ کلایت
دیا سنگھ جی آ مِلے کیتی گورُو عنایت

دیا سنگھ نے دسیا سارا حال حوال
کداں ہوئی گفتگو اورنگ زیب دے نال
ظفر نامے نوں پڑھدیاں ڈوگا عالمگیر
کہندا گورو گوبند ہے ڈاڈھا بے تقصیر
مینوں ڈوبے قاضیاں کر دتا برباد
ستگور بامراد ہے میں ہاں نامراد
جا کے دسو سنگھ جی میرے دل دی بات
میں ہاں پچھوتا رہا بخشیں دیو میری ذات
فرشتی سجدے والڑا اس نوں کراں سلام
اوہ ہے میرا بادشاہ میں ہاں اوہدا غلام
سن دے حال حوال راہ پہنچے گورو بگھور
پربت لنگھے اروٹی وسویں گور سِرمور
خبر ملی کہ بادشاہ مریا اورنگ زیب
اس دے ظلم و ستم دا ہویا ختم فریب
دکھن جانوں ستگورو لیا ارادہ روک
آن معظم شاہ دے ملے وچولے لوک
بھائی صاحب نندلال نے آ کے کیتی عرض
اج معظم شاہ نوں بڑی تہاڈی غرض
اورنگ زیب دے الٹ ہے اس دی سوچ وچار
شیعہ مسلمان ہے ہر اک نال پیار

دار سے چاچے وانگراں دِل دا نِرا فقیر
اپنا پیر سے سمجھدا حضرت میاں میر
آکے وِچ لاہور دے کیتا اُس اعلان
مَیں ہاں اصلی بادشاہ شاہِ ہندوستان
بدو کردو گور اوس دی ہِلے اوس نوں تخت
صوبے اوہ سرہند نوں دیوُ سزاواں سخت
ستگور نے اوہ بینتی کر لیتی پروان
ہوئے پیچھے پاتشاہ دِلّی ول روان
دِلّی دی چوہ ٹپ کے کلغی دھر جگدیش
دِل چاندنی چوک دے جھٹ جھکایا سیس
جمنا کنڈھے آن کے ستگور لائے بھاگ
کُل عِلاقے ایس دی قسمت اُٹھی جاگ
موتی سی اِک بانیا سیوک سیوادار
دِلّی وِچ سی اوس دا چمڑے دا ویوپار
ارپن کیتا اوس نے اپنا گھر تے باگ
گونجن لگے اِس جگہ شبد الٰہی راگ
ستگور موتی باغ چوں چھڈیا اپنا تیر
لال قلعے وِچ پہنچیا بن کے اِک سفیر
اُس توں رقعہ کھول کے پڑھ پڑھ آکھے شاہ
کرامات ہے ہو گئی واہ واہ واہ واہ واہ

اینے نوں اک شوکدا آیا دوجا بان
لکھیا ہے سی اُس تے سنگور گئی ندھان
کرامات ہنیں بادشاہ نہ ہے کوئی راز
اہ میرے انیالڑے تیراں دا انداز
دتی اپنے آؤن دی "ینوں خبر پُچا
ہن توں قصہ اپنا بیشک آن سُنا

سُن سوامی ارداس ہماری

گورسکھاں نوُں ناویں پاتشاہ دے شہیدی استھان دی تانگھ

بُوہا کھوہل بیکنٹھ دا پاتشاہا
درشن پا دیئے برکھ سُجان تیرا
گاؤندے لوک پرلوک سلوک تیرے
دِلی آیا ہے پُت مہان تیرا
نہ کوئی بھر لبھے نہ کوئی تھوہ لبھے
کیہڑے راہاں وچ لُکّھے بیبان تیرا
توں تے ناویں محلّے وچ وسدا ایں
کِنتھوں پچھیئے گلی مکان تیرا

جاناں پا گیا جان بے جان اندر
جانوں چلے جانا جانی جان تیرا
ذرّہ ذرّہ ہے ذرّہ نواز کہندا
رِنی رہے گا ہندوستان تیرا

گلی یار دی پہنچنا بڑا اوکھا
دھوناں تلی تے دھرنیاں پہنیدیاں نے
سِراں نال سِروار نے کری دے تے
مُوتاں لاڑیاں ورنیاں پہنیدیاں تے

چڑھیا لکھ جھناواں دا کٹک ہوڑے
کچّے گھڑے نے ترنیاں پہنیدیاں نے
اک سبق شہیدی دا پا ئیدا ہے
فیساں ڈُونیاں بھرنیاں پہنیدیاں تے

نقل باز نہ کدی وی پاس ہُندے
اوکھا بڑا ہے امتحان تیرا
سیس واریا سِر نہ جان دِتا
رِنی رہے گا ہندوستان تیرا

مارن ٹکراں لکھ اِہ شہنشاہیاں
صِدق کدے نہ تِھڑکدے ڈولدے نے
دھڑی دھڑاں والی دھڑا دھڑ تولن
سُودے سِراں والے سَودے تولدے تے

تیں تشتہ دنبرڈا پریم پٹولڑا جو
یودھے رنگ مجیٹھڑے گھولدے نے
لکھ آریاں نال پئے سیس چیرو
عاشق واہگورو واہگورو بولدے نے

موت اونہاں نوں زندگی وانگ جاپے
جنہاں رکھیا سدا دھیان تیرا
پھونک پھونک کے چاندنی چوک کہندا
رِنی رہے گا ہندوستان تیرا

کہندا قافلہ ہنجوآں ہنجوآں دا
ٹلک ٹلکیا ٹلکناں بھاریاں سی
ڈھول دھرم دے رکھیا باجھ تیرے
ڈھولاں دھرم نوں پھیاں کراریاں سی
پکھی وانگراں ڈولدے پھرن ڈولے
دھیاں چکیاں کنج کواریاں سی
سالو ہجر کے سوہے سہاگناں دے
لائیاں ظالماں سبز کناریاں سی

چند ستیاں نال گرتیا سی
سمے منگیا سی بلیدان تیرا
پردا ڈھکیا ہند دی چادرے تول،
رنی رہے گا ہندوستان تیرا

پتاں جہی نہ جگ تے چیز کوئی
پتاں باجھ نہ نعمتاں بھاؤندیاں نے
دولت لگدی مٹی دے ڈھیر وانگوں
وڈھ وڈھ امیریاں کھاندیاں نے
پتاں باجھ نہ آندراں ہون ہریاں
ولاں پانی دے باجھ کملاندیاں نے
پت ذرا کو اکھاں توں ہون اوہلے
ماواں انھیاں ہو ہو جاندیاں نے

توں تے سارا کٹنب ہی وار دتا
لیکھے اج لگا خاندان تیرا
دے کے ٹھمنا سبھ دا رکھیا ای
رنی رہے گا ہندوستان تیرا

بجے نہ بھّدوں لک ٹھہا ڈتاں تے
کبھی ہند دا کدی نہ کھُب جاندا
قومی بھُلّاں تے لالیاں آوندیاں نہ
سورج سِکھ دا ٹُٹ کے ڈُب جاندا

کدی تیرے دوآرے تے آجاندا
عالمگیر وی کھٹ کے ہُب جاندا
ہس ہس کے موت سہیڑ لیندا
مرن ویلے نہ ماردا اُجھب جاندا

بیڑے بھوجلوں توں ہیں پار کردا
موڈھا ہُندا ہے لہوُ لہان تیرا
مکھن شاہ لُبانے وی آکھیا اے
رِنّی رہے گا ہندوستان تیرا

ہور نی آکھیا وقت دے بادشاہ نوں
کرن لگا توں گل دانائی دی نہیں
کم کرن جے لگیئے کافراں دے
تشکل مومناں جہی بنائی دی نہیں

کچھو کُمے دے وانگ جے ہون لتّاں
چھال ہرن دے وانگراں لائی دی نہیں
گِدڑ گدڑ ای رہندا اے گدڑا اوئے
کھل شیر دی کدے ہنڈائی دی نہیں

اہدے پُت نے پیتا تُوں واریا اے
جیلیں سڑ گیا اے شاہ جہان تیرا
رِقی ہوئے گا ہندوستان اہدا
نہ کہ ہوئے گا ہندوستان تیرا

تیرے نال دا کوئی شہید سائیاں
ہویا ہووُ گا ساڈُں تے یاد نہیوں
اُپر دُوجیاں واسطے مرن والا
ہویا شہنشاہا تیرے بعد نہیوں
غیراں واسطے سیس کٹاؤن والی
دیہی کِسے دی مُوت نُوں داد نہیوں
جیہڑا شرف ہے چاندنی چوک تائیں
اوہ نال کِسے اُرنگڑاباد نہیوں

سُورج چند راہ رہن نہ رہن بھاویں
زندہ رہے گا نام و نشان تیرا
جدوں تیک ہمالے دی دھون اُچی
رہنی رہے گا ہندوستان تیرا

امرت ویلے بنبیہا جاں بولدا اے
جھُوم جھوم کے سر گھسیاں کھنڈیاں نے
گورو تیغ بہادراں نوں سمریئے جاں
تُو نِدھاں ہی آؤندیاں رہندیاں نے
کیسے قوم دا جدوں وقار رُڈ گے
فرشتاں اُتے اُڈریاں ڈھنڈیاں نے
تیرے جہے شہیداں دے خون اودوں
لاؤندے عرش تے فرش نوں مہندیاں نے

تُلسی کوی دی قلم نوں کتب لادے
اوہدی قلم تیری قلمدان تیرا
اُڈ اُڈ جیکاریاں نال بولے
رہنی رہے گا ہندوستان تیرا

پچھتاوا

(اورنگ زیب دی قبر دی آواز)

مَیں ہاں قبر اورنگ زیب دی مَیں مٹّی دی ڈھیری
ستگور دے درباروں کوِیا پھُل بخشنا دے میری
اِک شہنشاہ منگتا بن کے تینوں عرض گزارے
لے چل مینوں چوک چاندنی اپنی قلم سہارے
مَیں اپرادھی جنم جنم دا مَیں قاتل مَیں خونی
میرا خون سفید رہا ہے مَیں ساں اِک جیونی
مَیں پتاں دا وڈّا دشمن مَیں دھیاں دا ویری
مَیں ازلاں توں پکّا شکّی اکھ رہی میری کیری
میرے ہتھاں سنگھی گھُٹی سکیاں ویراں والی
میری ہر کرتوت سی ہندی تویاں توں وی کالی
ابا نوں مَیں قید چا کیتا دے کے دھون انگوٹھا
کٹّا بتّرا اگے دھر کے ہتھ پھڑایا ٹھوٹھا
مَیں ساں اِک پلیت پلیتا مَیں ساں اِک چنگاڑی
اپنے ہتھیں آپے پھوکی اپنی ہی پھلواڑی
مَیں پنچھی دا توڑ آلھنا کیتا تیلا تیلا
مَیں بوٹاں دی بوٹی کر کر کیتا ختم قبیلا

ئیں کھنبھاں دی ڈار بنا کے چھڈے مگر شکاری
وَلاں پٹّن دے لئی کھوہلے ساہن پلے سرکاری
اِک اِک لیلے اُتے کیتا ہلّہ سو بگھیاڑاں
جی کر داسی ہر کافر نوں پیراں ہیٹھ لتاڑاں
ئیں مسجد توں نیواں جاتا مندر اتے شوالہ
ئیں ایشور توں وکھرا جاتا اپنا اللہ تعالےٰ
ئیں لکھاں تے بھارو پیودھے ککھاں وانگ اُڈائے
ئیں اکھّاں وِچ وسن والے قبراں وِچ وسائے
ئیں دھرتی دی ہِک دا پھوڑا ئیں راہاں دا کنڈا
مظلوماں دی کھل لہا کے سیتا مذہبی جھنڈا
ایسا سبز قدم ئیں جمیا جتھے پیر ٹکایا
جان بچا کے نٹھیا اوتھوں ہریاول دا سایا
ئیں راہو ئیں کیتو جیہڑا چند گرسن آیا
ئیں مسّیا دا جیٹھا پتر ئیں نیہرے دا جایا
راگ کلا دا کڈھ جنازہ ئیں قبریں دفنایا
کاو کلا تے چتر کلا دا ہتھیں تُبت جلایا
سَو من جنجو پھوک ساڑ کے جد ئیں تِلک مٹائے
جنجو تِلک بچاون خاطر تیغ بہادر آئے
چہرے اُتوں کرناں پھُٹن دگ دگ بھکھدی لالی
ایداں لگے جداں ہووے دین دُنی دا والی

گد گد ہویا چوک چاندنی جد اُس درشن پایا
مَیں یوں اِک نِرمن بندا جو جھُریا جھُنجھلایا
مَیں سال کھوہ دے کول کھلوتا پھر دی رہا پیاسا
سیتل سومے لاگے مینوں چنبڑ گیا پتماسا
اِک تعصب والی پٹی مَیں اکھاں تے بنھی
انھے نوں تاں دُنیا دی ہر صورت لگدی انھی
مَیں مورکھ پچھان نہ سکیا کون میرے گھر آیا
مَیں اپنے مقتل وِچ سچے رب دا سیس اُڑایا
چارے پاسے پہرہ لایا لاش کوئی نہ چُکے
حکم سُنایا جو وی لنگھے لاش ایس تے تھُکے
ایہہ اوہیو تھکاں میرے مُنہ تے آکے پیاں
اللہ دی درگاہوں ایداں لکھ لکھ پھٹکاں لئیاں
پھر وی مینوں عقل نہ آئی اوہ میری نادانی
مَیں مٹی دا پلہ دیوا اوہ سی جوت نورانی
تیغ بہادر شاہ دا ڈُبدا بیڑا جس نے بنّے لایا
کُرتا لاہ کے زخمی موڈھا جس نے سی دکھلایا
مَیں تر جاندا جے بن جاندا اُس کُرتے دا بیڑا
بنیا وی تاں کی مَیں، بنیا اِک وِشٹا دا کیڑا
مَیں مورکھ نہ پھر وی مُڑیا بھڑک پئی اگ دوئی
دِل وِچ ٹھانی ابھ گوہڑے دی ساڈاں پونی پوئی

مَیں نیہاں وِچ ٹھِسل چھُوا کے اپنی نیہہ ہلائی
مَیں چمکور وِچ رتاں پی کے کالکھ متھے لائی
پنج دسے سُورج کلغی دھر نُوں چاہیا جدوں لُکاؤنا
میرے پہلے پیا ہنیرا خُوب پیا پچھتاؤنا
کُجھ بھگنشو اوہدے منگتی مُوناں الکھ نرنجن کہہ کے
کُجھ چیلے اوہدے گُڑھکن لگے دیگاں دے وِچ بہہ کے
پینچے وانگوں پنجیا بیشک گُٹے پھندڑے جھنبے
پھر وی اوہدے سِرڑی عاشق نہ ڈولے نہ کنبے
داراں نے سِر دُھر دھر چُمّی سُولی سِکھ سرداراں
لتھ لتھ کے نہ دھوناں مُکیاں مُک گئیاں تلواراں
اُس دے چانن دا پربھ لوہ تاں دِلّی وِچ شُہایا
قبر میری تے آن کسے پر دِیوا نہیں جگایا
جیندے جی بُت توڑن لگیاں ترس نہ کھادھا ماسہ
ایسے کر کے کول بُتاں دے مر کے مِلیا واسہ
اپنی بیتی تے ہر ویلے مَیں جھُردا ہاں جھورا
پتھر دے بُت کچھڑ چُکی ٹھٹھا کرے الورا
غار اجنتا اتے الورا ہر کوئی ویکھن جاوے
ایہہ میری تُربت کولوں لنگھدا وی شرماوے
کاش کوئی ہل واہون والا آن بسنتی رُتے
آ کے بیج کپاہ دے بیجے ہِک میری دے اُتے

اُس دھاگے دے وٹ وٹ جنجُو دکھاں لکھ کروڑاں
جِنے جنجُو ہتھیں توڑے اُس توں دُگنے موڑاں
کاش کوئی جے میری مٹّی بیس گنج پہنچا دے
ست گور جی دے در دے اگے چرناں ہیٹھ وچھا دے
چرن کِسے دے چھوہ کے کِدیا مَیں تَتڑی ٹھر جاواں
پچھلے دھونے دھو کے سارے مَیں ڈُبدی تر جاواں
سنگت دے مَیں جوڑے جھاڑاں چرن دُھوڑ مُکھ لاواں
پکھا پھیراں پانی ڈھواں ہتھیں سیو کماواں
رِپٹ رپٹ نیلا انبر ہویا مَیں پھتر نہ رویا
ایسے لئی میں مجرم بن کے اج اقبالی ہویا
مَیں جاتا گور گوبند جیڈا دانی کوئی نہ دُوجا
میری قبر قیامت تیکر کرسی اُس دی پوجا

سرشاہاں دے شاہ

سبھے آکھیا واہ میرے ستگور تیرے چوج نیارے نے
تینوں اپنے دُشمن تک وی پُتوں وَدھ پیارے نے
جیہڑی مغل حکومت کیتی سِکھاں دی بربادی ہے
اج تیرے دربار وِچ داتا آپ ہوئی فریادی ہے
اج بہادر شاہ نے اپنی جھولی نوں پھیلایا ہے
حق والے دا حق دواؤ اوس واسطہ پایا ہے
ایس بہادر شاہ دے پُرکھاں کی کی قہر کمائے نے
سِکھ دھرم دے نال ہمیشہ وَیر کماوندے آئے نے
جہانگیر پڑدادا ایہ دا جس دا بُرا ارادہ سی
نہی لوہ تے اوس تُہاڈا بھلا لہ پڑدادہ سی
اوسے نے ہی چھیواں ستگور قید قلعے وِچ کیتا سی
میری پیری والے جِتھے زخم دِلاں دا سِیتا سی
بندی چھوڑ تہاڈے دادے ظُلماں دا ہڑ بَنھیا سی
ایہ دے دادے شاہجہاں دا جنگاں وِچ مُنہ بھنیا سی
ایہ دے پیتا اورنگ زیب نے پیتا تہاڈا کوہیا سی
ظُلم سِتم دا قصہ اُس نے نویں سرے توں چھوہیا سی
جیہڑے اورنگ زیب دی داتا مشکل بھتیں جڑ پُٹی ہے
جیہڑے اورنگ زیب دی گڈی دُھر اسمانوں ٹُٹی ہے

اوسے اورنگ زیب دے پُت نُوں ڈور پھڑاون لگے ہو
کٹی ہوئی پتنگ اوسدی پھیر چڑھاون لگے ہو

دھن تیرا ہے جگرا ستگورو دھن تیری قُربانی ہے
تیری بخشش تیری رحمت ساہنجی ہے لاثانی ہے

حق والے نوں حق دواؤنا گور گھر دی مریادہ ہے
شاہ معظم ویسے وی بھلمانس اِک شہزادہ ہے

آیا سی جمرود وِل سِدھا کافی کول خزانہ سی
شاہ دولے دے پُل تے اُس نے نقب لیا شاہانہ سی

جھٹ لاہوروں دِلّی دے وَل چالے اُس نے پائے سن
ستگور وی اُس نے اپنے پندھ سے جھٹ دوڑائے سن

ستگور اس فریادی شاہ تے بخشش کر کے تُھدے ہن
اُس نوں تخت بٹھاون خاطر وانگ طوفاناں اُٹھدے ہن

بھائی دیا سنگھ اتے دھرم سنگھ اپنے پاس بُلاوندے ہن
دین دُنی دے والی ایداں دوہاں نُوں فرماوندے ہن

اج ساڈے دروازے اُتے عجب سوالی آیا ہے
جس دے پتراں دیش دھرم تے ڈاڈھا ظُلم کمایا ہے

اُپر ایس سوالی دے وِچ دِسیاں کجھ چنگیائیاں نے
ایس دیاں چنگیایاں اوہلے لُک گیاں بُرایاں نے

صُوفی مت تے شیعہ مت دا اِہ مُسلم دلدادا ہے
اکھاں دے وِچ شرم ہے رکھدا دِل وِچ خوف خُدا ہے

سب دھرماں دی قدر ہے کردا نرم دِلا انسان ہے اوہ
جناں چہ نہ ممکن بدبختی اوناں چہ پروان ہے اوہ
اک اک پل جو آون والا گاؤندا ایہو الاہنی ہے
مغل حکومت کجھ عرصے دی سمجھو بس پراہنی ہے
کہندا ہے شہزادے وعدہ سکھ تے چین لیائے گا
کیتے ہوئے اورنگ زیب دے حکماں نوں الٹائے گا
ثابت کریئے سکھ سردارو ساڈا اٹیٹ شہادت ہے
دشمن دا وی انگ پالنا گور گھر دی اک عادت ہے
جاؤ جا کے مغلاں دے وچ اپنے ہتھ وکھا آؤ
جا کے میرے تیراں دی انیالی چھہبر لا آؤ
آپنے سپہ سالار ہو آپے من مرضی دے مالک ہو
اپنے رستے دے تسیں آپے چالک ہو سنچالک ہو
تسیں بہادر شاہ دے ساتھی درجہ اک برابر ہے
سن گور نانک دی گور جہاں کرنی ہور اجاگر ہے
شرن پیئے دی لاج بچاؤنی جت کے واپس آیا جے
گوبند سنگھ دے شیرو اپنا پورش اج دکھایا جے
دوویں سپاہ سالار گورو دے چرنی سیس جھکا دیندے ہن
خالصئی کجھ فوجاں لے کے ڈنکے چوٹ لگاؤندے ہن
دل سر اگرے اڈدے جاندے گھوڑاں پیئے دھماؤندے ہن
سوم گڑھ تے جا جو لاگے بانکا رن گرماؤندے ہن

ایسا یدھ مچایا سنگھاں دُشمن تھر تھر کمبے سن
بڑے بڑے جرنیل مُغل دے پئے گئے وِچ اچنبے سن
پہلاں قسمت اعظم دے بیدار بخت دی سُتّی سی
جس دی لاش کسے دے خُونی نیزے وِچ پروتی سی
اعظم نوں اک تیر جاں لگا اُس دا گھنگرو بول گیا
دُم دبا کے نٹھا لشکر اُس دا پاسہ ڈول گیا
جِت بہادر شاہ دی ہوئی خوشی مناوے بھج بھج کے
نوجاں نوں شاباشاں دیوے اُچی اُچی گج گج کے
سنگھاں دا شکرانہ کردا تیر اُہناں دے چُم چُم کے
ستگور جی دے چرچے چھڑے لشکر دے وِچ گھُم گھُم کے
کہندا گوبند سنگھ گورو نے بخشی اِہ وڈیائی ہے
جس نے میری وِگڑی ہوئی قسمت پھیر بنائی ہے
پیراں دا ہے پیر وڈیرا میرا اُچا پیر ہے اوہ
رب جہا اوہدا رُوپ ہے یارو یودھا بے نظیر ہے اوہ
اُس نے ویکھو ساڈے اُتے کِنا کرم کمایا ہے
اگلی پچھلی بھُل خُنامی ساتھوں پرتی لایا ہے
کہندا دیا دھرم دے پُنجو چھیتی دِلی جاؤ جی
ہتھ جوڑ کے ستگور تائیں میری عرض سُناؤ جی
اِس ویلے میرا آپ آونا خطرے توں نہ خالی ہے
ایس لئی تیرا سیوک داتا درشن لئی سوالی ہے

جنی چھینی ہوئے پیر جی شہر آگرے آؤ جی
بینوں نال اشیرواد دے آ کے تخت بٹھاؤ جی
کھسی ہوئی جاگیر تہاڈی واپس میں دلواواں گا
ہر اک صاحبزادے دائیں قاتل آپ پھڑاواں گا
جنی بے انصافی ہوئی بھگتاں گا خمیازہ میں
دوجے دھرماں دے لئی کھولوں عزّت دا دروازہ میں
پھیر انند پوری نوں جا کے بیشک بھاگ لگاؤنا جی
پہلوں ایپر میرے مرشد بیٹوں درس دکھاؤنا جی

ستگورو جی دی دلّی توں روانگی

ست گور ٹرپئے دلیوں جمنا کرے پکار
تیرا وچھوڑا صاحبا جھلنا دوجی وار
پہلوں پاؤنٹے صاحب توں وچھڑے سو ہر مور
پھیر جدایاں والڑا آیا ہے اج دور
صاحب کور جی آکھدے ست گور دین دیال
اہ دکھیا دو داسیاں لے جاؤ اپنے نال
سندری جی اج بولدے میرے گورو سہاگ
توں نوں وچوں چھٹدا میرے جوگ بھاگ
"برہا برہا آکھیئے برہا توں سلطان
فریدا جت تن برہا نہ اپجے سو تن جان مسان"

پُتراں دا غم کھا رہا مینوں دِن تے رات
پُتراں باجھوں ہور نہ مینوں سُجھدی بات
جِتی وار سنبھالدی مَیں ہاں سُرت خیال
اوئی وار نے دِسدے کندھیں چِندے لال
جُوجھن وِچ چمکور دے میرے جِیت جُجھار
زوراور تے فتح دی اِٹ اِٹ کرے پُکار
مَیں ہاں روندی ہر گھڑی کردی ہاں ورلاپ
سُن کے جِس ورلاپ نُوں بھل ہُندے آپ
لکھ وار مَیں روکیا ہنجواں دا طوفان
لکھ وار مَیں موڑیا اپنا دِل ناداں
لکھ وار مَیں بانیاں پڑھیاں ہو بسماد
جِناں چاہواں بُھلنا اُنّے آون یاد
مَیں نہیں چاہندی سنگورو ہووو تُسیں اُداس
میرا رونا دیکھ کے پل پل رہو نراس
سنو میرے سرتاج جی عرض کراں ہتھ جوڑ
صاحب کور دی بینتی اج نہ دینا موڑ
نال تہاڈے چاہیدی دانسی اک ضرور
نِت جو پرسے آپ دے چرناں تائیں حضور
پیر پیر تے آپ دا رکھے سدا خیال
دُکھ سُکھ دے وِچ آپ دی رہے جو ساتھی وال

یتھوں ایتھے رہن دی دیؤ اجازت ناتھ
صاحب گور نوں ستگور لے جاؤ اپنے ساتھ
ستگور ٹُر پئے دِلیوں صاحب گور دے نال
فوج گجاوندی ٹُر پئی ست سری اکال
سُندری جی جد رکھیا گور چرناں تے سیس
دِتی گورُو گوبند نے ایداں سی اسیس
"لیکھ نہ مِٹیٔ ہے سکھی جو لِکھیا کرتار
آپے کارن جِن کیا کر کِرپا پگ دھار"
"نانک پرکھو پرتیؤ سے کری میرے میلن ہار
جِن وِچھوڑی سو میلسی گور کے ہیت پیار"
سمت ستراں سو تے بیتے چوسٹھ سال
ساوَن ماہ وِچ آگرے پہنچے گور کِرپال
شہروں باہر سی سوہندا اِک سہانا باغ
چھیڑیا جِتھے آن کے کوئی الٰہی راگ
ست گور ڈیرہ لا لیا مُول پئی سی رُت
کوتک ورتے اوس جگہ کِنّے ہی ادبُھت
بھیس بدل کے آ گیا آپ بہادر شاہ
کہندا مَیں مشکور ہاں مُرشد عالی جاہ
کل تہاڈی شان وِچ لاؤنا اِک دربار
جِس وِچ دسنے آپ دے سارے پرُاُپکار

کُل درباری آپ دے درشن نوں بیتاب
اُج اساتوں صاحبا خوشیاں بے حساب
مُرشد تُمنی بینتی ہویا خوش مُرید
اُج بہادر شاہ دی بر آئی اُمید
۲۳ تیئی ساون تھت سی سجیا جد دربار
چال شاہانہ چلدے پہنچ گئے کُل تار
تختوں لہہ کے بادشاہ اگوں آیا لین
اودھر وسن رحمتاں جدھر اُٹھن نین
نُور جہا اک آگیا پھیل گیا پرکاش
دھرتی تارن آگیا اُج کوئی آکاش
تیج نہ جاوے جھلیا اکھ رہی چُندھیا
مُڑ مُڑ سوچے بادشاہ کِتھے لواں بِٹھا
جے ہاں تخت بٹھاوندا بھڑک پین گے مُغل
تھوہڑ دِلے تنگ نظر تے اجے جیوندے چُغل
تختوں نِیواں جے کِتے ہور وہاں اِستھان
راہ ہے میرے ستگورو مُرشد دا ایمان
آخر کیتا فیصلہ اُس نے سوچ دُڑا
کھڑے کھڑے ہی اج دا دیواں کاج نبھا
کیتی بھیٹا بادشاہ خلقت اک وشیش
سٹھ ہزاری دُھکدُھکی جھبک جھبک کیتی پیش

نا ہے کیتی بینتی اُسے میرے پیر ہمند
خدمت دا کجھ داس نوں موقعہ دے بخشند
ہے میرے سچے پاتشاہ سر شاہاں دے شاہ
تیری گنی نہ جاوندی ہیتوں صفت صلاہ
گھڑی ہری کے بینتوں ہیں اپنی تقدیر
کھلیا تساں حضور یہ کلدیپ سنگھ ویر
آیا ماجھا مالوہ ایتھے گت دہیر
دتی اج اسیس ہے آپ تساں بلبیر
اج توں میرے راج دی نویں ہوئیگی بات
دیا دھرم نے دا تیا ہن نہ لگو گھات
بینتوں ست گور آپ دا ہر اک حکم قبول
ہن نہ ہندو ہون دا خدشہ کروں وصول
جتاں پھر نہ ننگورو ٹھیک ہون حالات
تد تک ایتھے نام دی لاوو گور برسات
اجے ادھورا ہے میرا ستنگور تخت و تاج
دھن دے وچ کھولھنا کام بخش دا پاج
جس دن پکے ہو گئے ستگور میرے پیر
کروں حوالے آپ دے جناں کمایا ویر
سن کے گلاں اوہدیاں مسکائے داتار
عرض ہوئی پروان ہے بول پئے سردار

ست گور بولے بادشاہ ساڈی ہے اِک شرط
اسیں رہاں گے آپنے طور طریقے درت
اسیں کراں گے اِس جگہ خلقت وِچ پرچار
ڈُبدی دُنیا ایس نوں اِکو نام آدھار
چوتھے دھرماں دی پُونگڑی اساں بناؤنی اِک
ہر دِل وِچ جگاؤنی مانکھتا دی سِک
اگوں کہندا بادشاہ نالے گل دربار
مارو چھٹا نام دا ہے سچی سرکار
جداں چاہو ستگورو دیوو گور اُپدیش
دُکھ دِلدر ساڈڑے دُور کرو دسمیش
ستگور نے اِہ بینتی کر لیتی منظور
گد گد ہویا بادشاہ بھریا نال سرُور
واپس ڈیرے پہنچدے دُنیا دے سرتاج
ہندو مُسلم سکھ دے بنے غریب نواج
آ آ بھیڑاں جُڑدیاں روز صبح تے شام
ست گور دیندے اسطرح الفت دا پیغام

رام کہو یا رحیم کہو

(گیت)

تُم رام کہو یا رحیم کہو مطلب تو ایک تمہارا ہے
وہی مندر میں وہی مسجد میں وہی گورکا ایک دوارا ہے

کوئی کافر ہو یا مومن ہو سب ایک خُدا کے بندے ہیں
انسان کو بانٹا فرقوں میں شیطان کے گورکھ دھندے ہیں
اِک آر کھڑا اِک پار کھڑا دونو کا ایک کنارا ہے
تُم رام کہو یا رحیم کہو مطلب تو ایک تمہارا ہے

کیوں بھول گئے ہو پروانو ہے دھرت وہی آکاش وہی
ہے جلنے کا انداز جُدا ہے دیپ وہی پرکاش وہی
تم پُوچھو چاند یا سُورج کو پر نُور کا اِک فوارہ ہے
تُم رام کہو یا رحیم کہو مطلب تو ایک تمہارا ہے

ہیں شمع ہدایت دونوں ہی خواہ دھرم کہو ایمان کہو
الہام چھپا ہے ان سب میں تم وید گرنتھ قرآن کہو
جو اشک گرا غیروں کے لئے وہ سمجھو پاک سپارہ ہے
تم رام کہو یا رحیم کہو مطلب تو ایک تمہارا ہے

رحمت کی گھٹا جب جب برسی ہر پھول کا چہرہ نکھر گیا
منبع سے جو اک دریا نکلا ہو نہر نہر وہ بکھر گیا
اپنے اپنے برتن ہیں جدا پر جل کی ایک ہی دھارا ہے
تم رام کہو یا رحیم کہو مطلب تو ایک تمہارا ہے

جب جب ہے بشر میں شر آتا اوتار پیغمبر آتے ہیں
وہ بن کر نانک یا گردھر پیغام محبت لاتے ہیں
عرفانِ محمدؐ بھی تلسی اک روشن چاند ستارہ ہے
تم رام کہو یا رحیم کہو مطلب تو ایک تمہارا ہے

وہی مندر میں وہی مسجد میں وہی گور کا ایک دوارہ ہے

قادرِ ہر کار گورو گوبند سنگھ
بیکساں را یار گورو گوبند سنگھ

وچن ڈھمک ڈھمیر باب ڈپھاں تے مردنگ
سنگت بیٹھی جھومدی چھڑے ہوئے بےرنگ
اینے پچر نوں آ گئی باہروں اِک آواز
کی مَیں اندر آ جاواں میرے غریب نواز
گوبند سنگھ مہاراج دا ہور وَدھے اقبال
اِک سوالی آ گیا لَے کے اِک سوال
بِٹ بِٹ سنگت دیکھدی ہو وسے ہٹی حیران
کھڑا جوڑیاں وِچ سی مُغلاں دا سُلطان
کہندا سچّے پاتشاہ سر تے رکھو ہتھ
کام بخش دے نک نوں پاواں جا کے نتھ
دکھن دے وِچ اوس نے مچیا بہت فتور
چلو میرے پیر جی میرے نال ضرور
سکھ تہاڈے اُس طرف وسن بے شُمار
ایس بہج ہو جان گے اُنہاں نوں دیدار
جداں تسیں ہدایت سی کیتی میرے حضور
راجپوتے نال مَیں کر لئی رنجش دُور

کئی علاقے پاتشاہ کر دِتے آزاد
مِتّرتا دی دا اِنہاں رکھی ہَیں بُنیاد
ہو کے راجپُوتانیوں نِبجیئے دکھن وَل
کام بخش دے ظُلم نے پائی ہے ترتھل
کراں ظُلم دا خاتمہ مینوں دیئو اسیس
انگ سنگ میرے چلنا کلغی دھر جگدیس
عرض تیری پروان ہے بولے گور دا تار
دکھن نال ہے پاتشاہ ساڈوں خاص پیار
یاد رہے پر بادشاہ گل کہاں ہیں صاف
جے نہ توں دے سکیوں سکھاں نوں انصاف
ایسا زور ہے جاگنا سکھاں دے وچکار
اِنہاں نے انصاف دا چھڈنا نہیں اُدھار
اِک سکھ میرا اُٹھ کے سکدا بھڑتھو پا
دینا تگئی والڑا اُس نے ناچ نچا
ہتھ جوڑ کے بادشاہ ایداں عرض کرے
مُہلت بخشو شاہنشاہ کرپا کرو ہرے
ستگور کہندے ٹھیک ہے تُورو اپنی فوج
اسیں علیحدہ چلنا ساڈی ایہیو موج
ساڈا وکھرا ہوئیگا جھنڈا اتے نشان
من مرضی دے کراں گے رستے وِچ دکھیان

راجپوتاں بانکڑے ہیں کشتری ویر
اُہپر کھتری دھرم نوں بھُل گئے بلبیر
اُتہاں وِچ رُوح پھُوکتی اِک ہیں نویں نکور
ہُن ہیں ساںجھاں والڑی پکّی کرنی ڈور
کہا بہادرشاہ نے شرطاں تے منظور
حُکم دیؤ ہُن کُوچ دا جلوہ کوہ طور
ست گور لوے مان سنگھ کرو نگارے چوٹ
ٹُرے دھرم دا قافلہ لے کے ہر دی اوٹ
اگے اگے کیسری جھُولن میرے نشان
پچھے پچھے ٹُر پئے میری سِکھ سنتان
پنڈ پنڈ وِچ گُنجاویئے گوربانی دی گُونج
پچھے یاداں چھڈ کے اُڈو وانگر کُونج
عرضاں کردی تاپتی کر بیٹے سنگھو پار
کرشنا اتے گوداوری باہاں رہی اُلار
ہری بھری گوداوری جس دا نرمل نیر
واجاں سالوُں ماردی "آؤ گنی گہیر"
حُکم گوراں دا بیوکاں دِتا توڑ چڑھا
فوج گوُرو گوبند دی ٹپدی جائے پڑا
سنت سپاہی گا رہے گاون سپاہ سلار
سنگور نیری کھیڈ دا انت نہ پارا وار

پہنچ گئے بُرہان پور ست گور دین دیال
سادھو جیون داس نوں کیتا گورو نہال
سادھو جیون داس سی کافی برِدھ سریر
کہندی میرے داتیا جاگ پئی تقدیر
جدوں میں دھیڑی وِنج سال جوگی روپ اجان
تیغ بہادر صاحب نے کیتا سی قربان
دکھن دے وِچ پہنچ کے ساڈی کرو اُڈیک
دسویں جامے آن کے تاراں گے وسنیک
اج تسیں ہو آ گئے کھُلے مُکت دوار
میری کُٹیا وِچ وی چرن پاؤ داتار
ساری سنگت واسطے لنگر کراں تیار
سیو قبولو مینڈڑی میرے میت مُرار
ستگور تد ہر شائے کے بولے جیون داس
ہر اک پوری ہوئے گی تیرے من دی آس
جیون داس نوں تار کے کُل تارن کُلتار
ٹپ گئے بُرہان پور اپنا ستت اُبھار
ندی کنارے ٹُر پئے ست گور جی دی فوج
پنج اُٹھی سی تاپتی گاوے اِک اِک موج
قدم ملا کے چلدے نہنگیاں جیہے جوان
ایداں گاؤن جوشیلڑے اِک سُر ہو اِک تان

قدم ملا کے چل

(خالصہ فوج دا ترانہ)

گوبند دے دلاریا قدم ملا کے چل
اکھنڈ ایکتا دے گیت گن گنا کے چل

توں زندگی دا خواب ہیں
توں شوق دی کتاب ہیں
توں گیت ہیں رباب ہیں
توں شعر لا جواب ہیں
توں جوش ہیں شباب ہیں
توں مہکدا گلاب ہیں
توں کنڈیاں دی نوک تے وی مسکرا کے چل
گوبند دے بہادرا قدم ملا کے چل

اہ زندگی دے قافلے
محبتاں دے سلسلے
چلی چلے چلی چلے
مسافری چلی چلے

اے عشق دے سوداگرا
سوداگری چلی چلے
جو رستیاں دی دھول ہے
اوہ منزلاں دا مول ہے
اِہ سوچنا فضول ہے
کہ پھل ہے کہ سول ہے
جو راہ وِچ آ گیا
قبول ہے قبول ہے
توں چہریاں تے رونقاں نوں تمتما کے چل
گوبند دے بہادرا قدم ہلا کے چل
نگر نگر ڈگر ڈگر
ہنسکاریاں دا دام ہے
کہ ہونٹ ہونٹ پی رہا
شہادتاں دا جام ہے
جو زندگی نوں ہاردا
اوہ موت دا غلام ہے
جو دیش دا شہید ہے
اوہ قوم دا امام ہے
کہ دیش دے شہید نوں
پرنام ہے پرنام ہے

تُوں اوس دے ہی رستیاں تے سر اُٹھا کے چل
اوہ سنگھ دشمیش دے قدم ہلا کے چل

کہ رنگ ہے بے رنگ ہے
کہ سنگ ہے کُسنگ ہے
کہ توپ ہے تُفنگ ہے
کہ امن ہے کہ جنگ ہے
اُمنگ انگ انگ ہے
کہ چھُوجھنا نشنگ ہے
جے ڈاکُوآں دی دھاڑ ہے
اُدھیڑ دے اُدھاڑ دے
جے ساہمنے پہاڑ ہے
اکھیڑ دے اُکھاڑ دے
بارُود دی بُچھاڑ ہے
پچھاڑ دے بچھاڑ دے
جے دُشمناں دی فوج ہے
لتاڑ دے لتاڑ دے
تُوں توپ دے دہانیاں تے دن دنا کے چل
او دیش دے بہادرا قدم ہلا کے چل
اکھنڈ ایکتا دے گیت گُنگُنا کے چل

دیگ و تیغ و فتح و نصرت بید رنگ
یافت از نانک گورو گوبند سنگھ

(موہر بابا بندہ بہادر جی)

مادھو بنیا بندہ گورو گوبند دا

ئیں دھرتی ہاں نندیڑدی ئیں دساں کُل نظارے
ایتھے کی کی کھیڈاں کھیڈیاں گورو گوبند پریتم پیارے
بُرہان پورے توں پاتشاہ جد ٹُرپئے ندی کنارے
تد ٹھر گئی تپدی تاپتی کر ستگور دے دیدارے
جد دیکھی ندی گوداوری ایتھے رشیاں وانگوں ٹُردی
جھٹ داتے ڈیرہ لا لیا کوئی مہر ہوئی ستگور دی
اس ندی کِنارے مٹھ سی جدا مالک اک براگی
جہنوں کُل علاقہ آکھدا سی مادھو داس تیاگی
جو پنچھ راجوری جمیا پنڈ جورا گڑھ اکھواٹے
اک رام دیو رجپوت دا پُت لچھمن داس کہاٹے

جد ہویا لچھمن گبھرو نت جنگل دے وچ جاوے
اوہنوں لگی لٹک شکار دی اوہ خالی ہتھ نہ آوے
اوہنے اک دن تیر جاں ماریا اک ہرنی ہوگئی ڈھیری
اوہنے پیٹ جاں اُسدا چیریا اوہدی مُکی گل دلیری
اوہدی اکھیاں ساہموں مر گئے دو ننّھے ہرنوٹے
اِہ خونی منظر ویکھ کے اوہدے دل دے ہوگئے ٹوٹے
تد بستر پا کے جوگیا چھٹ لچھمن سادھو ہویا
سُٹ بھنّجے تیر کمان نوں تد لچھمن چھم چھم رویا
اوہ کہندا میرے مالکا اِہ ظُلم کی میتھوں ہویا
اک جاگ پیا ویراگ سی اوہدا تن من ہویا روگی
اوہنے پہنے بستر گیروٹے چھڈ ٹُریا گھر نوں جوگی
اوہ رمتا سادھو بن گیا اوہدی پندرہ سال سی آیئو
اوہدا دل دُنیا توں اُڈیا کوئی ایسی چلی وائیو
اوہ رام بھمن دے ڈیریوں تد پنجوٹی وچ آیا
اوہنے جوگی اوگھڑ ناتھ نوں آ اپنا گورو بنایا
اوہنے سیوا کیتی رج کے خوش ہویا لوگ گیانا
کر لیتا کالے علم دا تد مادھو داس احاطہ
جد اوگھڑ ناتھ سی مر گیا اوہ آیا نوں نند ڈیرے
اوہ ندی کنارے بیٹھ کے دن راتیں مالا پھیرے

ادھنے پڑھیاں سدھیاں جتیاں اوہدا خوفناک ہر چرچا
تن بھسم رچائی اُس نے من چنچل ستے البیلا
سی پکا اپنی ہٹھ دا نت رہندا چدیا کھدیا
سبھ جنتر منتر جاندا کل جانے تنتر ودیا
اہدے ڈیرے سنت فقیر جے کوئی آجائے بُھل بُھلیکھے
گل گل وچ کر کے بیٹھیاں اوہدا خوب تماشہ ویکھے
اک پلنگھ سجا کے اُس نے پہلوں آئے نوں بٹھلاندا
پھر کالے جادو نال سی اوہنوں پٹھیاں کر الٹاندا
کدی سرڑی پلدی کھوپری لے آوے اوہ شمشاناں
اوہنوں ٹنگ کے وچ ترشول دے کجھ منگ منگے اسماناں
اک کالی دی ہے مورتی جیدے گل سریاں دی مالا
اوہدی جیبھا اُتوں ٹپکدا ہے خون راکشاں والا
اوہ کر اُٹھدی اٹہاس ہے جد جادو گر ایہہ بولے
جہنوں سُن سُن کے بلواں دا دل پارے واگوں ڈولے
اج اس دے ڈیرے آگیا کوئی عرشی پریتم پیارا
جدا تیج نہ جاوے جھلیا جو نوری کوئی نظارا
اس ویشنواں دے مٹھ نوں آ بھاگ لگائے نیگاں
آ رنھیاں سنگھاں سُوریاں اُتھے ماس دباں سن دیگاں
جد پلنگ براجے ست گور مٹھ والے سن گھبرائے
اوہ کہندے مٹھ ہے بھٹیا ساڈی پیش کوئی نہ جائے

اُس وقت سی مادھو کر رہا کتے جنگلاں وِچ تپسیا
اوہدے چیلے جا کے دسدے اوہنوں ساری کٹھن سمسیا
رُوہ وِچ بیراگی چیکیا کس اپنی موت بُلائی
میرے پاک پوتر مٹھ دی ہے کس نے الکھ جگائی
میں بھسم کراں گا اُس نوں اوہنوں مٹی وِچ رُلاؤنا
جس ڈیرا مادھو داس دا ہے جاناں اِک کھڈاؤنا
ایتھوں بڑے بڑے تیجسوی ہن نٹھے دُم دبا کے
کوئی کداں بچ کے جا سکو میرے متھے ناگ جگا کے
میں سنیا ایں اُس دے کول نے کجھ شستر تیر کماناں
پر میتھوں وی اج یاد ہے میرا پچھلا گُل زمانہ
میں سنیا ایں اُس دے نال تے کجھ آئے ہور سپاہی
جناں میرے باغ بغیچیاں وِچ کیتی خوب تباہی
میں اِک اِک تائیں نجٹھناں ہیں بدلا کل چکاؤنا
جو پلنگھ تے سُتا آن کے اوہنوں بھنجے ہے ٹپکاؤنا
اِنج غصے دے وِچ بولدا ہٹھ جوگی سی جد آیا
اوہنے آپنے ڈیرے پہنچ کے اِک بھڑتھو آن مچایا
اُس جنتر منتر پھوک کے لکھ اپنا زور لگایا
پر اُس دے بیر بتال توں نہ پلنگھ گیا اُلٹایا
تد مادھو داس سی سہمیا اوہنوں بھلیاں جادوگریاں
جھٹ چرنی ڈگ کے اوس نے ستگور نوں منتیاں بھریاں

ایس جادُوگر تے ہو گیا کوئی جادُو عجب نِرالا
کُل بُھل گیا سی چونکڑی اوہ رِدھیاں سِدھیاں والا
اوہدے سِر تے مِہراں والڑے جد نُوری ہتھ چھُہایا
تد مادھو داس غریب سی جھٹ ہوش دے اندر آیا
تد بولے سچّے پاتشاہ سُن جادُوگر بیراگی
کیوں بھسم رچا کے جوگیا توں جسم ہے کیتا داغی
کِس کارن جوگ کما رہیں تن اُتّے پہن لنگوٹی
کیوں در در الکھ جگاوَنیں کھا آپ کما کے روٹی
جو دساں نہواں دی کِرت دی ہے کھاندا سدا کمائی
اوہدے ہتھّاں نوں رّب چُمدا اوہدی خادم بنے خدائی
جو تج کے گھر سنسار نوں ہن جنگلاں دے وَل نسدّے
اوہ اپنے بُزدل ہون دا ہَین خوب تماشہ دسدّے
اوہ جِت نہ سکے زندگی اوہ جان بچا کے دَوڑے
ہر سچّل گرہستی آکھدا اِہ سادھو ہین بھگوڑے
جو دیش دھرم نوں بُھل کے لا بیٹھے جنگلیں ڈیرے
اُنہاں نیل گگن کی ماپنا جو فصلی ہین بٹیرے
تد مادھو داس سی بولیا میرے ہو گئے دُور بھلیکھے
اَے نُوری درشن والیا اِہ جنم نہارے لیکھے
ہے کون تُسیں اے پاتشاہ کِس کارن ایتھے آئے
لکھ لکھ شکرانہ آپ دا جس بُھلڑے رستے پائے

ئیں اوہیو ہاں بیراگیا جدا تیرے من وِچ ڈیرہ
جداں رُوپ رہیوں توں کلپدائیں اوہیو انشٹ ہاں تیرا
جِس وقت پُنچھ دیاں واداں تینوں گودی وِچ کھڈایا
اُس وقت شوالک پربتاں سی کِس نُوں سیس جُھکایا
جِس وقت تیرے کشمیر نُوں اِک ظالم چاہیا نپنا
کِس نوَ سالاں دے بال سی تد پتا واریا اپنا
کِس دیش دھرم دا جوگیا ہے رُڑھدا پُور بچایا
توں آپے بُجھ بیراگیا ہے کون تیرے گھر آیا
تد پھوڑے وانگوں بھِس کے بیراگی بھباں مارے
ئیں بُجھ لیا میرے ستگورو گورو گوبند سنگھ پیارے
سب کھُس گیاں نے گنجھلاں میرا مِٹیا گورکھ دھندا
ہینوں حکم کرو میرے شہنشاہ ئیں اَج توں تیرا بندہ
تد گد گد ہویا پاتشاہ اوہنوں گھُٹ کلیجے لایا
پھر مار کے چھِٹے نام دے اوہنے بندہ سنگھ سجایا
گورُبخشش کیتی آپنی گوربخش لیا ہٹھ جوگی
سب کُل دُکھ نٹھی اوس دی تے تن من ہویا اروگی
تد بندہ بہادر سنگھ نُوں اِنج داتے نے فرمایا
ہُن ویلا تیری پرکھ دا ہے سِتر دُولیا آیا
آ ردھیاں سدھیاں تیریاں ئیں دھرماں لئی ازماواں
ئیں نیریاں سبھے شکتیاں اس دیش دی خاطر لاواں

بیں پت جھڑ دی اس رت نوں کجھ ایں طرح مہکاؤ تاں
ہر پھل کلی نوں آجائے نت کھنڈیاں وچ مسکاؤتاں
چھڈ اپنا ڈیرا بندیا ہُن گور گھر نوں اپنا لے
میری سنگت دے وچ بیٹھ کے کجھ ہوروی سکھشا پا لے
تیرے اندر تیرا سوں رہا آ . . بودھا جھون جگاواں
تینوں ہر اک شستر ودیا میں بندیا آپ سکھاواں
جد بندہ ڈیرے آگیا جد روز ہوئی سکھلائی
جد لڑنی آگئی اوس نوں ہر شستر نال لڑائی
تد اک دن سچے پاتشاہ اوہنوں اپنے پاس بلایا
اُہدی کنڈ تے دے کے تھاپڑا اوہنوں سپہ سالار بنایا
پھر بھتھے وچوں ست گورو پنج تیر سی بخشش کیتے
جہنوں جُم جُم بندہ آکھدا تینوں توڑ نبھائیں پریتے
پھر ستگور بھائی بنود سنگھ بھائی کاہن سنگھ بلوائے
بھائی دیا سنگھ بھائی باج سنگھ بھائی رن سنگھ نال ملائے
اِنج اوہدی سہائتا واسطے گور تھاپے پنج پیارے
نالے وینہہ[۲] سنگھ بودھے ہور سی اوہنوں دتے وڈ بلکارے
اک دتا جھنڈا کیسری اک دتا بخشش نگارہ
پھر آپ بلایا گج کے میرے ستگور نے جیکارہ
گور بولے ہُنوں بندیا پنجاب آوازاں مارے
اوہ پل پل ایہو کوکدا میرے کر جا پار اُتارے

پر آخر بہادر شاہ نے نہ اپنا قول نبھایا
بس ہونا اُس دن فیصلہ جس دن وی دکھنوں آیا
اساں لمیاں ڈوراں ڈہاں بھانویں جھلّے لکھ وچھوڑے
جو مُہلت بخشی مُغل نوں دن اُسدے رہ گئے تھوڑے
ساڈوں ڈر ہے سنگھو بادشاہ اِک "شاہ بے خبر" ہے
اوہدے بُلّاں وِچ کوئی زور ہے نہ مُکّاں وچ اثر ہے
جے کتے پُرانے پاپیاں ساڈوں کیتا تنگ دوبارہ
تد کدنا وِچ میدان دے میرا بابا کے اِک اشارہ
اسیں آواں گے پنجاب نوں جے گل سرے نہ ادھری
میرا صبر نوں حکم سُناونا گورو آپ کریگا بوہڑی
جے مُغل زباناں تھڑکیا ساڈا پہنچو جھٹ پروانا
جھٹ ہونا دل سرہند دے تیس لے کے فوج روانہ
کُل کُھوٹا کرنا خالصہ میرا بندیا حُکم سُنا کے
میرا دیکھے کہنا تھا پڑا گور رکھے گا خود آ کے
تد بندہ سنگھ نوں پاتشاہ ہر نکتہ سی سمجھایا
اِک تیر دے نکے نال سی اُنہاں نقشہ اِک بنایا
پھر ہوے نقشے ایس نوں نوں ہردے دیچ وسالے
جو دساں اَج دیونت میں اوہنوں پہلے وِچ بٹھالے
آ دساں چل نندیڑ توں نوں کس تھاں پہلوں جانا
کس رستے وِچوں لنگھنا تے کتھے ہوئے ٹکانا!

آ دساں اک دن وچ ہے توں کتھاں چلنا پینڈا
کس جگہ سواگت ہوئے گا بیرے سکھاں دا تے تینڈا
کس جگہ ملے گا خالصہ میرا تینوں گھت وہیراں
آ دساں بیریاں کس جگہ کھل جان گیاں تقدیراں
کس تھاں تے ہلہ بولیاں تینوں وی ہے پراپت ہونی
کس تھاں تے جے جے کار ہے تیرے قدماں وچ کھلونی
نہ تد تک ہلہ بولنا ایتھے جد تک چلن باتاں
پر رہنا سدا تیار ہے نہ تکنا دن تے راتاں
اساں نہیں علاقے ملنے اساں کرنیاں دور بلاواں
اساں چن چن مجرم وقت دے ہن دینیاں سخت سزاواں
آ تیرے وچوں میں بندیا تیرا لچھمن جتی جگاواں
خود رام دے وانگوں تیریاں سب ریکھاں توڑ چڑھاواں
اج خطرہ ہے اخلاق نوں کئی راون اٹھ کھلوئے
اج سیتا ہے مانکھتا کتے اس دا ہرن نہ ہوئے
نت یاد رہے اہ لچھمنا اخلاق نہ ڈولے تیرا
توں جتی ستی بلبیر ہیں توں سچا قدم ہیں میرا
جے بھل کے کدھرے آ گئی توں ٹپیوں لچھمن ریکھا
تینوں چھل جاؤ ہنکار دا کوئی بن کے ہرن بھلیکھا
نت بدلہ لینا دشٹ توں نہ ماریں بے تقصیرے
پر بچ کے جان نہ کتے ظالم خان وزیرے

جس بدھو شاہ جہے پیر دا کر دِتا ختم قبیلہ
اوہدی ساڈے نال سی دوستی اوہ مسلم سی انکھیلا
جس لُٹیا پوری انند نوں لکھ جھوٹھیاں قسماں کھا کے
جس کو ہے جیانی سورمے کئی لکھ دی فوج چڑھا کے
جس کیتے جینت جھجھار دے بے دردی نال سی ٹوٹے
جس چِنے دیواراں وچ سی دو صاحبزادے چھوٹے
توں لنکا لنک کلنک دی جا بیٹھک آپ جلائیں
پر کیسے بھبیکشن توں کیتے نہ دبیندا پھریں سرائیں
مریادا وِچ۔ جھکے نِت چلنا گورمکھ جیالی
کیتے پاپوں گھُتھی ڈومنی نہ نچے تال بے تالی
نِت واہگورو جی کا خالصہ تے اُسدی فتح بلاویں
جو بخشی امرت دات میں پنج ککیاں نال نبھاویں
سر میٹھے اُتے منناں جو آکھن پنج پیارے
انہاں پنجاں چوں توں بندیا میرے کریں آپ دیدارے
جے اِک پیر دی ٹھڑ کیا گورسکھی اُتوں تیرا
چند وانگوں جاؤ گرہنیا تیرا سارا چار چوپھیرا
جا، جا کے میری اُڈیک کر ہے جویں تینوں سمجھایا
جا، کہہ دے وِچھڑے پنتھ نوں میں آیا کہ بس آیا

کھوہلی گود گوداوری

دھن دھن ندی گوداوری جس دی وکھری چال
جس دے کنڈھے لا لیا ڈیرہ گور کرپال
ندیاں دے سنگ خاص ہے ست گور دا سنبندھ
ندی کنارے کٹیا سارا جیون پندھ
سنبھ نربینی بولدی "تہی بھبوہ پرکاس"
سرسوتی جو گپت سی پرگٹ ہوئی خاص
جیہڑے پٹنے شہر وچ جنم لیا داتار
گنگا لہراں اس جگہ کھیڈن بالاں ہار
گنگا گود کھڈا لیا ستگور نوں پنج سال
وچھڑی شوون گنگو نری بھجیاں پلکاں نال
ستلج کنڈھے بیتیا بچپن رنگا رنگ
پل پل من وچ اٹھدی نویں نویں ترنگ
گنگا کولوں سکھیا رہنا پاک پوت
ست لج دھرم بچاونا ستلج دسیا بت
جمنا کنڈھے ستگورو پل پل ہوئے جوان
پیر جمایا پاؤنٹے دھمکے پئی اسمان
بردھ رشی جی کالپی ویکھی گور دی دکھ
ٹیسی "بھورے شاہ" دی سدا جھکائے اکھ

نال ادب دے چلدی جمنا ندی وِراٹ
گوبند گوبند گاؤندا ہردم گوبند گھاٹ
لہری بھاکھا وِچ سی لکھی لکھت ہزار
چلی نالو نال سی قلم اُتے تلوار
چھڈی نّدی کالندری جس دم نند کشور
ستگور دا گھر لُٹیا سرسہ بن کے چور
سُورج پُتری تاپتی چھایا جس دی ماں
تپتی تارا کاپلا سیاپا جس دے نال
ست پُڑے چوں نکلی تُردی ہوئی اپرام
عرب ساگر وِچ پہنچ کے کردی ہے آرام
اِہدے کنارے ستگورو ٹُردے رہے دن رات
اِس دی اِک اِک لہر وِچ پیدا کیتی بات
ستگور ساگر لگدے سب ندیاں دے وِچ
ندیاں وانگ روانیاں بول چال دے وِچ
پہنچے جدوں گوداوری ہولی ندی نہال
نکلے جو ترانبکوں جاوے وِچ بنگال
پنچ وٹی توں گھم کے چلے آدر نال
سُنیا اُس ننديڑ چوں ست سری اکال
کہندی گنگا گوداوری جاگے میرے بھاگ
سچ سُوجھ تے سوچ دا بن گئی ہاں پریاگ

میرے کنڈھے دسیّا اچل نگر اپار
اِس دھرتی تے ستگورو پنجّ کھنڈ لیا اُتار
ستگور جی نے دسیّا اِہ بیکنٹھی دھام
ست یُگ وِچ سی اِس دا گوبند نگری نام
ایتھے سِدّھ چوراسے رہندے سی نو ناتھ
تپی تپیسر وَسدے بن گنگا دے ساتھ
سُندر سورن عمارتاں کھُلّے سدا دوار
چار کوس کوہ ایس دا ہے سی گھیر اکار
تیر کماناں چھڈ کے اِک دن گئی گھیر
اُس تھاں پہنچے ستگور جتھے ڈھگا تھیر
پنج پرکرماں کیتیاں اُس تھاں سری حضور
سنگت تائیں بولدے آکے وِچ سرور
"ست یُگ ماہِ تپسیا کینی بڈو مہان
دواپر یُگ بھی اِس جگہ لاگا سہج دھیان"
جدوں سمادھی لائی ستگور چونکڑ لا
نوں نند پرگٹ ہو گئے بولے درشن پا
اسیں رکھیسر ہے پربھو تیرے ہاں بھجنیک
ست یُگ توں ہاں آپ دی کردے پئے اُڈیک
گرہن اِہ آسن کرو پُرکھ نرنجنی جوت
نو جوتاں دا اِس جگہ پھُٹنا دسم سروت

لاون لگے اِس جگہ داتا جی دیوان
ہر تھے تجدے جارہے ست گور گئی ندھان
دیے کے درشن واسطے چھ شسشتر گور تیج
دِتا صاحب گور نوں دِلی واپس بھیج
جدوں بہادر شاہ نے ہیرا کیتا پیش
ندّی وِچ پالے سُٹ کے بولے گور دسمیش
کدی نہ کریئے بادشاہ دِل دے وِچ ہنکار
گھوگے ہیرے اِک نے ست گور دے دربار
اِک نگینہ قیمتی اِک دِن ہویا بھیٹ
ست گور بھیٹاکار دا ٹینسہ دِتا میٹ
وِچ ندی دے سُٹ کے بولے سُکھ سلطان
ویکھ میری وِنجاریا موتیاں والی کھان
گئیت خزانے کڈھ کے ورتے کیتے حضور
مال ٹیکری ستگورو کر دِتی بھرپور
کِدھرے کھیڈن جاوندے کھیڈن ہار تِسکار
کِدھرے کُتیاں نال وی کردے پھرن پیار
جدوں بہادر شاہ نے اِنج کہا ہتھ جوڑ
اَج تہاڈی پیر جی بخشش دی پھر لوڑ
دیئو اسیساں ست گورو دکھن لاواں ٹک
بئیں مرہٹہ قوم دا توڑ دیاں اج لک

ست گور بولے بادشاہ ہور نہ بولیں بول
تیر مرہٹے دیش دے یودھے نے انمول
سِکھ مرہٹے راجپوت تینے ہَین بھرا
جِسدن تینے مِل گئے پرلو جائی آ
راجپوتاں نے وِچ وی دِتی ایہو صلاح
دکھن وِچ وی لبھ ئے کوئی صُلح دی راہ
پھیر دوبارہ بادشاہ کیتی دُوجی عرض
مینوں ہَے اَجے پیر جی بڑی تہاڈی غرض
کام بخش دی سرکشی کیتی نیند حرام
کرنا ہَے مَیں پاتشاہ اُس دا کام تمام
بے شک ہَے اوہ داتیا میرا سکّا ویر
اَییر اُس کمبخت دا وکھرا کوئی خمیر
طالب ہَے میرے تخت دا سدا لوا وُندا پھک
مَیں ہاں اُس نوں سمجھدا دُشمن نمبر اِک
چلو پچھے پاتشاہ ٹورو اپنا رتھ
رکھو میری پِٹھ تے مہراں بھریا ہتّھ
ست گور تد فرماوُندے سُنی بہادر شاہ
ساڈی ہراِک واسطے اِکو جہی نگاہ
اعظم دی گل ہور سی کام بخش دی ہور
جھگڑا سی تد تخت دا توں سَیں تد کمزور

تیرا حق سی تخت تے توں بہیں وڈا لخت
تیرا اس نے حق سی تدے دوایا تخت
ہن توں ہیں خود بادشاہ اپنی آپ نبیڑ
جد تک واپس نہ مڑیں ٹھہراں گے نہ دھیڑ
چھیتی مڑو مہم توں شاہ ہندوستان
آ کے فوراً اپنی پوری کرو زبان
ہور کسے منیاد دی ہن نہ کڈھیں ٹل
اس توں ودھ ہیں بادشاہ ہور نہ دینی ڈھل
جے نہ وعدہ اپنا سکیوں توڑ چڑھا
دتی نہ جے بادشاہ مجرم تائیں سزا
آپے میرا خالصہ کر لئو دو دو ہتھ
مجرم نوں پکڑائے گا نک وچ پا کے نتھ
اک وی مجرم ساڈڑا ہن نہیں سکدا بچ
کینے ہوئے ایرادے تے کدی نہ سکدے پچ
سیس جھکا کے بادشاہ کہندا گورو حضور
ہر اک حکم تہاڈڑا مینوں ہے منظور
دکھنوں واپس آن کے پورے کروں قرار
ہر مجرم دی دھون تے رکھاں گا تلوار
مان سنگھ دا قتل میں بھلیا نہیں سرکار
آپ تساں نے بخشیا قاتل بخشن ہار

اَے پر قاتل وقت دے مَیں نہ کروں معاف
واپس آکے دکھنوں آپ کروں انصاف
بخشو ستگور آگیا عرض کرو پروان
جاواں وانگ ہنیریاں آواں وانگ طوفان

تُوٹی تنت رباب کی

جنگل دی اگ وانگوں خبراں پھیل گئیاں ہر پاسے
ست گور اتے بہادر شاہ دے ہو گئے پچن بلاسے
تھر تھر کمبن لگے مجرم ڈولن لگے پاپی
آکھن گوبند سنگھ گورو ہے وڈا پُن پرتاپی
مغل اعظم تے کی اُس نے کُورے جادو پایا
شاہِ مُلک ہے بنیا پھردا اِک کافر دا سایہ
لگی نکر وزیر خان نوں پے گئے اُس نوں پسو
کہندے سے میرے باپ دی کایا پھوڑے وانگوں پھِسو
میں ہاں گوبند سنگھ گورو دا وڈا مجرم خُونی
مینوں کیسے معاف نہیں کرنا میں ہاں اَت جنونی
جے نہ کوئی تدبیر لڑائی میرے ہون گے ٹوٹے
کندھاں وِچ چنوائے نے میں بچے چھوٹے چھوٹے
جداں ہووے ایس گورو نوں رستے چوں ہٹاواں
خاص کوئی دو قاتل چُن کے اُس دے پچھے لاواں
اُس نے دو افغان بُلائے جو سن سکے بھائی
باپ جنہاں دا ست گور ہتھوں مریا وِچ لڑائی
صُوبا آکھے سُنو پٹھانوں دِبلا ہے جے آیا
باپ تُہاڈے دا ہے قاتل دکھن وِچ سِدھایا

یاد کرو جد نیہاں وِچ ہیں اُس دے پُت چِنائے
اُس ویلے مَیں آپ تہانوں سی اِہ سن حُکم سُنائے
لے لئو اپنے باپ دا بدلہ قاتل دے پُت آئے
اُپیر اودوں تُساں دوہاں نے پچھے ہتھ ہٹائے
تُساں کہا معصوم نے بچے نہیں حوصلے پینڈے
ہُندا جے کر باپ اِنہاں دا فوراً بدلہ لینڈے
زِندہ ہَے اوہ گورو گوبند سنگھ اجے نہ ساتھوں مُکیا
مُسلم شاہ بہادر شاہ وی کافر آگے جھکیا
خطرہ ہے اسلام توں بھارا سورج ڈھل نہ جائے
سارے دیش چ کدھرے اُس دا جادو چل نہ جائے
تختوں پہلا شاہ ہِند دا حُکم ہویا ہے جاری
ویر ویر تے سِکھاں دی اِہ قوم جائے سنگھاری
نوکریاں چوں ہندو سِکھ نوں ہُن نہ واپس موڑو
جِس دے نال ودھیکی ہوئی ہتھ اُس نوں جوڑو
ایسے لئی میں بھرتی کیتے سِکھ نے آلی مالی
بادشاہ دی گل نہ جاندی صوبے کولوں ٹالی
مُکدی گل کرے جے نہ کیتا چھیتی ختم پواڑا
مغل راج دا شیر پٹھانو ہونا انت اُجاڑا
نالے پُن تے نالے پھلیاں دو دو کھٹیاں کھٹو
کِسے طرح اِس گوبند سنگھ دے سِر نوں فوراً کٹو

رہندا اُس دے آل دوالے ہر دم تگڑا پہرہ
چلو دُوہری چال کہ جس دم دشمن ہوئے اکہرہ
سبھو جان پچھان اجیہی کم تُہاڈے آئے
اُس دی پتنی سُندری نوں جو دِلّی وِچ بلائے
آکھ ماتا دس دے ساڈوں اسیں ہاں پُتر تیرے
دکھن دے وِچ کِس تھاں لائے پیچھے صاحب ڈیرے
مِٹھے بن کے ثابت کرنا تُسیں. بڑے شردھالو
آپے ماتا پیار نِچ بدھی رستہ جھٹ وکھالو
کوشش کر کے حاصل کرنا گوبند لئی سُنیہا
جس دے راہیں مان لِلے اعتباری بندے جیہا
اُس دے متراں دے کجھ قصّے جا کے پھر دُہراؤ
مُسلم پیر فقیراں دا اوہنوں ادب آداب بچاؤ
صوفی مت دے فکراں دی اوہنوں ایسی گل سُناونا
جس نوں سُن کے پتنے جائے اوہنوں اپنے کول بٹھاؤنا
سجدے دے وِچ جھک جھک جانا سارا بدن جھکاونا
ست سری اکال دا نعرہ سکھاں وانگ بُلاونا
غیر مذہب دے موہنوں لگدے اپنے بول پیارے
سُن جیکارہ سکھ تہاتھوں جاون گے بلہارے
سنگتاں دے وِچ گھُل مِل جانا ملنا خاصاں عاماں
اُس دے سِکھاں نوں وی کرنا جھُک جھُک سدا سلاماں

ناواں تک توں بدل لوو جے سہرے چڑھاونی لوچا
بیشک گل جمشید خاں دا رکھ لوو ناں دُوجا
پچھتے وی دا لگے اُٹھتے گوبند سنگھ مُکاؤ
جنی دولت موہوں منگو اُنی میتھوں پاؤ
اک تاں اپنے باپ دا بدلہ ہتھو ہتھ چکاؤ
دُوجے اے سرہندی شیرو غازی وی اکھواؤ
اگوں گل خاں انج بولیا سُن او صوبیدارا
میرا خُون اُبالے کھاندا اُس سُن کے للکارا
لے کے خاں عطااللہ نوں ہُنے ہاں دکھن جاندا
ویکھ پتا دا بدلہ لے کے ہُنے ہاں واپس آندا
جو وی تُوں کیہاں وستیاں سبھے میں ازماؤں
فکر کریں نہ کوئی ہُن بئیں خالی ہتھ نہ آؤں
صُوبے توں ساہ سُکھ دا آیا بھار ہویا کجھ ہولا
پل پل ایہیو خیراں منگے مدد کریں میرے مولا
ٹرکے تے سرہندوں قاتل گھُم گئے درگاہاں
ہر تکیئے وچ گاؤندے پھردے اُچیاں کر کر باہاں
ایس گورو دے درشن پاون دکھن ول ہاں چلے
جو وی کھلتا چاہے سینہا بیشک اپنا گھلے
پیر فقیرو گورو دے ہتھو دیوو اج دُعاواں
ایس ہاں تپدے جو جو چلے مانن ٹھنڈیاں چھاواں

کدھروں چنگی واقفیت اِک دونویں حاصل کر کے
ماتا سُندری تیکر پہنچے چرناں تے سر دھر کے
اوتھوں خبراں لئیاں کِتھے ستگورجی دے ڈیرے
پہنچ گئے نندیڑ پچ قاتل تڑ دے شام سویرے
تڑ کے نے سرہندوں قاتل وکھو وکھ دے وِچ آیا
اِک شہر دھالو بیوک دا اُس آکے سانگ رچایا
لگ بھگ پنجھی سال دی عُمرا کردا گل سیانی
خورے کِتھوں کنٹھ سُو کیتے اِک دو تُکاں بانی
ست گور دے دربار دِیاں اوہ سبھے جانے ریتاں
خورے کیہڑے گورو دوارے بیٹھا چھڈ میتاں
گور گھر دی مریادا دے اُنھوں طور طریقے آؤندے
ایتھوں تک معلوم سی ستگور کس گل تے ہر شاؤندے
خوب پتا سی اُس نوں اپنے وقتاں دی پابندی
ہر شئے دا ہے وقت مقرر رسم کوئی نہ مندی
ستگور دے دربار چ ہر کوئی کھلے عام سی آؤندا
عزت نال بٹھایا جاندا سج رج درشن پاؤندا
پہلے دِن جاں گل خان سی سنگت دے وِچ آیا
فرشی سجدا کر کے اُس نے اپنا سیس جھکایا
ستگورجی نے نال اشارے اپنے پاس بُلایا
سیوا دار نے سبھ توں اگلی پنگت وِچ بِٹھلایا

ست سری اکال گوراں نوں گج کے اوس بُلائی
سُن کے جس نوں ستگور نالے سنگت سبھی ہرشائی
ستگور بولے سانوں جگ دے سارے دھرم پیارے
مندر مسجد مٹھ کلیسا اِک سنے گوردوارے

سارے دھرم نے اندر خانے اِکو دھرم چلاندے
وکھ وکھ طرفوں آ کے رستے اک تھاں تے مِل جاندے
جیہڑے دھرم نے اندروں باہروں اِکو رنگ وِچ رنگے
اوہیو دھرم اکال پُرکھ نوں لگدے کیول چنگے
انساناں دا دھرم منکھتا اندروں باہروں اِکو
وِشو دھرم تے وِشو منکھ تے دونویں اِکو بِکو
اِکو مُلک خدا دا جگ تے اِکو اُسدے بندے
اِک نُور تے سب جگ اُپجیا کون بھلے کون مندے
ایہہ رنگ نسل دیاں دُھنداں وکھ وکھ رکھن دُھندے
بدو بدی انساناں دے گل پائی جاندے پھندے
سُن سُن کے اُپدیش گوراں دا مستی ہو گئی تاری
جھُوم جھُوم کے گلّ تاں قائل جاندا سی بلہاری
خُورسے کی کی گِنتیاں اُس نے ستگور نال سی گلاں
ستگور جی دے دِل ساگر چوں اُٹھ لگیاں چھلّاں
جاں تے اُس نے سُندری جی دی کوئی گل سُنائی
جاں پھر گورُ دے پیراں متراں دی کوئی گل چلائی

ستگور نال سبی گلاں کردا ایداں کھُل کھُل پھندا
جداں ہوئے گورو گھر دا اوہ اِک پیّا نا بندہ
کہندا ہُن میں ستگور جی دے چرناں وِچ ہی رہناں
پکھا پھیراں پانی ڈھواں چرناں دے وِچ بہناں
گور گھر دے وِچ پھلاں وانگوں سُنگھیاں گئیاں تھوہراں
خرچ پٹھے لئی بخشش ہویاں جنج اوس نوں موہراں
مُڑیا پچھلے پیریں قاتل جھک جھک کدی کھلوئے
ویکھے کدِھرے ستگور دے ول کنڈ نہ اُس دی ہوئے
مُکدی گل پربھاو پا لیا سنگت تے اُس بھاری
سبھ نے جاتا اِہ ہے گولا گور گھر دا اعتباری
کدی اوہ امرت ویلے آئے کدی آئے رہ راسیں
اُیپر سکھ سبی ہُندے ہردم ستگور دے چونہہ پاسیں
کئی دِن اُس نے آوندے جاندے ایداں جدوں لنگھائے
طعنے انج عطااللہ نے اُس نوں خوب سُنائے
کہندا چنگا باپ دا بدلہ آہیوں لین برادر
کافر دا توں نیاں توں وی وُدھ کے کرنیں آدر
سانوں کون پٹھان کہے گا جے نہ انکھ وِکھائی
عمل کرو جھٹ اُس تے جیہڑی صوبے بنت بنائی
اگوں گل خاں ایداں کہندا سُنی بھراوا میرے
روز ہاں جاندا پیچ میں پا کے دسویں گور دے ڈیرے

اُہپر جانے کیوں نہیں پیندا میرا اندروں جیرا
اوہ تے مینوں ایداں لگے جداں ربّ ہے میرا
اوہ تاں جاپے سب مذہباں دا سانجھاں اک میخانہ
اُس دے دَرتوں اک نہ خالی مُڑدا ہے پیمانہ
جدوی جاواں فیض دا چشمہ رحمت نوں برساوے
میرے اُتے خاص کوئی اوہ اپنا کرم کماوے
سنگت وچوں سب توں اگے کر کے حکم بٹھاوے
مینوں جد وی ویکھے اودوں مند مند مسکاوے
مینوں تے کجھ سمجھ نہیں آوندی میری عقل ہے موٹی
ایداں جاپے تاڑ لئی اُس میری نیت کھوٹی
حیرت ہے اوہ پھر وی مینوں سبھ توں ودھ پیارے
میرے لئی نے رکھے اُس تے کھلے سدا دوارے
مینوں اِہ محسوس ہے ہندا ایتھوں قتق نہیں ہونا
ہویا وی تاں قدرت نے ہے ودھوا ہو کے رونا
فوراً اُس دے بھائی اگوں دتیاں اینج دلیلاں
تینوں تہاپی گلّ پٹھاناں دتی عزراعیلاں
منیا ہندو مسلم سکھ وچ فرق نہ جانے کوئی
منیا اُس نے سب دھرماں دی اکو لڑی پروئی
منیا اُس نوں ک پہچاناں اِک گناہ ہے بھارا
منیا اُس دا رب دے درگا ہوندا ہے دیدارا

ایہہ کِداں مینئیے اُس تے ساڈا گھٹ نہ بھریا
لڑدے ہوئے اُس دے ہتھوں باپ نہ ساڈا مریا
بدلا کدے پٹھاں دا بُھلدا ہتھوں خون نہ دھووے
بیشک آپے رَبّ کیوں نہ اُس دا دشمن ہووے
اِک دِن دسّیا اِک جوتشی راشی پھل ہے پکّا
راون رام دا رارا مِلدا کرشن کنس دا ککّا
گوبند سنگھ تھیں گل خاناں اوئے مِلدی تیری راشی
مسّیا بن کے دُنیا دی اِہ لُٹ لئے پورنماشی
اُچا کر لئے ہور وی تُرلا ہتھ پھیر کے پگ تے
راون کنس دے وانگوں تیرا ذکر رہے گا جگ تے
گل جا کے دیوان دے اندر کریئے اپنا کارا
گوبند سنگھ دے خون وچ رنگیئے اُسدا گوردوارہ
مَیں تنبو تُوں باہر بیٹھوں تُو ہیو اندر جاویں
اپنے باپ دا بدلہ ویرا ہتھو ہتھ چکاویں
گل خان دا گل سی جھڑیا بلیا ہلّہ دیوا
اگلے دِن دِیاں کرے اُڈیکاں ہو ہو بورا کھیوا
سن ستاراں سو اٹھ دا جاں چڑھیا دیہہ ستمبر
اِک ذرّے دے وِچ سماؤندا کِداں ویکھو انبر
ویلا سی چھ ست وُجے دا ست گور دین دیدارے
بھر بھر جھولی ونڈدی جاندے بخشش بخشن ہارے

اینے نوں پھر سنگت دے وِچ گُل خان سی آیا
سجدے دے وِچ جُھک جاندا ستگور کول بٹھایا
اَج تے ست گور مہراں والے دِتے کھول خزانے
گُل محمد تریا لے کے نظراں دے نذرانے
سنگت سوچے گُل خان تے کی ہے جادُو پایا
ستگور نے ہے جس نوں اینا روز روز وڈِیایا
ستگور بولے گُل خانا اوئے جو منگنا ای منگ لے
جیہڑے رنگ وِچ رنگنا چولہ اُسے رنگ وِچ رنگ لے
اَج نہ جانے کیوں ہے لگدی تیری صورت پیاری
بتی دنداں چوں جو منگیں حکم ہوئے گا جاری
پا کے پلہ گُل خان نے ایداں عرض گذاری
میرے دِل وِچ شکو رہندی ہر دم چنتا بھاری
نت ہی ناکامی بینوں لکھ وظیفہ پڑھیا
جیہڑے کم دا بیڑا چکیا اوہے سرے نہ چڑھیا
دیہو اسیساں سچے صاحب میں اوہ توڑ نبھاواں
ایس دوارے اُتوں ستگور خالی ہتھ نہ جاواں
ستگور بولے گُل محمدا آیا حکم حضوری
جو وی خواہش لے کے آیا ایں رب کریگا پوری
ایس دوارے کدی جے آوے بن کے موت سوالی
اوہ وی اِس دروازے اُتوں جاوے کدی نہ خالی

بھوگ جدوں رہ راس صاحب دا پاٹھی سنگھاں پایا
ستگور اُس نوں ریوڑیاں دا تد پرشاد دوایا
ہتھ وچ لے پرشاد دیکھدا چوہنہ طرفوں ہتیارا
اپنے پیر نوں اُٹھ کے ٹُریا ستگور پریتم پیارا
ستگور جی نوں ویکھ کے اُٹھدے اُٹھ پئی سنگت ساری
خالی سب پنڈال ہو گیا ٹُر گئی وارو واری
اِک دو پچھے رہے ٹہلیئے جو سن دُور کھلوتے
کھلے کھلوتے مارن لگے نیندر دے وچ غوطے
ستگور نال پٹھان بچے دے گلاں سن پئے کردے
ایس لئی نہ لاگے آئے سیوا دار سی ڈردے
ویسے وی کجھ گلاں دا مضمون سی لگدا رنجی
گھلویں ملویں ستگور دی اِہ مُلاقات سی اُنجی
ایس لئی کجھ شک نہ ہویا رہے وِسلے پہرو
نہ ہی کوئی پتہ سی قاتل کنہے چِر تک ٹھہرو
ستگور جد آرام دے کمرے اپنا ویہڑ ٹکایا
گلاں کردا کردا قاتل مگرے مگر سی آیا
ستگور جد شکھ آسن اُتے اردھ سریر پراجے
پیتح کھنڈے دے وچ وچھے سنگھاسن وچ انحد واجے
قاتل بڑیاں سوچاں وچ سی اِہ بے خوف انتھکا
مار لیا اوہنے ریوڑیاں دا اِکو واری پھکا

دل وچ اوہدے بجلی کڑکی پئے گئی خنجر اُتے
کیسا گل گھڑاون لگا ویکھو خُونی رُتے
فرتی سجدا کر کے اُس نے جس دم سیس جُھکایا
ستگور نے آشیرواد لئی سجا ہتھ اُٹھایا
دُوجی واری وچ شکرانے جُھکیا پھیر دوبارہ
ایس بہانے خنجر کڈھ کے ٹُٹ پیا ہتیارہ
ستگور جی تے دو واری جلد اُس نے چُھرا چلایا
تیجے وار توں پہلاں ستگور اُس نوں مار مُکایا
اِک دم ہی آواز لگائی ستگور حاضر ناظر
ساڈا سیوادار جہاں پہرو ہے کوئی ایتھے حاضر
سُن دے ہی آواز گوراں دی مچ گئی ترتھلی
سارے سمجھن بھُل ہے ساتھوں ہوئی اَج اَولی
اندر آ کے ویکھے اُنہاں بڑے بھیانک نقشے
اِک دُوجے نوں آکھن کِداں جاواں گے ہُن بخشے
ہر کوئی آکھے کس نے ستگور کلے نے اَج چھڈے
سارے اکھ جُھکا کے جاون دھرتی دے وچ گڈے
گل خان دے اک سِکھ کوئی لگا کرن جاں ٹوٹے
ستگور بولے بُجھیا دیوا کاہنوں ساڑو پوٹے
اِس نوں کی ہو آکھن لگے اِس دا جسم ہے بھریا
چُک لجاؤ اِس نوں ایتھوں اِہ ہے کدا مریا

ایسے نوں سنتوکھ سنگھ نے نظر گوراں تے ماری
ویکھی اُس تے جامے وِچوں چل رہی پچکاری
مُٹھیاں مار کے ستگورجی دے چرناں دے وِچ ڈٹھا
پلکاں دے اِک پھور وِچ سارا ہویا سِکھ اکٹھا
بھجا جاندا خان سی دُوجا سنگھاں نے جا ڈھایا
اُس دا ٹوٹا ٹوٹا کر کے تیغاں نال اُڈایا
زخم گوراں دے جھٹ پٹ سیتے راتو رات جراحاں
سدو شاہی حکیم نوں فوراً دتیاں کسے صلاحاں
راتو رات ہی دوڑے پئے سن شاہ دے ہلکارے
سِکھاں تائیں دین تسلّی اُٹھ اُٹھ ستگور پیارے
ہتھ جوڑ کے سنگتاں اگوں ستگور تائیں لیاون
اُٹھدے بہندے ستگور جیوے تانکے ٹٹ نہ جاون
ستگور بولے ساڈی سکھو چنتا کرو نہ کوئی
اِہ گھٹنا اکال پُرکھ دی مرضی نال ہے ہوئی
جان گئے ساں قاتل دا ایس پہلے روز ارادہ
پھر وی ہون نہ دتا اُس دا کارج بے سوادا
اُس دے من دی ہر اِک خواہش کر دتی ہے پوری
اُس دے دِل دی سدّھر کوئی ہُن نہ رہی ادھوری
اِک سی اُس دی خواہش کہ مَیں ہور نہ کجھ وی منگاں
گوبند سنگھ دے خون وچ اپنا اجو پچولا رنگاں

دُوجی منگ سی منگی اُس تے خالی ہتھ نہ جاواں
گوبند سنگھ گورو دے ہتھوں اپنی مُکتی پاواں
ایسے لئی مَیں تیغ اُٹھا کے اُس نُوں پار لگایا
میرے ہتھوں مُکتی پا کے پاپ، گیا بخشایا
ہُن تے سنگھو کُجھ ہی دِن دا باقی رہ گیا میلہ
پاچھے سُکھ وچالے سُکھیا آگے بس سُہیلہ
آسے پاسے دی سِکھ سنگت جھٹ تندیرے میلاؤ
گور سِکھاں نُوں ویکھدیاں ہی بھر جاوے گا گھاؤ
نکراں دے وِچ ڈُبے سِکھاں منّیا حُکم حضوری
مُچٹکی دی اِک مار وچ ماری سو سو کوہ دی دُوری
ابچل نگر اپار گورو کا پل پل تیر منائے
شالا میرے سِر دا سُورج کدھرے ڈُب نہ جائے
گھڑیاں دے وِچ سنگتاں جُڑیاں کر رہیاں اردا سے
اساں جیاں گے تیرے باجھوں داتا کِس بھرواسے
سولاں دِن تک ست گور سچے جو سی بچن سُنائے
تُلسی میری قلم نے میتوں سارے حال لکھائے
کیہڑے جگرے نال مَیں دساں اگلی درد کہانی
ہنجو بن کے دِل وگ ٹُریا دو اکھیاں دے تھانی

اپنا کھیل آپ ہی کیتو

دُوروں چل چل آ گئی سنگت کئی ہزار
ترسے پا پا منگدی ستگور دا دِیدار
پل پل رکھیاں پیندیاں تُنکے دچی جان
دھیر دھرو اُسے خالصہ سیوک پیے سمجھان
بلاں کڈھ کڈھ پُچھدے کیسے نے دسمیش
چِنتا وِچ ہے ڈُبیا سارا بھارت دیش
سب نوں پنج پیاریاں دِتی اِہ دُھرواس
بھلی کرے گا واہگُورو بخشش کر کے خاص
کر بیٹے سنگتے بینتی سرجنہار دے پاس
ہر تھا کدے نہ جاوندی سیوک دی ارداس
سنگتاں پہرے دار دے قدمیں رکھن سیس
آکھن ساڈوں ہیرناں دیکھن دے جگدیس
پہرے دار سی روکدے سنگت نوں ہتھ جوڑ
کہندے اِس دم خالصہ بڑے صبر دی لوڑ
ساری عمر اُ ستگورو کیتا نہیں وِشرام
زخمی حالت وِچ تاں کرن دیئو آرام
پہنچی سنگور پاس جاں سنگت دی آواز
چھڈ سنگھاسن اپنا بڑے غریب نواز

کول کھلوتے ٹہلیاں لیئے کلیجے گھُٹ
کہندے کِدھرے صاحبا ٹانکے جان نہ ٹُٹ
ستگور کہا پیاریو فرق کرو نہ کوئے
اچنبھا تاں کی کیجیئے جو انہونی ہوئے
اِس دیہی نے بِنسنا ہونا انت اخیر
گوبند نام ہَے رُوح دا گوبند نہیں سریر
گوبند نام پریت دا جو نہ سکدی مِٹ
گوبند سنگھ ہر یُگ دی بِت سُلجھاوے لِٹ
گوبند ناں اُس پُکھ دا جو ہَے لوکاں وِچ
پل پل ساڑوں اپنے دل رہی جو پُکھ
گوبند سنگھ ہَے خالصہ گورسکھاں دا داس
میرا اپنا رُوپ ہَے گورمُکھ دا ہر سواس
لاؤ پنج پیاریو فوراً اِک دیوان
اپنے پُرکھ اکال دی مہماں کراں بکھان
جھٹ پٹ پنج پیاریاں اِک وچھائی سیج
جس تے آکے لیٹیا مہاں تیج دا پُنج
سنگتاں چرنیں ڈھہندیاں اُچیاں کوکاں مار
دیون آپ تسلیاں سُکھ ساگر داتار
پریتم زخمی ویکھ کے ہردے اُٹھے پچّ
اکھیں ہنجو لڈیاں گلیاں دے وِچ گچّ

ستگور بولے خالصہ سن میرے پِنڈ پران
مَیں تاں تیرے وِچ ہاں میری جان کی جان
کرپا ونت خالص سگل نتھہ پرساد بھیئو گور
موہہ سے رنک اناتھ جگ بھگلت پھرت کرور"
"خالصہ میرو رُوپ ہَے ہَوں خالص کے پاس
آد انت ہی ہوت ہَے خالص مَیں پرگاس

اَج میں سنگھو پیاریو جو دیواں اُپدیش
پلے بنھ لئو اوس نوں کرنا عمل ہمیش
بیتوں سُت نواج کے گھلیا جاں کرتار
سیس پتا دا واریا سُن کے دیش پکار
دھرم دی رکھشا واسطے وار دِتے سُت چار
اَت مجبوری وِچ ہی چُکی میں تلوار
جے تلواراں ساہمنے کردا نہ میں ڈھال
دبا دھرم منکھتا ہو جاندی کنگال
لیکھے لا سربنس نوں تُر گئی میری مات
چُنیا وِچ وڈا گئی متیا والی رات
پُتاں توں وی پیارا رڑا میرا ہر اِک سِکھ
چِنے سِکھ اتہاس دے تویں گیا ہے لِکھ

لے کے مقصد خاص ہاں آئے دکھن دیش

راجپوتانے وچ دی دے آئے اُپدیش

پرگٹے وچ بہار دے وچرے وچ پنجاب

ایچل نگر ہاں آگئے دل دا این گلاب

مُکدی گل کر خالصہ ساڈی ریجھ تے سوچ

توڑ چڑھی ہے اُس طرح جویں لیا سی لوچ

جگت تماشہ دیکھیا ماں خوب بہار

آپ تماشے ایس دے ایس بنے کردار

اک بچہ کھیڈیا ناٹک اساں جہان

ثابت کیتا رب ہے محنت کش انسان

ثابت کیتا رب نے آپ برہما روپ

جو نے گھڑدے اپنی دُنیا آپ انوپ

ثابت کیتا مرد نے نرے پڑے اعتبار

ثابت کیتا سادگی عورت دا شنگار

ثابت کیتا سچ ہے قدرت دا اوتار

اک اکلا آدمی آپے ہے سنسار

اصلی ہے انسانیت آدمی دی جو ذات

ثابت کیتا جھوٹھ ہے باقی ہر اک بات

دنیا کل سنسار نوں اکو نام آدھار

رہت بناں ایس جگ تے سبھ کجھ چلن ہار

باندھ لیوؤ یہ گانھڑی سِکھو رے من ماہنہ
" رہت پیاری مجھ کو سِکھ پیارا ناہیہ "
پیریں پین جے دولتاں مِن توں رہو فقیر
اَت غریبی وِچ وی دِل دے بنو امیر
" کبیر مایا ڈولنی پوَن جھکولن ہار
سنتو ماکھن کھایا چھاچھ پیئے سنسار "

رُوح در ہر جسم گور گوبند سنگھ
نُور در ہر چشم گور گوبند سنگھ

میرے لیو سجن سُورِیو سُنیا گور اُپدیش
دس جوتاں نے کر لیا سِکھی وِچ پرویش
جو سن پائے پوُرنے ست گور نانک دیو
اُس رستے تے چل کے اساں کمائی سیو
سارے جیلے جس گھڑی ہو گئے سن بیکار
" دیگ تیغ دی فتح ہے " بول اُٹھی تلوار
لوہا کیتا کھڑک دا نانک گورو تیار
ارجن گورو تپا لیا بھٹیاں دے وِچکار
اِس چنڈی نوں چنڈیا چھیویں گورو مہان
نانویں گور نوں تیغ نوں چڑھی شہیدی پان

آئی ساڈے ہتھ جاں پاپ ناسنی بنج
ظالم تے اساں ورتیا جابر دِتے ڈیگ
کیتی دیگ پیار دی اِکو جہی تقسیم
اِکو پنگت بیٹھیا راجہ رنک یتیم
پہلے جامے وِنج جاں بھُوت پئے کجھ لوک
پنجہ لاکے اپنا پربت لیتا روک
دسویں جامے وِچ وی ورتی اوہ ترکیب
اِکو کرکے اُنگلاں دِتی اِک ترتیب
پنج پیارے والڑا پنجہ لبیا ڈھا
پربت وِڑ زہر دا ظُلم دا پھیر لبیا اٹکا
رکھے پنج پیاریاں ایسے سُندر نام
نام لیاں ہی چھلکدے معرفتاں دے جام
دیا، دھرم، محکم، صاحب، ہمت پنج تے ناں
اِنہاں پنجاں وِچ ہے رب دا کُل نِیاں
دیا کروتاں "دھرم" دا "محکم" ہووے یقین
"صاحب" بخشے صاحبی "ہمت" جیہے پربین
نام جو رکھے اپنے پُتاں دے مَیں چار
چڑھدا جوش اَنگڑا سب نُوں سُن دے سار
"زور آور" دی مَن دا "فتح" سدا سنسار
یودھے تِدوں "اجیت" نے جوجھن جدوں "جُجھار"

چارے صاحبزادڑے اُتے پیارے پنج
تو ندھیاں نے میریاں میٹن سارے رنج
شکتی بھگتی دے اساں نو ہن چاڑھے چھند
میری کُل فلاسفی نوں ناواں وِچ بند
سولہ دِن تک ستگورو لایا ایہہ دیوان
نو ویر نو سن ہو گئے ستگور گئے ندھان
پڑھیا دوس ستاہراں لگیا پھر دربار
امرت ویلے حکم اِہ کیتا گور داتار
اَج گورپُرب منا دیئے خوشیاں کرو ہزار
دِن وڈبھاگی آ گیا کھیڈن کھیڈ اپار
اساں بچتر لکھیا ناٹک جو جگ آئیے
اج میں اُس دا آخری لکھنا ہے ادھیائے
"نمسکار ہری کھڑگ کو کروں سو ہت چت لائے
پورن کرو گرنتھ اِہ تُم موہہ کرہُ سہائے"
"جب آئس پربھ کو بھیو جنم دھرا جگ آئے
اب میں کتھا سنچھیپ سبھوں کہت سنائے"
چن کے صندلی لکڑاں کر لؤ چخا تیار
اج راتیں میں اوس تے چخنا ست کرتار
اَج میں اگتی کنڈ تے بہنا چونکڑ مار
ساڈے دِل دی لاٹ نوں "نیہہ لوہ ہے اگنار"

"جو اپجیو سو بنس ہے پر یو آج کے کال
نانک ہر گُن گائے لے چھاڈ سگل جنجال"
"جیسے جل تے بُدبُدا اُپجے بِنسے نیت
جگ رچناں تیسی رچی کہو نانک سُن میت"
"جو نج پربھ مو سو کہا سو کہو جگ ماہہ
جو تہہ پربھ کو دھیائے ہے انت سورگ کو جاہہ"
بول گوراں دے سن دیاں جی پیندے مردار
پہلی وارسی مُردنی چھائی تُن دے سار
سنگتاں ہوئیاں بوریاں ڈگیاں چاڑ چھپاڑ
اک دم بھرتے آ پئے غم دے کئی پہاڑ
بھباں مار کے رو پئے شیر جگر دے سکھ
ڈٹھا سچا پاتشاہ لگا ہون اُدکھ
ڈھڈیں مارن مکیاں جیبھاں نیبن دند
مُڑ مُڑ مارن ٹکراں کر کے مٹھیاں بند
ست گور بولے خالصہ جھلنا پیؤ وِیوگ
اج نہ مارن ٹکراں گورمکھ گورسکھ لوگ
اساں بنائی شکل ہے تیری جو پر نور
جھم جھم کرکے ایس نے لشکے سدا سرور
اساں اتارے سکھ دی مورت وِچ اصول
رونا پٹنا اوس نوں شوبھا دیندے نہ مول

گور سِکھ دے موُتھ سِجدا اکدی نہ منڈرا بول
اوہ کاہدا گور سِکھ ہے صبر نہ جِس دے کول
اوہ تاں میرا سِکھ نہ جو ہے پتنت پلیت
میرا سِکھ تاں چلدا ہر دم گورمکھ ریت
جِس دی رجی آتما اُسدی لہہ گئی بھکھ
اُس دے نیڑے آن کے دُکھ نہ رہندا دُکھ
اُس دی دُکھ بھکھ میٹدا اِکو نام ادھار
پاٹھ کرن تے اوس نوں رجے آون ڈکار
میرا سِکھ نہ ڈولدا بیشک آون بھچال
میرے سِکھ دا ہوونا اِک نہ وِنگا وال
میرا سِکھ نہ چھوڑدا رُون کر وراہ بند
آگے بس نُہیلڑا پا پچھے سُکھ آنند
میرا ماتم جو کرے نفوہرا دِلی اوہ جِند
اُس نے میری دیہہ نوں سمجھ لیا گوبند
جل میں جل ہے مِل رہا کاہے منا دو سوک
نہ کبھی جنمیہہ نہ مریہہ سنتو گوبند لوک
اِک دم سنگت سنبھلی پونجھے سبھناں نین
جادو دا کم کر گئے ستگور دے مُکھ بین
سنگت بھانا من کے ڈھٹی وانگ دلیر
پا کے گل وِچ پلڑو بولے کجھ سردار

بعد تہاڈے پاتشاہ گورو اساڈا کون
کِس نوں سدا مُجھکا ویئے نال فخر دے دھون
ست گوروے خالصہ سُنتا برتی جوڑ
دیہہ دھاری گور والڑی پرتھا رہے ہاں توڑ
دس جوتاں دا ظاہرا ہویا اِک پرکاش
جس دے چانن وچ ہے دھرت پتال اکاش
دس آوازاں ہوگیاں اُس وچ اک آواز
اوہ ہے گورمکھ پیار یو واہگورو نام جہاز
جس نے گورو گرنتھ دی اوٹ لئی نت اوٹ
بھرے بھنڈارے رہن گے کدے نہ آؤ توٹ
"آگیا بھئی اکال کی تبی چلایو پنتھ
سبھ سکھن کو حکم ہے گورو مانیو گرنتھ"
"گورو گرنتھ جی مانیو پرگٹ گوراں کی دیہہ
جو پربھ کو ملیو چہے کھوج شبد میں لیہہ"
جہاں گورو گرنتھ دی ست گور پئے سمجھان
سنگتاں پیّاں تو کھلے لگیاں سوچ ڈران
"گور گوبند دو لو کھڑے کِس کے لاگوں پائیے
بلہاری گور آپنے گوبند دیو بتائیے"
ست گورو دے شبد نے ساڈے نقش نگار
دس گوروآں دے ایس جوں کرنا نت دیدار

پَوڑی ہے پنج کھنڈ دی اِک اِک شبد سلوک
اِہ راہداری توڑ دی کوئی نہ سکدا روک
اِس دے درشن کردیاں "ٹُٹ گریں جم پھند"
پاٹھ جاں کریئے ایس دا مکھیں آئے سوگندھ
پائی آپنی آتما سِکھو وِچ گرنتھ
میرا امر سریر ہو تُسیں خالصہ پنتھ
ایناں کہہ کے پاتشاہ اُٹھے ہنبھلا مار
اُٹھ کے گورو گرنتھ دا کیتو نے نِنکار
پنج پیسے اِک ناریل رکھ کے گورو ہیٹھ
صاحب گورو گرنتھ نوں مستک دِتا ٹیک
پھر پرکرماں کیتیاں چارے طرف فراک
لیتا گورو گرنتھ چوں آپ گوراں پھر واک
"توٹی تنت رباب کی واجے نہیں وِجوگ
وِچھڑیاں میلے پربھو نانک کر سنجوگ"
ستگور لوڑے سِنگتوں ہونا نہیں اُداس
اَج اسیں ہاں جا رہے پریم پتا دے پاس
ساڈے ذمے فرض سی لایا جو کرتار
اَج اوہ پورا ہو گیا لکھ لکھ شکر ہزار
رہو وِچھوڑے واسطے سِنگھو اَج تیار
ہنجُو اِک نہ کیرنا بھُل کے وی اِک وار

ادھی راتیں ہوئے گا ساڈا پربھو ملاپ
دِل نہ رتنا ڈلاونا کردے رہنا جاپ
نہ ہی مڑھی بناونی نہ ہی واد وِواد
کر کرکے گورپُرب ہی سدا مناونی یاد
سُن بھائی سنتوکھ سنگھ ملو تیئے سردار
تیرے ہتھ ہاں سونپدے اِس ڈیرے دی کار
کدی خزانہ ساڈڑا سکدا نہیں نکھُٹ
لنگر گور دا ورتدا رہے ہمیش اتُٹ
سُن میرے سجن خالصہ انتم دا اُپدیش
وساں نواں دی کِرت وِچ وسدا ہے درویش
اپنے پیریں چل کے کیتیں جیون پندھ
گورُو دوارے آن کے دیندا رہیں دسوندھ
کھڑیاں کریں امارتاں اُپر رکھیں یاد
رکھی کل شہیدیاں نیری ہر بُنیاد
اِٹ چُونے دا ناں نہیں سکھا گورُو دوار
اوہیو گورو دوار ہے جتھوں ملے پیار
جس بندے وِچ بندگی جو ہے دیو سرُوپ
ساڈے لئی اوہ آدمی مندر دا ہے رُوپ
سُن سکدا جو محنتی مُڑھکے دی آواز
اُس دی صف تے بیٹھ کے پڑھدا رب نماز

میں ہاں رسم رواج دے ڈھوں بڑا خلاف
ایہہ پر سِکھو سُورلو گل کہاں میں صاف
اِک نہ کھانا منگ کے اِک نہ کھانی قسم
میرے بعد نبھاونی کھول اِکو رسم
جو وی میرا پُت ہوئے بنھے ہر دستار
جنتراں تک نہ چھڈنے سنگھو پنج ککار
اے میری دولت خالصہ شبد سچی ٹکسال
پُوجا پُرکھ اکال دی کرنی شبداں نال
جے کر کیتا خالصہ اپنا توں دیدار
جے توں اپنے آپ چوں آپا لیا لوار
جے توں پرچہ شبد دا رکھیا سدا سنبھال
تیرا پانی بھرن گے رِت لوک تِن کال
اِنج فرما کے ستگور گئے دوبارہ لیٹ
پراں ہین سن سنگتاں رہیاں دُکھ سمیٹ
لیٹے لیٹے ست گورو کیتا حُکم اپار
چِخا دوالے لا دیو جھٹ قناتاں چار
چھیویں گور دی وارتا ستگور نوں سی یاد
وِچ چِخا دو سِکھ سی کڈھے ستگور بعد
تانی گئی قنات سی کر کے ایہو خیال
کوئی ویلو گی اگ تے مار دیئے نہ چھال

جیوں جیوں اُتری آ رہی سِر دے اُتے شام
تیوں تیوں سنگتاں جپدیاں نِکھ نِکھ ہری نام
جیہاں سمری جانہیاں سکھ سینے نے بُت
والی ترٹیا پنتھ دا چھڈ سہاوی رُت
حکم جاں کیتا پاتشاہ کرنا ہے اشنان
نال ادب دے ہلیئے کھولی اِچ زبان
آئے مساں انگور نے زخم نہ جاون بِھج
سینے ٹانکے صاحبا جاں کِتے نہ پیچ
پھر کِھڑ ہسے شہنشاہ کیتا اِہ فرمان
ٹُٹدے تارے ویکھ کے ڈر دے ہو بلوان
"کبیر جو ہم جنت بجاوتے ٹُوٹ گئیں سبھ تار
جنت بچارا کیا کرے چلے بجاون ہار"
ویہا بیشک ٹُٹنی ایہہ رُوح اَن ٹُٹ
لا کے سورج چلیا چانن والی لُٹ
سورج نِت نے من دے آئے حکم اٹل
امرت ویلے اُگنا شامیں جانا ڈھل
پہنی سچے صاحب نے سُندر اِک پوشاک
شستر پھیر سجا لئے جنہاں بٹھائی دھاک
کلغی چِگا سجا لیا جِس ویلے داتار
خود ارداسا سودھیا ستگور بخشنہار

بولے بھُب نہ مارنا کارج آؤ نے راس
باجھوں پنج پیاریاں کوئی نہ آوے پاس
گھوڑے بیٹھے پاتشاہ بیتی ادھی رات
فتح بلُا کے آخری ٹُر پیئے دل قنات
پکڑ کلیجے بہہ گئے حاضر سارے لوک
پھڑک پھڑک کے بُل سی گاندے ایہو سلوک
"نانک گورو گوبند سنگھ پوُرن گور اوتار
جگمگ جوت براج رہی سری اچل نگر اپار"
اِک دم گھوڑا دَوڑیا گیا قناتاں وِچ
سنگتاں روکن اتھرُو پل پل پیندی کھِچ
اِنج پچھاتے بہہ گئے لاکے گوُرو دھیان
گورو ارجن سی جس طرح پربھ لوپر کیا پیان
پریتم پران پیارڑے تیج ونت دیدار
چھاڑھے آپنے پران سی اک دم دسم دوار
بھڑکی اگنی یوگ دی مُکن لگی واٹ
اُٹھی وَل اسمان دے اِک نورانی لاٹ
اینی تیز سی روشنی اکھاّں ہویاں بند
رہ گئے جہاں بیٹھوی جہاں بلی مکرند
سنگتاں بن کے گوپیاں لبھن اپنا گوپ
ہو گئے جہاں تیجسوی پرم دھام وِچ لوپ

گونجے وِچ آکاش دے اِکدم ایسے پَوڑ
نیلا گھوڑا جس طرح پیندا اسی کدی دَوڑ
آئی صندلی پائوں چوں ایداں دی آواز
کھنب پھٹک کے جیطرح باز کرے پرواز
سمت ستراں سوتے بیسٹے پینسٹھ سال
کتک دی گور پہنچی مِلے پربھو دیال
اِک سکھ آیا دَوڑدا مُڑکو مُڑکی جان
اُس تھتھلا کے اپنی کھولی اِنج زبان
ہنے ہنے مَیں ویکھیا ستگور بخشن ہار
نیلے تائیں دُڑاوندے تیز بڑی رفتار
بدلاں دے وِچ مُک گئے کہہ کے ست کرتار
جُگ جُگ جیون کہہ گئے میرے سنگھ سردار
سنگتاں آکھن سُورگ چوں آیا نیلا ین
دھن دھن دھن دھن بول کے کٹی ساری رین
دِن چڑھیا تاں خالصے لایا اِک دربار
پنج پیارے وسدے کوتک دارو وار
دسیا سنگھ سنتوکھ نے جدوں لگائی نیل
کھنب سڑا کے نٹھیا اونھوں عزرائیل
پُتر پُرکھ اکال دا بیٹھا وِچ جلال
اُس نوں چھُو نہ سکیا جہاں کال دا کال

انتم ویلے دسیا آ گئے پُرکھ اکال
ساڈی ہلنی ہو رہی پرم پُرکھ دینال
ویکھویں نے آ گئے ساڈوں آد جگاد
وایو منڈل مہکیا گونجے انحد ناد
اُپیر اساں ابھاگڑے کھن کھن بھلنہار
کداں اُس بے انت دا پاؤندے پارا وار
اکھیں ویکھ نہ سکیاں نہ سُن سکے کن
ایپر جیبھاں بولیاں چوچی پریتم دھن
خالی سرڑیاں لکڑیاں تڑ گئے گور بخشند
چانن دے ہڑھ وچ ہی لُک گئے کتے گوبند
اگن انگیٹھا صاحب دا ہویا ٹھنڈڑا ٹھار
شکل بنی ہے اوس دی جداں ایکنکار
دیہی ڈھونڈن والیو دیہی ہے گورنیتھ
دس گوروآں دی آتما مانو گورو گرنتھ
"اکال پُرکھ کی دیہہ ہیں کوٹک بشن مہیش
کوٹ اندر برہماں کِتے روسنس کوٹ جلیس"
گور گوبند اوہ وقت ہے جو ہے سدا امِٹ
اُس دی رنگن رنگدی چانن دی ہر چھٹ
اُس نے اگاں پی لئیاں بنیا گور اگناکھ
لگن دتی اک نہ دِل نوں کتے دھواکھ

لِکھیا پُرکھ اکال دا گوبند ہے اِک گیت
جِس نوں قدرت گا رہی سدا سدا نویت
گوبند ناں اُس شکت دا جو بھگتی دا نُور
اُس دا دِسے ظاہرا سنگت وِچ ظہورُ
"گنگا گوبند گُن رَوہ ساس ساس جپ نیت
کہا بسا سا دیہہ کا بِلم نہ کرہو میت"
"دھندا دھاوت رہ گئے مَن مہہ سبد انند
دُرجن نے ساجن بھئے بھیٹے گور گوبند
ستگور دی لے خالصہ نِہماں ہے بے انت
کرم لوکیاں وانگ ہی سماں بیتیا انت
انت سمے جاں کرشن جی لیٹے سن بلبیر
جر چھندک سی ماریا اِک کرشنا نتک تیر
حضرت عیسےٰ لائی سُولی تے جاں جھوک
اُس دے پِنڈے ظالماں میخاں دِتیاں ٹھوک
کھا زہریلا ماس جاں پایا بُدھ نِروان
لیٹے لیٹے دے گئے دُنیا نوں وردان
رام کتھا جُگ جُگ اٹل سبھ کو بھاکھت نیت
سُور گیا سن رگھبر کرا سگری پوری سمیت"
جگتا رک جگ تار کے تار گیا ہے ہند
جو دھامباں تیسوی لیکھک اتے کِرند

ہر اِک سکھ نوں دے گیا اپنے جہی نوہار
پنجاں وِچ خود آؤن دا کیتا اُس اقرار
ثابت ہوئے شہید نے اُسدے بڑے بیباک
ایڈا کدی نہ موت نوں کیتا کسے مذاق
"پتت اُدھارن بھے ہرن ہر انا تھ کو ناتھ
کہو نانک تہہ جانیئے سدا بست تم ساتھ"
ہر سکھ دے وِچ پا گئے سُتگور اپنی جند
ورثے دے وِچ دے گئے لکھاں گور گوبند

رام کتھا جگ مگ اٹل

(پنج کھنڈ دا پسی)

پنج کھنڈ دے وِل ستگور جی دا ٹُریا جدوں سوار اہے
گورمکھ اکھیاں نے ہی کیول ڈِٹھا عجب نظارا ہے
جب جی صاحب ہر اِک پوڑی پنج کھنڈ تیک لگائی ہے
عرشاں دے وِچ مات لوک دی جوتی جوت سمائی ہے
جی آئیاں جی آئیاں ست گور کُل دیوتے گاؤندے نے
نوری اتوآں دی ورشا وِچ ستگور قدم ودھاؤندے نے
پربھ جی نال سواگت خاطر آئے بشن مہیش دی نے
اندر نارد اتے برہما ورن کبیر گنیش وی نے
گورو نانک توں ناویں گور تک سبھے جوتاں حاضر نے
اج جنہاں وِچ شامل ہوئے دسویں حاضر ناظر نے
گن گندھرو تے سُرنر مُن جن جے جے کار گنجائی ہے
پربھ جی دے پھر پچھے پچھے سبھ نے دُھنی لگائی ہے
"ہم گھر ساجن آئے پیاریا ہم گھر ساجن آئے نے
سا چے میل ملائے پیاریا! سا چے میل ملائے نے"
پُرکھ اکال پتا دے درشن گور گوبند جی پاؤندے ہن
چرن پتا دے پھڑ کے ستگور لپٹ لپٹ ہرشاؤندے ہن

گھُٹ کلیجے لایا پربھ جی دِتی اُپنی تھاپی ہے
بولے میرا گوبند سنگھ تاں وڈا پُتّر پرتاپی ہے
جو وی فرض لگایا ذِمّے توڑ چڑھا کے آیا ہے
کیساں اتّے سواساں دے سنگ صدق نبھا کے آیا ہے
نوّں جوتاں تے اگے وِدھ کے گھُٹ گھُٹ جپھیاں پائیاں نے
ستگور نانک دیو نوں دیندے سرجنہار ودھائیاں نے
جس دا دسواں جامہ ایسا جام پلا کے آیا ہے
ہیم کُنٹ توں سچ کھنڈ تیکر جس نے مُجگ نسیایا ہے
امرت داتے نوں اَج مِل کے سارے خوشی مناوندے ہن
امرت منتقن دالی بعیٹا چَوداں رتن چڑھاوندے ہن
چار جُگاں دے گھوڑے لے کے رتھ سمے دا آیا ہے
اُس تے پُرکھ اکال نے اپنا پُتر آپ بٹھایا ہے
سُورج چند دِچھاندے جاندے جڑیاں ہیچ ستارے نے
نو کھنڈ منڈل تے برہمنڈ سے ست گور توں بلہارے نے
پہنچ گئے جاں پرم دھام وِچ سمیاں دا رتھ رُکدا ہے
ایس جگہ تے سچ کھنڈ دا ہر نُوری رستہ مُکدا ہے
وِچھیا ہے اِک دِبھ سنگھاسن جس دی چمک نرالی ہے
جس تے پربھ جی آپ بٹھایا دین دُنی دا والی ہے
شکلوں رہت اکال پُرکھ جی ایداں پئے فرماوندے نے
سچ کھنڈ دے وِچ ایسے شُبھ دن بار بار نہ آوندے نے

انحد ناد گنجائیے دیوو ! دِن وڈبھاگی آیا ہے
سورج کرن بلی مُڑ آ کے آیا چانن چھایا ہے
وارو واری آن دیوتے اپنی بھیٹا دھردے ہن
مہراں بھریاں جھک نگاہاں ست گور بخشش کردے ہن
جہاں کال آ حاضر ہویا اپنا سیس جھکاؤندا ہے
ست گور کولوں ہتھ جوڑ کے اپنی بھُل بخشاوندا ہے
ست گور بولے بھیڑی گلوں جہاں کال گھبرایا ہے
مَیں تاں من توں چنتن کر کے اس نوں آپ بلایا ہے
ہُنجر داتاں دُنیا خاطر لبھیا اک بہانا سی
اُس دے پاہجوں سمجھ نہ سکدا ساڈی رمز زمانہ سی
ساڈے انت دے بارے لکھاں سوچ رہے تے سوچن گے
ویداں اتے کتیباں وچوں ساڈے بھید کھروچن گے
کوئی کہے گا اوہ سن دیہی پنج کھنڈ وچ پدھارے نے
کوئی کہے گا اُس دی دیہی لے گئے کہتے انگارے نے
ایہہ میرا بھید کسے نہ پایا ہے نہ پانا ہے
کیوں کہ میں تاں ہر جُگ دے وچ ایداں آنا جانا ہے
دس واریں اس کلجگ دے وچ سنجگ میں ورتا آئیاں
اکو گل توں دُنیا تائیں دس واریں سمجھا آیاں
پھر وی جے نہ دُنیا سمجھے کی ہے دوش پجاری دا
آپ اساں ہے کھنڈن کیتا دُنیا وچ دیہدھاری دا

کدھرے دو سرہندیاں والی چھڑ دی پئی کہانی ہے
گل خاں والے خنجر دا کتے پہنچیا جاندا پانی ہے

پینڈے خان دے پوتے دی اک وکھری کتھا سناؤندے ہو
کدھرے بیٹھوں میرا اپنا آپ پئے مرواندے ہو

کجھ سڑ دھالو میرے ہتھ وچ دھنش پھڑائی جاندے نے
چلے نوں چڑھوا کے دونویں ٹانکے پئے تڑواندے نے

ایسے لوک تے دسنا چاہندے دھنش جدوں ئیں کسیا سی
زخمی صورت وچ وی اپنا پورش کیسا دسیا سی

ایسے لوک تے دسنا چاہندے کیسی گوردی ستیا ہے
ایہہ سوچ تاں ہی سکھو اہ تاں آتم ہتیا ہے

میرے انتم وقت دے بارے سوچاں لکھ دوڑاندے نے
قاتل دی مقتول توں ودھ کے کھوج لگائی جاندے نے

بھل گئے نے گوبند سنگھ دی امر الہی کایاں ہے
صوبے دے گل خان دی مینوں مارن دی کی پایاں ہے

میرا عشق حقیقی ہے جو کدے نہ باطل ہو سکدا
دنیا دا ناں کوئی مجازی میرا قاتل ہو سکدا

مردے نے گل خان ہمیشہ گوبند رہندے زندہ نے
گوبند سنگھ دے انگ تاں رہندے حشراں تک تابندہ نے

کہہ دے سمیا گوبند سنگھ نہ مر سکدا نہ ٹھر سکدا
کہہ دے گوبند سنگھ دا میلہ مڑھیاں وچ وی جڑ سکدا

کہہ دے تُلسی کویاں تائیں قلم چلاون رنج رنج کے
کرتا دے وِچ واہگورو جی کی فتح بلاون گج گج کے
ہوواں گا میں آپ سہائی جُگ جُگ پھیرا پاواں گا
جیہڑے رُوپ چ ملنا چاہو اوسے رُوپ وِچ آواں گا
پرم پُرکھ کا داس جو سمجھے اوہ میرے درشن پاوے گا
جو مو کو پرمیشر اُچرے نرک کُنڈ وِچ جاوے گا
اَے میرے گورسکھو اُٹھو اپنا فرض نبھاؤ جی
شکتی بھگتی دے اوتار و رُڑھدا دھرم بچاؤ جی
ہُن توں گوبند سنگھ تُسیں ہو جو کُجھ چاہو کر سکدے
موت مرے تاں مرجاوے میرے سنگھ کدی نہ مر سکدے

کوی وَلّوں

ہے میرے پاٹھک بھُل چُک میری سودھ کے پڑھنا آپے
کھُلے دِلیں معافی دینی بھُل کوئی جے جاپے
رہ گئیاں نے کئی غلطیاں چھپتی ہوئی چھپائی
ایس لئی لگ ماتر دی کر لینا آپ سُدھائی
چار مہینے وِچ ہی کیول سارا کاج نبھایا
اینے عرصے وِچ اِہ کھرڑا لِکھ چھپ باہر آیا
ست گور نے ہے بخشش کیتی کاوِ اِہ پُورا ہویا
اپنے کارج دے وِچ ستگور ہر دم آپ کھلویا
پاؤنٹے صاحب بہہ کے لکھیا کافی اِس دا حِصّہ
رات دِنے ہے لکھیا اِس نوں کھا کے لُونا مِسّہ
سن چھیاسٹھ دی جاں آئی پندرہ شُبھ دسمبر
مہاں کاوِ سمپُورن ہے کروایا گور پیغمبر
مَیں نہیں لکھیا مہاں کاوِ اِہ اُس نے آپ لکھایا
مَیں تاں کیول مُنشی بن کے کاغذ قلم گھسایا

پستک آدھار سوچی

انگریزی

1 Ashta Dharam Paul : The poetry of the Dasam Granth

2. Bedi P. L : Translation of Zafar Namah

3. Cunningham J. D. C. : History of the Sikhs.

4 Gopal Singh Dr : Guru Govind Singh.

5. Lakshman Singh Bhagat : The Life of Guru Gobind Singh

6. —do— Sikh Martyrs

7. Maeauliff Max Arthur : The Sikh Religion Vol. V.

8. Narang Gokal Chand : Transformation of Sikhism

9. Trilochan Singh Dr. : Guru Gobind Singh

10. —do... Guru Gobind Singh's Ascension (Sikh Review Oct., 1963)

11. Sikh Shrines in West Pakistan ; Pakistan Govt. Publication.

پنجابی - ہندی - اتے اُردو

۱ - شبدارتھ سری گورو گرنتھ صاحب جی

۲ - دسم گرنتھ

۳ - جیون کتھا سری گورو گوبند سنگھ جی — پروفیسر کرتار سنگھ

۴ - سری کلغی دھر چمتکار — بھائی ویر سنگھ

۵ - مہان کوش — بھائی کاہن سنگھ نابھہ

۶ - راشٹر پیتا سری گورو گوبند سنگھ جی — سردار دُرلبھ سنگھ

۷ - تواریخ گورو خالصہ پنتھ — گیانی لال سنگھ

۸ - جیون دس گورو صاحبان — سردار کرم سنگھ

۹ - بندہ سنگھ بہادر	پروفیسر گنڈا سنگھ
۱۰ - بابا بندہ بہادر	مانا جوگندر کور
۱۱ - مردِ کامل گورو گوبند سنگھ	سردار گوربخش سنگھ
۱۲ - جیون برتانت گورو گوبند سنگھ جی	پروفیسر صاحب سنگھ
۱۳ - پورن پرکھ	سردار سردار سنگھ سر
۱۴ - سوساکھی سٹیک	سردار پرتاپ سنگھ جنتہ
۱۵ - انقلابی یودھا	سردار پیارا سنگھ داتا
۱۶ - سکھ شہید	سردار پیارا سنگھ داتا
۱۷ - دُوی پوجن پرتال	بھائی ویر سنگھ
۱۸ - چڑھدی کلا	سردار رگھبیر سنگھ بیر
۱۹ - گورو گوبند سنگھ (ہندی)	شری پران ناتھ وان پرستھی
۲۰ - سکھوں کے گورو اور اُنکی تعلیم (اُردو)	پادری ڈبلیو-ایچ-رائے برن
۲۱ - بندہ بیراگی (ہندی)	شری پرمانند

۲۲ - انہاں توں علاوہ :-

اکال استت - چنڈی دی وار (سٹیک) - شریمد بھاگوت

راماین - بھاگوت گیتا - قرآن شریف - انجیل - بائبل

تے بودھی ساہت